

Magyarország 2019

Magyarország, 2019

© Központi Statisztikai Hivatal, 2020

ISSN: 1416-2768

Nyilvántartási szám: Y/11165

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Vukovich Gabriella elnök

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítófotó: Adobe Stock

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2020.037

*

INTERNETES MELLÉKLET

Elérhető: www.ksh.hu/polc

Ehhez szükséges az egyszeri ingyenes regisztráció, illetve az alábbi kötetaazonosító aktiválása, aminek eredményeként a melléklet felkerül az Ön felhasználói polcára, ahonnan bármikor elérheti azt.

<<Kötetaazonosító>>

TARTALOM

Elnöki köszöntő	9
Vezetői összefoglaló	10
1. Makrogazdasági folyamatok	13
<i>VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK</i>	16
<i>A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE</i>	21
<i>KÜLKERESKEDELEM</i>	33
<i>KORMÁNYZATI SZEKTOR</i>	46
<i>HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET</i>	48
<i>TUDOMÁNY ÉS TECHNOLOGIA</i>	56
<i>DIGITÁLIS GAZDASÁG</i>	61
<i>ÁRAK</i>	63
<i>INGATLANFORGALOM, LAKÁSHITELEZÉS</i>	75
2. Ágazati teljesítmények	79
<i>MEZŐGAZDASÁG</i>	82
<i>IPAR</i>	88
<i>ÉPÍTŐIPAR</i>	96
<i>KISKERESKEDELEM</i>	99
<i>SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS, BALESET</i>	105
<i>TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS</i>	111
<i>TÁVKÖZLÉS, INTERNET</i>	122

3. Demográfiai helyzetkép	127
4. Munkaerőpiac, oktatás	141
<i>MUNKAERŐPIAC</i>	143
<i>KÖZNEVELÉS, FELSŐOKTATÁS</i>	158
5. Életkörülmények	169
<i>JÖVEDELEM</i>	172
<i>A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA</i>	192
<i>SZOCIÁLIS ELLÁTÁS</i>	201
<i>EGÉSZSÉGÜGY</i>	206
<i>LAKÁSHELYZET</i>	211
<i>KULTURÁLIS FOGYASZTÁS</i>	213
<i>DIGITÁLIS TÁRSADALOM</i>	216
<i>SZUBJEKTÍV JÓLLÉT</i>	220
6. Környezet és energiagazdálkodás	229
<i>KÖRNYEZET</i>	231
<i>ENERGIAGAZDÁLKODÁS</i>	238
Ábrák jegyzéke	245
Táblák jegyzéke	252

Jelmagyarázat

- = A jelenség nem fordul elő.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- x = A mutató nem értelmezhető.
- +
- = Előzetes adat.
- üres hely = Az üresen hagyott blokkba eső mutatókat nem értelmezzük.

Megjegyzés

A kiadványban szereplő adatok elsődleges forrása a Központi Statisztikai Hivatal, a nemzetközi adatok pedig elsősorban az Eurostat adatbázisából és kiadványaiból származnak. Minden egyéb forrást a felmerülés helyén jelöltünk.

Az Európai Unióra közölt adatok a 28 tagú integrációra vonatkoznak.

A módszertani információk a KSH honlapján (www.ksh.hu) találhatóak.

A kézirat lezárásának időpontja: 2020. április 30. (A járvánnyal foglalkozó keretes írások esetében 2020. június 16.)

Az ábrák számanyaga, a kiadvány pdf-állománya, valamint a Magyar statisztikai zsebkönyv, 2019 című kiadványunk az online mellékletéről (www.ksh.hu/polc) érhető el, amelyhez először aktiválni kell a kiadványunk 4. oldalán található egyedi kódot.

Köszöntöm az Olvasót!

Kiadványsorozatunkban évről évre bemutatjuk hazánk statisztikai adatokkal alátámasztott gazdasági és társadalmi helyzetét, továbbá környezetünk főbb jellemzőit. Immáron 26. éve jelenik meg a kötet, bővülő, részletgazdag tartalommal.

Elemzéseinkben elsősorban a 2019-ben lezajlott folyamatok vizsgálatára összpontosítunk, azonban a bemutatott jelenségek természetétől függően esetenként hosszabb távra is visszatekintünk. Annak érdekében, hogy minél átfogóbb képet adjunk Magyarország gazdaságáról és társadalmáról, a hazai és a nemzetközi statisztikai szolgálatok adatain túl más szervezetek kutatási eredményeit is felhasználtuk. Néhány témakörnél a 2019. évinél korábbi, de a rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján elemeztünk.

Kitekintünk a nemzetközi környezetre, vizsgáljuk helyünket, kapcsolatainkat az Európai Unió gazdaságával, és részletes áttekintést adunk – a makrogazdasági és az ágazati statisztikák felhasználásával – a magyar gazdaság teljesítményéről. Bemutatjuk a társadalom demográfiai és munkaerőpiaci helyzetét, a megélhetési viszonyokat, valamint az életkörülményeket. Kiadványunkat a természeti környezet állapotának bemutatásával zárjuk.

Összességében megállapítható, hogy a 2018. évet jellemző tendenciák 2019-ben folytatódtak. A GDP 4,9%-kal bővült, amit segített a beruházási aktivitás emelkedése, a munkaerőpiaci helyzet javulása, valamint a reálkereset és a fogyasztás növekedése.

A kiadvány készítésekor már látható volt, hogy a koronavírus okozta járvány hogyan törte meg az addig kedvező gazdasági folyamatokat, milyen módon változtatta meg mindennapjainkat, így rövid előretekintést adunk a járvány hatásairól is. Honlapunkon Koronavírus-dosszié címen külön felületet indítottunk a járvány hatásait bemutató elemzéseinknek, adat-összeállításoknak.

Bízom benne, hogy a Magyarország, 2019 című összefoglaló kötetünket – más kiadványainkhoz hasonlóan – hasonnal és érdeklődéssel forgatják olvasóink.

Dr. Vukovich Gabriella
elnök

Vezetői összefoglaló

A magyar gazdaság teljesítménye 2019-ben 4,9%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, így a 2013-ban kezdődött gazdasági konjunktúra 2019-ben is folytatódott. Gazdaságunk bővülésének üteme illeszkedett a térségünk országait jellemző GDP-növekedésbe. 2019 során a visegrádi országok az uniós átlagot (1,5%) meghaladó mértékben emelkedtek, miközben az EU gazdasága és ezen belül a fontosabb nemzetgazdaságok lassuló ütemben növekedtek. A hazánk legjelentősebb külgazdasági partnerének számító Németország GDP-je 0,6%-kal nőtt.

A gazdasági növekedéssel párhuzamosan 2019-ben folytatódtak a hazai munkaerőpiacot jellemző pozitív irányú tendenciák: emelkedett a foglalkoztatottság és mérséklődött a munkanélküliség. A munkaerőpiac a munkaerőhiány jeleit mutatta, a potenciális munkaerő-tartalék csökkent, az üres álláshelyek száma tovább nőtt. Ezzel párhuzamosan folytatódott az erőteljes bérkiáramlás a gazdaságban, ami hozzájárult a háztartások fogyasztásának folytatódó bővüléséhez, számottevően segítve a GDP növekedését. Ennek eredményeként a lakosság utazási és vásárlási kedve is nőtt, ami a szolgáltatások teljesítménybővülésének fontos forrását jelentette. A tercier ágazatok mellett az árutermelő ágazatok szintén segítették a GDP-növekedést. Az ipari termelés emelkedése elsősorban a járműgyártással függ össze.

A GDP növekedésének fontos pillére volt a gazdasági szereplők javuló beruházási kedve és az uniós források felhasználása. A költségvetési szervek mellett a legalább 50 főt

foglalkoztató vállalkozások is növelték beruházási teljesítményüket.

Az előbbi folyamatok együttes hatására a termékbehozatal volumennövekedése meghaladta az exportét, emiatt 2018-hoz hasonlóan a külkereskedelem mérsékelte a gazdaság bővülését.

A 2019. évi gazdasági folyamatok több területen is gyorsuló áremelkedéssel jártak együtt. A fogyasztói árak 2018-hoz képest 3,4%-kal emelkedtek, amiben a termelői és a szolgáltatási kibocsátási árak növekedése mellett számos külső gazdasági tényező (például árfolyam, alapanyagárak és terméseredmények alakulása) is szerepet játszott. A lakáspiac a felpörgő kereslet miatt szintén drágult.

A gazdasági konjunktúra ellenére 2018-ban mérséklődött nemzetgazdaságunk energiafelhasználása, így a relatív energiaigényesség is javult. A fenntartható energiagazdálkodás szempontjából fontos megújuló energiaforrások az energiafelhasználás 12,5%-át tették ki.

A népességszámot formáló tényezők közül 2019-ben a születésszám csökkenése kisebb mértékű volt, mint a halálozásoké, ennek következtében a népesség természetes fogyása mérséklődött. A teljes termékenységi arányszám megegyezik a korábbi évekével, vagyis a gyermekvállalási kedv nem változott.

A 2019-et jellemző kedvező irányú társadalmi-gazdasági folyamatok 2020 elején folytatódtak, amelyeket (a 2020. június közepéig rendelkezésre álló adatok alapján) március-április folyamán megtörttek a Covid-19-járvány hatásai.

Összefoglaló adatok

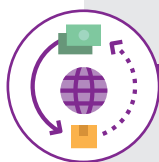
Megnevezés	2010	2017	2018	2019
Makrogazdasági folyamatok				
Bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe, 2010. év =100,0	100,0	118,0	124,0	130,1 ⁺
Egy főre jutó GDP, az EU28 átlaga =100,0 ^{a)}	64,7	68,4	70,7	..
Beruházás volumenindexe, 2010. év =100,0 ^{b)}	100,0	137,7	165,5	188,5 ⁺
A külkereskedelmi termékforgalom egyenlege, milliárd euró	5,5	8,1	5,5	4,9 ⁺
Kormányzati szektor egyenlege, a GDP %-ában	-4,5	-2,5	-2,1	-2,0
K+F ráfordítások a GDP százalékában	1,14	1,33	1,53	..
Fogyasztóiár-index, 2010. év =100,0	100,0	114,5	117,7	121,7
Ágazati teljesítmények				
Mezőgazdasági kibocsátás volumenindexe, 2010. év =100,0 ^{c)}	100,0	128,3	131,8	131,4 ⁺
Ipari termelés volumenindexe, 2010. év =100,0	100,0	128,0	132,5	139,6
Ipari értékesítésből az export aránya, %	53,0	64,7	63,5	63,1
Építőipari termelés volumenindexe, 2010. év =100,0	100,0	114,7	139,0	169,7 ⁺
Áruszállítási teljesítmény indexe, 2010. év =100,0 ^{d)}	100,0	119,7	114,3	115,9 ⁺
A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenindexe, 2015. év =100,0 ^{e)}		110,7	118,1	125,4 ⁺
Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma, millió	19,6	29,8	31,0	31,5 ⁺
Demográfiai helyzetkép				
Élveszületések száma, fő	90 335	91 577	89 807	89 200 ⁺
Halálozások száma, fő	130 456	131 674	131 045	129 600 ⁺
Természetes fogyás, fő	-40 121	-40 097	-41 238	-40 400 ⁺
Tényleges fogyás, fő	-28 602	-19 190	-5 615	-3 756 ⁺
Teljes termékenységi arányszám	1,25	1,49	1,49	1,49 ⁺
Munkaerőpiaci viszonyok, oktatás				
Foglalkoztatottak aránya, % ^{f)}	54,9	68,2	69,2	70,1
Munkanélküliségi ráta, % ^{f)}	11,3	4,2	3,7	3,5
Üres álláshelyek aránya, %	1,0	2,2	2,7	2,5
Felsőfokú oktatásban részt vevő hallgatók száma, ezer fő	361,3	283,4	281,5	285,1
Életkörülmények				
Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete, forint/hó	202 525	297 017	329 943	367 833
Nettó reálkereset indexe, 2010. év =100,0	100	130	141	152
A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadásának változása reálértéken, 2010. év = 100,0	100	25,1	34,5	..
Épített lakások tízezer lakosra jutó száma	20,8	14,7	18,1	21,6
Internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya, %	58	82	83	86
Környezet és energiagazdálkodás				
Keletkezett települési hulladék, ezer tonna	4 033	3 768	3 729	..
Energiafelhasználás, petajoule	100,0	100,4	99,1	..
Megújuló energiaforrások és hulladékok aránya az energiatermelésben, %	12,7	13,5	12,5	..

^{a)} Vásárlóerő-paritáson számolva. – ^{b)} A 2019-re vonatkozó adat a negyedéves, a korábbi évekre vonatkozóak az éves adatgyűjtés alapján számítottak. – ^{c)} Alapáron. – ^{d)} Árutonna-kilométer alapján. – ^{e)} Módszertani változás miatt a 2016–2018. évi forgalmi adatok a korábbiakkal csak korlátozottan összehasonlíthatók. – ^{f)} A 15–64 éves népességen belül.

1

Makrogazdasági folyamatok

Világgazdasági folyamatok

→ A globális gazdaság teljesítménye 2019-ben 2,9%-kal bővült az előző évihez képest. A növekedés üteme a 2008–2009-es recesszió óta nem volt ilyen alacsony. A folyamatok középpontjában a nemzetközi kereskedelemmel kapcsolatos intézkedések és a bizonytalan növekedési kilátásokra adott gazdaságpolitikai válaszok álltak. A meghatározó globális szereplők közül az Egyesült Államokban 2,3, Kínában 6,1%-kal nőtt a GDP volumene. Az Európai Unióban 1,5, ezen belül Németországban 0,6%-ra lassult a növekedés üteme.

A magyar gazdaság teljesítménye

→ A magyar gazdaság lendülete a kedvezőtlenebbé váló nemzetközi környezet ellenére 2019-ben is kitartott: a GDP volumene 4,9%-kal volt magasabb az egy évvel korábinál. A növekedés üteme a korábbi évekhez hasonlóan meghaladta az uniós átlagot. A bővüléshez a gazdaság csaknem mindegyik területe hozzájárult. Az iparnak jelentős lökést adott a járműgyártás, emellett az építőipar és a piaci alapú szolgáltatások jó teljesítményét alakító folyamatok fennmaradtak: a beruházások és a fogyasztás tovább bővült. Ellenben a külkereskedelem visszafogta a GDP bővülését.

Külkereskedelem

→ 2019-ben az euróban számított adatok alapján a kivitel 3,9, a behozatal 4,8%-kal több volt, mint 2018-ban. Termék-kereskedelmünk 4,9 milliárd eurós többlettel zárta az esztendőt, az egyenleg egy év alatt 0,7 milliárd euróval romlott. A szolgáltatás-kereskedelmi forgalmunkban ennél nagyobb, 8,8 milliárd eurós többlet keletkezett, az egyenleg 0,4 milliárd euróval javult 2018-hoz viszonyítva. A szolgáltatás-export euróban számított értéke 6,1, a szolgáltatás-importé 7,0%-kal nőtt.

Kormányzati szektor

→ A kormányzati szektor hiánya 2019-ben 958 milliárd forint volt, ez a GDP 2,0%-ának felelt meg. A deficit a 2018. évihez képest 41 milliárd forinttal nőtt, ugyanakkor GDP-arányosan számítva 0,1 százalékponttal mérséklődött. 2019 végén a kormányzati szektor adóssága a GDP 66,3%-át tette ki, ami a korábbi évek csökkenését folytatva a 2018. évinél 3,9 százalékponttal alacsonyabb.

Hazai vállalkozási környezet

→ 2019 végén a regisztrált vállalkozások 71%-a önálló vállalkozó volt. 2018-ban a kkv-k szerepe nőtt, a vállalkozások hozzáadott értékének 46%-át, az egy évvel korábbinál 2,4 százalékponttal nagyobb részarányát tették ki. A külföldi leányvállalatok a hozzáadott értékből 48%-kal részesedtek, a nagyvállalatok körében arányuk elérte a 74%-ot.

Tudomány és technológia

→ Magyarországon 2018-ban az előző évinél 26%-kal többet, 654 milliárd forintot fordítottak kutatás-fejlesztésre (K+F). A növekedéshez forrás- és felhasználás-oldalon egyaránt a vállalkozások járultak hozzá a leginkább. A K+F-ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya 1,53%-ra nőtt, amivel továbbra is az unió középmezőnyéhez tartozunk. A kutatóhelyek és a K+F-ben részt vevők száma tovább emelkedett.

Digitális gazdaság

→ 2019-ben a hazai cégek árbevételének 24%-a keletkezett elektronikus értékesítésből, ami a nagyvállalatok körében döntően elektronikus adatcserén keresztül zajlik, a 10–249 foglalkoztatottal rendelkező vállalkozásoknál viszont a webes értékesítés szerepe is jelentős. A digitális gazdaság alapját képező IKT-szektor hangsúlyos szerepet tölt be a nemzetgazdaságon belül. 2018 végén összességében 37 ezer vállalkozás működött az IKT-szektorban, ebből 401 nagyvállalat volt, amelyek a szektor teljesítményének meghatározó részét adták.

Árak

→ Az infláció gyorsulása mellett a gazdaság több területét is a termelői és a kibocsátási árak emelkedése jellemezte. A fogyasztói árak 2018-hoz képest 3,4%-kal nőttek, az uniós átlagnál nagyobb mértékben. A mezőgazdasági termelői árak a ráfordítási áraknál erőteljesebben emelkedtek, ezáltal az agrárról a gazdálkodók számára kedvezően változott. A belföldre értékesített ipari termékek 3,9%-kal drágultak. Az építőiparban a termelői árak közel 10%-kal emelkedtek, ami a lakáspiacon is éreztette hatását. Kissé gyorsult, de így is visszafogott maradt a megfigyelt szolgáltatási tevékenységek áremelkedési üteme. A termék-külkereskedelemben a kivitel forintárszínvonala a behozatalénál nagyobb mértékben nőtt, így a cserearány javult.

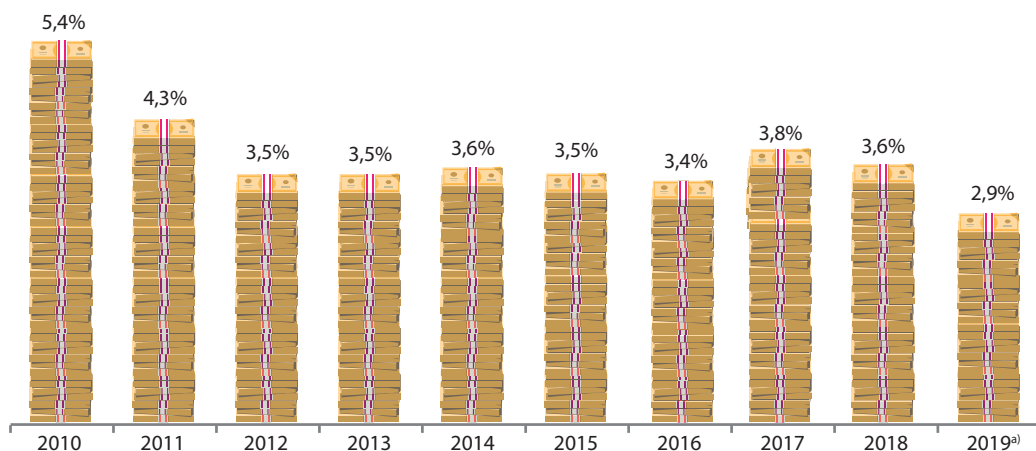
VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK¹⁾

Lassuló ütemben bővült a világgazdaság

2019-ben folytatódott a globális gazdaság 2010 óta tartó bővülése: **a világgazdaság teljesítménye** (az előzetes GDP adatok alapján) 2,9%-kal felülmúlta a 2018. évit.²⁾ A növekedés üteme lassult a

korábbi évekhez képest. (A 2009. évi recessziót követően 2010-ben és 2011-ben 5,4, illetve 4,3%-kal, 2012–2018 között pedig évente 3,4–3,8%-kal bővült a világgazdaság.)

1.1. ábra A globális GDP volumennövekedése
(az előző évhez képest)

a) Becsült adat.

Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook.

A globális folyamatokra 2019-ben is jelentős hatással voltak a – döntően az Egyesült Államokhoz és főbb partnereihez (elsősorban Kínához) kapcsolódó – **kereskedelmi feszültségek**. 2018-ban az Egyesült Államok

több lépésben számos termékkörre megemelte az importvám mértékét, ami leginkább a Kínából érkező behozatalt érintette. Válaszlépésként az ázsiai ország hasonló szankciókat vezetett be olyan termékcsoportok vonat-

¹⁾ Az alfejezetben használt adatok forrásai: a Nemzetközi Valutaalap (IMF) *World Economic Outlook* című jelentése és adatbázisa, a Kínai Statisztikai Hivatal éves jelentése, az Eurostat adatbázisa, az Egyesült Államok Energiainformációs Hivatalának (EIA) és az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezéstudományi Szervezetének (FAO) a honlapjai.

²⁾ A világgazdaság egészére és a legtöbb országra vonatkozó 2019. évi adatok becslésen alapulnak.

kozásában, amelyek elsősorban az Egyesült Államokból érkeztek. Az intézkedések hatásaként a nemzetközi kereskedelem bővülése 2018-ban jelentősen lassult, 2019-ben pedig mindössze 1,0%-kal emelkedett a globális áru- és szolgáltatásforgalom volumene, ami a 2009. évi pénzügyi-gazdasági válság óta a legkisebb növekedés.

A bizonytalan konjunkturális kilátások miatt a **monetáris politikát** fordulat jellemezte: a 2018. évi szigorítások után a meghatározó jegybankok 2019 első felében óvatosabbá váltak, majd a II. félévben (részben kamatcsökkentés formájában) lazítottak a monetáris feltételeken.

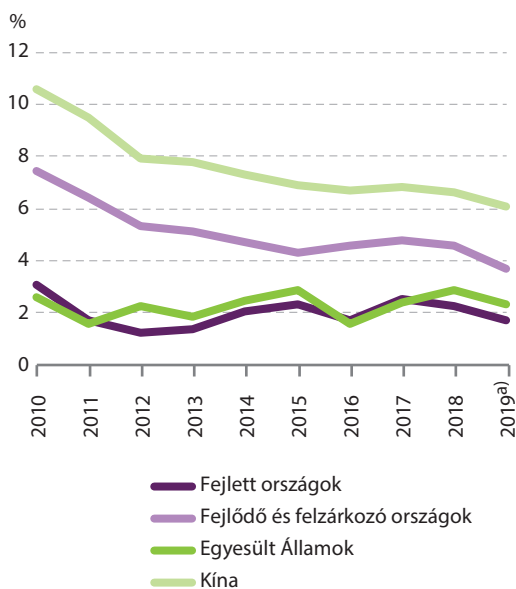
A világgazdaság két legnagyobb erőközpontja közül az **Egyesült Államokban** a bruttó hazai termék (GDP) volumene 2,3, **Kínában** 6,1%-kal nőtt a 2018. évihez képest. A növekedés üteme mindkét országban lassult az előző évihez képest. Ebben a kereskedelmi vámok körül zajló vita mellett belső tényezők is szerepet játszottak. Az Egyesült Államokban a korábbi évek növekedéstámogató intézkedéseinek (adócsökkentések, infrastrukturális beruházási program) hatása mérséklődött, így az amerikai gazdaság két-évnyi gyorsuló GDP-bővülés után veszített lendületéből. Kínában 2010 óta lényegében évről évre lassult a növekedés üteme, miután a korábbi extenzív növekedési pálya erőforrásai, hajtóerői jórészt kimerültek.

A lassulás ellenére Kína továbbra is fontos motorja a globális gazdaság bővülésének, hiszen növekedési üteme nemcsak a világgazdaság, hanem – az annál rendsze-

rint jóval nagyobb – fejlődő és felzárkózó országok átlagát (3,7%) is jelentősen meghaladta. Ebben az országcsoportban Kínát követően India és Oroszország gazdasági súlya a legnagyobb. Előbbiben 4,8, utóbbiban 1,1%-kal nőtt 2019-ben a GDP volumene az előző évihez képest.

A fejlett országok³⁾ gazdasága az elmúlt 20 évben kisebb ütemben bővült (illetve 2009-ben nagyobb mértékben esett vissza), mint a világgazdasági átlag. Az országcsoport együttes GDP-je 1,7%-kal nőtt 2019-ben, ami az elmúlt hat év legalacsonyabb növekedési ütemének számít.

1.2. ábra **A GDP volumenváltozása**
(az előző évhez képest)

a) Részben becslést adatok.

Forrás: Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook.

³⁾ A Nemzetközi Valutaalap osztályozása alapján a fejlett országok közé az Egyesült Államok, Japán, Kanada, Ausztrália és az európai uniós tagállamok többsége tartozik.

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY SÚLYOS, VILÁGMÉRETŰ GAZDASÁGI KÁROKAT OKOZ

A koronavírus okozta járvány kiindulópontját jelentő Kínában 2020 I. negyedévében a GDP volumene 6,8%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest. Ezzel a kínai gazdaság több évtizedes folyamatos bővülése tört meg. Az Egyesült Államokban az I. negyedévben 0,3%-ra lassult a növekedés üteme, az Európai Unióban (EU27, Egyesült Királyság nélkül) pedig – a pénzügyi, gazdasági válság óta a legnagyobb mértékben – 2,6%-kal csökkent a GDP volumene. A járvány világméretűvé válásával zavarok keletkeztek a globális termelési és értékesítési láncokban, a munkaerőpiacokon, a gazdasági szereplők fogyasztási, beruházási döntéseit – sokszor kényszerből – a kivárás, halasztás jellemezte, szinte teljesen leállt a légi közlekedés, visszaesett a turizmus, elmaradtak a sporttal, művészettel, szórakozással kapcsolatos tömegrendezvények. A járvány megfékezésére az egyes országok különböző korlátozásokat vezettek be, a gazdaságpolitika fókuszába a gazdasági károk enyhítését célzó intézkedések kerültek.

Az unió gazdasági teljesítményét a Brexit is visszafogta

A hazánk szűkebb nemzetközi környezetét jelentő **Európai Unióban** (az EU28-ban és az Egyesült Királyság nélkül számítva egyaránt) a GDP volumene 2019-ben 1,5%-kal haladta meg az előző évit. Ezzel a növekedés tovább lassult. (Az uniós gazdaság a 2012. évi – alapvetően a dél-európai országok adósságválságához kapcsolódó – recesz-

siót követően élénkült, a bővülés mértéke 2017-ben volt a legnagyobb, 2,6%, ami 2018-ra 2,0%-ra mérséklődött). Az Európai Unió 2019. évi gazdasági teljesítményére a világgazdasági folyamatok mellett az Egyesült Királyság kilépését, a Brexitet (csaknem az év végéig) övező bizonytalanság is jelentős hatással volt.

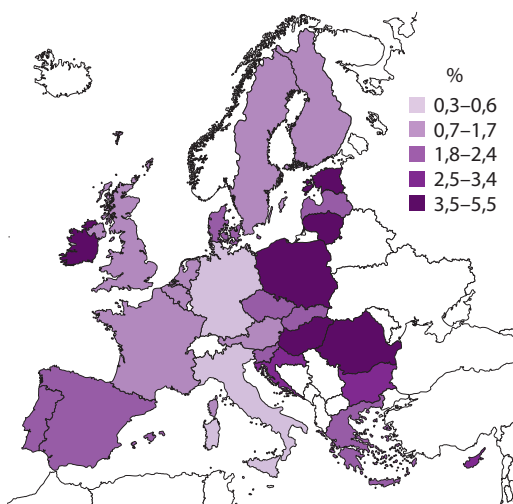
EURÓPAI UNIÓ AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG NÉLKÜL

2020. február 1-jén életbe lépett az Európai Unió és az Egyesült Királyság közötti kilépési megállapodás. Ez volt az első alkalom, amikor egy tagország elhagyta a közösséget. Az Egyesült Királyság kiválásával az unió második legnagyobb nemzetgazdasága távozott. A szigetország népessége közel 67 millió fő volt 2019. január 1-jén, a 28 tagú unió lakosságának 13%-a. Gazdasági súlya ennél is nagyobb, az EU28 2019. évi GDP-jének 15%-át állította elő. A többi tagállammal összehasonlítva elmondható, hogy az Egyesült Királyság külkereskedelmi kapcsolatai révén kevésbé kötődik az unióhoz: a 2010-es években termékgazdálkodásának mintegy felét, szolgáltatás-külkereskedelmének negyzedét bonyolította az unió tagállamaival.

2019-ben mindegyik uniós országban nőtt a bruttó hazai termék volumene az egy évvel korábbihoz képest, a növekedés üteme azonban jellemzően lassult. A legnagyobb mértékben (5,5, illetve 4,9%-kal) Írország és Magyarország gazdasági teljesítménye nőtt, a legkevesbé (0,3, illetve 0,6%-kal) Olaszország és Németorszáé. Olaszországban 2002 óta egyetlen évben sem érte el a GDP bővülése a 2,0%-ot. Az elhúzódó dekonjunktúrát jelzi, hogy Olaszország és a szintén magas adósságrátával rendelkező Görögország azok a tagállamok, amelyekben a gazdaság teljesítménye továbbra sem érte el a globális válság előtti csúcspontját. Az unió legnagyobb nemzetgazdaságában, Németországban a GDP 2019. évi növekedési ütemét jelentősen lassította az ipari termelés csökkenése, amit leginkább a járműgyártás visszaesése okozott. A további meghatározó súlyú országok közül az Egyesült Királyságban (tagságuk utolsó nap-tári évében) 1,4, Franciaországban 1,3, Spanyolországban 2,0%-kal bővült a gazdaság. A 2000-es években csatlakozott országok gazdasági növekedése jellemzően meghaladta a régebbi tagállamokét. A visegrádi országok közül Lengyelországban 4,1, Csehországban és Szlovákiában 2,4, illetve 2,3%-kal emelkedett a GDP volumene 2019-ben.⁴⁾

A 19 tagállamot tömörítő eurózóna gazdasági teljesítménye 1,2%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz viszonyítva. 2019-ben az **euró** árfolyama az amerikai dollárral szemben gyengült. A leértékelődés 2018 márciusa óta tart. Egy euróért 2019-ben átlagosan 1,12 amerikai dollárt kellett fizetni, 5,2%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban. (A forint mindkét valutával szemben gyengült 2019-ben.)

1.3. ábra A GDP volumenváltozása az EU28-tagállamokban, 2019 (az előző évhez képest)

A gazdasági fejlettséget tekintve az Európai Unió és az Egyesült Államok között számottevő különbség van. Az Egyesült Államok – vásárlóerő-paritáson számolt – **egy főre jutó GDP-je** 2018-ban 41%-kal meghaladta az uniós átlagot. Az egy évvel korábbihoz képest fokozódott, de 2010-hez képest csökkent a két centrum közötti különbség. A világgazdaság három legnagyobb erőközpontja (az Egyesült Államok, Kína és az Európai Unió) között az elmúlt évtizedekben jelentős átrendeződés történt, ami elsősorban az Európai Unió visszaszorulásával és Kína előretörésével járt. 2000-ben a globális GDP 24%-át az unió (EU28), 20%-át az Egyesült Államok, 7%-át Kína állította elő. 2018-ra az európai és az amerikai centrum súlya 16, illetve 15%-ra csökkent, az ázsiai országé pedig két és félszeresére nőtt, és 19%-ot tett ki.

⁴⁾ Az Európai Unió gazdasági folyamatait meghatározó konjunktúramutatók (ipar, építőipar, kiskereskedelem, külkereskedelem, munkaerőpiac, fogyasztói árak) alakulásáról az adott témakörben lehet olvasni.

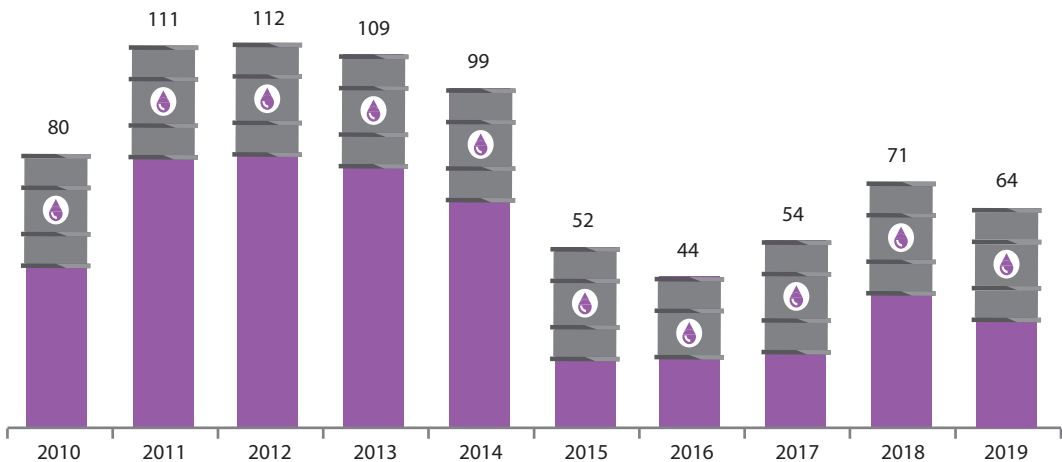
Jelentősen csökkent a kőolaj ára

A magyarországi fogyasztói és termelői árakat leginkább befolyásoló világgazdasági folyamatok közül a kőolaj árfolyamát jelentős volatilitás jellemezte 2019-ben. Az Európában irányadó **Brent nyersolaj** ára 2019 első 5 hónapjában emelkedett, amit egy csökkenő periódus, majd a IV. negyedévben ismét drágulás követett. 2019-ben átlagosan 64 dollárért jegyezték a Brent hordóját, közel tizedével olcsóbban, mint az előző évben. (Ennek ellené-

re a hazai járműüzemanyagok éves átlagára kissé emelkedett 2018-hoz képest.)

Az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezetének (FAO) számítása szerint a **globális élelmiszerárak** 2019-ben átlagosan 1,8%-kal emelkedtek az előző évi csökkenést követően. A termékcsoportok közül a növényi olajok és a gabonafélék ára alacsonyabb, a cukoré, a tejtermékeké és a húsféléké magasabb volt, mint 2018-ban.

1.4. ábra A Brent kőolaj éves világgazdasági átlagára (amerikai dollár/hordó)

Forrás: U.S. Energy Information Administration.

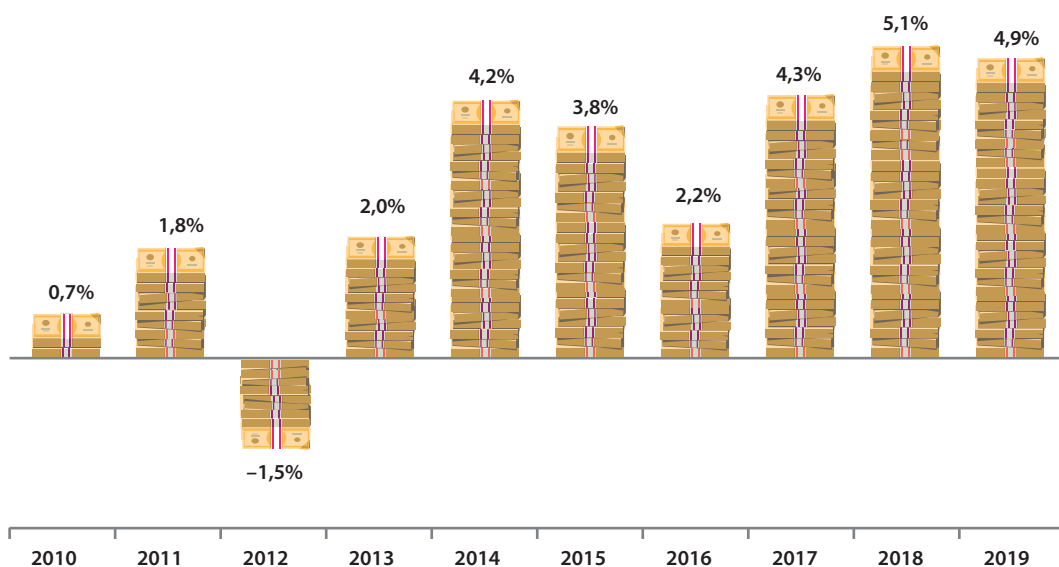
A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE⁵⁾

A magyar gazdaság lendülete a romló világpiacon ellenére is kitartott

A pénzügyi-gazdasági világválság elmélyülését követő két évben, 2010-ben és 2011-ben a magyar gazdaságot kismértékű, alapvetően exportvezérelt élénkülés jellemezte. Ugyanakkor a belső keresletben elmaradt a pozitív fordulat: a gazdasági szereplők jellemzően csak a pótló beruházásokat hajtották végre, a háztartások pedig mérlegkiigazításra törekedtek. A kilábalást 2012-ben megakasztotta az európai recesszió. 2013 óta viszont évről évre az EU28 átlagát meghaladó ütemben nő a magyar gazdaság teljesítménye. A növekedés motorja 2015-ig a termelési oldalon az évente rendszerint két számjegyű volumenbővü-

lést elérő, exportorientált járműgyártás és az ehhez kapcsolódó beszállító ágazatok, felhasználási oldalon pedig a gazdaság szinte minden területét érintő beruházások voltak. 2016-ban a járműgyártás expanziója véget ért, és az uniós költségvetési ciklusváltással összefüggésben átmenetileg a beruházások volumene is visszaesett, így a **GDP növekedési üteme** jóval kisebb volt, mint 2014–2015-ben. A bővülés ekkor már a háztartások élénkülő fogyasztásán alapult, termelési oldalon pedig a piaci alapú szolgáltatások, valamint a (2013. és 2014. évihez hasonlóan) jó évet záró mezőgazdaság voltak a húzóágazatok.

1.5. ábra A GDP volumenváltozása (az előző évhez képest)

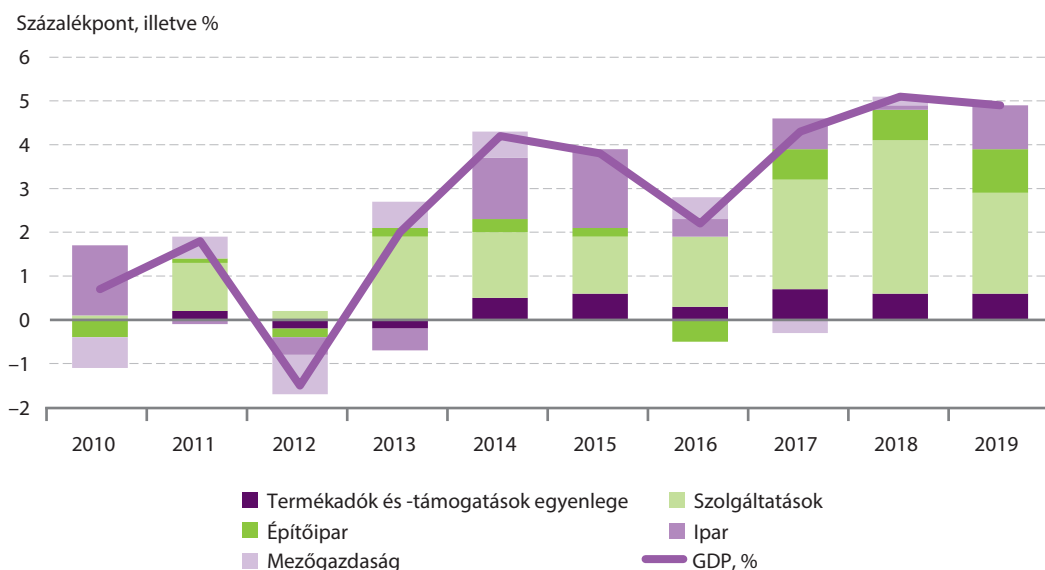

⁵⁾ A nemzeti számlák 2019. évi adatai a negyedéves információk alapján becslést, nem végleges értékek, a 2018. évek pedig előzetes adatok. Az alfejezetben szereplő, külkereskedelemmel kapcsolatos adatokat a nemzeti számlák európai rendszere (ESA2010) módszertana alapján számították.

2017-ben a magyar gazdaság teljesítménye ismét nagyobb lendületet vett, a növekedéshez egyre több tényező járult hozzá. A háztartások pénzügyi helyzete tovább javult, ami magas szinten tartotta a szolgáltató szektor teljesítményét meghatározó belső keresletet. A beruházások újból

emelkedtek, ezzel, és az ingatlanpiac fellendülésével összefüggésben az építőipar is kiemelkedően bővült. Mindezek eredményeként 2018-ban a GDP volumene a rendszerváltás óta mért legnagyobb mértékben, 5,1%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest.

1.6. ábra Hozzájárulás a GDP változásához a termelési oldalon

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY FÉKEZTE A GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYÉT

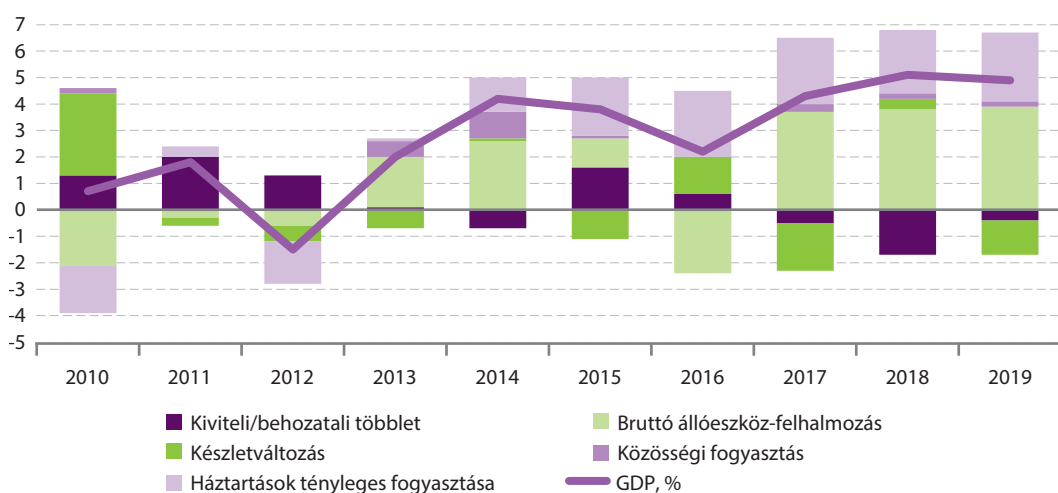
2020 I. negyedévében folytatódott a magyar gazdaság bővülése, de a koronavírus okozta járvány miatt márciustól radikálisan megváltozott gazdasági környezetben jelentősen lassult a növekedés üteme. Az előzetes adatok szerint a GDP volumene 2,2%-kal nőtt a 2019. I. negyedévihez képest. A járvány a legtöbb nemzetgazdasági ág teljesítményét visszafogta, az I. negyedévi növekedéshez nagyobb mértékben a piaci alapú szolgáltatások, kisebb részben az ipar járultak hozzá. A szolgáltatások közül az információ, kommunikáció nőtt a legszámottevőbben, és a nagy súlyú kereskedelem is jelentősen bővült. Felhasználási oldalon a háztartások fogyasztása tovább emelkedett, a beruházások 2017 óta tartó dinamikus növekedése azonban megtört, a bruttó állóeszköz-felhalmozás volumene csökkent. Az export mérséklődése és az import bővülése mellett a külkereskedelmi többlet folyó áron kisebb volt az egy évvel korábbinál.

A magyar gazdaság lendülete az egyre kedvezőtlenebbé váló nemzetközi környezet ellenére 2019-ben is kitartott: a csaknem 47 ezer milliárd forint bruttó hazai termék összehasonlító áron 4,9%-kal volt magasabb az egy évvel korábbinál. A növekedéshez a nemzetgazdaság csaknem mindegyik területe hozzájárult. Az iparnak jelentős lökést adott a három év után újból dinamizálódó járműgyártás. Emellett

az építőipar és a piaci alapú szolgáltatások jó teljesítményét alakító folyamatok fennmaradtak: a beruházások és a háztartások fogyasztásának volumene tovább bővült. Jórészt ezek jelentős importigénye miatt azonban a behozatal volumene továbbra is nagyobb mértékben nőtt, mint az exporté, így a külkereskedelem (a megelőző két évhez hasonlóan) 2019-ben is visszafogta a GDP bővülését.

1.7. ábra Hozzájárulás a GDP változásához a felhasználási oldalon

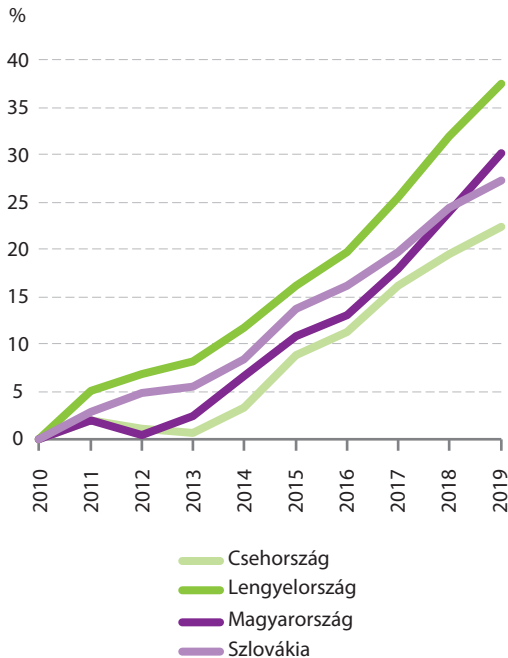
Százalékpont, illetve %

Hazánk 2019. évi teljesítménynövekedése – a korábbi évekhez hasonlóan – jelentősen meghaladta az EU28 átlagát (1,5%). A tagállamok közül csak Írországban nőtt a magyarországinál nagyobb mértékben (5,5%-kal) a bruttó hazai termék volumene. A magyar gazdaság teljesítménye 2019-ben 30%-kal nagyobb volt, mint 2010-ben. Ezzel egyidejűleg az EU28 GDP-je fele ekora ütemben, 15%-kal nőtt. Ebben az időszakban a tagországok közül a nyolcadik legnagyobb növekedést érték el. A visegrádi országokkal összehasonlítva 2006 és 2012

között minden évben hazánkban alakult a legkedvezőtlenebbül a GDP volumene. (A költségvetési egyensúlytalanságok kiigazítását célzó intézkedések hatására a magyar gazdaság már jóval a világgazdasági válság előtt lefékeződött, a globális recesszió pedig a magas államadósság miatt a többi visegrádi országnál érzékenyebben érintette hazánkat.) 2013-tól azonban a magyar növekedési eredmények már belesimultak a régiós trendbe, sőt 2018-ban és 2019-ben az egész uniót tekintve is az élmezőnyhöz tartoztunk.

1.8. ábra A GDP volumenváltozása a visegrádi országokban (2010-hez képest)

Magyarország egy főre jutó GDP-je (vásárlóerő-paritáson számítva) 2010-ben 65, 2018-ban 71%-a volt az EU28 átlagának. Ezzel a 2018. évi rangsorban hazánk a 22. helyet foglalta el. A visegrádi országok közül Csehország a legfejlettebb, ahol az egy lakosra jutó GDP az uniós középérték 90%-a volt 2018-ban. Szlovákiában és Lengyelországban a magyarországihoz hasonló (73, illetve 70%) volt a mutató értéke. A cseh gazdaság főlényre már az uniós csatlakozáskor is jelentős volt, Szlovákiával szemben 2006-ra, Lengyelországgal szemben 2011-re fogyott el a kezdeti előnyünk. Azóta Lengyelországgal lényegében azonos fejlettségi szinten állunk, a szlovák gazdasággal szembeni, 2012-ben tetőzött hátrányunk pedig az utóbbi években jelentősen csökkent.

2018-BAN KIEMELKEDŐEN NÖTT A NEMZETI JÖVEDELEM⁶⁾

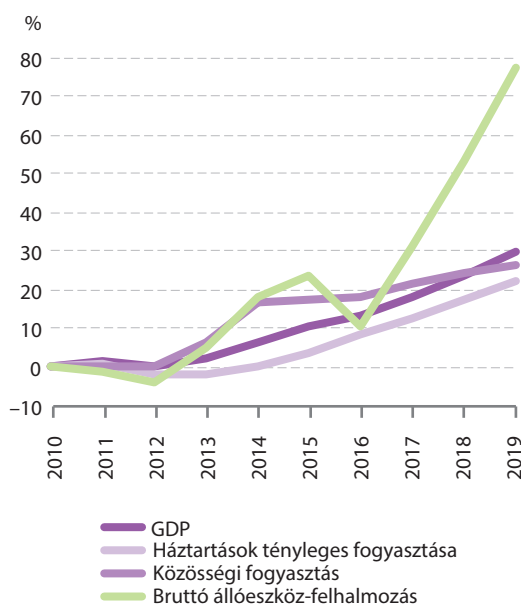
Magyarországon a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) volumene – a GDP-hez hasonlóan – 2013 óta emelkedik. 2018-ban 5,1%-kal nőtt az előző évihez képest, ez 2000 óta a legnagyobb növekedésnek számít. A GNI értéke (41 ezer milliárd forint) 2018-ban 4,0%-kal elmaradt a GDP-étől, amit a külföldi tulajdonú vállalatok profitjának hazavitele okozott. A külföldnek fizetendő tulajdonosi jövedelemből a visszaforgatott jövedelem aránya 57% volt. A magyar munkavállalók külföldről 3,7-szer nagyobb értékű jövedelmet kaptak, mint a külföldi munkavállalók Magyarországról, ez az arány 2011 óta nem volt ilyen alacsony. Az uniótól kapott támogatások és az oda fizetett adók egyenlege a GNI 0,9%-át tette ki 2018-ban, és továbbra is pozitívan járult hozzá a nemzeti jövedelemhez.

⁶⁾ A bruttó nemzeti jövedelem (GNI) a rezidens gazdasági szereplők külfölddel szembeni elsődleges jövedelmeinek egyenlegével és az Európai Uniótól kapott támogatások és oda fizetett adók egyenlegével korrigált GDP.

A fogyasztás és az állóeszköz-felhalmozás is jelentősen bővült

2019-ben az élénk belföldi kereslet hatására továbbra is a háztartások bővülő fogyasztása és a bruttó állóeszköz-felhalmozás voltak a növekedés forrásai.

1.9. ábra A GDP és a belső kereslet tényezőinek volumenváltozása (2010-hez képest)

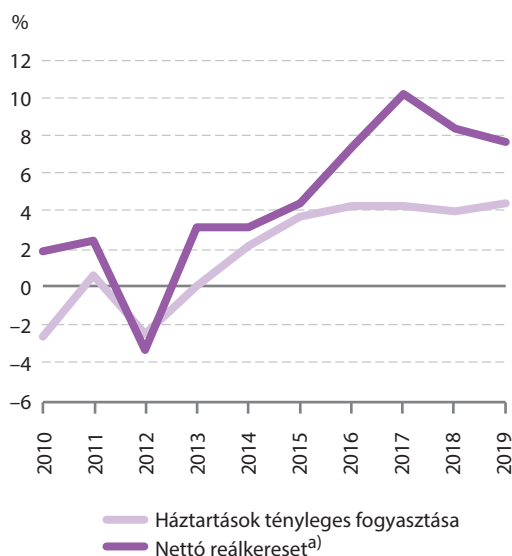

Az igen kedvező munkaerőpiaci helyzettel és a reálbérek növekedésével összefüggésben a GDP 58%-át jelentő **háztartások tényleges fogyasztása** 2019-ben 4,4%-kal emelkedett az előző évihez képest. Ezt a rekordszintre emelkedő nettó pénzügyi vagyonton kívül a háztartások növekvő hitelkereslete is támogatta.⁷⁾

A háztartások fogyasztásának részét képező természetbeni társadalmi juttatások is

bővültek: a kormányzattól kaptak volumene 1,5, a háztartásokat segítő nonprofit intézményektől származóké 5,3%-kal. A GDP tizedét adó **közösségi fogyasztás** szintje 2,0%-kal meghaladta a 2018. évit.

1.10. ábra A háztartások tényleges fogyasztása és a nettó reálkereset változása (az előző évhez képest)

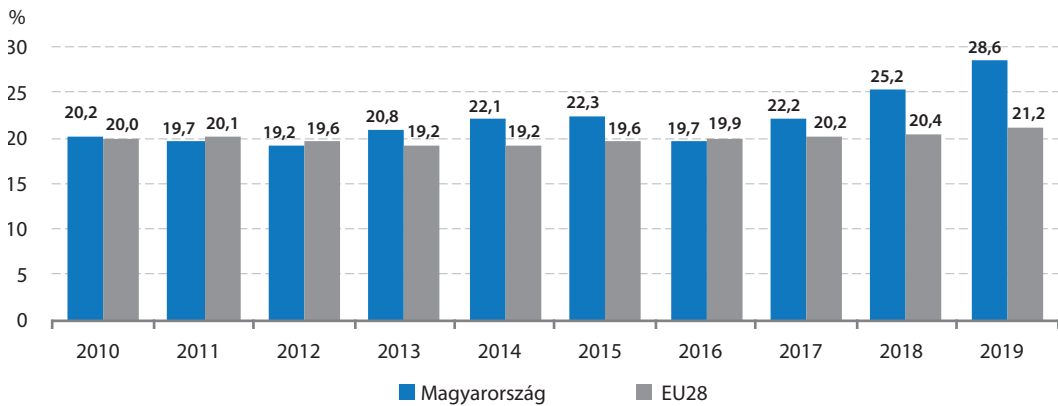

a) A családi adókedvezmény figyelembevétele nélkül.

A magyar gazdaságot 2019-ben is élénk beruházási aktivitás jellemezte, ezzel összefüggésben a **bruttó állóeszköz-felhalmozás** volumene ismét kiemelkedően, 15%-kal nőtt. Az állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya 29%-ra emelkedett, és az egyik legmagasabb volt az unión belül.

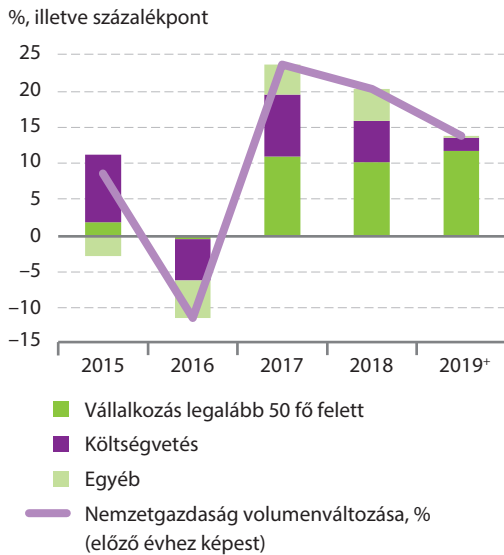
⁷⁾ Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

1.11. ábra A bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya

A vállalkozások hajtották a beruházások teljesítményét

1.12. ábra A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozásához való hozzájárulás gazdálkodási forma szerint

⁺ Negyedéves adatgyűjtés alapján, előzetes adat.

A bruttó állóeszköz-felhalmozás alakulását alapvetően meghatározó (2019-ben csaknem négyötödét adó) **nemzetgazdasági beruházások**⁸⁾ – többévi csökkenést követően – 2013-ban növekedésnek indultak. Az uniós költségvetési ciklusváltás hatására 2016-ban a beruházások volumene átmenetileg visszaesett. Az ezt követő években lendületet vett a 2014–2020-as uniós költségvetési időszak támogatásainak felhasználásával elindított projektek megvalósítása. A nemzetgazdasági beruházások volumene 2019-ben 14%-kal haladta meg az egy évvel korábbi, magas bázist, és 89%-kal emelkedett a 2010. évihez képest.

A beruházási teljesítmény 2019. évi növekedésére a **vállalkozások** és a költségvetési szervek fejlesztéseinek élénkülése egyaránt hatással volt. A teljesítményérték 58%-át valószínűleg a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások, amely részarány növekedett az előző évhez képest, hozzájárulva a gaz-

⁸⁾ A nemzetgazdasági beruházásokra vonatkozó 2019. évi adatok a negyedéves információk alapján számított, előzetes értékek.

daság fenntartható bővüléséhez. Körükben 20%-kal nőtt a fejlesztések volumene. A felhasználható forrásokat a vállalkozások körében bővítették – az uniós és a hazai költségvetési támogatási formák mellett – a hitelpiaci folyamatok, elsősorban az alacsony hitelkamatlábak és a kkv-szektor erősítését, beruházásainak ösztönzését szolgáló programok. A vállalkozások beruházásainak növekedésében meghatározó szerepet képviseltek a külföldi érdekeltségű vállalkozások, akik meglévő befektetéseik továbbfejlesztésén kívül – elsősorban anyavállalati forrásból és kormányzati támogatásból – számos zöldmezős beruházást is végrehaj-

tottak 2019-ben. A **költségvetési** beruházások alakulását jelentősen befolyásolják az uniós támogatások igénybevételi lehetőségei. Ezzel összefüggésben a 2016-os, nagymértékű visszaesést követő három évben számottevően nőtt a költségvetési szervek beruházása, 2019-ben 11%-kal.

Az anyagi-műszaki összetételt tekintve a nagyobb súlyú **építési beruházások** teljesítménye a 2016-os évet leszámítva 2013 óta folyamatosan növekszik, 2019-ben 16%-kal bővült. A nagyrészt importból származó **gép- és berendezésberuházások** volumene 2011 óta folyamatosan növekedett, 2019-ben 11%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

A beruházások a legtöbb nemzetgazdasági ágban bővültek

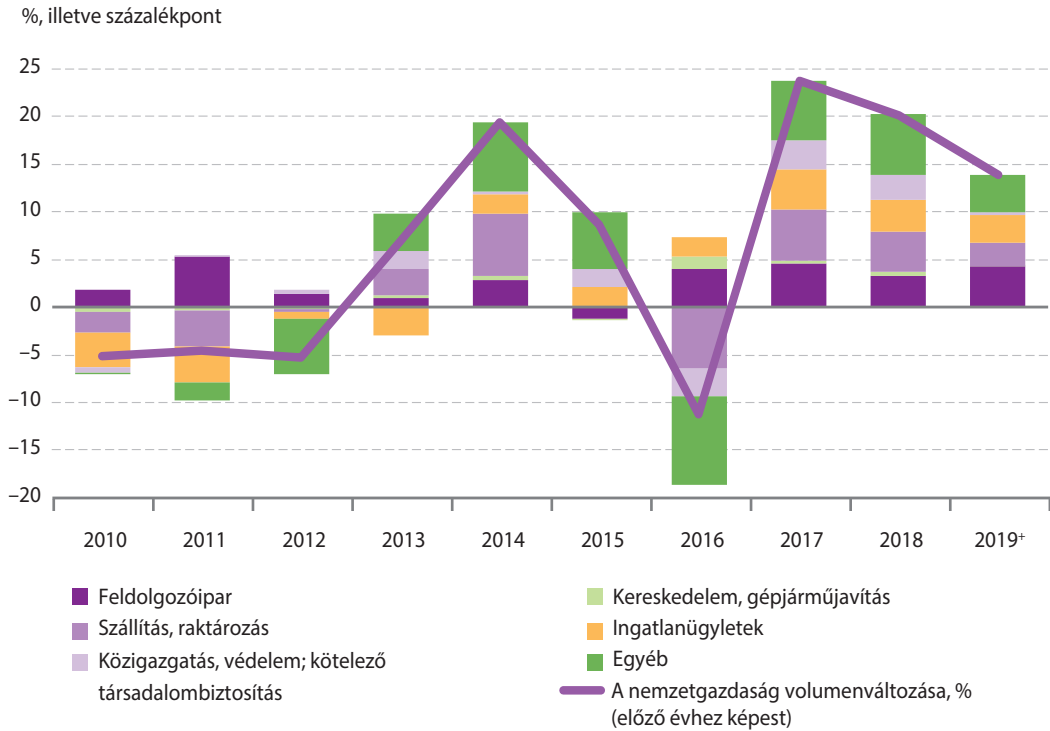
A beruházási aktivitás 2019-ben kettő kivételével (információ, kommunikáció és oktatás) mindegyik **nemzetgazdasági ágban** nőtt. A három legnagyobb súlyú terület közül a leginkább az ingatlanügyletek beruházási volumene emelkedett (17%-kal), amire a lakásépítések számottevő bővülése mellett üzleti célú ingatlanfejlesztések (pl. bevásárlóközpontok, logisztikai csarnokok) is hatással voltak.

A legnagyobb beruházó területnek számító feldolgozóipar fejlesztésére fordított összegek volumene 16%-kal magasabb volt az előző évinél, a növekedéshez a leginkább a villamos berendezés gyártása és a

vegyi anyag, termék gyártása alágak nagyvállalatai járultak hozzá.

A szállítás és raktározás beruházásai – elsősorban az uniós források felhasználásával finanszírozott út-, autópálya-, kerékpárút-, vasútépítések és -felújítások, valamint közúti fuvarozással foglalkozó vállalkozások fejlesztései következtében – összehasonlítható áron 15%-kal haladták meg az egy évvel korábbit. A három legjelentősebb súlyú beruházó területen – a feldolgozóiparban, az ingatlanügyletekben, illetve a szállítás és raktározásban – a fejlesztések hattizede koncentráltabb 2019-ben.

1.13. ábra A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozásához való hozzájárulás a legjelentősebb nemzetgazdasági ágak szerint

A közigazgatásban főként a rend-, kataszt-rófa- és honvédelem területén, valamint a központi közigazgatásban megvalósult fejlesztések eredményezték a növekedést (4,6%). A kereskedelemben elsősorban az élelmiszer-kereskedelemmel foglalkozó nemzetközi üzletláncoknak köszönhetően 1,9, a művészet és szabadidő területén – a sporttal és a kultúrával kapcsolatos projektek következtében – pedig csaknem harmadával nőttek a beruházások.

Az energiaipari beruházások 6,6%-os bővülésében szerepet játszottak az atom-energiával kapcsolatos nagyberuházások, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban regisztrált 32%-os növekedést pedig a szállodaépítések és -felújítások folytatódása eredményezte. Részben a gazdasági konjunktúra hatására az építőipari szervezetek 28%-kal növelték tárgyi eszköz-fejlesztéseiket.

1.1. tábla A 10 legnagyobb beruházó nemzetgazdasági ág beruházási teljesítménye,* 2019

(%)

Nemzetgazdasági ág, anyagi, műszaki összetétel	Beruházási teljesítményérték megoszlása	Volumenváltozás	
		az előző évhez képest	2010-hez képest
Feldolgozóipar	26,8	16,1	141,3
Ingatlanügyletek	17,4	16,9	74,8
Szállítás és raktározás	16,3	15,1	72,2
Közigazgatás	6,4	4,6	250,7
Kereskedelem	4,7	1,9	46,0
Mezőgazdaság	4,0	8,5	55,6
Művészet és szabadidő	3,7	32,7	419,7
Energiaipar	3,6	6,6	21,8
Adminisztratív szolgáltatás	2,4	1,9	155,2
Információ és kommunikáció	2,0	-2,9	21,3
Nemzetgazdaság összesen	100,0	13,9	88,5
Ezen belül:			
építési beruházások	58,4	16,3	61,0
gép, berendezés, jármű	40,8	11,1	129,5

* Az évközi (negyedévenkénti) adatgyűjtésből származó adatok alapján.

Továbbra is jelentős a beruházások térségi koncentrációja

2010–2018 között a beruházások⁹⁾ 26%-a a fővárosban valósult meg, a Pest megyei részesedés 9,8, a Győr-Moson-Sopron megyei 7,8%-ot tett ki. A fejlesztések egy lakosra jutó éves átlagos értéke Győr-Mo-

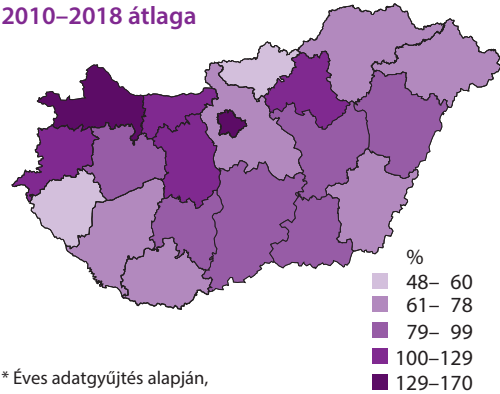
son-Sopron megyében volt a legmagasabb, 1,7-szerese az országos átlagnak. Átlag felett alakult még a népességarányos beruházás a fővárosban, Komárom-Esztergom, Vas, Fejér és Heves megyében is. A rangsor

⁹⁾ Éves adatgyűjtés alapján, a beruházás helye szerinti összesítésben. A 2010–2018. évek adatai alapján vizsgáltuk a főbb jellemzőket, mivel a nagyobb értékű, komplexebb beruházások több évet is érhetnek, ezért több év együttes vizsgálata realitásabb képet ad a területi különbségek alakulásáról. A beruházások megvalósulás helye szerinti adatai a 2019. évre vonatkozóan a kézirat lezárásakor még nem álltak rendelkezésre.

végén Nógrád, Zala és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állt, az országos átlag 48, 60, illetve 67%-ával. Győr-Moson-Sopron és Nógrád megye fajlagos beruházásértéke között 3,5-szeres volt a különbség.

2018 folyamán a beruházások egy lakosra jutó értékét tekintve Győr-Moson-Sopron megye rontott korábbi pozícióján, visszacsúszva a megyék és a főváros rangsorában a negyedik helyre. Budapest, Komárom-Esztergom és Heves megye fajlagos mutatója javult, Fejér és Vas megyéé romlott a vizsgált évek átlagához képest.

1.14. ábra A beruházások* egy lakosra jutó értéke az országos átlag százalékában, 2010–2018 átlaga

* Éves adatgyűjtés alapján, a beruházás helye szerint.

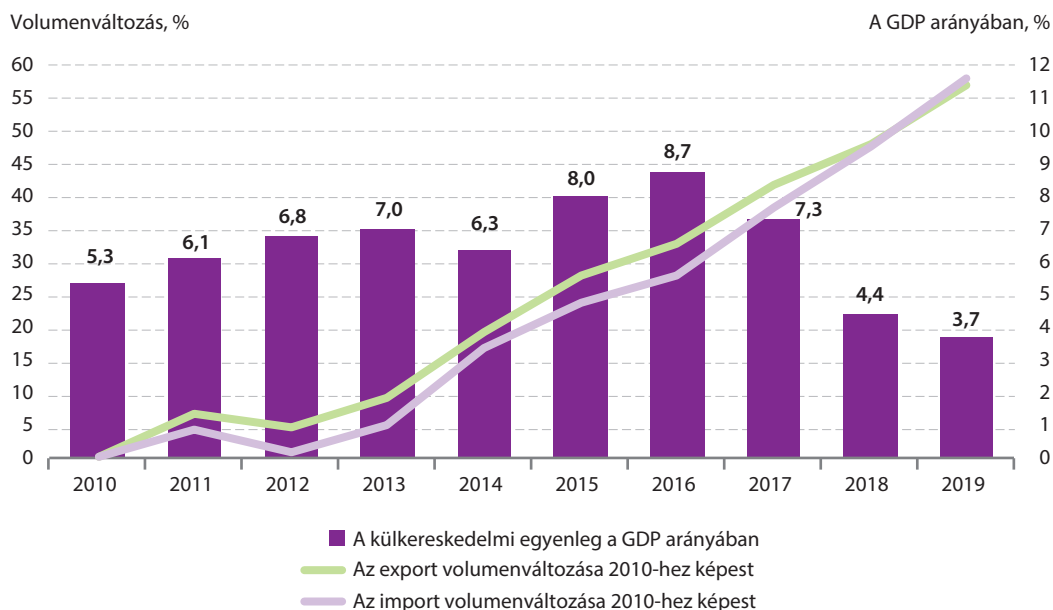
A külkereskedelem egyenlege továbbra is visszafogta a gazdasági növekedést

2019-ben hazánk **külkereskedelmi forgalmában** 1720 milliárd forint többlet keletkezett, folyó áron számolva 146 milliárd forinttal kevesebb, mint 2018-ban. A behozatal volumennövekedése (6,9%) meghaladta a kivitelét (6,0%), így – a megelőző két évhez hasonlóan – a külkereskedelem teljesítménye 2019-ben is visszafogta a gazdasági növekedést. A magyar külkereskedelem döntő részét adó áruforgalom és a jóval kisebb súlyú szolgáltatás-külkereskedelem is mindkét

irányban bővült. A külkereskedelmi többlet a szolgáltatások forgalmából, a mérleg romlása az áruforgalomból származott.

A magyar gazdaságot nagymértékű nyitottság jellemzi, az export értéke 2019-ben a bruttó hazai termék 83%-át tette ki, ami uniós szinten továbbra is jelentős. A visegrádi országok közül Szlovákiában a magyarországinál is magasabb, Csehországban és Lengyelországban jóval alacsonyabb volt az export GDP-aránya.

1.15. ábra A külkereskedelem teljesítményének alakulása

Több lábon állt a gazdaság bővülése

A termelési oldalon 2019-ben a piaci alapú szolgáltatások, a feldolgozóipar és az építőipar is számottevően hozzájárult a gazdaság növekedéséhez.

Az árutermelő nemzetgazdasági ágak közül a **mezőgazdaság** hozzáadott értéke az időjárás változékonysága miatt az elmúlt években erőteljesen ingadozott. 2019-ben az agrárium teljesítménye valamelyest (0,3%-kal) elmaradt az egy évvel korábbitól, ez a változás érdemben nem befolyásolta a GDP növekedési ütemét. Az **iparban** a bruttó hozzáadott érték volumene a korábbi éveknél nagyobb mértékben, 5,0%-kal nőtt, amihez elsősorban a járműgyártás, az elektronikai ipar és a villamos berendezés gyártása járult hozzá. Az **építőiparban** folytatódott a dina-

mikus bővülés, a 2017. és a 2018. évi 22, illetve 19%-os emelkedés után 2019-ben 21%-kal nőtt a nemzetgazdasági ág teljesítménye. Mindegyik ágazatban jelentősen nőtt a termelés volumene.

Az ágazati hozzáadott érték közel kétharmadát előállító **szolgáltatószektor** a korábbi évekhez hasonlóan, 2019-ben is nagymértékben járult hozzá a GDP növekedéséhez. A bővülő belső kereslettel összhangban a legtöbb szolgáltatóágazat teljesítménye meghaladta a 2018. évi, magas bázist, a legnagyobb mértékben (8,8%-kal) a **kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás**. Ehhez a hazai lakosság élénk vásárlási és utazási kedve, valamint a bővülő külföldi vendég-forgalom egyaránt hozzájárult. Folytatódott az **információ, kommuni-**

káció területén is a növekedés, 2019-ben 6,3%-kal nőtt a nemzetgazdasági ág teljesítménye. Az **ingatlanügyletek** bruttó hozzáadott értékének volumene – a továbbra is élénk használatlás-piaci folyamatokkal összefüggésben – 4,3, a **szállítás, raktározás** 5,3%-kal emelkedett. (2019-ben az áru- és a személyszállítás teljesítménye is meghaladta az egy évvel korábbit.) A **pénzügyi szol-**

gáltatások 2015-ben kezdődött élénkülése folytatódott, a bruttó hozzáadott értékének volumene 3,9%-kal nőtt. A kedvező gazdasági környezetben az **üzleti szolgáltatások** teljesítménye 6,7%-kal emelkedett. A jellemzően államháztartás által finanszírozott **közösségi szolgáltatások** (közigazgatás, oktatás, egészségügyi, szociális ellátás) hozzáadott értéke viszont 1,4%-kal csökkent.

1.2. tábla A bruttó hozzáadott érték és a GDP alakulása

(%)

Nemzetgazdasági ág, ágcsoport	Megoszlás		Volumenváltozás	
	2010	2019	az előző év- hez képest	2010-hez képest
Mezőgazdaság	3,1	3,5	-0,3	31,2
Ipar	21,8	20,4	5,0	21,7
Építőipar	3,5	5,5	21,4	77,5
Kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás	9,8	11,3	8,8	62,9
Szállítás, raktározás	5,1	5,1	5,3	26,1
Információ, kommunikáció	4,6	4,1	6,3	59,2
Pénzügyi szolgáltatások	4,2	2,8	3,9	3,2
Ingatlanügyletek	7,7	6,7	4,3	16,1
Üzleti szolgáltatások	7,7	8,8	6,7	68,1
Közösségi szolgáltatások (közigazgatás, oktatás, egészségügy, szociális ellátás)	14,8	14,0	-1,4	11,1
Művészet, szabadidő	2,5	2,4	2,5	24,3
Ágazatok hozzáadott értéke összesen	84,7	84,7	5,1	32,1
Termékadók és -támogatások egyenlege	15,3	15,3	3,8	20,4
Bruttó hozzáadott érték összesen	100,0	100,0	4,9	30,1

Jelentős Budapest gazdasági fölénye

Az országos gazdasági teljesítmény több mint harmadát előállító Budapest a legfejlettebb régió hazánkban, 2018-ban az **egy főre jutó bruttó hazai terméke** több mint

kétszerese volt az országos átlagnak (4,4 millió forint). A főváros gazdasági fölénye a globális válság elmélyülésekor, 2009-ben volt a legnagyobb, azóta számottevően csök-

kent. 2018-ban Budapesten kívül még a járműipari központnak számító Győr-Moson-Sopron és a 2010 óta az egyik legtöbbet fejlődő Fejér megye egy főre jutó GDP-je haladta meg az országos átlagot (22, illetve 1,8%-kal), Komárom-Esztergom megyéé pedig lényegében megegyezett azzal. A kevésbé fejlett megyék közül Bács-Kiskun és Borsod-Abaúj-Zemplén lemaradása csökkent a leginkább (15, illetve 14 százalékponttal) 2010 óta, amiben mindkét eset-

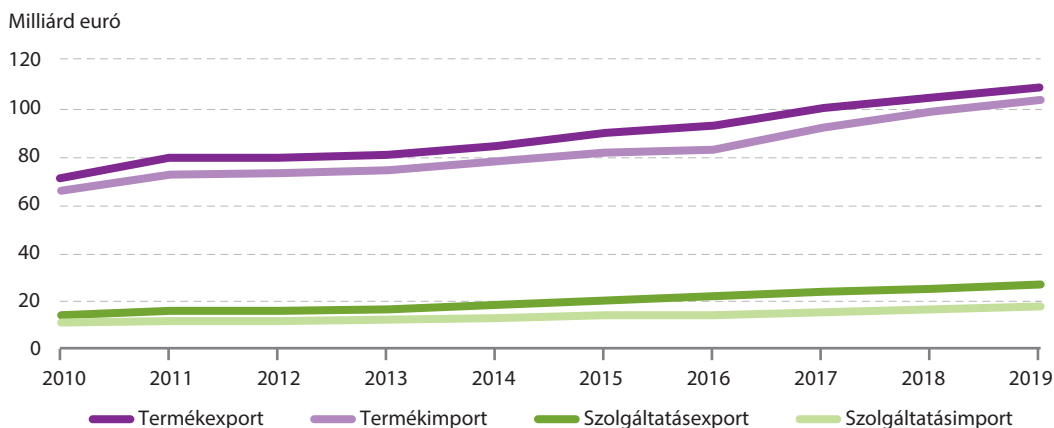
ben jelentős szerepet játszott a járműgyártás felfutása. Ezzel szemben Zala és Pest megye országos átlaghoz viszonyított relatív pozíciója romlott a legnagyobb mértékben (11, illetve 8,1 százalékponttal) 2010–2018 között. A korábbi évekhez hasonlóan a legelmaradottabb és egyben legkisebb gazdasági súlyú megyének Nógrád számított, ahol az egy lakosra jutó GDP értéke – a megelőző öt évhez hasonlóan – továbbra is mindössze 44%-a volt az országos átlagnak.

KÜLKERESKEDELEM

A külkereskedelem alapvetően növeli az emberek jólétét, mivel az import bővíti az elfogyasztható javak körét, az export pedig belföldi munkahelyeket teremt. Bár a magyar termelés nagyobbik részét a szolgáltatások teszik ki, a külkereskedelmi for-

galmunkat döntően a termékek nemzetközi kereskedelme adja. 2019 folyamán a közel 14 milliárd eurónyi külkereskedelmi többletünk nagyobbik részét a szolgáltatás-külkereskedelemből realizáltuk, ami már a korábbi éveket is jellemezte.

1.16. ábra A külkereskedelmi forgalom értéke

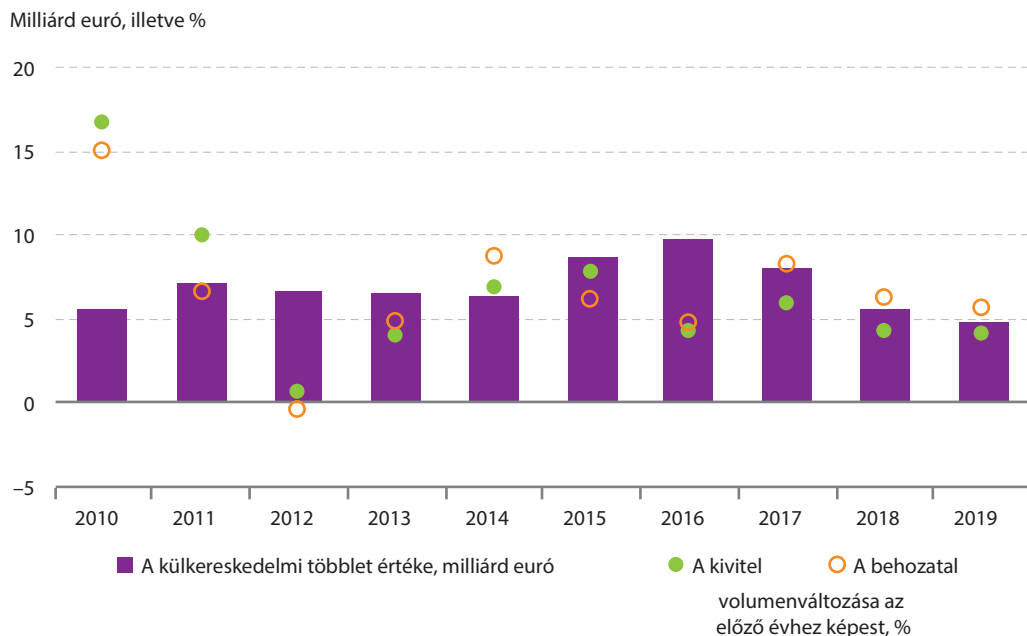

A termék-külkereskedelmi aktívum 2019-ben is csökkent

2019-ben a **termékexport volumene** – előzetes adatok szerint – 4,2, az importjának volumene 5,7%-kal nőtt 2018-hoz képest. A növekedési ütem exportban lényegében megegyezett az egy évvel korábbival, míg importban 2019-ben is lassulás volt megfigyelhető. Az egyenleg megelőző évekhez képesti kisebb mértékű romlása ellenté-

tes irányú hatásoknak volt az eredménye: a volumenfolyamatok továbbra is – bár a 2017–2018. évekhez képest kisebb mértékben – kedvezőtlenül befolyásolták a mérleget, míg a javuló cserearány pozitívan hatott az egyenlegre. 2010-hez mérten a kivitel volumene 60, a behozatalé 65%-kal emelkedett.

1.17. ábra A külkereskedelmi termékforgalom többlete és a forgalom volumenváltozása

2019-ben a kivitel euróban számított **értéke** 3,9, a behozatalé 4,8%-kal nőtt az előző évihez képest. A kereskedelem az áruforgalom mindkét irányában valamelyest kisebb mértékben bővült, mint a 2010-es évek átlá-

gában. Külkereskedelmi termékforgalmunk 4,9 milliárd eurós többlettel zárta az esztendőt, az **egyenleg** 0,7 milliárd euróval romlott a 2018. évihez viszonyítva, amivel az elmúlt 10 év legkisebb aktívuma keletkezett.

1.3. tábla A külkereskedelmi termékforgalom összefoglaló adatai, 2019

Megnevezés	Az export		Az import		Az egyenleg	
	értéke	változása 2018-hoz képest, %	értéke	változása 2018-hoz képest, %	értéke	változása 2018-hoz képest
Milliárd forint	35 416	6,0	33 833	6,9	1 583	-169
Millió euró	108 929	3,9	104 074	4,8	4 855	-665
Millió dollár	121 996	-1,6	116 566	-0,7	5 431	-1 137

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY HATÁSÁRA VISSZAESETT A KÜLKERESKEDELEM

2020. január–áprilisban a termékexport és -import összesített euróértéke 8,3%-kal volt kevesebb az egy évvel korábnál. Ennél nagyobb mértékű – 29%-os – visszaesést az év ugyanezen időszakában utoljára 2009-ben regisztráltunk. Az idei forgalom már január–februárban, a járvány magyarországi megjelenése előtt csekély mértékben nőtt, a 2,8%-os bővülés a legalacsonyabbnak számít az elmúlt hat év azonos időszakait tekintve. Márciusban aztán már csökkenés következett be (5,9%), amit áprilisban határozott visszaesés követett (33%). A turizmust is magában foglaló szolgáltatás-külkereskedelem esetében a forgalom euróértéke 5,7%-kal mérséklődött az I. negyedévben, nagyobb mértékben, mint a termék-külkereskedelemé. A forgalom csökkenése mindkét típusú javak esetében a mérleg romlásával járt együtt, a termékek többlete 788 millió euróval lett kevesebb az első négy hónapban, míg a szolgáltatásoké 53 millió euróval az I. negyedév során.

A gépek és szállítóeszközök közel hattizedét jelentik a termékexportnak

Külkereskedelmünk legfontosabb áruőcsoportját a **gépek és szállítóeszközök** jelentik, amelyek több mint felét teszik ki a forgalomnak.¹⁰⁾ Részesezésük az exportban hagyományosan nagyobb, mint az import-

ban, 2019-ben arányuk a termékkivitelben 57, a -behozatalban 48% volt. 2019-ben a gépek és szállítóeszközök változatlan áron számított forgalma 6–7%-kal bővült az előző évihez képest.

¹⁰⁾ A forgalmi irány megjelölése nélkül közölt adatok, információk az összeforgalomra vonatkoznak, utóbbi a kivitel és a behozatal összegét jelenti.

A **közúti járművek** 2019-ben is az áruexport legnagyobb, az -importnak pedig a második legnagyobb árucsoportja volt. Kivitelük értéke 19,4 milliárd eurót tett ki 2019-ben, 12%-kal többet, mint a megelőző évben. A növekedés üteme közel kétszer akkora volt, mint a 2016–2018. évek során. A termékkör 2019. évi exportjának több mint harmada Németországba került, ezt – attól jelentősen lemaradva – Olaszország követte a rangsorban. A közúti járművek behozatala 10,5 milliárd euró értékű volt 2019-ben, 2,2%-kal több a 2018. évinél. A legfontosabb kereskedelmi partnerünk a forgalom ezen irányában is Németország, részesedése hasonló az exportban tapasztaltnak. Kilenc év alatt a közúti járművek euróban számított exportja 2,9, importja 2,5-szeresére emelkedett, az időszakon belül a növekedés nagyobbik része a 2013–2015. évekre koncentrált, összefüggésben a jelentős járműipari kapacitás termelésbe állásával.

A **villamos gép, készülék és műszer** árucsoport 2019-ben a termékexport második legnagyobb, a termékimportnak pedig a legnagyobb forgalmú termékköre volt. 2019 során kereskedelmük euróértéke a kivitelben 6,1, a behozatalban 9,0%-kal nőtt. Az árucsoport behozatalában a legfontosabb termékeket az elektronikus integrált áramkörök és mikroszerkezetek, kivételben az elektromos vezérlésre vagy elektromosság elosztására szolgáló kapcsolótáblák, -panelek, -tartók, -asztalok, -dobozok és -foglatok jelentették.

A **híradástechnikai, hangrögzítő és -lejátszó készülékek** euróban számított exportja negyedével, importja mintegy ötödével bővült 2019-ben. E jelentős növekedések ellenére a forgalom kivitelben 38, behozatalban 28%-kal elmaradt a 2010. évitől, miután 2011–2014-ben határozott csökkenés következett be. 2019-ben az import legnagyobb része Kínából érkezett, míg exportban Németország volt a legfontosabb partner.

1.4. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása áru főcsoportok szerint, 2019

(%)

Árufőcsoport	A kivitel			A behozatal		
	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	megosz- lása ^{a)}	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	megosz- lása ^{a)}
	2018-hoz képest			2018-hoz képest		
Élelmiszerek, italok, dohány	3,7	6,6	7,0	4,0	7,7	5,3
Nyersanyagok	6,2	5,8	2,3	3,9	4,2	2,1
Energiahordozók	4,9	−2,6	2,6	13,8	3,4	8,1
Feldolgozott termékek	−0,1	−1,7	30,7	3,3	2,5	36,0
Gépek és szállító- eszközök	6,6	7,1	57,4	6,4	6,4	48,5
Összesen	4,2	3,9	100,0	5,7	4,8	100,0

^{a)} Euróadatokból számítva.

2019-ben a termék-külkereskedelmünk harmadát a **feldolgozott termékek** jelentették. Az árufőcsoport volumene kivitelben lényegében stagnált, behozatalban pedig 3,3%-kal bővült 2018-hoz képest. Bár 2019-ben a feldolgozott termékek importja az elmúlt hét évben, exportja pedig az utóbbi tíz évben a legkedvezőtlenebbül változott, az elmúlt kilenc év egészét tekintve mégis ennek az árufőcsoportnak a kereskedelme nőtt a leginkább, behozatalban 85, kivitelben 76%-kal.

Az idetartozó árucsoportok közül 2019-ben is a **gyógyszer és gyógyszerészeti termékekből** bonyolítottuk le a legnagyobb forgalmat. A kereskedelem euróban számított értéke kivitelben 5,1%-kal, 5,6 milliárd euróra nőtt, behozatalban pedig 4,5 milliárd euró maradt. 2019-ben – az ezt megelőző évhez hasonlóan – a legfontosabb partnerünk a forgalom mindkét irányában Németország volt.

2019-ben az **élelmiszerek, italok, dohánytermékek** exportvolumene 3,7, az importé 4,0%-kal magasabb volt, mint 2018-ban. Az árufőcsoport változatlan áron számított kivitele 2010-hez viszonyítva közel negyedével nőtt, az árufőcsoportok közül a legkisebb mértékben. Ugyanennyi idő alatt az import egyharmadával bővült, nagyjából feleakkora ütemben, mint a teljes forgalom. Az agrárjellegű kereskedelemnek azonban nem csökkent a forgalmon belüli részaránya 2010 óta, mivel az árucere forintárszínvonala az elmúlt kilenc év összességét és 2019-et tekintve is a legnagyobb mértékben emelkedett az árufőcsoportok közül, ellensúlyozva e révén a volumenfolyamatok hatását. A kilenc év alatt bekövetkezett drágulás exportban 46, importban 50%-os volt, mértékük megközelítőleg négyszerese a teljes forgaloménak.

Az idetartozó árucsoportok közül a legnagyobb értékű exportot 2019-ben is a gabona és gabonakészítményekből, míg importot a zöldségfélékből és gyümölcsökből bonyolítottuk le. Előbbi csoport kivitele 18%-kal nőtt 2019-ben. A gabonaexport 47%-át a kukoricakivitel jelentette, amelynek értéke több mint ötödével lett nagyobb 2018-hoz képest. E növekedés a 29%-kal 3,3 millió tonnára emelkedő exportmennyiség hatására következett be. A búza euróban számított kivitele 21%-kal nőtt, amellyel a gabonaexport közel háromtizedét tette ki. E kenyérgabonából 2,6 millió tonnát szállítottunk külföldre, a 2018. évinél 12%-kal többet. Gabonaexportunk legfontosabb célpiaca 2019 során is Olaszország volt. Az agrárjellegű importunkon belül a zöldségfélék és gyümölcsök behozatala 2019-ben is számottevően bővült (13%-kal), és ezt megközelítő mértékű növekedés jellemezte a hasonló nagyságrendű hús és húskészítmények behozatalát is.

2019-ben az **energiahordozók** volumene a behozatalban 14, a kivitelben 4,9%-kal nőtt az előző évihez képest. A növekedés ellenére az árufőcsoport 2019. évi importvolumene mindössze 27%-kal volt magasabb a 2010. évinél, ami a legkisebb mértékű emelkedés az árufőcsoportok közül. Szintén behozatalban az árufőcsoport forintban számított árszínvonala 7,5%-kal csökkent 2019-ben, azt követően, hogy 2017–2018-ban összességében 46%-kal drágult. A 2013–2016. években ugyanakkor rendre olcsóbbá vált a behozatal, s e folyamatok eredőjeként a 2019. évi árszint 22%-kal elmaradt a 2012. évitől.

A volumen- és árfolyamatok együttes hatásaként az energiahordozók euróban számított importja 2019-ben 3,4%-kal, 8,4 milliárd euróra nőtt, azok után, hogy behozataluk 2012 és 2016 között 9,5 milliárd euróról 5,3 milliárd euróra csökkent.

Az idetartozó legjelentősebb forgalmú csoport 2019-ben is a kőolaj és kőolajtermék volt, amelyek 4,5 milliárd eurós behozatala gyakorlatilag megegyezett a 2018. évvel. A természetes és mesterséges gáz importja ugyanakkor 11%-kal, 2,2 milliárd euróra bővült.

A termék-külkereskedelmünkben 2,2%-os arányban részesedő és ezzel a legkisebb súlyú árucsoportnak, a **nyersanyagoknak** a válto-

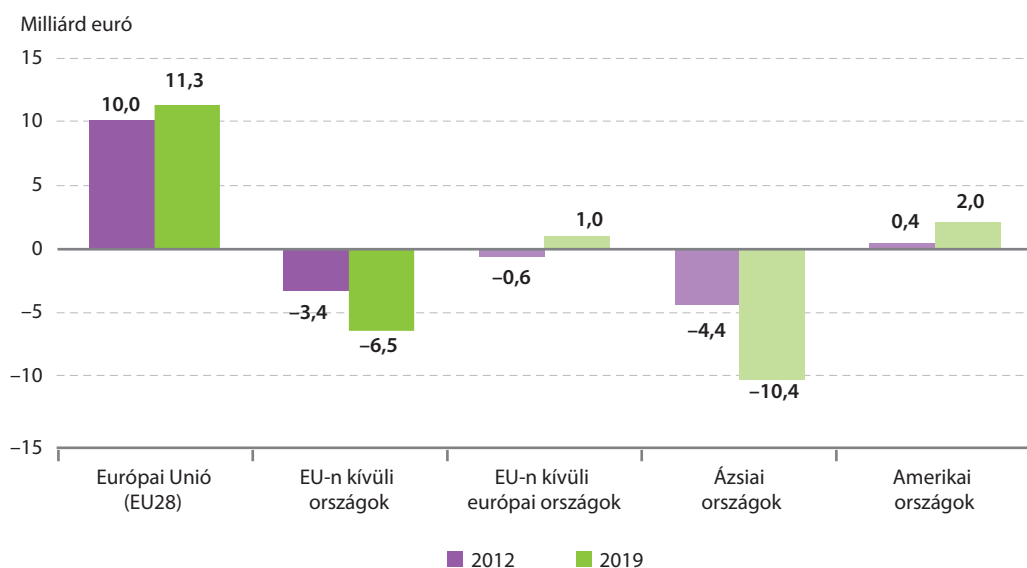
zatlan áron számított kivitele 6,2, a behozatala 3,9%-kal magasabb volt az előző évinél. A nyersanyagok 2010-hez viszonyított folyamatait tekintve az élelmiszereknel bemutatotthoz hasonlót lehet megfigyelni: a kereskedelmük volumene az átlagosnál kisebb, forintárszínvonala nagyobb mértékben emelkedett. Az átlagos növekedésektől való eltérések a nyersanyagok esetében azonban kevésbé voltak markánsak az élelmiszerekéhez képest.

Termék-külkereskedelmünk mérlege az uniós országokkal javult, az unión kívüliekkel romlott

2019-ben az **Európai Unió tagországaival** (EU28) lebonyolított export volumene 4,3, az importé 2,9%-kal nőtt 2018-hoz képest. 2012-höz viszonyítva az látszik, hogy a forgalombővülés az uniós viszonylatban számottevőbb volt, mint az unión kívüli országok relációjában. Az

ütemkülönbség különösen termékexportban volt jelentős. Az európai integrációval lebonyolított kereskedelem aktívuma 2019-ben jelentősen bővült (1,7 milliárd euróval), és 2012-ig visszatekintve a legnagyobb, 11,3 milliárd eurós többlete alakult ki.

1.18. ábra A termékforgalmi egyenleg alakulása a főbb országcsoportok szerint

Az **Európai Unió kívüli országokkal** folytatott, változatlan áron számított termékexport 3,8, az -import 15%-kal növekedett 2019-ben. A forgalom két iránya közötti ütemkülönbség 2019-ben is jelentős volt, a behozatal volumene az elmúlt három évben összességében 45, a kivitelé azonban mindössze 7,8%-kal bővült. 2019-ben az országcsoporttal folytatott áruforgalom egyenlege 2,4 milliárd euróval romlott 2018-hoz képest és 6,5 milliárd eurós hiányt mutat. A mérlegromlás legnagyobbbrészt az **ázsiai országokkal** folytatott kereskedelem alakulásával magyarázható, amelynek 10,4 milli-

árd eurós passzívuma 2,5 milliárd euróval több az előző évinél. Az Ázsiára számított egyenleg romlásában a termékbehozatal növekedése jelentette a meghatározó tényezőt, de ahhoz a kivitel csökkenése is hozzájárult. Az egyenleg az **EU-n kívüli európai országokkal** szemben ugyanakkor kedvezően változott (522 millió euróval) egy év alatt, miután a termékkivitel euróértéke a behozatalét meghaladó ütemben nőtt (10, illetve 4,5%). A termékexport bővülése leginkább az Oroszországba, Ukrajnába és Svájcba irányuló kiszállítások dinamikus bővülésével magyarázható.

1.5. tábla **A külkereskedelmi termékforgalom alakulása országcsoportok szerint, 2019**

(%)

Országcsoport	A kivitel			A behozatal		
	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	megosz- lása ^{a)}	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	megosz- lása ^{a)}
	2018-hoz képest			2018-hoz képest		
Európai Unió (EU28)	4,3	4,0	80,9	2,9	2,2	73,8
EU-n kívüli országok	3,8	3,3	19,1	14,5	12,6	26,2
Ebből:						
európai országok	..	10,1	9,0	..	4,5	8,4
ázsiai országok	..	-5,4	4,6	..	16,8	14,9
amerikai országok	..	1,4	4,2	..	17,5	2,5
Összesen	4,2	3,9	100,0	5,7	4,8	100,0

^{a)} Euróadatokból számítva.

A legfontosabb áruforgalmi partnerünk továbbra is Németország

A **legfontosabb külkereskedelmi partnerünk** 2019-ben is Németország volt, forgalmunk több mint negyedét bonyolítottuk le vele. A Németországgal folytatott termékexport euróértéke 5,6, behozatala 2,1%-kal nőtt, amely exportban nagyobb, importban kisebb ütemű változás az átlagoshoz képest. A német áruforgalom egyenlege 3,9 milliárd eurós többletet mutat 2019-re, ami az egyenleg 1,1 milliárd eurós javulását jelenti az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Partnereink közül mind az aktívum összege, mind a mérleg javulása a német viszonylatban volt a legnagyobb. Ausztria a vizsgált évben is a második, Szlovákia pedig a harmadik legfontosabb kereskedelmi partnerünk volt. A további visegrádi országok közül Lengyelország a 4., Csehország pedig a 6. helyen található az összesített 2019. évi rangsorban. Németország azonban toronymagasan a legfontosabb partnerünk, a vele lebonyolított árucseré 1,8-szerese a három visegrádi országgal együttesen folytatott áruforgalomnak. Térésünkéből még Románia található meg a 10 legfontosabb kereske-

delmi partnerünk között, bár behozatalban csak a 11. A 10 legfontosabb partnerünket nevesítő rangsorban csupán Kína nem uniós ország, ami az összforgalmat tekintve a 10. helyen állt. A távol-keleti országgal lebonyolított termékkereskedelmünk egyenlege 4,9 milliárd eurós deficitet mutat, ami 1,5 milliárd euróval több az egy évvel korábbinál. A partnerországaink közül a passzívum összege és a mérleg romlása is Kínát illetően volt a legjelentősebb. A 2019. évi forgalmunknak a kétharmadát bonyolítottuk le a 10 legfontosabb partnerünkkel, a koncentráció az importban valamelyest nagyobb fokú, mint az exportban.

2010-hez képest csak kisebb változások történtek a legfontosabb kereskedelmi partnereinket illetően, a rangsorban immár Csehország is szerepel, kikerült onnan ugyanakkor – részben a kereskedelmi szankciók miatt – a kilenc évvel korábban még 2. Oroszország. Utóbbi ország jelenleg a 11. helyen található és a 2. legfontosabb unión kívüli partnerünk, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok követi a sorban.

1.6. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termék-külkereskedelemben, 2019*
(euróadatokról számolva)

Export				Import			
rang-sor	ország	érték, milliárd euró	érték-változás 2018-hoz képest, %	rang-sor	ország	érték, milliárd euró	érték-változás 2018-hoz képest, %
1. (1.)	Németország	30,2	5,6	1. (1.)	Németország	26,3	2,1
2. (2.)	Szlovákia	5,6	3,5	2. (4.)	Kína	6,4	18,2
3. (3.)	Olaszország	5,6	3,8	3. (2.)	Ausztria	6,4	4,9
4. (4.)	Románia	5,5	2,4	4. (3.)	Lengyelország	6,0	4,5
5. (5.)	Ausztria	5,0	0,7	5. (5.)	Hollandia	5,3	4,2
6. (7.)	Franciaország	4,7	3,5	6. (6.)	Csehország	5,1	2,2
7. (8.)	Lengyelország	4,6	5,1	7. (7.)	Szlovákia	5,1	2,8
8. (6.)	Csehország	4,6	-1,2	8. (8.)	Olaszország	4,5	-3,6
9. (10.)	Hollandia	3,8	4,3	9. (9.)	Oroszország	4,0	2,2
10. (9.)	Egyesült Királyság	3,6	-6,8	10. (10.)	Franciaország	3,7	0,9
Összesen		108,9	3,9	Összesen		104,1	4,8

* A zárójelben feltüntetett szám az adott ország 2018. évi rangsorbeli helyezését jelenti.

Termékbehozatalban nemcsak olyan ada-
taink vannak, amelyek az árut feladó ország
szerint kerültek összeállításra, hanem olya-
nok is, amelyek az **importot a termékek
származása**, gyártásának legfontosabb or-
szága szerint számszerűsítik. A legfontosabb
partnerünk e tekintetben is Németország,
de forgalma lényegesen, 4,3 milliárd euróval
kevesebb, mint a Németországból ideszál-
lított termékeké. A feladó- és a származá-
si-ország szerinti adatok összehasonlításá-
ból leginkább az látszik, hogy a távol-keleti
országokban készült áruk egy jelentős része
nyugat-európai országok közvetítése révén
érkezik meg hazánkba. A származási ország
szerinti rangsorban második helyezett Kína

esetében fordított a helyzet Németország-
hoz képest: a Kínában készült áruk értéke a
magasabb, a különbség 2019-ben 4,5 milli-
árd euró volt. A Németországhoz hasonlóan
jelentős közvetítőkereskedelmet lebonyolí-
tó Hollandia esetében a származás szerin-
ti forgalom 3,1 milliárd euróval kevesebb,
mint az onnan érkezett. A feladó országok
szerint összeállított rangsorban az 5. leg-
fontosabb partnerünket jelentő Hollandia
a származás tekintetében csak a 12. legfon-
tosabbnak számított 2019-ben. Helyette az
a Dél-Korea szerepel az első tízben, amely-
lyel a származás szerinti áruforgalom értéke
0,8 milliárd euróval több az onnan ideérke-
zethez képest.

1.7. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termékek származása szerinti behozatalban, 2019*
(euróadatokról számolva)

Rangsor	Ország	Érték, milliárd euró	Részesedés a forgalomból, %	Értékváltozás 2018-hoz képest (%)
1. (1.)	Németország	22,0	21,2	11,8
2. (2.)	Kína	10,9	10,5	22,3
3. (4.)	Lengyelország	4,3	4,2	11,0
4. (3.)	Oroszország	4,2	4,1	2,7
5. (7.)	Ausztria	4,1	4,0	15,4
6. (5.)	Olaszország	3,7	3,6	0,8
7. (6.)	Csehország	3,7	3,5	0,1
8. (10)	Dél-Korea	3,5	3,4	41,4
9. (9.)	Szlovákia	3,3	3,2	-0,2
10. (8.)	Franciaország	3,1	3,0	-9,2
Összesen		104,1	100,0	4,8

* A zárójelben feltüntetett szám az adott ország 2018. évi rangsorbeli helyezését jelenti.

Az **Európai Unió (EU28)** tagállamainak unión kívüli országokba irányuló termékexportja 2039 milliárd, az onnan érkező termékimportja 2053 milliárd eurót tett ki 2019-ben az Eurostat adatai szerint. A kivitel értéke 4,1, a behozatalé 3,7%-kal meghaladta a 2018. évit. Az egyenleg 8 milliárd euróval javult, a hiány 14 milliárd euró volt.

Az export 41, az import 32%-át a gépek és szállítóeszközök tették ki, ezáltal az áruforgalom mindkét irányában a legfontosabb árucsoportot jelentik. Az árucsoport kivitele 2,3%-kal bővült 2018-hoz képest, 3,2 százalékponttal kisebb mér-

tékben, mint a gépimport. Jelentősen nőtt ugyanakkor a vegyi áruk, valamint az élelmiszerek, italok dohánytermékek exportja. Az energiahordozók kereskedelmében 275 milliárd eurós hiány keletkezett, a 2018. évinél 22 milliárd euróval kevesebb.

Az EU legfontosabb termék-külkereskedelmi partnere exportban az Egyesült Államok, importban Kína volt. A behozatal és a kivitel együttes összegét tekintve az előbbivel az uniós forgalom 18, utóbbival a 16%-a bonyolódott le 2019-ben.

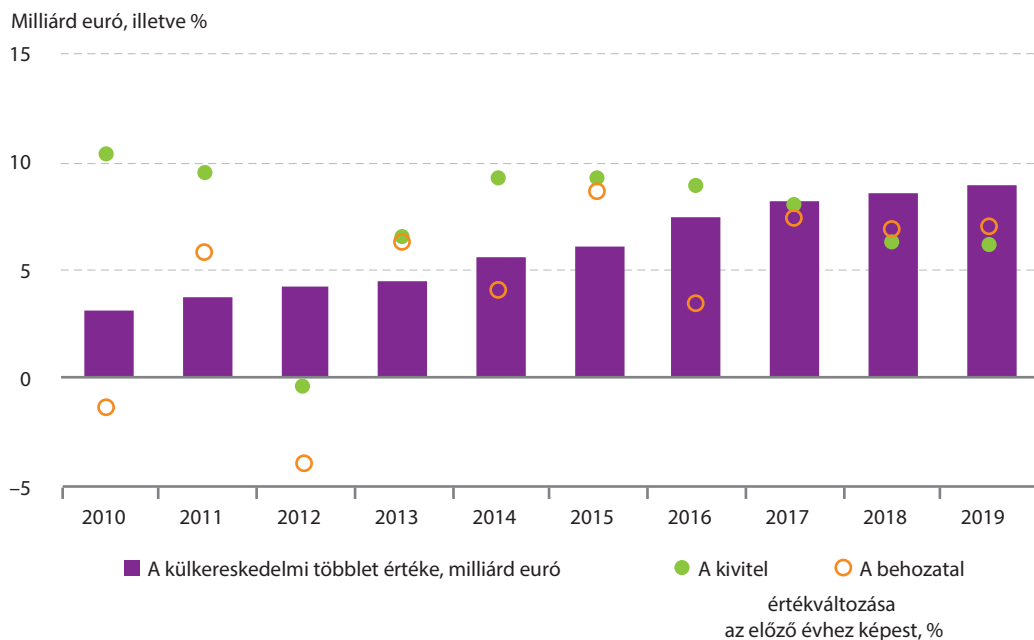
A 28 tagállam egymás közötti termékforgalma 3573 milliárd euró értékű volt 2019-ben, 1,2%-kal több az egy évvel korábbinál.

A szolgáltatás-külkereskedelem többlete 2019-ben is rekordnagyságú volt

2019-ben a szolgáltatásexport értéke 27,0 milliárd euró volt, 6,1%-kal több, mint 2018-ban. A szolgáltatásimport értéke 18,2 milliárd eurót tett ki, 7,0%-kal nagyobb összeget, mint egy évvel korábban. 2011–2019 során összességében a szolgáltatásexport értéke nagyobb mértékben bővült, mint az importé (1,8, illetve 1,6-szeresére), bár az utóbbi két évben az import növekedése kissé felülmúlta az exportét. 2019 folyamán a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalmunk-

ban 8,8 milliárd eurós **többlet** keletkezett, az egyenleg mintegy 350 millió euróval javult 2018-hoz képest. A mérleg a 2010-es évek során egyre kedvezőbb lett, a javulás mértéke 2010-hez képest 5,8 milliárd eurót tesz ki. A szolgáltatás-külkereskedelem aránya a termékforgalmat is magában foglaló, összes külkereskedelmen belül 18% volt 2019-ben, ugyanakkor a külkereskedelmi többlet közel kétharmada ezen javak forgalmában realizálódott.

1.19. ábra A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom többlete és a forgalom értékváltozása (euróban)

A szolgáltatás-külkereskedelmünkön belül a legnagyobb többlet 2019-ben is a **turizmusban** keletkezett, a 4,0 milliárd eurós aktívum ráadásul 417 millió euróval több az egy évvel korábbinál. A szállítási szol-

gáltások egyenlege is javult, a 2,9 milliárd eurót kitevő aktívum 147 millió euróval haladja meg a 2018. évit. A csoporton belül a legnagyobb javulást a légi szállítások egyenlege mutatja, ami az exportjuk

11%-os növekedésével áll összefüggésben. A bér munka-szolgáltatási díjak egyenlege azonban kedvezőtlenebbé vált, és ugyanez következett be – két, az üzleti szolgálta-

tások alá tartozó csoport – a szellemi tulajdon használatáért járó díjak, valamint a számítástechnikai és információs szolgáltatások esetében.

1.8. tábla **A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása szolgáltatáscsoportonként,* 2019**
(euró adatokból számítva)

(%)

Szolgáltatáscsoport	Az export		Az import	
	megoszlása	értékváltozása 2018-hoz képest	megoszlása	értékváltozása 2018-hoz képest
Bér munka-szolgáltatási díj	6,7	-6,5	1,2	0,6
Javítási és karbantartási szolgáltatások	2,3	10,1	3,0	4,4
Turizmus	24,0	10,8	13,5	9,5
Szállítási szolgáltatások	25,3	6,2	21,6	6,8
Ezen belül:				
légi szállítás	11,0	11,0	8,8	12,2
Üzleti szolgáltatások	41,4	5,5	59,8	6,6
Ezen belül:				
számítástechnikai és információs szolgáltatások	8,6	5,1	8,3	21,0
szellemi tulajdon használatáért kapott/fizetett díjak	4,9	-13,5	7,4	-0,8
egyéb üzleti szolgáltatások	21,8	8,5	35,2	5,3
Kormányzati szolgáltatások	0,4	8,1	0,9	27,5
Összesen	100,0	6,1	100,0	7,0

* A kereskedelem értéke exportban 27,0 milliárd euró, importban 18,2 milliárd euró volt 2019-ben.

2019-ben is valamennyi **országcsoporthal** aktívumunk keletkezett a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalmunkban. A többletünk hattizede (5,3 milliárd euró) az uniós tagállamok viszonylatában alakult ki. Az egyenleg 2019. évi javulása ugyanakkor legnagyobbbrészt az amerikai országokkal folytatott kereskedelem változásának tulajdonítható, amelynek többlete 384 millió euróval nőtt egy év alatt.

A termékgazdasághoz hasonlóan a legfontosabb kereskedelmi partnerünket a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban

is Németország jelenti, bár részesedése a javak ezen csoportjának külkereskedelmében alacsonyabb. A **legfontosabb partnereink** többsége európai uniós ország, az unión kívüliek közül csak az Egyesült Államok és Svájc található a rangsor kedvező, az összforgalmat tekintve 2. és 10. helyén. A 2004 óta csatlakozott tagországok közül a legnagyobb forgalmat Romániával, a visegrádi országok közül pedig Szlovákiával bonyolítottuk le, amelyek az 5. és a 8. legfontosabb partnereink voltak a teljes forgalom tekintetében.

1.9. tábla **A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása országcsoportok szerint, 2019**
(euróadatokból számítva)

Országcsoport	Az export			Az import		
	értéke, milliárd euró	meg- oszlása, %	érték- változása 2018-hoz képest, %	értéke, milliárd euró	meg- oszlása, %	érték- változása 2018-hoz képest, %
Európai Unió (EU28)	19,4	71,6	7,7	14,0	77,2	9,5
EU-n kívüli országok	7,7	28,4	2,2	4,2	22,8	-0,6
Ebből:						
amerikai országok	2,9	10,7	15,6	1,8	9,8	0,3
európai országok	2,7	9,9	3,9	1,2	6,8	-2,1
ázsiai országok	1,8	6,7	-14,2	1,0	5,5	1,5
Összesen	27,0	100,0	6,1	18,2	100,0	7,0

1.10. tábla **Magyarország legfontosabb partnerországai a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, 2019***
(euróadatokból számolva, turizmussal együtt)

(%)

Export				Import			
rang- sor	ország	része- sedés a forga- lomból	érték- változás 2018-hoz képest	rang- sor	ország	része- sedés a forga- lomból	érték- változás 2018-hoz képest
1. (1.)	Németország	18,1	8,3	1. (1.)	Németország	21,4	14,5
2. (2.)	Egyesült Államok	9,6	17,8	2. (2.)	Egyesült Államok	9,0	15,1
3. (3.)	Egyesült Királyság	8,1	2,1	3. (3.)	Ausztria	7,5	7,2
4. (4.)	Ausztria	7,8	8,3	4. (4.)	Egyesült Királyság	6,5	-2,1
5. (5.)	Románia	5,0	9,5	5. (5.)	Írország	5,4	21,2
Összesen		100,0	6,1	Összesen		100,0	7,0

* A zárójelben feltüntetett számok az adott ország 2018. évi rangsorbeli helyezéseit jelentik. A kereskedelem értéke exportban 27,0 milliárd euró, importban pedig 18,2 milliárd euró volt 2019-ben.

A legnagyobb aktívum 2019-ben az Egyesült Királyság vonatkozásában alakult ki, a többlet 1,0 milliárd euró volt. A legnagyobb összegű passzívum ennél lényegesen kevesebbet, 363 millió eurót tett ki, és az Írországgal lebonyolított forgalomban keletkezett. A legjelentősebb egyenlegváltozások Európán kívüli országokkal alakultak ki: a javulás az Egyesült Államokkal, a romlás pedig a Japánnal folytatott kereskedelmet jellemezte, amelyek értéke 176 millió, illetve 200 millió eurót tett ki. Az Egyesült Államokkal szembeni szolgáltatás-külkereskedelmi egyenlegünk ki-

lenc év alatt 1,4 milliárd euróval javult, annak hatására, hogy az export értéke 0,9 milliárdról 2,6 milliárd euróra nőtt.

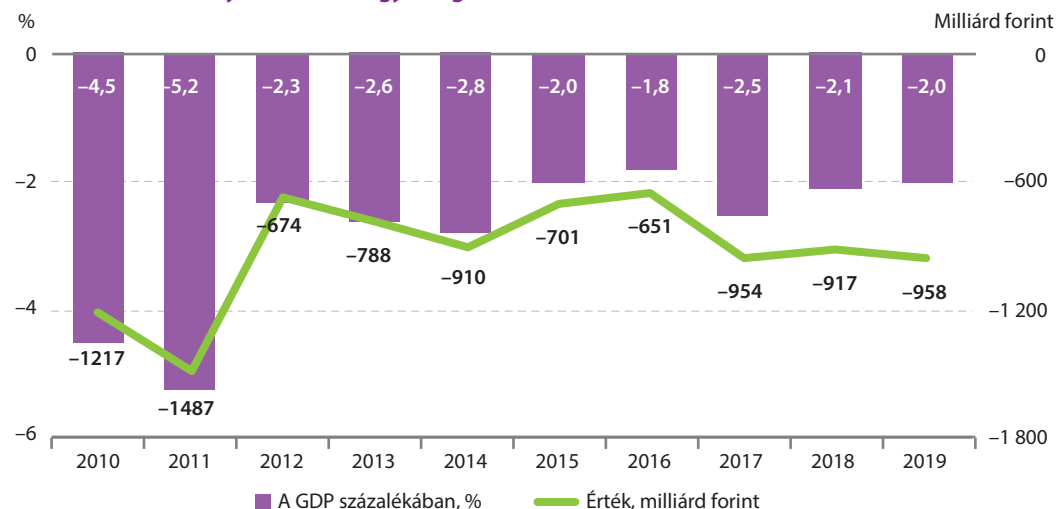
Az Európai Unió szolgáltatás-külkereskedelmi exportja 2019-ben 1004 milliárd, importja 828 milliárd euró volt. 2018-hoz képest a bevételek 5,8, a kiadások 10%-kal nőttek. Az egyenleg 176 milliárd eurós többlettel zárta az évet, a mérleg 23 milliárd euróval romlott 2018-hoz viszonyítva. 2010-hez képest a forgalom összértéke 1,8-szeresére bővült, az aktívum pedig 85 milliárd euróval több volt a kilenc évvel korábbinál.

KORMÁNYZATI SZEKTOR

A **kormányzati szektor hiánya** 2019-ben 958 milliárd forint volt, ez a GDP 2,0%-ának felelt meg. A deficit a 2018. évihez képest 41 milliárd forinttal nőtt, ugyan-

akkor GDP-arányosan számítva 0,1 százalékponttal mérséklődött.¹¹⁾ A maastrichti kritérium 3,0%-os hiánykorlátja 2012 óta mindegyik évben teljesült.

1.20. ábra A kormányzati szektor egyenlege

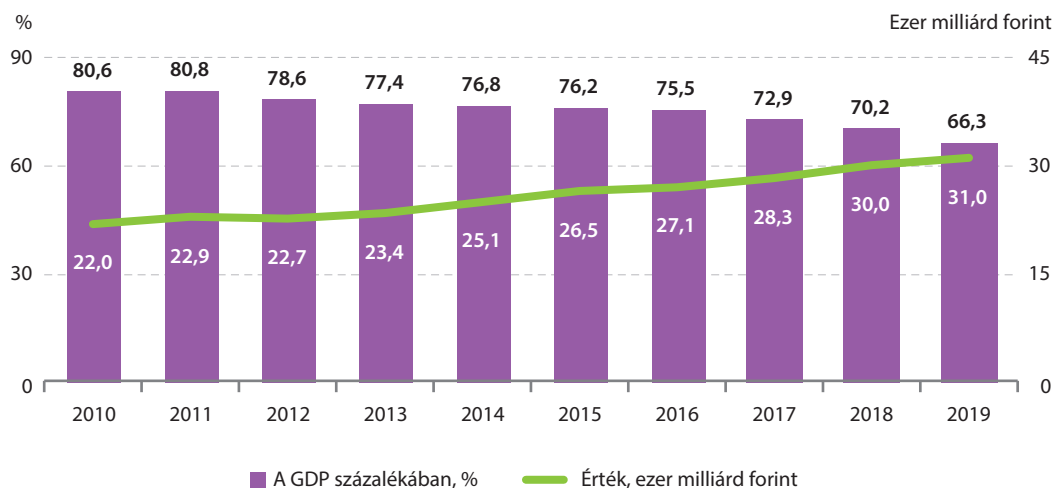
¹¹⁾ A GDP-arányos egyenleg javulása annak hatására következett be, hogy a folyó áron számított GDP lényegesen nagyobb mértékben nőtt, mint a hiány (9,7, illetve 4,5%-kal).

2019-ben a kormányzati szektor **bevétele** 20,6 ezer milliárd forint volt, 8,4%-kal több, mint egy évvel korábban. A centralizációs ráta, azaz a bevételek GDP-hez viszonyított aránya 2019-ben 44%-ot tett ki, mértéke 2016 óta csökkenő tendenciájú, és 2017-ben már elmaradt az uniós átlagtól. A legfontosabb bevételi forrást jelentő, a bevételek mintegy negytedét adó termelési adók értéke 2019-ben 8,6%-kal bővült az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az idetartozó legfontosabb adónemből, az általános forgalmi adóból származó bevételek 9,6%-kal emelkedtek. Az áfabevételek 2010-hez képest is dinamikusan nőttek (95%-kal). 2019-ben a társadalombiztosítási hozzájárulásokból keletkező bevételek 6,4, a jövedelemadó-bevételek 10%-kal voltak magasabbak az egy évvel korábbiaknál.

A kormányzati szektor **kiadása** 21,5 ezer milliárd forint volt 2019-ben, 8,2%-kal több az előző évinél. Az év során a kiadások közel negyedét a pénzbeni társadalmi juttatások jelentették, ezek összege 2018-hoz viszonyítva 4,7, 2010-hez képest 21%-kal bővült. A kiadások több mint ötödét a munkavállalói jövedelmek tették ki, az erre fordított összeg 2019-ben 5,6%-kal emelkedett. A folyó termelőfelhasználás, valamint a bruttó állóeszköz-felhalmozási kiadások egyaránt 12%-kal bővültek 2018-hoz viszonyítva.

2019 végén a **kormányzati szektor adóssága** – a Magyar Nemzeti Bank adatai szerint – a GDP 66,3%-át tette ki, ami az egy évvel korábbinál 3,9, a 2010. év végénél 14 százalékponttal alacsonyabb volt. A csökkenés ellenére a maastrichti kritérium 60%-os határértéke nem teljesült.

1.21. ábra A kormányzati szektor adóssága

HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET

A gazdaság szereplőinek száma évek óta folyamatosan emelkedik, az utóbbi időszakban főként az egyéni vállalkozók száma gyarapodott. A cégalapítás feltételei, a jogi és adózási szabályok változásai, a saját erőt kiegészítő finanszírozási források jelentősen befolyásolhatják a vállalkozások aktivitását.

A magyar gazdaság teljesítményének jelentős részét továbbra is a nagyvállalatok (főként a külföldi irányításúak) adják, azonban történt némi elmozdulás a kisebb létszámmal dolgozó hazai vállalkozások irányába. A hozzáadott értékből, a termelési értékből és a beruházásokból nőtt a kis- és közepes vállalkozások részesedése.

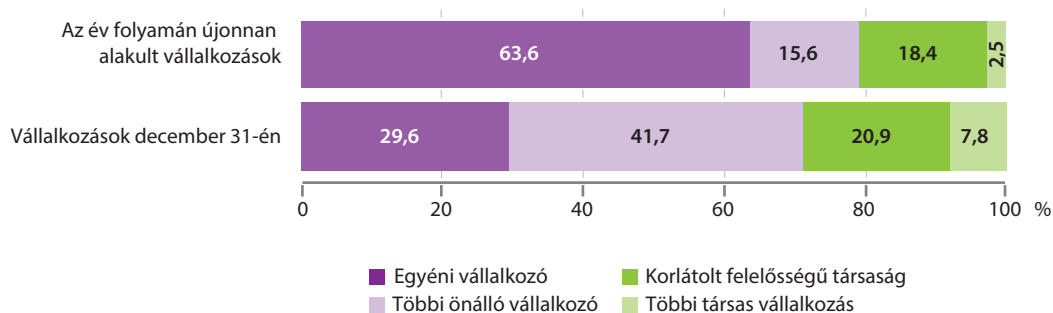
Az újonnan regisztrált vállalkozások nyolctizede önálló vállalkozó

A **regisztrált szervezetek száma** 2010 óta gyakorlatilag folyamatosan emelkedett, 2019. december 31-én a 9 évvel korábbihoz képest 12%-kal több, összesen 1,9 millió szerepelt a nyilvántartásban, amiből 142 ezret az év folyamán jegyeztek be új szervezetként. A nyilvántartott gazdasági szervezetek száma egy év alatt 1,9%-kal, mintegy 37 ezerrel gyarapodott, a változást elsősorban az önálló vállalkozók számának emelkedése okozta.

2019-ben tovább folytatódott az **önálló vállalkozók** számának gyarapodása, ehhez az elmúlt évek jogszabályi változásai is

hozzájárultak. A módosítások érintették az alapítás és a működés szervezeti kereteit (pl. cégalapítás szigorítása, kft.-k kötelező törzstőke emelése), valamint a kedvező kisadózási formák (kata, kiva) bevezetésével az adózási szabályokat is. A 2019-ben újonnan alakult 138 ezer vállalkozás közel nyolctizede már önálló vállalkozóként kezdte meg tevékenységét. Az év végén nyilvántartásban szereplő összes vállalkozásnak 71%-a volt önálló vállalkozó, arányuk a 2014. évit 5,7, az egy évvel korábbit 0,9 százalékponttal haladta meg.

1.22. ábra A regisztrált vállalkozások gazdálkodási forma szerinti megoszlása, 2019

1.11. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma és változása, 2019. december 31.

Gazdálkodási forma*	Szervezetek száma, ezer darab	Változás			
		2014-hez képest		2018-hoz képest	
		ezer darab	%	ezer darab	%
Társas vállalkozás	515,3	-71,1	-12,1	-5,7	-1,1
Ebből:					
korlátolt felelősségű társaság	375,9	-36,8	-8,9	-0,4	-0,1
részvénytársaság	7,4	+1,2	+20,4	+0,3	+3,8
betéti társaság	117,5	-33,7	-22,3	-4,7	-3,8
Önálló vállalkozó	1279,1	+163,7	+14,7	+42,6	+3,4
Ebből:					
egyéni vállalkozó	531,6	+138,1	+35,1	+37,7	+7,6
Vállalkozás összesen	1794,4	+92,6	+5,4	+36,9	+2,1
Költségvetési szerv és költségvetési rend szerint gazdálkodó szerv	12,8	0,0	-0,3	+0,1	+1,1
Nonprofit és egyéb nem nyereség-érdekelt szervezet	129,8	+2,5	+2,0	-0,6	-0,5
Egyéb gazdasági szervezet	8,8	+3,2	+56,3	+0,5	+5,7
Gazdasági szervezetek összesen	1945,8	+98,2	+5,3	+36,9	+1,9

* A GFO14 szerinti besorolás alapján.

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY HATÁSÁRA SOK EGYÉNI VÁLLALKOZÓ FELFÜGGESZTETTE TEVÉKENYSÉGÉT

A koronavírus okozta járvány következtében bevezetett korlátozások ugrásszerűen megnövelték a tevékenységüket szüneteltető egyéni vállalkozások számát. 2020 márciusában 21 ezren, áprilisában 24 ezren felfüggesztették fel működésüket, az egy évvel korábbihoz képest 8-szor, illetve 12-szer annyian. Május végén összességében 108 ezer (minden ötödik) egyéni vállalkozó szüneteltette tevékenységét, arányuk az oktatásban, az adminisztratív és a pénzügyi szolgáltatásban, a művészet és szabadidő, valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén volt a legmagasabb. Májusban már érzékelhető volt az újraindítás, a 7 ezer szüneteltetését megkezdő egyéni vállalkozóval szemben 10 ezren tevékenységük újraindítása mellett döntöttek.

Nőtt a kis- és középvállalkozások részesedése a hozzáadott értékből

A Magyarországon működő vállalkozások¹²⁾ döntő többsége **kis- és közepes vállalkozásnak** (kkv-nak)¹³⁾ minősül, arányuk (99,1%) évek óta alig változott. 2018-ban

az előzetes adatok szerint mintegy 749 ezer nem pénzügyi főtevékenységű kkv tevékenykedett, számuk az öt évvel ezelőtti 23, az egy évvel korábbi 4,1%-kal haladta meg.

1.12. tábla **A működő vállalkozások száma***

Vállalkozás-kategória	2018 ⁺		Változás	
			a 2013.	az előző
	ezer darab	megoszlás %	évihez képest, %	
Mikrovállalkozás	709,2	93,8	23,3	4,2
Kisvállalkozás	34,4	4,5	17,7	2,1
Középvállalkozás	5,4	0,7	9,3	4,8
Összes kkv	749,0	99,1	22,9	4,1
Nagyvállalkozás	7,0	0,9	29,5	3,7
Összesen	755,9	100,0	22,9	4,1

* Az A–S nemzetgazdasági ágakba tartozó vállalkozások a pénzügyi szolgáltatások és a közigazgatás gazdasági ágak nélkül.

A gazdasági konjunktúrának is köszönhetően 2018-ban megállt a középvállalkozások számának két éve tartó mérséklődése, ekkor az egy évvel korábbihoz képest 246 vállalkozással emelkedett a számuk. Elsősorban az ingatlanügyletek, a kereskedelem, az építőipar, a feldolgozóipar, valamint a szakmai, tudományos tevékenység vállalkozásainak száma gyarapodott.

A kis- és középvállalkozások a foglalkoztatásban töltik be a legnagyobb szerepet: 2018-ban a kkv-kör tevékenységében részt vevő több mint 2 millió fő az összes (nem pénzügyi) vállalkozásnál foglalkoztatott 65%-át képviselte.

1.13. tábla **A kkv-k működő vállalkozásokon belüli szerepe a főbb teljesítménymutatók alapján**

Megnevezés	(%)		
	2013	2017	2018 ⁺
Foglalkoztatottak száma	68,4	65,0	64,9
Hozzáadott érték	44,3	43,3	45,7
Nettó árbevétel	43,2	41,9	41,7
Termelési érték	37,9	36,4	37,2
Új beruházások teljesítményértéke	35,5	29,5	30,2
Exportárbevétel	21,0	15,8	15,4

¹²⁾ Működő vállalkozásnak azokat a vállalkozásokat tekintjük, amelyeknek a tárgyidőszak során bármikor volt árbevétele és/vagy foglalkoztatott létszáma. A megfigyelés nem terjed ki a pénzügyi szolgáltatás és a közigazgatás nemzetgazdasági ágakra.

¹³⁾ A kkv-k meghatározása a kis- és középvállalkozásokról, a fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény által meghatározott szempontok figyelembevételével történt.

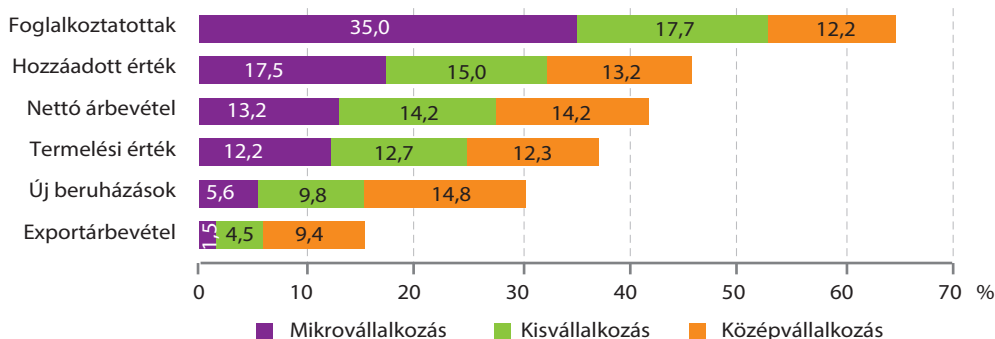
A kis- és középvállalkozások **gazdasági súlya** gyakorlatilag évről évre mérséklődött 2013 és 2017 között, ezt követően azonban egyes területeken pozitív elmozdulás történt. A hozzáadott értékből 2,4, a termelési értékből 0,9, az új beruházások teljesítményértékéből 0,7 százalékponttal magasabb részarányt képviseltek a kkv-k 2018-ban, mint egy évvel korábban. Mindez a foglalkoztatottak némileg csökkenő aránya mellett következett be, aminek eredményeként javult a kkv-k létszamarányos teljesítménye. 2018-ban az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott értékük a nagyvállalkozói kör hasonló mutatójának 46%-át érte el, ami az egy évvel korábbihoz képest 4,4 százalékponttal emelkedett.

A hozzáadott értékből való részesedésüket elsősorban a mikrovállalkozások növelték, egy év alatt 2,2 százalékponttal, 17,5%-ra. E vállalkozói kör leginkább a mezőgazda-

ságban, az egyéb szolgáltatásban, a kereskedelemben és a szálláshely szolgáltatásban emelte hozzájárulásának mértékét.

A termelési értékből való részesedés kis-mértékű javulása mindhárom kkv-kategóriában megmutatkozott, az új beruházásokból viszont csak a középvállalkozások emelték részarányukat. A kkv-k számára 2018-ban biztosított különféle kamattámogatott konstrukciók, többek között a Piaci Hitelprogram második szakaszában igényelhető kedvező kamatozású beruházási kölcsönök előnyeit gazdasági potenciáljuk alapján leginkább a középvállalkozások tudták kihasználni. Ezáltal az új beruházásokból való részesedésük mértéke 0,9 százalékponttal, 14,8%-ra nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A növekedés elsősorban a mezőgazdaságban és az építőiparban mutatkozott meg.

1.23. ábra A kkv-k vállalkozáskategóriánkénti részesedése az összes vállalkozás fő gazdasági mutatóiból, 2018⁺

Főtevékenységük alapján a kkv-k csaknem nyolctizede a termelőágakhoz képest kisebb tőkeigényű szolgáltatási területeken (főként a kereskedelemben, valamint a tudományos és műszaki tevékenységben) működött, foglalkoztatottaik és bruttó hozzáadott értékük mintegy kétharmada szintén ehhez a szektorhoz kötődött.

A nem pénzügyi vállalkozások összteljesítményéből a kkv-k az egyes szolgáltatási ágak (vendéglátás, ingatlanügyletek, tudományos és műszaki tevékenység, oktatás, egészségügy) mellett a mezőgazdaságban és az építőiparban részesedtek a legnagyobb arányban. Összességében a termelőágak eredményeihez a kis- és középvállalkozá-

sok 2018-ban valamivel nagyobb arányban járultak hozzá, mint egy évvel korábban. Ez a hozzáadott érték esetében főként a

mikrovállalkozásoknál, a beruházások vonatkozásában pedig leginkább a középvállalkozásoknál mutatkozott meg.

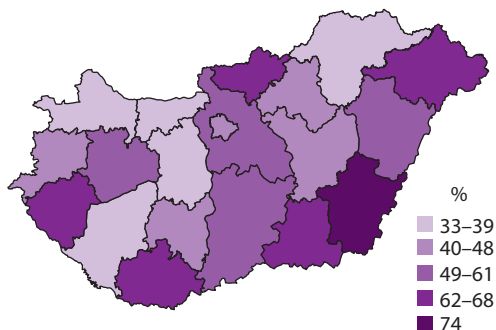
1.14. tábla A kkv-k részesedése az összes vállalkozás fő gazdasági mutatóiból

Nemzetgazdasági ág, ágcsoport	Foglalkoztatottak száma	Hozzáadott érték	Új beruházások	Foglalkoztatottak száma	Hozzáadott érték	Új beruházások
	2018 ⁺ , %			változás 2017-hez képest, százalékpont		
Ártermelő ágak együtt	54,7	33,7	26,0	0,0	+2,6	+3,0
Ezen belül:						
mezőgazdaság	84,7	80,2	81,6	+1,5	+1,2	+3,7
ipar	40,7	23,3	19,8	-0,4	+1,6	+3,1
építőipar	91,5	77,3	49,2	-0,7	-2,4	+5,3
Szolgáltatóágak együtt	71,2	56,0	34,6	-0,1	+1,6	-1,9
Ezen belül:						
kereskedelem	75,1	59,8	53,9	-0,9	+1,4	-1,0
vendéglátás	87,4	76,2	63,3	-0,7	+2,3	-1,6
ingatlanügyletek	84,3	80,5	78,8	-1,7	+1,8	-4,5
tudományos és műszaki tevékenység	84,8	72,5	48,5	0,0	+1,1	+6,0
oktatás	97,8	95,1	94,5	+0,4	+0,3	+1,2
egészségügyi szolgáltatás	82,6	86,5	81,6	+0,7	+0,7	-0,3
Összesen	64,9	45,7	30,2	-0,1	+2,4	+0,7

A kis- és középvállalkozások **területileg koncentráltak**, 2018-ban több mint négyszáz fővárosi vagy Pest megyei székhellyel működött. Ezer lakosra jutó számuk különösen Budapesten volt magas: a 121 vállalkozás az országos átlag 1,6-szerese, a másik szélsőértéket képviselő Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyeinek pedig 2,5-szerese.

Ennek megfelelően a kkv-k gazdasági potenciálja is koncentrált, 2018-ban a foglalkoztatottaik 44%-a, a hozzáadott értékük és az új beruházásaik mintegy fele Budapesthez és Pest megyéhez kötődött. Gazdasági jelentőségük azonban nem itt, hanem főként az ország keleti és déli megyéiben magas, ahol a nagyvállalatok kevésbé vannak jelen.

1.24. ábra A kkv-k megyénkénti részesedése a vállalkozások hozzáadott értékéből, 2018⁺

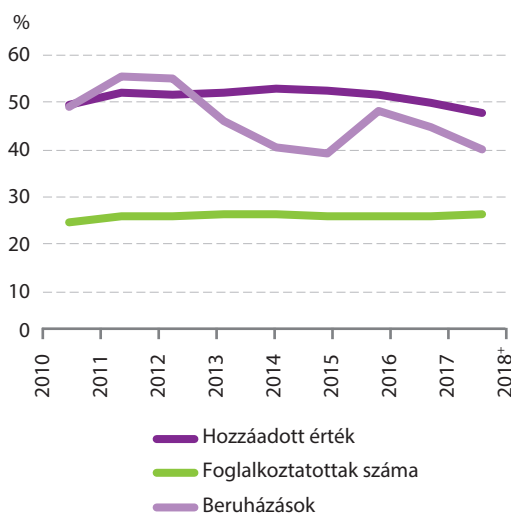

A kkv-foglalkoztatottak aránya Békés megyében a 80%-ot közelítette, de Baranya, Hajdú-Bihar és Csongrád-Csanád megyében is meghaladta a 75%-ot. Az országos átlagtól eltérően 2018-ban a megyék többségében a hozzáadott érték nagyobb része származott a kkv-któl, mint a nagyvállalatoktól. A kkv-k szerepvállalása Békés megyében volt a legmagasabb (74%). Az egy évvel korábbihoz képest Bács-Kiskun megye kivételével mindeütt nőtt a kis- és középvállalkozások szerepe, a leginkább Hajdú-Bihar megyében.

A nagyvállalatok hozzáadott értékének háromnegyedét külföldi cégek adták

A magyarországi vállalkozások¹⁴⁾ 2,5%-a **külföldi irányítású leányvállalatként** működött 2018-ban.¹⁵⁾ A 14,5 ezer szervezet **teljesítményből való részesedése** ennél lényegesen nagyobb volt, a hozzáadott érték 48, a bruttó beruházások 40%-át adták és a foglalkoztatottak 26%-ának biztosították munkát. Nemzetközi összehasonlításban jellemzően az EU kelet-közép-európai tagországaiban az uniós átlagot (26%)¹⁶⁾ jelentősen meghaladja a külföldi szerepvállalás mértéke, de hazánk ebben a körben is kiemelkedik. A visegrádi országok közül – a legfrissebb, 2017. évi nemzetközi adatok alapján – a hozzáadott értékből való részesedés nálunk volt a legnagyobb, a beruházási arány tekintetében is csak Szlovákia előzött meg bennünket.

1.25. ábra Külföldi irányítású vállalkozások részesedése az összes vállalkozás fő gazdasági mutatóiból

¹⁴⁾ A megfigyelés nem terjed ki a mezőgazdaságra, a pénzügyi szolgáltatásokra, a közigazgatásra, az oktatásra, az egészségügyre, a művészet, szórakoztatásra, valamint a számítógép, személyi, háztartási cikk javítása kivételével az egyéb szolgáltatásokra.

¹⁵⁾ Előzetes adat.

¹⁶⁾ Legfrissebb 2017-es adat.

A külföldi irányítású leányvállalatok gazdasági szerepvállalása viszonylag stabil, csak a beruházásokból való részesedésük változott jelentősebben, ami a kiemelt nagyberuházásaik időzítésével, de a hazai vállalkozások 2016 utáni nagyobb beruházási aktivitásával, a felhasználható uniós források nagyságával is összefüggött. A hozzáadott érték alapján 2010 és 2018 között másfél százalékponttal mérséklődött, a foglalkoztatás tekintetében pedig szinte ugyanennyivel emelkedett a külföldi leányvállalatok szerepe, amelyek foglalkoztatottaik számát ebben az időszakban gyakorlatilag évről évre folyamatosan emelték.

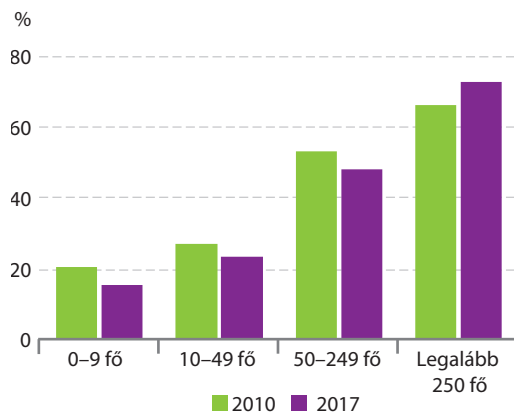
A külföldi leányvállalatok teljesítménye erősen koncentrált, aminek mértéke 2010 óta alig mérséklődött. 2018-ban bruttó hozzáadott értékük mintegy háromnegyedét három gazdasági ágban, a feldolgozóiparban (50%), a kereskedelemben (15%), valamint az információ és kommunikáció (9,1%) területén realizálták.¹⁷⁾ A kibocsátás közel fele német és amerikai irányítású cégekhez kötődött.

A külföldi cégek mérete, teljesítőképessége jelentősen meghaladja a hazaiakét, és nagyvállalati koncentrációjuk ebben az évtizedben tovább fokozódott. 2017-ben egy külföldi szervezetnél a hazaiak 4 fős átlagának többszörösét, 46 főt foglalkoztattak, 13 fővel többet, mint 2010-ben. A külföldről irányított magyarországi cégek mérete nemzetközi összehasonlításban nem kiemelkedő, az uniós rangsor alsó harmadába sorolható, és a visegrádi országok közül nálunk a legkisebb.

2017-ben a hazánkban működő legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalatok bruttó hozzáadott értékének 74%-át realizálták külföldi leányvállalatok, a 2010. évinél 6,6 százalékponttal nagyobb részarányát. A kisebb vállalkozások teljesítményében

ugyanakkor csökkent a külföldi leányvállalatok szerepe.

1.26. ábra Külföldi irányítású vállalkozások részesedése a létszám-kategóriánkénti hozzáadott értékből

A külföldi és a hazai vállalkozások **termelékenységé** 2017-ben némileg közelített egymáshoz, de még mindig közel háromszoros a különbség a külföldiek javára. Ebben a termelés során alkalmazott technológia meghatározó szerepet játszik. 2017-ben a feldolgozóipar fejlett vagy közepesen fejlett technológiát alkalmazó ágazataiban a hozzáadott érték 79, illetve 84%-át a külföldi leányvállalatok adták. Uniós összehasonlításban a kelet-közép-európai országokban működő külföldi cégek a legkevésbé termelékenyek, ugyanakkor ezen országok körében 2017-ben a magyarországiaknál volt a legmagasabb az egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték.

A külföldi irányítású vállalkozások tevékenysége jövedelmezőbb, 2017-ben az árbevétel arányos **bruttó működési eredményük** a hazaiak 9,1%-ával szemben 11,2%-ot tett

¹⁷⁾ Előzetes adat.

ki. Hozzáadott értékükben 10 százalékponttal magasabb (54%) volt az eredmény részaránya, annak ellenére, hogy egy alkalmazott jövedelmezésére átlagosan csaknem kétszer annyit költöttek, mint a hazai vállalkozá-

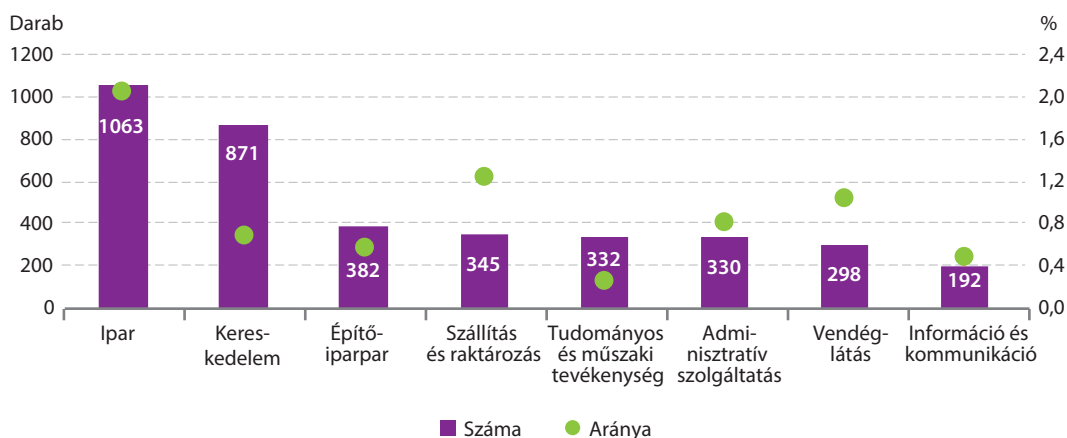
sok. Eredményességük alapján a Magyarországon működő külföldi leányvállalatok 2017-ben az uniós tagországok rangsorában a felső harmadba tartoztak, megelőzve mások mellett a többi visegrádi országot.

Az iparban és a kereskedelemben volt a legtöbb gyorsan növekvő vállalkozás

A legalább 10 főt foglalkoztató hazai működő vállalkozások közül 2017-ben 4200 (az összes 0,6%-a) minősült gyorsan növekvő vállalkozásnak, azaz olyan cégnek, amely a foglalkoztatottai számát az utolsó három évben évente átlagosan 10%-ot meghaladó mértékben bővítette. Számuk 2010 óta gyakorlatilag folyamatosan emel-

kedett. 2017-ben a gyorsan növekvő vállalkozások közel fele ipari vagy kereskedelmi cég volt. Területi összehasonlításban csaknem minden második a fővárosban vagy Pest megyében működött. Az összes vállalkozásból mért arányuk az előbbieket mellett Komárom-Esztergom és Bács-Kiskun megyében is átlag felett alakult.

1.27. ábra A gyorsan növekvő vállalkozások száma és aránya főbb gazdasági áganként, 2017

Az üzleti szektorban¹⁸⁾ a gyorsan növekvő magyar vállalkozások részesedése uniós összehasonlításban is évek óta átlag felett alakult. 2017-ben az EU28 11,3%-os átlagához képest a hazai szervezetek 12,7%-a

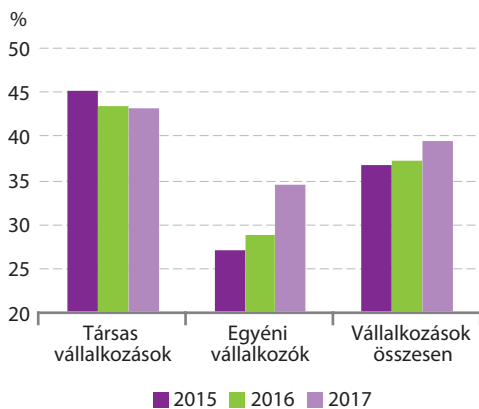
tartozott ebbe a körbe. Ezzel a tagországok rangsorában a 10. volt Magyarország, a visegrádi országok közül Szlovákia és Lengyelország azonban megelőzte.

¹⁸⁾ A B–N nemzetgazdasági ágakba sorolt vállalkozások, a K642 holding társaságok kivételével.

Javult az egyéni vállalkozók túlélőképessége

A gazdasági válságot követően az évtized első felében az **újonnan alakult vállalkozások**¹⁹⁾ növekvő hányada kényszerült öt éven belül befejezni tevékenységét, az utóbbi időszak konjunktúrája, szabályozási változásai azonban javították túlélési esélyeiket. 2015-ben az öt évvel korábban újonnan alakult vállalkozásoknak a 37%-a működött, ez az arány egy évvel később 0,5, 2017-ben pedig további 2,5 százalékponttal, 40%-ra emelkedett. A társas vállalkozásoknak jellemzően nagyobb aránya működik öt év elteltével, mint az egyénieknek, az elmúlt években viszont alapvetően ez utóbbiak túlélőképessége erősödött.

1.28. ábra A vállalkozások ötéves túlélési rátája

A gazdasági társaságok közül az 5 évet túlélő szervezetek aránya 2017-ben a korlátolt felelősségű társaságok és a részvénytársaságok körében volt magasabb (44, illetve 43%), ezzel szemben a betéti társaságoknak mindössze 29%-a érte meg az 5. évfordulóját. Főtevékenységük szerint az egészségügyi vállalkozások bizonyultak a legéletképesebbnek, ötéves túlélési rátájuk közelítette a hattizedet. Ezen kívül a tudományos és műszaki tevékenység, az információ és kommunikáció területén, valamint az iparban is magas (46–48%) volt a legalább öt éve működők aránya. Legkevésbé a pénzügyi szolgáltatás vállalkozásai éltek túl az első 5 évet, 2017-ben mindössze 13%-uk.

Uniós összehasonlításban a magyar vállalkozások túlélőképessége továbbra is alacsony. 2017-ben az üzleti szektorban az EU28 44%-os túlélési rátájához képest a magyar mutató mindössze 39%-ot ért el, a tagországok sorában a 4. legalacsonyabb értéket. A visegrádi országok közül Szlovákiában és Csehországban a legjobbak a vállalkozások túlélési esélyei, de 2017-ben Lengyelországban is 2,5 százalékponttal meghaladta a hazai átlagot.

TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA

Az emberről, a társadalomról, a környezetéről és a technológiáról gyűjtött tudományos ismeretanyag bővítése fontos eszköze

az életminőség javításának, valamint a versenyképesség és a gazdasági teljesítmény fokozásának.

¹⁹⁾ Valódi új vállalkozásnak azt a vállalkozást tekintjük, amelyik a megelőző két évben nem számított működőnek, és nincs jogelődje.

Az elmúlt éveket tekintve a hazai gazdaság szereplői aktívabb K+F-tevékenysé-

get folytatnak, ugyanakkor a hazai cégek innovációja visszafogottabbnak bizonyult.

A vállalkozási kutatóhelyek K+F-létszáma 2010 óta számottevően nőtt

A kutatóhelyek száma és a kutatással foglalkozók létszáma – háromévi csökkenést követően – 2017–2018-ban újra emelkedett. 2018-ban Magyarországon közel 3500 kutató-fejlesztő hely működött, több mint 66 ezer, kutatással foglalkozó részvételével. A kutatóhelyek száma 12, a tényleges dolgozói létszám 9,0%-kal haladta meg a 2017. évit. 2018-ban – a kutató-fejlesztő munkára fordított idő arányában – a teljes munkaidejű

dolgozókra átszámított létszám közel 46 ezer fő volt, az egy évvel korábbinál 13, a 2010. évinél 45%-kal több. A jelentős bővülést alapvetően a vállalkozási kutatóhelyek létszámának növekedése okozta: a szektor számított K+F-létszáma nyolc év alatt csaknem megduplázódott. A teljes munkaidejű dolgozókra átszámított K+F-létszám – a rendszerváltás óta először – elérte a nemzetgazdaság egészére vetítve a foglalkoztatottak 1,0%-át.

A K+F-ráfordítások terén továbbra is a vállalkozások szerepe a legjelentősebb

A kutatás-fejlesztési ráfordítások folyó áron számított összege 2016 előtt csaknem egy negyedszázadon keresztül folyamatosan emelkedett. A tendencia 2016-ban átmenetileg megtört, alapvetően az operatív programokból származó uniós források kiutalásának és azok felhasználásának időbeli eltolódása miatt. 2017-ben dinamikus bővülés következett (a ráfordítások több mint ötödével felülmúlták az előző évi alacsony bázist), amiben jelentős szerepe volt a 2016.

év végén kiutalt pályázati források 2017. évi felhasználásának. A korábbi éveket meghaladó mértékű növekedés 2018-ban is folytatódott: a ráfordítások értéke (654 milliárd forint) 26%-kal, a GDP-hez viszonyított aránya (1,53%) 0,2 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábit.²⁰⁾ A megvalósult ráfordítások nagyobbik hányadát költségek (536 milliárd forint), kisebbik részét beruházások tették ki, utóbbiak a nemzetgazdasági beruházások 1,03%-át²¹⁾ adták 2018-ban.

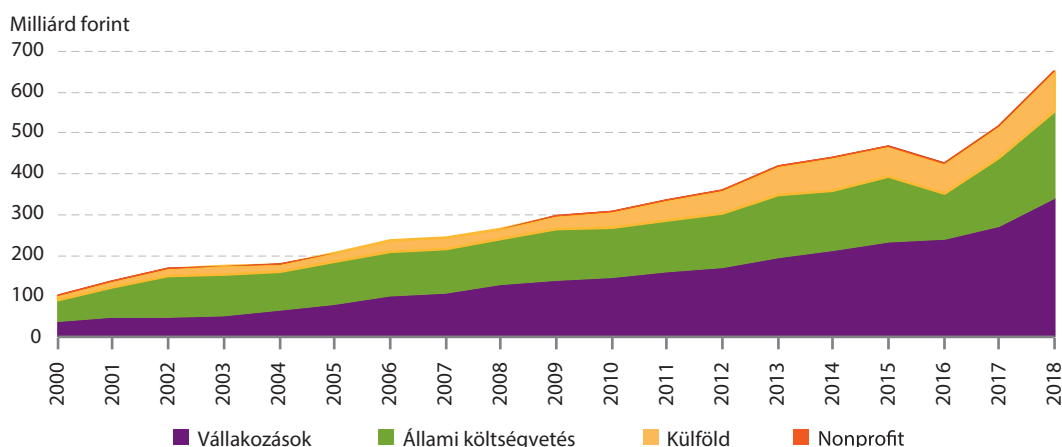
²⁰⁾ Az adatok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy 2018-tól – igazodva a nemzetközi módszertanhoz (Frascati Manual, 2015) – a K+F-ráfordítások között szerepelnek az immateriális javak (vagyon értékű jogok, szellemi termékek) beszerzésére fordított összegek is, amelyek az összes ráfordítás 3,5%-át tették ki. Ez utóbbi tétel figyelembe vétele nélkül a ráfordítások bővülése 2018-ban valamelyest mérsékeltebb, 22%-os volt, a GDP-arányos mutató pedig 1,48%-ot tett ki.

²¹⁾ Az immateriális javak beszerzésére fordított összegek nélkül számítva.

A kutatás-fejlesztés pénzügyi **forrásai**-nak szerkezete alapvetően a 2000-es évek közepe óta a vállalkozói finanszírozás irányába tolódott el, az innen származó források aránya 2008-ban (48%) haladta meg első alkalommal a korábban vezető állam-

háztartásiakét (42%). Tíz évvel később az összes K+F-ráfordításnak 52%-át biztosították vállalkozások, az államháztartás részesedése 32, a külföldi forrásoké 15, a nonprofit szervezetektől származóké pedig mindössze 0,5% volt.

1.29. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi források szerint

A K+F-ráfordítások forrása és **felhasználási helye** között jelentős az átfedés: a vállalkozásoktól származó források zömét a versenyszféra kutató-fejlesztő helyein költik el, a felsőoktatási kutatóhelyek és az államháztartási kutatóintézetek tevékenység-

ében pedig a költségvetési finanszírozás a meghatározó. 2018-ban a K+F-ráfordítások 76%-a vállalkozásoknál, további 13 és 11%-a pedig felsőoktatási, illetve államháztartási kutató-fejlesztő helyeken valósult meg.

1.15. tábla A K+F-ráfordítások forrásai és felhasználása, 2018

(milliárd forint)

Források	Felhasználás			
	vállalkozási	állam- háztartási	felsőoktatási	Összesen
Vállalkozások	333,3	4,7	4,5	342,5
Állami költségvetés	80,5	58,5	67,2	211,6 ^{a)}
Külföld	80,6	7,9	8,4	96,9
Nonprofit	0,2	0,0	3,0	3,2
Összesen	494,5	71,1	83,1	654,2 ^{a)}

^{a)} Tartalmazza a tudományos fokozattal rendelkezők tiszteletdíjára, illetménykiegészítésére, valamint az ösztöndíjasok illetményére költségvetési forrásból kifizetett összegeket.

2018-ban valamennyi pénzügyi forrás és felhasználási szektor tekintetében bővültek a ráfordítások az előző évihez képest,

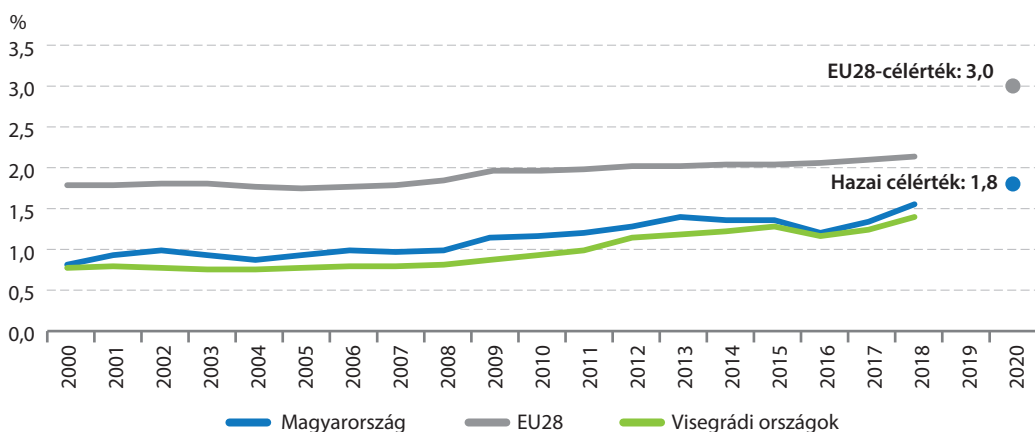
amihez forrás- és felhasználásoldalon egyaránt – a legnagyobb súlyt képviselő – vállalkozások járultak hozzá a leginkább.

Hosszabb távon javult hazánk unión belüli pozíciója

Az Európa 2020 stratégia egyik legfontosabb célkitűzése, hogy 2020-ra uniós szinten a K+F-ráfordítások elérjék a GDP 3%-át. Magyarország ugyanakkor a Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégiában ennél alacsonyabb, 1,8%-os GDP-arányos célt határozott meg. 2018-ban az előző évihez képest az unió tagállamainak többségében nőtt a **K+F-ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya**. Az EU 28 tagállamában átlagosan a GDP 2,12%-át fordították kutatás-fejlesztésre

2018-ban. Hazánk 1,53%-os arányával a tagországok rangsorában a 12. helyet foglalta el, szemben a 2010. évi 18. hellyel. A legmagasabb (2,75–3,32%-os) arányokkal továbbra is a skandináv tagországok, valamint Ausztria, Németország és Belgium rendelkezett. A visegrádi országok közül csak Csehország (1,93%-kal a 10. helyen) előzte meg hazánkat, ugyanakkor Lengyelország (1,21%) hat, Szlovákia (0,84%) pedig tizenegy helyezéssel hátrébb szerepelt a rangsorban.

1.30. ábra K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék (GDP) százalékában

Forrás: Eurostat.

Tovább bővült a publikációk és a szabadalmak száma

A **kutatás-fejlesztés eredményeként** 2018-ban az előző évinél tizedével több könyv és könyvfejezet (közel 12 ezer), valamint az egy évvel korábbihoz hasonló számú szakfolyóiratcikk (27 ezer) jelent meg. A korábbi évekhez hasonlóan ezen a téren a – publikációs tevékenységben leginkább érdekelt – felsőokta-

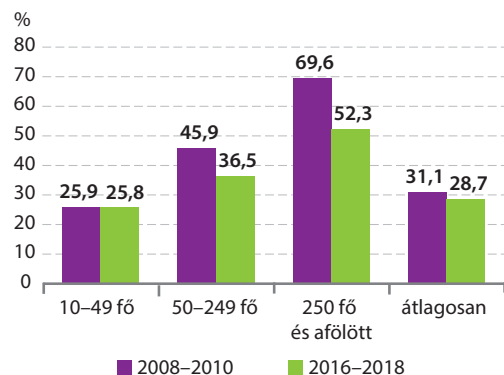
tási kutatóhelyek voltak a legaktívabbak. A Magyarországon hatályos szabadalmak száma 2018 végén megközelítette a 29 ezret, ami 9,3%-kal több volt a 2017. végénél. A növekedést a szabadalmak döntő hányadát adó, Magyarországra hatályosított európai szabadalmak számának 13%-os emelkedése okozta.²²⁾

Az évtized eleje óta mérséklődött a vállalkozások innovációs aktivitása

Magyarországon a legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások 29%-a végzett innovációs tevékenységet 2016–2018²³⁾ között. Így a nyolc évvel korábbi (2008–2010 közötti) időszakhoz képest valamelyest csökkent hazánkban az **innovációs aktivitás**. Az innovációs tevékenységet végző vállalkozások gyakorisága a vállalkozások méretével együtt növekszik, ugyanakkor arányuk a közepes és nagyméretű vállalkozások körében nyolc év alatt erőteljesen csökkent.

Az innovatív (a termék- és/vagy üzleti-folyamat-innováció legalább egy típusát ténylegesen bevezető) vállalkozások aránya Magyarországon meghaladta a vállalkozások egynegyedét. Az innovatív vállalkozásoknál jellemzően az innováció több típusa is megjelent.

1.31. ábra **Innovációs tevékenységet végző vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül létszám-kategóriánként***

* A 2016–2018 közötti adatok begyűjtése új módszertan alapján történt, emiatt az adatok a korábbi évekhez viszonyítva csak korlátozottan összehasonlíthatók.

²²⁾ Forrás: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.

²³⁾ A KSH – az Európai Unió előírásai alapján – két évente méri fel az iparban és a szolgáltatószektor egyes ágazataiban működő, legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások innovációs tevékenységét. A legfrissebb rendelkezésre álló adatok a 2018. évi felmérésből származnak és a 2016–2018 közötti időszakra vonatkoznak. Az adatgyűjtés a módosuló nemzetközi módszertannal, az Oslo Kézikönyv 2018-ban megjelent 4. kiadásával összhangban került végrehajtásra.

UNIÓS VISZONYLATBAN „MÉRSÉKELT INNOVÁTORKÉNT” TARTJÁK SZÁMON HAZÁNKAT²⁴⁾

Az országok innovációs teljesítménye alapján felállított 2018. évi uniós rangsor első négy helyezettje (a skandináv tagállamok és Hollandia) a „vezető innovátorok” csoportjába tartozik. Ugyanakkor a „mérsékelt innovátorok” csoportját a rangsor 13–26. helyén lévő államok – közöttük a 23. helyen hazánk – alkotják. V4-es versenytársaink közül a 14. helyen szereplő Csehország pozíciója a legelőkelőbb, 22. helyezéssel Szlovákia hozzánk hasonló eredményt el, Lengyelország pedig mögöttünk, a 25. helyen szerepelt. Az EU innovációs teljesítménye 2011 és 2018 között emelkedett (25 tagállamban javult, 3-ban romlott a teljesítmény). Ezalatt a tagállamok eredményei erőteljesen közeledtek egymáshoz: az alacsonyabb innovációs szinten álló országok nagyobb mértékben javítottak teljesítményükön, mint a magasabb szinten állók. A konvergenciafolyamat 2018-ban gyorsult fel leginkább.

DIGITÁLIS GAZDASÁG

A digitalizáció lehetőségeinek felismerése és eredményes alkalmazása elengedhetetlen a vállalkozások versenyképességének megőrzéséhez és a további növekedéshez. Az in-

fokommunikációs technológiák integrálása a gazdaság valamennyi szintjén és ágában hangsúlyos folyamat, a digitális átalakulás sikerességének alapfeltétele.

A hazai cégek árbevételének 24%-a származik e-kereskedelemből

Napjainkban szinte elengedhetetlen egy vállalkozás mindennapi működéséhez az internetkapcsolat és a virtuális jelenlét. 2019-ben a hazai vállalkozások²⁵⁾ 93%-ának volt hozzáférése az internethez, 62%-a saját honlappal rendelkezett. Mindkét esetben magasabb az ellátottság

a 2010. évihez képest (3, illetve 5 százalékponttal), viszont elmarad az uniós átlagtól (97, illetve 78%).

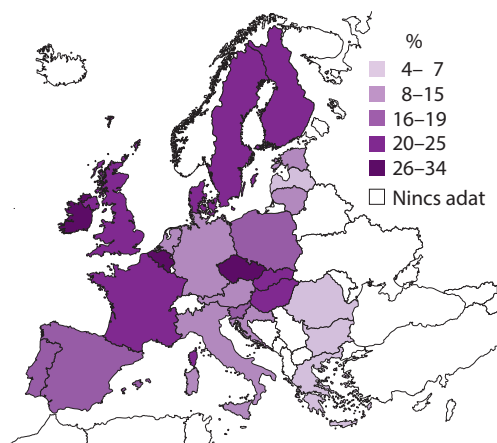
A cég profilja, illetve az általa értékesített termék vagy nyújtott szolgáltatás jellegzetességei befolyásolják a vállalkozás internetes jelenlétét, a honlapon keresz-

²⁴⁾ Forrás: European Innovation Scoreboard, 2019 – Main report.

²⁵⁾ A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások köre a pénzügyi szervezetek nélkül.

tül kínált információk, lehetőségek körét. 2019-ben a honlappal rendelkező hazai vállalkozások 83%-a tájékoztatta weboldalának látogatóit termékeiről, illetve szolgáltatásairól, és 30%-a tette lehetővé, hogy a honlapján meg lehessen vásárolni, rendelni azokat. (Uniós szinten a céges weboldalak 73, illetve 26%-a biztosította ezeket a lehetőségeket.)

1.32. ábra Az e-kereskedelem részesedése a vállalkozások* árbevételéből, 2019

* A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében a pénzügyi szervezetek nélkül. Máltára nem állt rendelkezésre adat.

2019-ben a magyar vállalkozások 13%-ánál származott az árbevétel legalább 1%-a elektronikus értékesítés-

ből, és a hazai cégek összes árbevételének 24%-a keletkezett elektronikus kereskedelem révén. Mindkét mutató magasabb – 5, illetve 8 százalékponttal –, mint 2010-ben. Uniós szinten kevésbé koncentrált az e-kereskedelem, mint nálunk: a vállalkozások nagyobb részénél (18%-ánál) volt magasabb az elektronikus értékesítés aránya 1%-nál, viszont az összes árbevétel mindössze 18%-a származott belőle. A visegrádi országok közül Csehországban az összes árbevétel hazánknál nagyobb része, csaknem harmada keletkezett elektronikus kereskedelem révén, míg Szlovákiában és Lengyelországban 21, illetve 18%-a.

Az e-kereskedelem súlya a nagyvállalatok körében meghatározó. Esetükben az árbevétel 35%-a keletkezett elektronikus értékesítés révén, ezen belül döntően elektronikus adatszere²⁶⁾ keresztül zajlott a forgalom. A 10–249 foglalkoztatottal rendelkező vállalkozásoknál az összes értékesítés 11%-a származott e-kereskelemből, ami lényegében egyenlően oszlott meg a webes értékesítés és az elektronikus adatszere között. Bár az interneten történő értékesítés összességében még mindig a kisebb súlyt képviseli, a lakosság egyre szélesebb köre vásárol rendszeresen a világhálón keresztül, ezt a kiskereskedelmi forgalmi adatok is alátámasztják.

²⁶⁾ Elektronikus adatszere (EDI): üzleti dokumentumok, például megrendelések és számlák számítógépes továbbítására szolgáló szabvány-csomag. A továbbítás zárt számítógépes hálózaton vagy interneten keresztül valósulhat meg. Az elektronikus adatszere célja a papírmunka csökkentése és a válaszidő rövidítése.

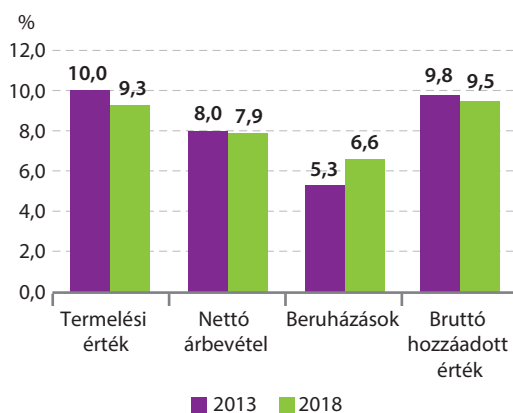
Az infokommunikációs szektor jelentősége tovább nőhet

A digitális gazdaság alapját képező **infokommunikációs szektor** hangsúlyos szerepet tölt be a nemzetgazdaságon belül. Az IKT-szektor magában foglalja az elektronikai ipar jelentős részét, az információtechnológiai, híradástechnikai eszközök nagykereskedelmét, a szoftverkiadást, a távközlést, az információtechnológiai szolgáltatást, valamint az adatfeldolgozó, webhosting-, világhálóportál-szolgáltatást.

2018-ban az IKT-szektor 37 ezer működő vállalkozásának tevékenységében összesen 169 ezer fő vett részt, ami a teljes nemzetgazdaság átlagos állományi létszámának 5,4%-a. A szektorban működő vállalkozások létszám alapján vett átlagos mérete csökkent, mivel 2013 és 2018 között a terület működő vállalkozásainak száma 38%-kal nőtt, miközben az átlagos állományi létszám csak 19%-kal emelkedett. A nagyvállalatok szerepe továbbra is döntő az ágazatban: az árbevétel, a beruházás és a hozzáadott érték

alapján a szektor teljesítményének meghatározó része az itt működő 401 nagyvállalathoz köthető. 2013 és 2018 között 5,3-ről 6,6%-ra nőtt az IKT-szektor beruházásainak aránya az összes vállalkozásén belül, ami a terület jelentőségének további növekedését vetíti előre.

1.33. ábra Az IKT-szektor részesedése a vállalkozások teljesítményéből

ÁRAK

Tovább gyorsult a fogyasztói árak emelkedése

A **fogyasztói árak** 2016-ban növekedésnek indultak, 2019-ben átlagosan 3,4%-kal voltak magasabbak az egy évvel korábbinál, ennél nagyobb mértékben utoljára 2012-ben nőttek. 2019-ben a fogyasztói árak emelkedéséhez az élelmiszerek, illetve a szeszes italok, dohányárak árának emel-

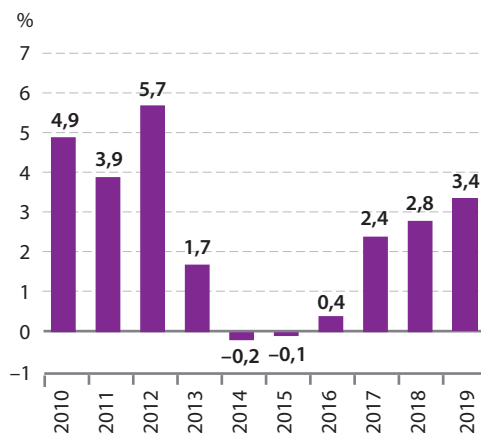
kedése járult hozzá a legnagyobb mértékben. Utóbbi termékkör esetében elsősorban a dohánytermékek jövedéki adójának január 1-jei és július 1-jei emelése növelte az árszínvonalat. Az infláció az idényáras élelmiszerek, az új személygépjárművek és egyes piaci szolgáltatások átlagost meg-

haladó drágulása miatt is gyorsult. Ezzel szemben némileg mérsékelte az áremelkedés ütemét a tartós tejek általános forgalmi adó kulcsának január 1-jei leszállítása és a tartós fogyasztási cikkek árainak csökkenése. A szabályozott energiaárak és a hatósági szolgáltatások díja nem változott. Az élénk kiskereskedelmi forgalom és a forint árfolyamának gyengülése az euróhoz képest az import drágulásán keresztül növelte, az alacsony nemzetközi inflációs környezet valamelyest visszafogta az árdinamikát.

A tartósabb inflációs folyamatokat megragadó, szezonálisan kiigazított **maginfláció**²⁷⁾ 2019-ben az előző évinél 1,3 százalékponttal nagyobb, 3,8% volt. A maginfláció fogyasztóiár-indexnél magasabb szintjéhez a jövedé-

kiadó-emelések miatt dráguló szeszes italok, dohányárak járultak hozzá leginkább.

1.34. ábra A fogyasztói árak változása (előző évhez képest)

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY ÁTMENETI HATÁST GYAKOROL AZ INFLÁCIÓRA

A járvány gazdasági következményeként nagymértékben csökkentek az üzemanyagárak, ez pedig 2020. februártól egyre erőteljesebben visszafogta hazánkban a fogyasztói árak növekedési ütemét. A benzin és a gázolaj áresése olyan nagymértékű volt, hogy részben ellensúlyozta az élelmiszerek többnyire világpiacon hatásokra visszavezethető drágulását és a dohányárak év eleji áremelkedését. Az árszínvonal 2020. januárban 4,7, áprilisban már csak 2,4%-kal múlta felül az egy évvel korábbit. Márciusban a felvásárlási láz egyes tartós élelmiszerek esetében (például étolaj, húskonzerv) az átlagosnál jóval nagyobb áremelkedést okozott. A járvány ápriliséig a tartós inflációs folyamatokat mérsékelten befolyásolta, az áprilisi 4,3%-os maginfláció a januárinál mindössze 0,3 százalékponttal volt magasabb.

²⁷⁾ A maginflációs mutató célja, hogy a fogyasztóiár-index átmeneti vagy nem piaci eredetű árhatalmaktól való megtisztításával (például: időjárás, hatósági intézkedés stb.) feltárja az infláció ún. kemény magjának, az alapinflációnak az alakulását. Ennek megfelelően a fogyasztóiár-indexből elhagyjuk a nem feldolgozott élelmiszereket (például friss zöldség, gyümölcs), a járműüzemanyagokat, a teljes háztartási energia főcsoportot és a hatósági áras termékeket, szolgáltatásokat. A maginfláció 2019-ben a teljes fogyasztóiár-index kiszámításához megfigyelt fogyasztó kosár megközelítőleg 69%-át fedte le.

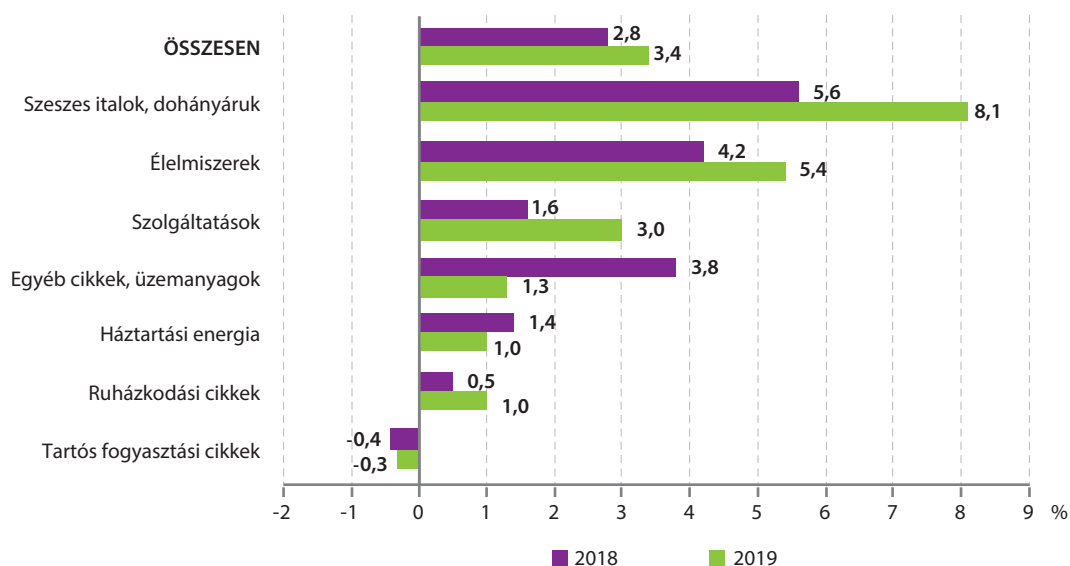
Az idényáras élelmiszerek, a dohányárak és a piaci szolgáltatások drágultak leginkább

2019-ben az egyes kiadási **főcsoportok** áremelkedési üteme eltérően alakult. A tartós fogyasztási cikkek árcsökkenése kissé elmaradt a 2018. évitől. A háztartási energia és az egyéb cikkek, üzemanyagok drágulása az egy évvel korábbinál alacsonyabb, a többi kiadási főcsoporté a 2018. évinél nagyobb volt. A fogyasztóiár-index 3,4%-os emelkedéséhez az élelmiszerárak növekedése megközelítőleg 1,4, a szeszes italok, dohányáraké és a szolgáltatásoké 0,8–0,8, az egyéb cikkek, üzemanyagoké 0,2, a háztartási energiáé 0,1 százalékponttal járult hozzá. A ruházkodási cikkek és a tartós fogyasztási cikkek árváltozása érdemi hatást nem gyakorolt az inflációra.

A fogyasztásban 26%-os súlyt képviselő **élelmiszerek** esetében az árak átlag feletti mértékben nőttek, de az árváltozás termékenként nagymértékben különbözött.

Az emelkedő mezőgazdasági termelői árak következtében a burgonyáért 44, a friss zöldségért 22%-kal többet kellett fizetni, mint 2018-ban. A sertéshús ára 9,4%-kal nőtt, amit az afrikai sertéspestis is befolyásolt. A sertéshús világpiaci felvásárlási árának emelkedése a feldolgozott hústermékek áraira is hatást gyakorolt, aminek következtében a párizsi felvágott, kolbász ára 6,8, a szalámi, szárazkolbász, sonkáé pedig 5,0%-kal nőtt. A péksütemények árnövekedése 8,7, a kenyéré 7,2, az alkoholmentes üdítőitaloké 4,8, a tejtermékeké (sajt nélkül) 4,6, a baromfi-húsé 1,6%-os volt. A tojás fogyasztói ára 5,2, a tejé 4,9%-kal mérséklődött, utóbbié összefüggött az ultrapasztőrözött (UHT) és a hosszabban eltartható (ESL) tej áfakulcsának 18%-ról 5%-ra történt leszállításával. A nem előfizetéses éttermi étkezés jelentősen (6,8%-kal) drágult.

1.35. ábra A fogyasztói árak változása főcsoportonként (előző évhez képest)

A fogyasztásban legnagyobb, 28%-os részesedésű **szolgáltatások** közül a lakásjavítás, karbantartás 11,2, a lakbér – az ingatlanpiaci folyamatokkal összefüggésben – 9,4, a belföldi üdülés 6,5, a járműjavítás, -karbantartás 5,6, az egészségügyi szolgáltatás 5,4, az oktatási szolgáltatás 3,3, a társasházi közös költség 2,5%-kal drágult. A telefon-, internethasználat díja kismértékben (0,5%-kal) emelkedett. A hatósági ármegállapítás körébe tartozó vízdíj, csatornadíj és a személyszállítás tarifái nem változtak, és a munkahelyre, iskolába történő utazás is ugyanannyiba került, mint 2018-ban.

A fogyasztásban 7–10%-os súlyú főcsoportok közül a **szeszes italok, dohányárúk** árai 2012 óta minden évben a legnagyobb mértékben emelkedtek. A szeszes italok 4,7, a dohányárúk 11,6%-kal drágultak, utóbbiak elsősorban a dohánytermékekre kivetett jövedéki adó több lépésben végrehajtott emelése miatt. A **háztartási energiahordozók** közül a palackos gáz (9,3%), a tűzifa (7,3%) és a szén (7,2%) ára emelkedett jelentősebben. A **tartós fogyasztási cikkek** árai alacsonyabbak voltak az egy évvel korábbinál, azonban ezen belül a tartós háztartási cikkek

(például szobabútor, konyha és egyéb bútor) 3,0%-kal drágultak. A járművek 0,2 – ezen belül a használt személygépjárművek 7,0 –, a tartós kulturális cikkek (számítógép, telefon, televízió) pedig 6,1%-kal lettek olcsóbbak a műszaki fejlődés és a választék bővülés nyomán. A fogyasztásban kitüntetett szereppel bíró járműüzemanyagok 0,4%-kal drágultak, azonban évközben – különösen a benzinárak – nagymértékben ingadoztak. A gyógyszerek, gyógyárúk ára átlagosan 1,8%-kal nőtt. A fogyasztásban legkisebb, 3,9%-os arányú **ruházkodási cikkek** közül a női és a férfiruházat egyformán 1,2%-kal többbe, a gyermekruházat alig valamivel (0,1%-kal) kevesebbe került, mint 2018-ban.

2019-ben az egyes **háztartások** közül az alacsony jövedelműek körében az átlagost meghaladó mértékű drágulás (3,9%) történt.²⁸⁾ A teljes lakosságra vonatkozóan nagyobb árindex többek között az emelkedő árú élelmiszereknek, valamint a szeszes italok és dohányárúknak a fogyasztásban betöltött nagyobb súlyával magyarázható. A nyugdíjasoknál az infláció (3,5%) kissé meghaladta az átlagost. A legkisebb növekedés (3,1%) a magas jövedelmű háztartásokat jellemezte.

A magyarországi infláció az egyik legmagasabb volt az unióban

A harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) szerint 2019-ben az **Európai Unióban** 1,5%-ra csökkent az infláció. Az Egyesült Királyság nélkül átlagosan 1,4%-kal nőttek az árak. A drágulás mértéke Hollandiában, Írországban, Lettországban és a viseg-

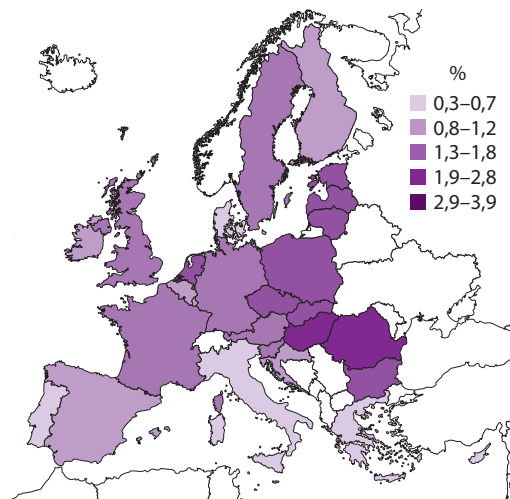
rádi országokban a 2018. évinél nagyobb, Dániában ugyanakkora, a többi tagállamban az előző évinél alacsonyabb volt. 2019-ben az áremelkedés üteme Magyarország (3,4%) mellett Romániában (3,9%) volt a legmagasabb, míg Portugáliában a

²⁸⁾ Az egyes jövedelmi csoportok meghatározása a háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvételtől (HKÉF) az egy főre jutó éves kiadás alapján történik. Alacsony jövedelműek az 1. (legalacsonyabb), magas jövedelműek a 10. (legmagasabb), közepes jövedelműek az 5. és a 6. jövedelmi tizedbe (decilisbe) tartozó háztartások.

legalacsonyabb (0,3%). A visegrádi országok közül Szlovákiában 2,8, Csehországban 2,6, Lengyelországban 2,1%-kal emelkedtek az árak.

Az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerint 2019-ben hazánkban a harmonizált fogyasztóiár-index alapján mért áremelkedés éves átlagos főcsoportonkénti mértéke 0,1 (távközlés) és 8,2% (szeszes italok, dohányárak) között mozgott. Egyedül a közlekedés és szállítás áremelkedése (0,7%) maradt el az uniós átlagtól. A szeszes italok, dohányárak, a lakberendezés, lakásfelszerelés, rendszeres lakáskarbantartás, valamint a vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás árai a tagországok közül hazánkban emelkedtek a legnagyobb mértékben.

1.36. ábra A harmonizált fogyasztói árak változása az uniós tagállamokban, 2019 (előző évhez képest)

Unió kitekintésben alacsony maradt a hazai árszínvonal

Az Európai Összehasonlítási Program keretében végzett vizsgálatok szerint 2018-ban a háztartások fogyasztási kiadásainak egészére jellemző **relatív árszínvonal** nagysága az uniós országok között 2,7-szeres eltérést mutatott. Dánia, Írország és Luxemburg a legmagasabb, Lengyelország, Románia és Bulgária a legalacsonyabb árszínvonalú tagállamoknak bizonyultak.

A magyarországi árszínvonal az uniós átlaghoz képest a 2010-es évek első felében 63,4%-ról 57,6%-ra csökkent, majd

2017-ben (63,1%) közelítette meg újból a 2010. évi szintet. A mutató nagysága 2018-ban 62,5%-ra mérséklődött, ezáltal hazánk 2011 óta az unió negyedik legalacsonyabb árszínvonalú tagállama volt. A visegrádi országok közül Lengyelország árszínvonala az uniós átlag 57,8, Csehország 71,2, Szlovákia 77,3%-át érte el. A telefon- és internetszolgáltatások árcsökkenése következtében 2018-ban országunk már a távközlés főcsoportban is a kevésbé költséges uniós tagállamok közé tartozott.

1.16. tábla Magyarország árszínvonala az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerint az Európai Unióban, 2018

Kiadási főcsoport	Relatív árszínvonal, EU28=100,0%	Magyarország helyezése az uniós rangsorban	
		legala- csonyabb árszínvonalú ország = 1	helyezés változása 2017-hez képest
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	84,4	6.	–
Szeszes italok, dohányárúk	68,4	2.	–
Ruházat és lábbeli	88,0	3.	–
Lakásszolgáltatás, víz, villamos energia, gáz és egyéb tüzelőanyagok	42,1	5.	–1
Lakberendezés, lakásfelszerelés, rendszeres lakáskarbantartás	76,8	4.	–
Egészségügy	49,3	6.	– 1
Közlekedés és szállítás	78,9	7.	– 1
Távközlés	83,2	7.	– 4
Szabadidő és kultúra	63,7	4.	–
Oktatás	51,8	6.	– 2
Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás	60,1	3.	– 1
Egyéb termékek és szolgáltatások	57,7	4.	–
Háztartások fogyasztási kiadásai összesen	62,5	4.	–

A mezőgazdasági termelői árak a ráfordítási árakat meghaladó mértékben emelkedtek

A 2017 óta emelkedő **mezőgazdasági termelői árak** 2019-ben 5,4%-kal voltak magasabbak az előző, és 32%-kal a 2010. évinél. Az élő állatok és állati termékek ára

erőteljesebben (7,7%) emelkedett, mint a növényi termékeké (4,1%). Utóbbiak változására részben a globális terméseredmények és a hazai időjárás alakulása is hatással

volt. A gabonafélék ára összességében lényegesen nem változott, a búza ára – jelentős évközi ingadozásokkal – ugyanannyival (3,9%) emelkedett, amennyivel a kukoricaé csökkent. Az előző évihez hasonlóan mind a burgonya (33%), mind a zöldségfélék (13%) jelentősen drágultak. Legnagyobb mértékben a vöröshagyma (39%) és a fejes káposzta (21%) ára nőtt, de a paradicsom, a zöldbab, valamint a spenót is több mint tizedével drágult. A gyümölcsfélék ára 16%-kal lett magasabb, leginkább a meggy (81%), a körte (27%) és az alma (17%) ára emelkedett. Az őszibarack ára – az előző évi másfélszeres növekedés után – több mint ötödével esett vissza.

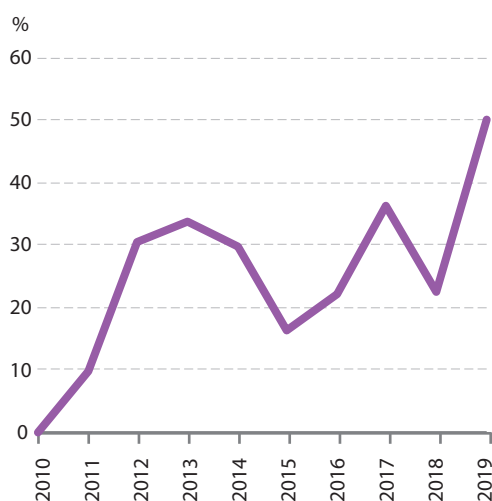
Az élő állatok ára tizedével, az állati termékeké 2,3%-kal lett magasabb. Az afrikai sertéspestis globális terjedése miatt a sertéshús iránti nemzetközi kereslet megnőtt, megemelve a hazai árakat is. A magyar termelőknek 22%-kal fizettek többet a vágósertésért, mint 2018-ban. Az állati termékek közül a tej ára 4,7%-kal emelkedett, a tojásé 5,8%-kal csökkent.

A **mezőgazdasági termelés ráfordítási árai 2019-ben** 3,5%-kal magasabbak voltak a 2018. évinél, amelyen belül a folyó ter-

melőfelhasználás (3,1%) és a mezőgazdasági beruházások (5,1%) árszínvonala is nőtt. A műtrágyák ára 7,8, az állatgyógyászati készítményeké 5,9, az épületberuházásoké 9,6%-kal lett magasabb.

Az agrárrolló²⁹⁾ értéke 101,8% volt, az előző évihez képest (97,7%) ellentétes irányban változott. Ezzel folytatódott a korábbi éveket jellemző ingadozás.

1.37. ábra A vágósertés termelői árának változása (2010-hez képest)

Lassult az ipari árak emelkedése

Az uniós tendenciához hasonlóan Magyarországon az **ipari termelői árak** háromévi mérséklődést követően 2017-től emelkednek, 2019-ben átlagosan 2,1%-kal voltak magasabbak az előző évinél. Az ár-emelkedés üteme számottevően lassult a 2018. évihez képest, az EU28 átlagát

(0,7%) azonban továbbra is jóval meghaladta. Az árakra a világpiaci folyamatokon kívül a hazai munkaerőköltség növekedése is hatással volt. A globális tényezők közül az Európában irányadó Brent típusú kőolaj 2019. évi átlagára alacsonyabb volt az egy évvel korábbinál, a nemzetközi villa-

²⁹⁾ Az agrárrolló a mezőgazdasági termelőiár- és ráfordításiár-index hányadosa.

mosenergia-piacon a 2018-ban kezdődött jelentős drágulás 2019 első felében véget ért, a forint pedig gyengült az év során a főbb devizákkal szemben. Az ipar nemzetgazdasági ágai közül a nagy súlyú feldolgozóiparban átlagosan 2,2, az energiaiparban 1,2, a csekély részarányú bányászatban 5,7%-kal magasabbak voltak az árak a 2018. évinél.

A belföldre értékesített ipari termékek 2019-ben átlagosan 3,9%-kal kerültek többé az egy évvel korábbinál. Ezen belül a kétharmadnyi súlyt képviselő feldolgozóipari cikkek 3,7, a 28%-os súlyú energiaipar termékei 3,9%-kal drágultak. Három vegyipa-

ri alág (a kokszyártás, kőolaj-feldolgozás, a vegyi anyag, termékgyártás és a gyógyszergyártás) kivételével mindegyik feldolgozóipari területen emelkedtek az árak, a belföldi eladásokban legnagyobb súlyú élelmiszeriparban 5,7%-kal.

Az ipari export árai átlagosan 1,3%-kal nőttek a 2018. évihez képest. A meghatározó (96%-os) súlyú feldolgozóiparban a külföldre értékesített termékek átlagosan 1,7%-kal drágultak. Az energiaiparban – az előző évi jelentős áremelkedést követően – 7,3%-kal csökkentek az exportárak, összefüggésben a nemzetközi villamosenergia-piaci árváltozásokkal.

1.17. tábla **Az ipari termelői árak változása az előző évhez képest, 2019**

Ipari terület	Belföldi értékesítés	Export	Termelői árak összesen
Bányászat	5,2	10,3	5,7
Feldolgozóipar	3,7	1,7	2,2
Ebből:	5,7	3,6	4,9
élelmiszeripar	5,7	3,6	4,9
kokszyártás, kőolaj-feldolgozás	0,1	9,2	3,2
gumi-, műanyag- és építőanyagipar	5,4	2,4	3,4
kohászat, fémfeldolgozás	3,0	1,5	2,1
elektornikai ipar	4,4	1,8	1,9
járműgyártás	3,3	1,4	1,5
Energiaipar	3,9	-7,3	1,2
Ipar összesen	3,9	1,3	2,1

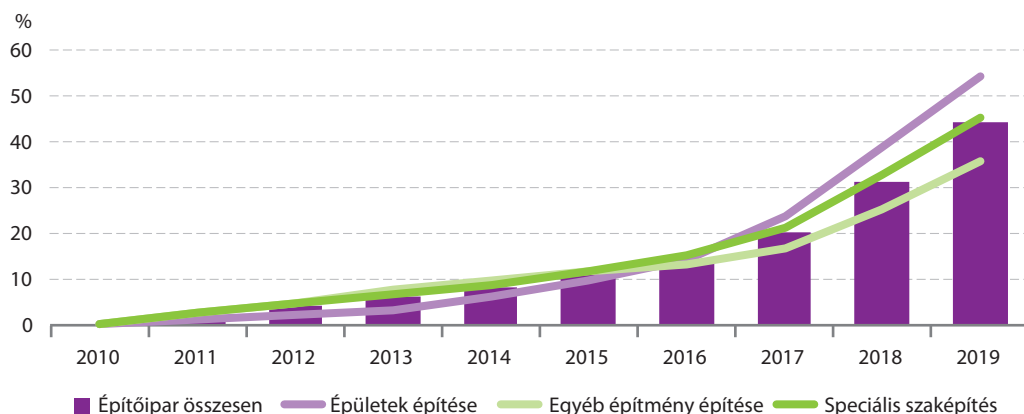
Az épületek építése drágult a leggyorsabban

A 2010-es évtized során az **építőipari termelői árak** 2016-ig mérsékelten emelkedtek, hat év alatt összesen 14%-kal. Ezt követően felgyorsult a növekedés üteme: 2017–2019

között összességében 26, 2019-ben egy év alatt 9,7%-kal lettek magasabbak a termelői árak. Az árakat a kereslet élénkülése mellett a költségek emelkedése is felfelé hajtotta.

Az építőipari alkalmazottak havi bruttó átlagkeresete 2019-ben a nemzetgazdasági átlagnál nagyobb mértékben, 13%-kal emelkedett az előző évhez képest. Ugyanekkor az építőanyag-ipar belföldi értékesítési árai is jelentősen, 11%-kal nőttek.

1.38. ábra Az építőipari árak ágazatonkénti változása 2010-hez képest

Az **épületek építése** az évtized elején, 2013-ig átlag alatti mértékben drágult, ezt követően azonban a három építőipari ágazat közül évről évre itt nőttek a leggyorsabban az árak. 2010 és 2019 között az épületek építése összesen 54%-kal drágult, csaknem 10 százalékponttal nagyobb mértékben, mint az építőipari tevékenység egésze. 2019-ben egyedül itt volt két számjegyjű, 11%-os áremelkedés az előző évhez képest.

2019 folyamán a drágulás a megfigyelt építménycsoportok közül a nagy- és kiskereskedelmi, valamint a közlekedési és hírközlési épületeknél volt a legerőteljesebb (egyaránt 11%) az egy évvel korábbihoz képest. A **lakóépületek** közül az egy lakásos épületek építése 9,8, a két és annál több lakásosoké 9,7%-kal került többbe, mint 2018-ban. A kilenc évvel korábbihoz képest mindkét kategóriában másfélszer magasabb áron építettek lakásokat.

A lakásárak több mint háromnegyedével emelkedtek 2010 óta

2015 óta mindegyik évben kétszámjegyjű volt az előző évhez viszonyított lakáspiaci áremelkedés mértéke. A használt és az új lakások tiszta **árváltozása** 2015 óta 10% feletti. 2010-hez viszonyítva a használt lakásokat 76, az újakat 79%-kal magasabb áron értékesítették.

Az előzetes adatok szerint a használt lakások 2019. évi áremelkedése (17%) meghaladta az előző évi mértéket, ám a 2014 óta állandósult növekedés 2019 végén csökkenésbe fordult. Az új lakások drágulásának 2019. évi mértéke (9,1%) elmaradt az előző évitől, és az előző negyedévhez viszonyí-

tott árváltozás – az előzetes adatok alapján – már a III. negyedévben negatívvá vált.

2019-ben egy használt lakás **átlagos ára** 17,4 millió forint volt, 1,4 millió forinttal több, mint 2018-ban. A főváros és a vidék átlagos árszintje közötti különbség már több mint két- és félszeres (34,7, illetve 13,6 millió forint). Budapesten az átlagár 5,2, a megyeszékhelyeken 3,2 millió forinttal nőtt. A kisebb településeken az év második felében már csökkentek az árak, éves szinten azonban a városokban 1,6, a községekben 0,7 millió forinttal emelkedtek. A leggyorsabban a panellakások ára nőtt (20%), a fővárosban és a megyeszékhelyeken a drágulásuk az átlagosnál is nagyobb mértékű volt (24–25%). A nem-panel társasházi lakások ára 16, a családi házaké átlagosan 4,1%-kal emelkedett.

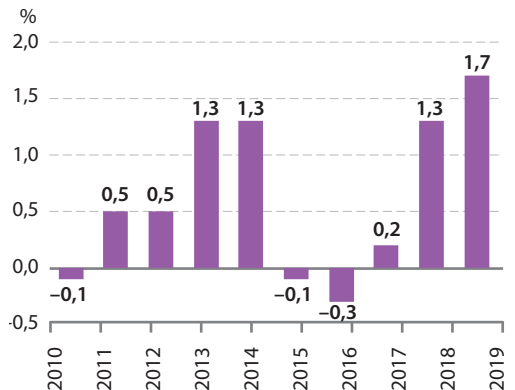
1.39. ábra **A lakások tiszta árváltozása** (2010-hez képest)

Gyorsult a szolgáltatások áremelkedése

A **szolgáltatási kibocsátási árak**³⁰⁾ az utóbbi évtizedben hullámzóan alakultak: 2011–2014 között mérsékelt ütemben nőttek, a következő két évben kismértékben csökkentek. 2017 óta ismét emelkedő tendencia jellemzi a tercier szektor árait, a drágulás az árutermelő ágazatokhoz képest ugyanakkor visszafogottabb. A megfigyelt szolgáltatási tevékenységek 2019-ben az előző évinél átlagosan 1,7%-kal kerültek többbe. Az áremelkedés üteme a korábbi évekhez képest gyorsult, ennél nagyobb utójára 2008-ban (2,1%) volt.

1.40. ábra **A szolgáltatási kibocsátási árak változása** (előző évhez képest)

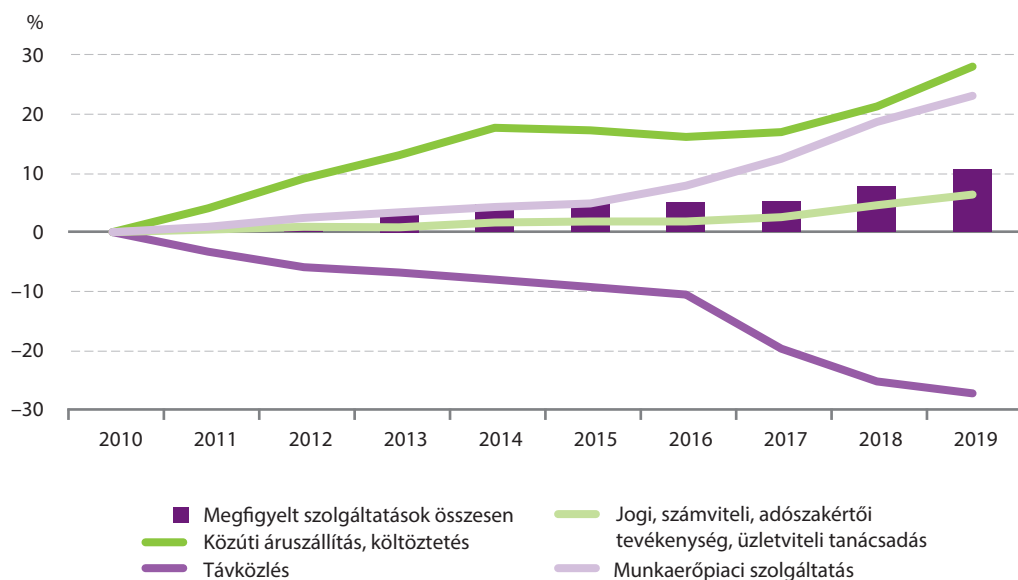
³⁰⁾ A megfigyelt szolgáltatási területeken a teljes ügyfélkörnek nyújtott szolgáltatások esetében.

A szolgáltatások többsége drágult 2019-ben, legjelentősebben a biztonsági, nyomozói tevékenység díjai, az egy évvel korábbihoz képest 6,8%-kal. A közúti áruszállításért 5,5%-kal többet kellett fizetni, ugyanakkor a távközlési szolgáltatások 5,9%-kal kevesebbe kerültek. Előbbit a megváltozott piaci környezet, utóbbit a roamingdíjak uniós mérséklése okozta.

Az egyes szolgáltatáscsoportok súlyarányait is figyelembe véve a szállítás, raktározás 1,1, a tudományos és műszaki tevékenysé-

gek, illetve az adminisztratív szolgáltatások egyaránt 0,5 százalékponttal járultak hozzá a szolgáltatási kibocsátási árak 2019. évi, 1,7%-os átlagos emelkedéséhez. Ezzel szemben az információs, kommunikációs szolgáltatások 0,4 százalékponttal mérsékeltek az árnövekedést. Kevésbé összevont szinten vizsgálva a szolgáltatások árának alakulását a közúti áruszállítás drágulása, valamint a távközlési díjak csökkenése befolyásolta leginkább (1,1, illetve 0,8 százalékponttal).

1.41. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása néhány szolgáltatási területen (2010-hez képest)

A megfigyelt szolgáltatásokat a 2010. évi-nél átlagosan 11%-kal drágábban nyújtották. Kilenc év alatt leginkább a postai, futárpostai szolgáltatás (41%), a biztonsági, nyomozói tevékenység (31%), és a közúti áruszállítás (28%) drágult. Jelentős hatást gyakorolt az árakra a több alkalommal megemelt mi-

nimálbér, a forint árfolyamváltozása és az üzemanyagárak alakulása. Az általánostól eltérő tendenciát követtek a távközlési díjak, amelyek 27%-kal elmaradtak a kilenc évvel korábbitól, esetükben elsősorban piaci, technikai, valamint uniós szintű jogszabályi változások hatása érvényesült.

A cserearány 0,6%-kal javult

2019-ben megszakadt az a 2017–2018-ban tapasztalt folyamat, miszerint a **külkereskedelmi termékforgalom forintban mért árszínvonala** importban nagyobb mértékben nőtt, mint exportban, és így a **cserearány**³¹⁾ romlott. 2019-ben a kivitel forintárszín-

vonala 1,7, a behozatalé pedig 1,1%-kal emelkedett, aminek hatására a cserearány 0,6%-kal javult. A **forint**³²⁾ 2019-ben is gyengült, a leértékelődés mértéke az euróhoz képest 2,0, az amerikai dollárhoz viszonyítva 7,5%-os volt.

1.18. tábla A külkereskedelmi árszintalakulás fontosabb mutatói

(%)

Év	Forintárindex		Árfolyam-index	Devizaárindex		Csere- arány- mutató
	kivitel	behozatal		kivitel	behozatal	
Előző év=100,0						
2011	103,3	105,0	100,6	102,7	104,4	98,4
2012	102,9	104,3	104,6	98,4	99,7	98,7
2013	100,0	99,4	102,1	97,9	97,4	100,6
2014	101,1	100,1	104,0	97,2	96,3	101,0
2015	99,7	98,9	103,4	96,4	95,6	100,8
2016	99,0	97,5	100,5	98,5	97,0	101,5
2017	101,5	101,9	99,0	102,5	102,9	99,6
2018	102,9	103,9	102,4	100,5	101,5	99,0
2019	101,7	101,1	102,9	98,8	98,3	100,6
2010=100,0						
2019	112,7	112,5	121,1	93,0	92,9	100,

2019-ben a külkereskedelem **forintban mért árszintje** 12–13%-kal magasabb volt a 2010. évinél. A forint ugyanennyi idő alatt azonban átlagosan 21%-kal gyengült a kiemelt devizákhoz képest, így a kereskedelem **devizaárszintje**³³⁾ 7%-kal alacsonyabb volt a kilenc évvel korábnál. A 2019. évi cserearány lényegében megegyezett a 2010. évvel.

Az áruфőcsoportok közül 2019-ben kizárólag az energiahordozók forintárszínvonala csökkent az előző évhez képest, ami fontos

tényezőjét jelentette a cserearány javulásának. A gépek és szállítóeszközök forintban számított árszintje az exportban valamelyest nagyobb ütemben nőtt, mint az importban (2,5, illetve 2,1%-kal). Az ütemkülönbségen kívül azonban az is hozzájárult a cserearány javulásához, hogy ezen áruфőcsoport kereskedelme, forgalmi részesedése a kivitelben nagyobb, mint a behozatalban, így a teljes export árszínvonalát jelentősebben képes növelni, mint az összimporttét.

³¹⁾ A cserearányt a kiviteli- és a behozataliár-index hányadosaként számítjuk ki.

³²⁾ Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

³³⁾ A devizaárindexet a forintárindex és az árfolyamindex hányadosaként számítjuk ki.

INGATLANFORGALOM, LAKÁSHITELEZÉS

Több mint tizedével csökkent a lakáspiaci forgalom

A **lakáspiaci forgalom** a 2008-ban kezdődött gazdasági válságot követően 2012-ben érte el mélypontját. 2014 óta jelentős élénkülés zajlott, 2018-ban már mintegy 164 ezer, a mélypont évéhez képest 90%-kal több lakást értékesítettek. 2019-ben azonban a hatéves trend megfordult, 2018 azonos feldolgozottsági szintű adataihoz viszonyítva 11%-kal kevesebb lakást adtak el. A forgalom visszaesése a II. negyedévben kezdődött, ekkor 12, a harmadik negyedévben 14, a negyedikben ötödével kevesebb adás-vétel történt, mint egy évvel korábban. A nagyobb városokban már az I. negyedévben is csökkent a forgalom, Budapesten 8,9, a megyeszékhelyeken 4,8%-kal. A visszaesésben 2019 júniusától szerepet játszott a Magyar Állampapír Plusz, mint alternatív

befektetési lehetőség megjelenése. Ugyanakkor a községek lakáspiacának éves forgalma csekély mértékben növekedett, ami a második negyedév kivételével az egész évet jellemezte. Ez a Családi Otthontermelési Támogatások kiszélesítésével hozható összefüggésbe: 2019. július 1-jén bevezették a falusi CSOK³⁴⁾-ot, a CSOK-támogatás és -hitel pedig használt lakások vásárlására is elérhetővé vált.

Budapest használtlakás-piaci súlya 2019-ben volt a legalacsonyabb (17%) a megfigyelések kezdete óta (2007). A megyeszékhelyek piaci részesedése érdemben nem változott, a kisebb településeké azonban tovább nőtt: 2019-ben a nem megyeszékhely városokban és a községekben jött létre az összes használtlakás-értékesítés több mint hattizede.

2016 óta negyedével nőtt a lakáshitel-állomány

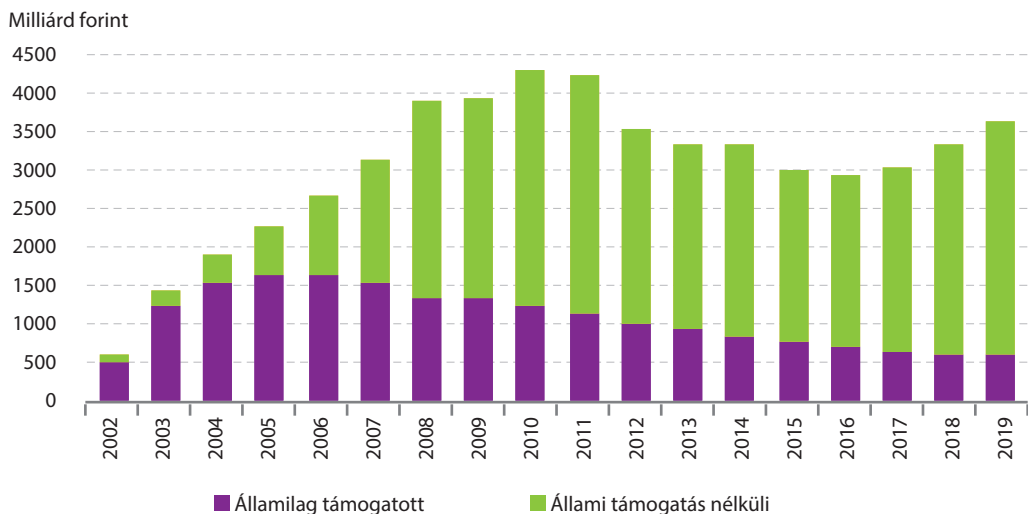
A 2010 és 2016 között számottevően csökkenő **lakáshitel-állomány** 2018-ban tizedével bővült az előző évhez képest, 2019 végére pedig további 9,3%-kal lett több. A 2019 végi 3,6 ezermilliárd forintos állomány a GDP 7,8%-át tette ki, a háztartási szektor részére nyújtott hitelekben belüli aránya közel

55% volt. Az állami támogatás nélküli hitelek aránya 2019 végére 84%-ra nőtt. A minősítési kategóriák 2018. évi változása után³⁵⁾ a teljesítő hitelek aránya meghaladta a 97%-ot, a nem teljesítő kitettség aránya pedig tovább csökkent a 2018 végi állapothoz képest (5,1-ről 2,7%-ra, ami 18 ezer hitelt jelentett).

³⁴⁾ A preferált kistépüléseken levő lakás megvásárlásával egybekötött korszerűsítésére és/vagy bővítésére érhető el a „falusi CSOK” és a kamattámogatott lakáskölcsön.

³⁵⁾ 39/2016. (X.11.) MNB rendelet a nem teljesítő kitettségekre és az átstrukturált követelésekre vonatkozó prudenciális követelményekről.

1.42. ábra A lakáscélú hitelállomány alakulása

A hitelezés a 2013. évi mélypont után gyors ütemben bővülni kezdett, 2018-ra az **engedélyezett hitelek** éves összege a 2013. évi közel 5,4-szeresére emelkedett. 2019-ben az engedélyezett hitelek száma 11%-kal kevesebb lett, összegük azonban 6,3%-kal emelkedett az előző évhez képest. Az átlaghitel összege a 2018. évihez viszonyítva 1,5 millió forinttal 9,4 millió forintra nőtt.

A CSOK-ban történt változások hatására 2019 folyamán közel kétötöddel több **államilag támogatott lakáskölcsönt en-**

gedélyeztek, miközben összegük majdnem duplájára emelkedett, annak a hatására is, hogy az átlagos hitelösszeg az egy évvel korábbi 7,4 millióról 10,1 millió forintra nőtt. Az állami támogatás nélküli hitelek száma 15%-kal csökkent, ugyanakkor átlagos összegük 2018-hoz képest 7,9 millióról 9,3 millió forintra emelkedett.

A **lakáshitel-folyósítások** összege a 2013. évi mélyponthoz képest az 5,2-szeresére emelkedett 2019-re. Az előző évvel összehasonlítva a folyósított hitelek szá-

VÁLTOZÁSOK A CSALÁDI OTTHONTEREMTÉSI TÁMOGATÁS RENDSZERÉBEN

2018 végén emelkedett az új lakáshoz igénybe vehető családi otthonteremtési támogatás (CSOK) összege és bővült a jogosultak köre. 2019 júliusában használt lakások vásárlásához is elérhetővé vált, és megszűnt a 35 milliós értékhatár. Ezzel a nagyvárosi igénylők szélesebb köre is igénybe tudta venni a támogatott hitelt. Ugyanekkor indult el a falusi CSOK is, mely együttesen kínál támogatott hitelt lakásvásárlásra és felújításra.

ma 2,3, összege 6,5%-kal nőtt 2019-ben, amikor több mint 111 ezer hitelt folyósítottak 876 milliárd forint értékben. A folyósított összeg közel héttizedét használt lakás vásárlásra, több mint ötödét pedig építésre vagy új lakás vásárlására fordították. Építésre közel negyedével, új lakás vásárlására 28, korszerűsítésre 13%-kal magasabb összeget vettek fel az előző évinél.

Az átlaghitel összege az új (11,4 millió forint) és a használt lakás (9,4 millió fo-

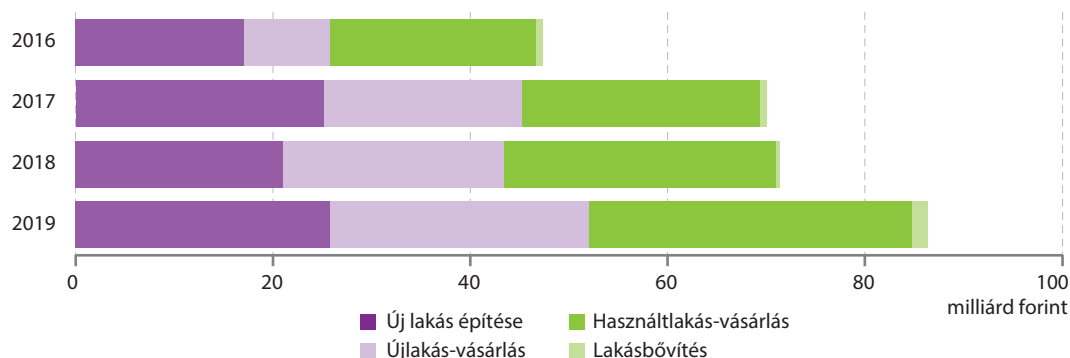
rint) vásárlások esetében volt a legmagasabb, az építésre nyújtottaké 4,5, a korszerűsítésre adottaké 4,2 millió forintot tett ki. Az új és használt lakások vásárlására, és korszerűsítésre folyósított hiteleknel nőtt, az építés és hitelkiváltás esetében csökkent a hitelek átlagos összege az előző évhez képest. Az új lakásokra adott hitelek átlagos futamideje (16,9 év) fél évvel csökkent 2018-hoz képest, a használt lakásra folyósítottaké azonban 0,4 évvel emelkedett (16,2 év).

Ötödével nőtt a családi otthonteremtési támogatások összege

A 2016. januártól 2019. decemberig eltelt időszakban a hitelintézetek által folyósított **családi otthonteremtési támogatások** száma több mint 115 ezer, összege 275 milliárd forint volt. Egy folyósításra átlagosan 2,4 millió forint hitelösszeg jutott.

A 2016 és 2019 I. féléve között realizált több mint félmillió (542 ezer) lakástranzakcióból átlagosan minden hatodiknál vették igénybe a CSOK-ot. A támogatást felhasználók aránya az újlakás-vásárlók körében 42, a használtlakás-vásárlóknál 11%-ra becsülhető.

1.43. ábra A családi otthonteremtési támogatás összege

2019-ben – az előző évi mérsékelt bővülés után – a folyósított támogatások száma (34 ezer) 9,7, összege (86 milliárd) 21%-kal nőtt. Az összeg 38%-át használt, 60%-át új lakások vásárlására vagy építésére vetették igénybe. 2019 II. félévében a felújításra, lakásbővítésre fordított folyósítások száma közel tízszeresére, összegük tizenháromszo-

rosára ugrott, arányuk 2019-ben – 4,6 százalékpontos növekedés után – 5,9% volt. Ez összefügg az ekkor bevezetett falusi CSOK-kal, mely szerint az igénylők a támogatások felét lakásbővítésre és felújításra fordíthatják. Az egy folyósításra jutó összeg 2019-ben új lakás építésekor 2,8, vásárlásakor 5,6, használt lakás vásárlásakor pedig 1,8 millió forint volt.

2

Ágazati teljesítmények

Mezőgazdaság

→ 2019-ben a mezőgazdasági kibocsátás volumene 0,3%-kal mérséklődött 2018-hoz képest. A főbb szántóföldi növénykultúrák közül kukoricából és a legtöbb kalászos gabonából az előző évinél több termett, ugyanakkor a cukorrépa és az olajos magvúak (napraforgó, repce) betakarított területe és termésmennyisége csökkent. 2019. december 1-jén szarvasmarhákból többet, tyúkokból majdnem ugyanannyit, juhokból és sertésekből kevesebbet tartottak, mint az előző év azonos időpontjában.

Ipar

→ Az iparban folytatódott a 2013 óta tartó bővülés. A termelés volumene az uniós tagállamok közül hazánkban nőtt a legdinamikusabban, egy év alatt 5,4%-kal, miközben az EU28 átlagát tekintve 2019-ben mérséklődött a kibocsátás. A hazai növekedés motorját – a 2016–2018. évek visszafogott teljesítményét követően – újból a járműgyártás jelentette. Ezen kívül az elektronikai ipar, a villamos berendezés gyártása és az élelmiszeripar is számottevően hozzájárult a bővüléshez.

Építőipar

→ Az építőipari teljesítmény bővülése 2017 és 2019 között töretlen volt, 2019-ben az uniós átlagot jelentősen meghaladva, 22%-kal nőtt az egy évvel korábbi magas bázishoz képest. A növekedéshez – közel azonos arányban – mind az épületek, mind az egyéb építmények építése hozzájárult. Előbbi 20%-os volumenbővülése gyorsult, az utóbbi teljesítményének 24%-os volumennövekedése lassult a 2018. évihez képest.

Kiskereskedelem

→ A kiskereskedelmi forgalom volumene 2019-ben 6,1%-kal haladta meg az előző évit. Ezen belül az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek értékesítési volumene 3,4, a nem élelmiszer jellegű üzleteké 9,5, az üzemanyagtöltő állomásoké 5,9%-kal nőtt. A növekvő forgalom mellett a kiskereskedelmi üzletek száma folyamatosan csökkent, 2019 végén csaknem 2300-zal kevesebb bolt várta a vásárlókat, mint egy évvel korábban.

Szállítás, közlekedés, baleset

→ 2019-ben az árutonna-kilométerben kifejezett áruszállítási teljesítmény 1,5%-kal meghaladta az előző évit, a növekedésben a csővezetékes szállításnak volt a legnagyobb szerepe. A helyközi személyszállítás utaskilométerben mért teljesítménye 2,8%-kal bővült, a növekedés szinte kizárólag a légi közlekedésnek

tulajdonítható. A helyi közösségi közlekedési szolgáltatásokat igénybe vevők száma 0,6%-kal mérséklődött az év során. Az első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik száma 6,4%-kal nőtt és 2018 után 2019-ben is rekordot döntött.

- 2019-ben összesen 16 627 személysérüléses közúti közlekedési baleset történt, 1,9%-kal kevesebb, mint 2018-ban. A halálos, a súlyos sérüléses és a könnyű sérüléses balesetek, valamint az ezekben megsérültek száma is csökkent. 2019-ben Budapesten történt a legtöbb (47), Pest megyében pedig a legkevesebb (26) tízezer bejegyzett gépjárműre vetített személysérüléses közlekedési baleset.

Turizmus, vendéglátás

- 2019 folyamán a külföldi állampolgárok magyarországi látogatásai 6,5, a magyarok külföldi látogatásai 9,0%-kal emelkedtek 2018-hoz képest. A hazai kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait (2,0%-kal) több vendég vette igénybe, mint egy évvel korábban, a vendégéjszakák száma ennél kisebb mértékben (0,8%-kal) emelkedett. A kereskedelmi szálláshelyek bevételei viszont ennél nagyobb mértékben növekedtek. A vendéglátóhelyek eladási forgalmának volumene 6,9%-kal meghaladta a 2018. évit.

Távközlés, Internet

- A távközlési tevékenységek közül az ezredfordulót követően meghatározóvá vált a mobiltávközlési- és az internetszolgáltatás. 2019 végén 5,9%-kal több mobiltelefon- és 3,2%-kal több internet-előfizetést regisztráltak, mint egy évvel korábban. A vezetékes telefonvonalak száma 1,5%-kal csökkent. 2019-ben a mobilhálózatok adatforgalma 54%-kal nőtt az előző évhez képest. Az év végén 3,7 millió televízió-előfizetést tartottak nyilván, 1,6%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban.

MEZŐGAZDASÁG

2019-ben a mezőgazdaság hozzáadott értéke¹⁾ 0,3%-kal mérséklődött, ezáltal a GDP növekedési ütemét (4,9%) érdemben nem befolyásolta. Az agrárium a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 3,5%-át állította elő. A beruházások 4,0%-át, 420 milliárd forintot fordítottak a mezőgazdaság fejlesztésére, reálértéken 8,5%-kal nagyobb összeget az egy évvel korábinál. Az aktívabb fejlesztésekhez nagymértékben hozzájárultak a 2014–2020-as uniós költségvetési ciklusban meghirdetett vidékfejlesztési pályázatok.

A munkaerő-felmérés adatai szerint a foglalkoztatottak 4,7%-a, 210,7 ezer fő

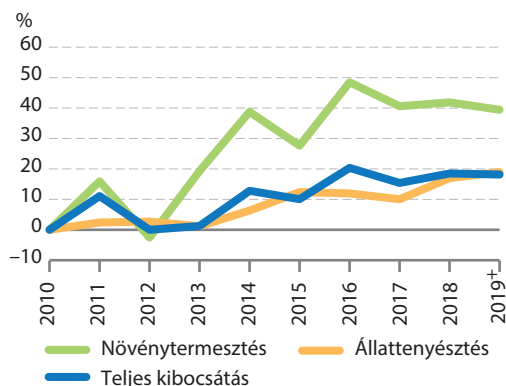
dolgozott az agrárszektorban. A létszám egy év alatt mintegy 4 ezer fővel csökkent. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete²⁾ (293 ezer forint) 14%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest. A nemzetgazdasági átlagot meghaladó bérkiáramlás ellenére a mezőgazdaságban az átlagfizetés 20%-kal elmaradt az országos átlagtól. Az agráriumban az átlagkereset a gazdasági ágak között az egyik legalacsonyabb volt, többek között a fizikai foglalkozásúak magasabb arányával összefüggésben.

A mezőgazdasági kibocsátás mérséklődését a növénytermesztés teljesítménye okozta

2014 óta a mezőgazdasági kibocsátás a korábbi éveket meghaladó magasabb szint körül ingadozik. A **mezőgazdasági számlák** rendszerének előzetes adatai szerint 2019-ben az agrárium teljes kibocsátásának volumene az egy évvel korábinál 0,3%-kal kisebb volt, miközben a mezőgazdasági termelői árak 3,9%-kal emelkedtek. A volumen- és árváltozás eredményeként a mezőgazdaság teljesítményértéke (2789 milliárd forint) – szolgáltatásokkal és kiegészítő tevékenységekkel együtt – 3,6%-kal növekedett. A teljes kibocsátásból a növénytermesztés 57, az állattenyésztés 36%-kal részesedett, a többit az egyéb tevékenységek

adták. Az alaptevékenységek aránya az elmúlt években lényegesen nem változott.

2.1. ábra A mezőgazdaság kibocsátásának volumenváltozása (2010-hez képest)

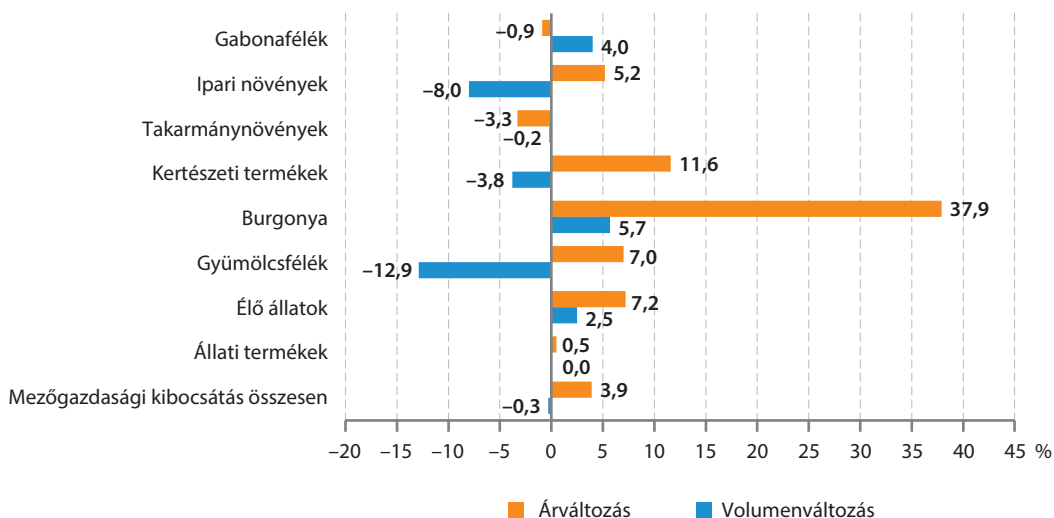
¹⁾ A nemzeti számlákra vonatkozó ESA2010 módszertana alapján.

²⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél.

A **növénytermesztés** termelési volume- ne 1,7%-kal csökkent, árszínvonala 3,2%-kal emelkedett. A kalászosok és a kukorica együttes kibocsátása 4,0%-kal lett több a 2018. évi magas bázishoz képest. A rozs kivételével az összes többi gabonaféle terméseredménye nagyobb volt az egy évvel korábinál. Az ipari növények kibocsátásának visszaesését az olajos magvú kultúrák

terméscsökkenése okozta. A burgonya teljes kibocsátása – a magas termésátlaga miatt – meghaladta az előző évit, a takarmánynövényeké lényegesen nem változott, a cukorrépáé – az uniós cukorkvóta 2017. évi eltörlése ellenére – mérséklődött 2018-hoz képest. A gyümölcsstermesztés volumene csökkent, elsősorban az alma kibocsátásának nagyarányú visszaesése miatt.

2.2. ábra **Volumen- és árváltozás az előző évihez képest, a mezőgazdasági számlák rendszere alapján, 2019***

Az **állattenyésztés** termelési volumene 1,7%-kal meghaladta az egy évvel korábit, amit az élő állatok növekedése okozott. A szarvasmarha kibocsátása 10, a sertésé 3,0%-kal nőtt, a többi főbb állatfajé nem változott az előző évihez képest. Az előállított állati termékek mennyisége összességében ugyanakkora volt, mint 2018-ban, ezen belül a jelentős súlyt képviselő tejtermelés 1,0%-kal nőtt.

A mezőgazdaságban a termék-előállításához és a szolgáltatásnyújtáshoz szükséges folyó termelőfelhasználás volumene 0,6%-kal emelkedett az egy évvel korábbi-

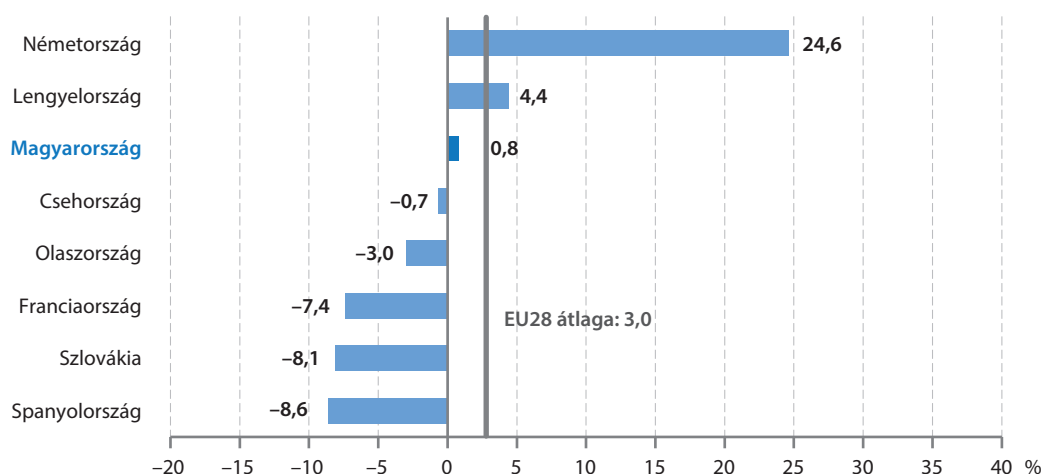
hoz képest. A kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbözeteként előálló **bruttó hozzáadott érték** 1,6%-kal csökkent. A termelési tényezők jövedelme 2,9, a vállalkozói jövedelem 2,3%-kal nagyobb volt az előző évinél.

Az agrárium éves munkaerőegységben kifejezett **munkaerő-felhasználása** 2019-ben 2,0%-kal csökkent. A munkaerő-felhasználás teljes munkaidőben (évi 1800 munkaórában) kifejezve majdnem 384 ezer ember mezőgazdasági tevékenységének felelt meg. A mezőgazdasági jövedelmek változásának mérésére használt jelzőszám,

a termelési tényezők munkaerőegységre jutó reáljövedelme („A” mutató³⁾), amelynek nagysága 2019-ben 0,8%-kal nőtt, és 2010 óta – 2012 és 2015 kivételével – minden évben nagyobb volt az egy évvel korábbinál. A mutató értéke az uniós tagországok közül leginkább Belgiumban,

Németországban, Romániában, a skandináv és a balti államokban emelkedett. A visegrádi országok közül Lengyelországban növekedés, Csehországban kismértékű, Szlovákiában jelentősebb visszaesés történt.

2.3. ábra Az „A” mutató változása a jelentősebb mezőgazdasági termelő uniós tagállamok és a visegrádi országok körében, 2019 (előző évhez képest)

A kukorica és az olajos magvúak uniós termesztésében jelentős szerepe van hazánknak

Előzetes adatok szerint 2019-ben az **Európai Unió** 28 tagállamának teljes mezőgazdasági kibocsátása (alapáron 443 milliárd euró) 2,0%-kal múlta felül az egy évvel korábbit. A kibocsátás valamivel több mint felét kitevő növénytermesztés teljesítménye 1,5, a négytizedét adó állattenyésztésé 2,7%-kal nőtt. Magyarország 2019-ben a közösségi mezőgazdasági termelési érték 1,9%-át állította elő, része-

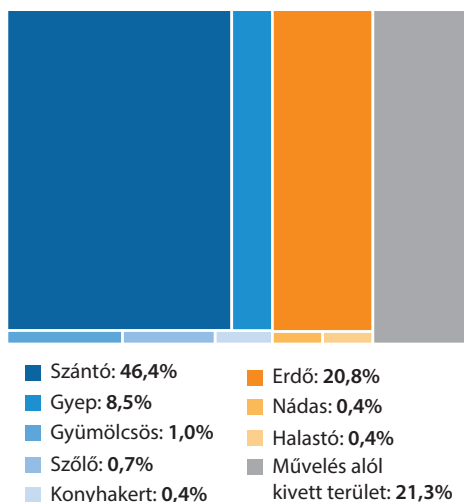
sedése az elmúlt tíz év során lényegesen nem változott. A kukorica termelési értékének 11, az olajos magvú növények kibocsátásának 9,4%-a származott hazánkból, Magyarország mindkettőnél az uniós rangsor 4. helyén található. A főbb állatfajok közül a baromfik esetében volt a legnagyobb, 4,2% a részesedésünk a közösségi kibocsátásból.

³⁾ A mutató számítása: a termelési tényezők jövedelmének indexe és a bruttó hazai termék (GDP) implicit árindexének hányadosa osztva az összes éves munkaerő-felhasználás indexével.

Gabonafélékből több, ipari növényekből kevesebb termett

2019-ben az ország földterületének 57%-a állt mezőgazdasági művelés alatt. Az 5,3 millió hektár kiterjedésű **mezőgazdasági terület** 81%-án folyt szántóföldi gazdálkodás. A szántó területe egy év alatt 16 ezer hektárral csökkent, elsősorban a művelésből történő kivonás miatt. A gyepek nagysága tovább zsugorodott, akárcsak a kisebb részarányt képviselő konyhakert és a szőlő területe. A művelési ágak közül egyedül a gyümölcsösök mérete nőtt, mintegy 450 hektáron új ültetvényt telepítettek. A 2010-es években nőtt az **egyéni gazdálkodók** földhasznosításban betöltött szerepe, 2019-ben már a mezőgazdasági terület 61%-át művelték.

2.4. ábra Magyarország földterületének megoszlása művelési ágak szerint, 2019. június 1.

2018-ban a mezőgazdasági terület 3,9%-án, 209,4 ezer hektáron folyt **biogazdálkodás**. Az ökológiai gazdálkodásba vont terület

nagysága 2010-hez viszonyítva majdnem 82 ezer hektárral (64%-kal) bővült.

A főbb **szántóföldi növények** termés-eredménye változatosan alakult. A májusi csapadék kedvező hatást gyakorolt a kalászos gabonák fejlődésére, a nyári aszály azonban hátrányosan befolyásolta az ipari növények hozamát. A gabonafélék termése a rozs kivételével a 2018. évinél nagyobb, a többi főbb szántóföldi kultúráé az egy évvel korábbinál alacsonyabb volt. Kalászosokból az előző évinél 0,9%-kal kisebb területről 4,9%-kal több magot (összesen 7,2 millió tonnát) arattak. A nyári betakarítású gabonák termésének 74%-át a búza adta, amelyet a szántó 24%-án termesztettek. A rozs termésátlagá ugyanakkora volt, mint 2018-ban, a többi kalászosé felülmúlta az egy évvel korábbi. A búzáéhoz hasonló méretű szántón termesztett kukorica hektáronkénti terméseredménye az ezredforduló óta csak két alkalommal (2016-ban és 2018-ban) volt nagyobb a 2019. évinél.

A harmadik és negyedik legnagyobb szántóterületet elfoglaló napraforgó és repce termesztése kissé visszaszorult. A két legfontosabb olajos magvú növény fajlagos hozama lényegében ugyanakkora (3 tonna/hektár) volt. A szarvasmarha-állomány bővülésével és az ökológiai gazdálkodással kapcsolatos zöldítési előírások teljesítésével összefüggésben tovább nőtt a lucerna kiterjedése, azonban a nyári aszály miatt a begyűjtött széna mennyisége elmaradt a 2018. évitől. A burgonya 2019. évi szántóföldi területe a megfigyelések kezdete óta egyszer sem volt ennyire alacsony. Az uniós cukorkvóta 2017. évi eltörlése ellenére a cukorrépa-termesztés továbbra is visszaszorulóban van.

2.1. tábla A főbb szántóföldi növények terméseredménye, 2019⁺

Növény	Betakarított terület		Termésmennyiség		Termésátlag	
	ezer hektár	változás az előző évhez képest, %	ezer tonna	változás az előző évhez képest, %	kilogramm/hektár	változás az előző évhez képest, %
Búza	1 017,2	-0,9	5 369,7	2,1	5 280	3,1
Árpa	247,6	1,4	1 371,1	19,7	5 540	18,1
Kukorica	1 027,1	9,4	8 270,9	3,7	8 050	-5,2
Napraforgó	567,1	-8,1	1 701,7	-7,0	3 000	1,0
Repce	301,6	-8,8	896,2	-10,6	2 970	-2,0
Burgonya	13,1	-3,0	329,0	0,4	23 030	3,3
Cukorrépa	14,1	-10,8	821,3	-14,3	58 420	-3,9
Lucernaszéna	211,7	9,5	961,7	-5,1	4 540	-13,4

Utoljára 23 éve volt ilyen magas a szarvasmarha-állomány

2019. december 1-jén a **főbb haszonállatok** közül szarvasmarhából többet, tyúkból majdnem ugyanannyit, juhból és sertésből kevesebbet tartottak az egy évvel korábbinál. 2019-ben folytatódott a szarvasmarha-állomány 2010 decembere óta tartó gyarapodása. A gazdálkodók a tél kezdetén 24 ezerrel több szarvasmarhát gondoztak, mint 2018. december elején, az állomány nagysága 1996-ban volt utoljára ilyen magas. A teljes létszám 45%-át kitevő tehe-

nek száma majdnem 9 ezerrel emelkedett. E növekmény az 1–2 éves szarvasmarhák mellett a gazdasági szervezetek egyévesnél fiatalabb növendékállományában és az egyéni gazdálkodók húshasznú tehénlétszámában jelentkezett. 2019-ben vágóborjú nélkül 46 ezer vágómarhát vásároltak fel, az egy évvel korábbinál 2,4%-kal kevesebbet. Az év során feldolgozásra és továbbértékesítésre átvett közel 1,6 millió tonna tehéntej a 2018. évinél 2,1%-kal több volt.

2.2. tábla **Állatállomány, december 1.**

(ezer darab)

Állat	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Szarvasmarha	682	821	852	870	885	909
Sertés	3 169	3 124	2 907	2 870	2 872	2 634
Juh	1 181	1 190	1 141	1 146	1 109	1 060
Baromfi összesen	42 213	40 334	40 185	40 633	39 729	39 208
Ebből: tyúk	31 848	32 432	32 027	31 844	30 658	30 874
kacsa	5 813	4 028	4 033	4 695	4 894	4 498
pulyka	3 168	2 851	2 868	2 905	2 842	2 663
lúd	1 384	1 023	1 257	1 189	1 335	1 173
Méhcsalád	610	772	816	844	867	849

2019-ben folytatódott a sertésállomány 2015 óta tartó csökkenése, amit csak esetenként szakított meg kisebb egyedszám-növekedés. A létszám fogyása részben betegségmegelőzési programok végrehajtásából és – részben a világ számos országát érintő afrikai sertéspestis miatti – állategészségügyi szigorítások bevezetéséből adódott. A rekordalacsony állomány további csökkenését vetítheti előre, hogy az anyakocaállomány (155 ezer) egy év alatt 13%-kal visszaesett. A sertések több mint nyolctizedét gondozó gazdasági szervezetekben az egyedszám 6,5%-kal csökkent, az egyéni gazdálkodóknál – a háztáji tartás visszaszorulása következtében – ennél majdnem kétszer nagyobb mértékben (15%) fogyott.

2019-ben a felvásárolt vágósertések száma (3,7 millió) 5,3%-kal mérséklődött az egy évvel korábbihoz képest, átlagos tömegük az előző évinél valamivel kisebb, 116 kilogramm volt. A juhállomány egy év alatt 4,4, ezen belül a teljes létszám 74%-át kitevő anyajuhoké 2,0%-kal csökkent. A tyúkok száma 0,7%-kal nőtt, de az egyedek 36%-át adó tojóké 1,6%-kal mérséklődött. A tyúkállomány héttizedét tartó gazdasági szervezetekben 2,0%-kal bővült, a háromtizedét gondozó egyéni gazdálkodóknál ugyanekkora mértékben csökkent a létszám. 2019-ben vágótyúkból az egy évvel korábbinál 9,6%-kal nagyobb mennyiséget (156 millió egyedet), étkezési tyúktojásból 18%-kal többet (278 millió darabot) vásároltak fel.

IPAR⁴⁾

A magyar gazdaság 2019. évi bővülését a korábbi éveknél nagyobb mértékben támogatta az ipar teljesítménye. A feldolgozóipart, az energiaipart és a bányászatot magába foglaló ágcsoport 2019-ben a bruttó hozzáadott érték mintegy negyedét állította elő. Az ipari szervezetek súlya a foglalkoztatásban is hasonló volt, a nemzetgazdasági beruházásoknak pedig ennél nagyobb részét, 31%-át adták. Az ipari vállalkozások beruházási aktivitása 2019-ben is fokozódott, a feldolgozó-

ipari fejlesztések volumene 16%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az iparban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havonta átlagosan közel bruttó 400 ezer forintot kerestek⁵⁾ 2019-ben, a nemzetgazdasági átlagnál 8,5%-kal többet. A keresetnövekedés az elmúlt években folyamatos volt. A magyar ipar teljesítményét jelentősen befolyásolja a döntően exportra termelő, nagy létszámú, külföldről irányított leányvállalatok kibocsátása és a külpiaci kereslet.

A kedvezőtlen uniós folyamatok ellenére jelentősen bővült az ipar

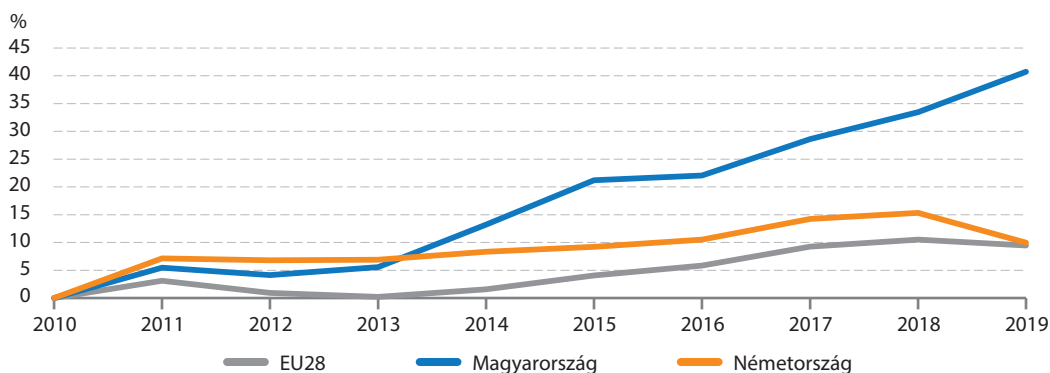
Magyarországon az **ipari termelés volumene** a 2009. évi visszaesést követően 2010-ben és 2011-ben számottevően emelkedett, majd – az uniós recesszióval összefüggésben – 2012-ben ismét mérséklődött. 2013 óta viszont évről évre – jellemzően az EU28 átlagát meghaladó mértékben – nőtt az ipar kibocsátása. Az emelkedő tendencia 2019-ben is folytatódott, a közel 36 ezer milliárd forint ipari termelési érték összehasonlító áron 5,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbi magas bázist.

A nemzetközi összehasonlításhoz rendelkezésre álló, naptárhatással kiigazított adatok szerint is 5,4%-kal bővült hazánk ipara,

ezzel az unión belül Magyarországon nőtt a legdinamikusabban az ipari termelés volumene. Ezzel szemben az Európai Unióban (a 28 tagú és az Egyesült Királyság nélküli közösségben egyaránt) a 2019. évi kibocsátás 0,9%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól. A legtöbb tagállamban az ipar veszített a lendületéből, közülük 11-ben mérséklődött a termelés. A legnagyobb termelési értékkel bíró – és egyben hazánk legfontosabb külgazdasági partnerének számító – Németországban csökkent leginkább (4,7%-kal) az ipar teljesítménye, amiben jelentős szerepe volt a járműgyártás visszaesésének.

⁴⁾ Víz- és hulladékgazdálkodás nélkül. Az alfejezetben az adatok az ipar egészében teljes körűek, a részletesebb bontású adatok a legalább 5 főt foglalkoztató vállalatokra vonatkoznak.

⁵⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, létszámkorláttól függetlenül a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

2.5. ábra **Az ipari termelés volumenváltozása*** (2010-hez képest)

* Naptárhatással kiigazított adatok.

A további, meghatározó nemzetgazdaságok közül az Egyesült Királyságban és Olaszországban mérséklődött, Franciaországban és Spanyolországban kismértékben emelkedett a termelés volumene a 2018.

évihez képest. A visegrádi országok közül Lengyelországban jelentősen, Szlovákiában visszafogottan emelkedett, Csehországban mérséklődött a kibocsátás.

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY MEGTÖRTE AZ IPAR LENDÜLETÉT

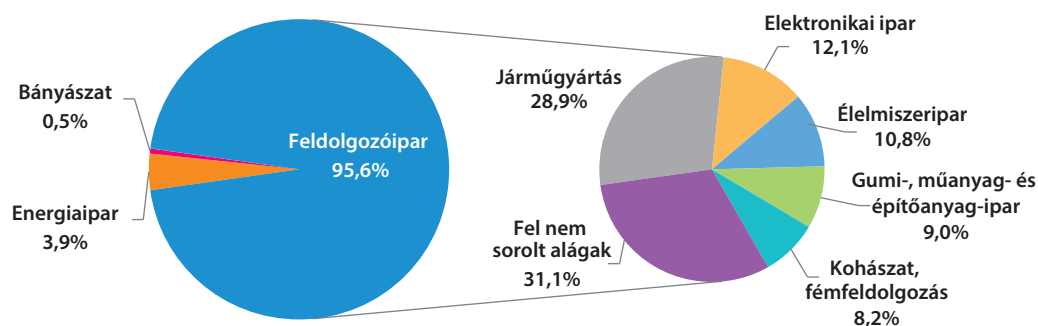
2020 első két hónapjában folytatódott az ipari termelés bővülése, márciusban azonban a koronavírus okozta járvány a három évvel korábbi szintre vetette vissza az ipar teljesítményét, a termelés volumene 5,6%-kal maradt el a 2019. márciusitól. A járműgyártás kibocsátása márciusban ötödével kisebb volt, mint az előző év azonos időszakában, miután a hónap végére leálltak a hazai autógyárak. Az elektronikai ipar növekedési üteme jelentősen lassult, a kohászat, fémfeldolgozás válságát pedig a járvány tovább mélyítette. Az energiahordozók iránti kereslet megcsappanása miatt a kősztyártás, kőolaj-feldolgozás termelése 38%-kal esett vissza. Ugyanakkor az új akkumulátorgyáraknak köszönhetően a villamosberendezés-gyártás 2020 márciusában is dinamikus (31%-kal) bővült, az élelmiszeripar kibocsátása pedig 13%-kal nőtt néhány termék (például az étolaj, a liszt és a keményítő) iránti kiugró kereslet miatt.

A járműgyártás jelentős mértékben hozzájárult a feldolgozóipari növekedéshez

Magyarországon az ipari termelés meghatározó részét, 96%-át a feldolgozóipar adta. Termelési értéke 2019-ben közel 33 ezer

milliárd forint volt, összehasonlítva áron 5,5%-kal magasabb a 2018. évinél.

2.6. ábra Az ipari termelési érték megoszlása ágazatcsoportok szerint*, 2019

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

A feldolgozóipar legnagyobb súlyú területein (a járműgyártásban, az elektronikai iparban és az élelmiszeriparban) nőtt a kibocsátás. Ezek közül a járműgyártás szerepe a legjelentősebb, 2019-ben a feldolgozóipari termelés 29%-át állította elő. Emellett széles körű beszállítói kapcsolatai révén hatással van más alágakra (többek között az elektronikai iparra, a gumi- és műanyagiparra, valamint a kohászat, fémfeldolgozásra) is, így teljesítménye számottevően befolyásolja az egész ipari termelés alakulását.

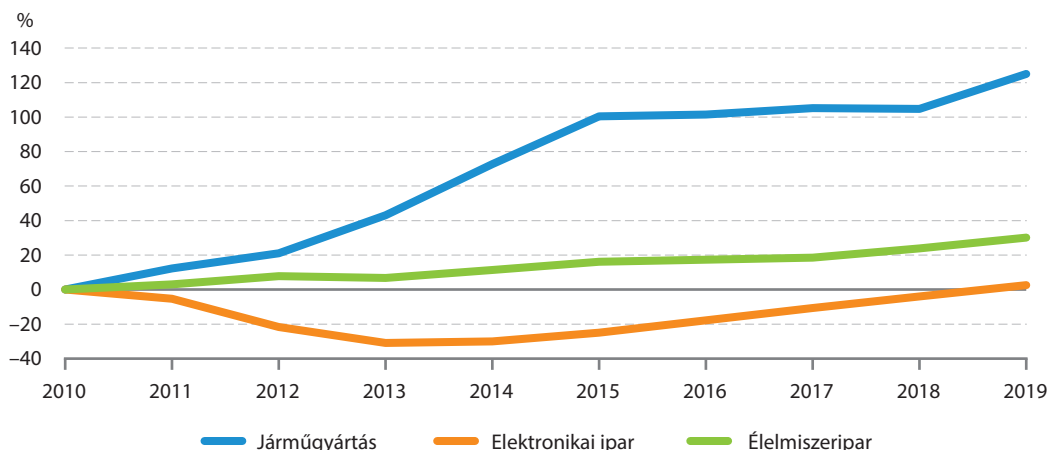
A **járműgyártás** a 2008–2009-es recessziót megelőző és azt követő években a növekedés motorjának számított, 2016–2018 között azonban számottevően veszített korábbi lendületéből, és ebben az időszakban már lassította, visszafogta az ipar bővülését. 2019-ben újból dinamizálódott az iparág, kibocsátása 9,8%-kal meghalad-

ta az egy évvel korábbit. A növekedés sajátossága, hogy eközben az unióban csökkent (4,3%-kal) a járműgyártás produktuma. Ez összefüggésben van a motorszabványokra vonatkozó előírások szigorodásával is. A nagy járműipari központok közül – a magyarországi autógyártás szempontjából kiemelt jelentőségű – Németországban, valamint az Egyesült Királyságban és Olaszországban is visszaesett a termelés. A németországi autógyárak a hazai helyett a külföldi termelésüket növelték az elmúlt egy-két évben, és számottevően nőtt az uniós tagállamokból Németországba 2019 során importált személygépkocsik száma. Magyarországon a járműgyártás teljesítményét két hasonló súlyú ágazat, a közúti gépjármű gyártása és a közúti jármű alkatrészeinek gyártása határozza meg. A közúti gépjármű-gyártás – háromévi csök-

kenést követően – 2019-ben 12%-kal bővült, a közúti járműalkatrész-gyártásban pedig

folytatódott a 2010 óta tartó emelkedő tendencia és 7,0%-kal nőtt a termelés volumene.

2.7. ábra A termelés volumenváltozása a feldolgozóipar legnagyobb alágaiban* (2010-hez képest)

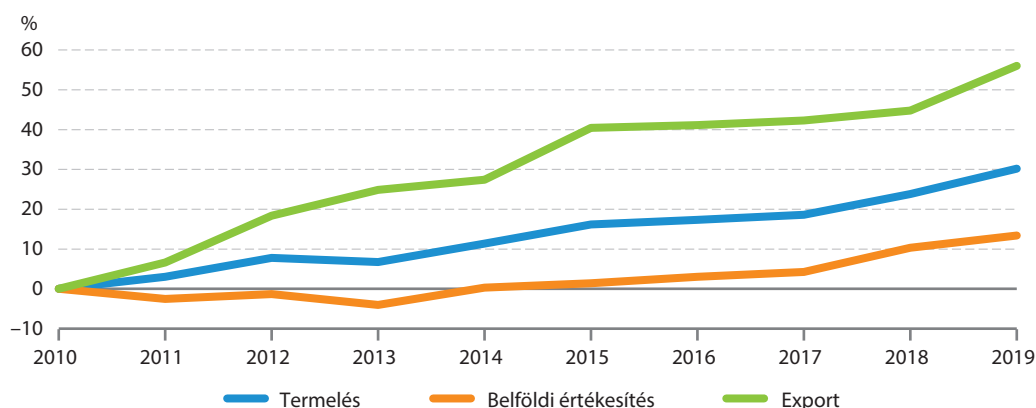

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

A járműgyártást követően a szinte teljes egészében külfiacra termelő elektronikai ipar súlya a legnagyobb, 2019-ben a feldolgozóipari termelési érték 12%-át adta. Kibocsátása a 2010. évi felfutással elérte a válság előtti csúcspontját, 2011–2013 között azonban összességében 31%-kal csökkent a termelés volumene, döntően a magyarországi termelőkapacitások leépítése és más országokba történő áthelyezése miatt. 2014 óta viszont évről évre nő az **elektronikai ipar teljesítménye**, 2019-ben 6,8%-kal volt nagyobb az egy évvel korábbinál, és ezzel a 2010-es rekordszintet is meghaladta. A növekedés motorja a csaknem negyedével bővülő elektronikus fogyasztási cikk gyártása volt, emellett a másik két nagyobb súlyú terület, a híradástechnikai berendezés gyártása, valamint az – elsősorban a járműiparba beszállító – elektronikai alkatrész, áramköri kártya gyártása is nőtt az előző évihez képest.

Az elektronikai iparhoz hasonló súlyú, de nagyobb részt belföldre termelő **élelmiszeripar** a nemzetgazdasági stratégia szempontjából is kiemelt jelentőségű. Teljesítményét a 2000-es évek első évtizedében alapvetően csökkenés, 2011 óta viszont növekvő tendencia jellemzi. 2019-ben az ezredforduló óta mért legnagyobb mértékben, 5,2%-kal bővült a termelés volumene. Ehhez leginkább a húsipar és az italgyártás járult hozzá, de – a dohánytermék gyártását leszámítva – a többi alágazat is támogatta a növekedést. Az élelmiszeripari értékesítés árbevételének hattizedét jelentő belföldi eladások volumene 2,8, az exporté ennél dinamikusabban, 7,7%-kal emelkedett a 2018. évihez képest. Az élelmiszeripari export 2019-ben több mint másfélszerese volt a 2010. évihez, elsősorban a 2011–2015 közötti jelentős növekedésnek köszönhetően. A belföldi eladások volumene 2014 óta bővül, 2019-ben 13%-kal volt magasabb, mint 2010-ben.

2.8. ábra A termelés és az értékesítés volumenváltozása az élelmiszeriparban* (2010-hez képest)

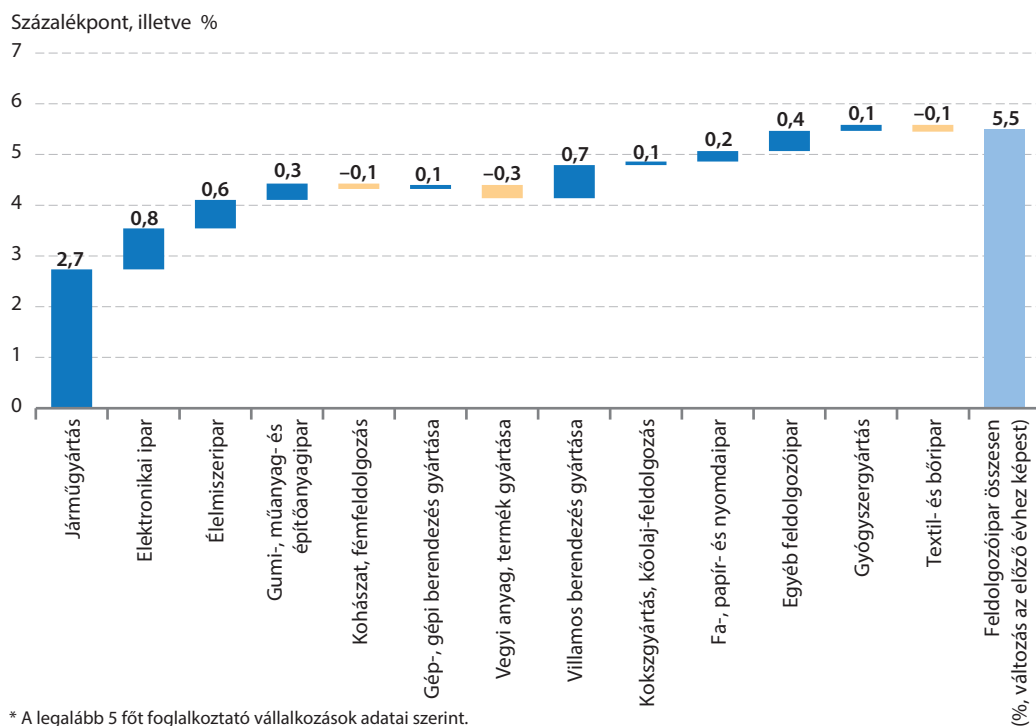

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

A járműgyártás, az elektronikai ipar és az élelmiszeripar mellett a jóval alacsonyabb termelési értéket előállító **villamos berendezés gyártása** járult hozzá leginkább a feldolgozóipar 2019. évi bővüléséhez.

Kibocsátása a feldolgozóipari ágak közül a legnagyobb mértékben, 14%-kal nőtt, részben a járműgyártáshoz köthető akkumulátorgyártás felfutása miatt.

2.9. ábra Az ágazak hozzájárulása a feldolgozóipari volumennövekedéshez, 2019*

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

A közepes súlyú **gumi-, műanyag- és építőanyag-iparban** 2019-ben számottevően lassult a növekedés üteme, és az ipari átlag alatt, 3,5%-kal nőtt a termelés volumene. A bővülést a műanyagipar kiemelkedő teljesítménye okozta, miközben a gumiipar kibocsátása csökkent a – jórészt az európai járműipar visszaesése miatt – szűkülő export következtében. A külpiaci eladások volumene az építőanyag-iparban is kisebb volt a 2018. évinél, ezt azonban ellensúlyozta az építési beruházások alakulásában is tükröződő élénk belföldi kereslet.

A gumi-, műanyag- és építőanyag-iparhoz hasonló súlyú és 2016–2018 között szintén húzóágazatnak számító **kohászat, fémfeldolgozás** termelése hatévnyi bővü-

lést követően 2019-ban 1,2%-kal mérséklődött. Ez elsősorban a kereskedelmi feszültségek következménye, ami a nemzetközi piac átrendeződésével és az európai gyártók kiszorulásával járt. (A kohászat, fémfeldolgozás kibocsátása uniós szinten 2,4%-kal csökkent.)

A feldolgozóipar kisebb súlyú területei közül a kokszyártás, kőolaj-feldolgozás bővülését – az egy évvel korábbihoz hasonlóan – a hazai kereslet kedvező alakulása eredményezte. Ugyanakkor a **vegyszer, termék gyártása** 4,7%-kal csökkent, ami az alágak közül a legnagyobb mértékben fogta vissza a feldolgozóipar teljesítményét. Ezt elsősorban a műanyagalapanyag-gyártás visszaesése okozta.

2.3. tábla **A feldolgozóipari termelés és értékesítés szerkezete alágak szerint, 2019***

(%)

Alág	Részesezés a feldolgozó- ipari terme- lésből	A termelés volumenváltozása		Az export aránya az értéke- sítésben
		2010-hez képest	az előző évhez képest	
Járműgyártás	28,9	125,1	9,8	90,6
Elektronikai ipar	12,1	2,6	6,8	96,2
Élelmiszeripar	10,8	30,2	5,2	39,5
Gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar	9,0	72,2	3,5	60,1
Kohászat, fémfeldolgozás	8,2	54,0	-1,2	58,0
Gép, gépi berendezés gyártása	5,5	33,5	1,4	79,2
Vegyi anyag, termék gyártása	5,0	22,1	-4,7	63,7
Villamos berendezés gyártása	4,9	41,9	14,3	86,9
Kokszyártás, kőolaj-feldolgozás	4,8	-8,8	1,4	28,8
Fa-, papír- és nyomdaipar	3,5	32,4	5,9	49,8
Egyéb feldolgozóipar	3,3	72,6	13,0	53,2
Gyógyszergyártás	2,8	13,0	4,2	85,7
Textil- és bőripar	1,3	29,6	-9,1	81,3
Feldolgozóipar	100,0	43,9	5,5	72,4

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai alapján.

Az energiaipar és a bányászat is bővült

A feldolgozóipar mellett a – jóval kisebb termelési értéket előállító – másik két ipari nemzetgazdasági ág teljesítménye is nőtt 2019-ben: az **energiaiparé** 1,1, a csekély súlyú **bányászaté** 20%-kal múlta felül a 2018. évit. A bányászatban továbbra is

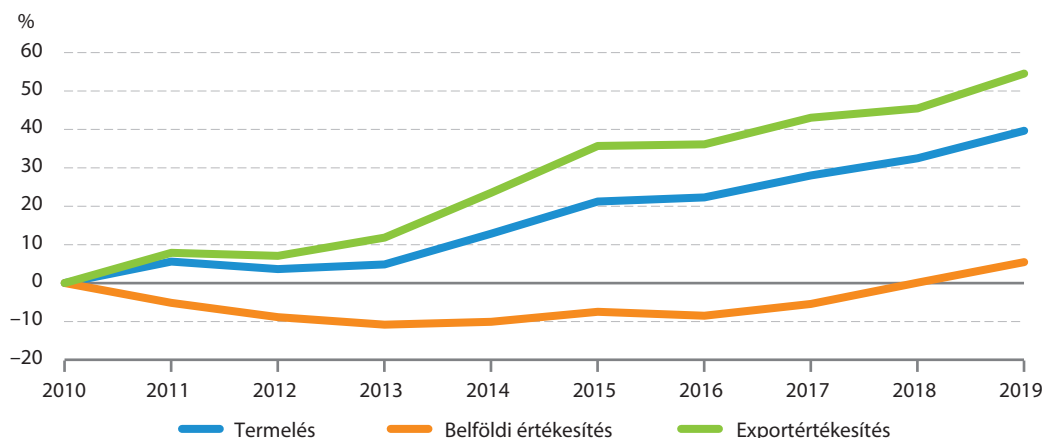
az élénk építőipari keresletet kiszolgáló kavics-, homok- és agyagbányászat, valamint a bányászati kutatásokhoz, felmérésekhez kapcsolódó feltáró tevékenységek miatt nőtt kiemelkedően a termelés volumene.

Mind az export, mind a belföldi értékesítés volumene emelkedett

2010 óta a magyar ipar exportorientációja fokozódott, egyre inkább beágyazódott a globális termelési láncokba. 2019-ben az **értékesítés árbevételének** 63%-a a külföldi, 37%-a a hazai piacokról származott. Az **export volumenének** folyamatos emelkedését az ezredforduló óta csupán a 2009-ben elmélyülő globális krízis és a 2012. évi európai dekonjunktúra akasztotta meg. Az elmúlt közel két évtizedben 2018 volt az egyetlen év, amikor a külföldi eladások lassabban nőttek, mint a hazai értékesítés. 2019-ben

– nagyrészt a járműgyártás élénkülésével összefüggésben – az ipari export volume-ne is nagyobb lendületet vett: a 2018. évi 1,6%-os emelkedés után 2019-ben 6,3%-kal nőtt. Ebben a relációban a legnagyobb súlyú területek, a járműgyártás és az elektronikai ipar eladásai is dinamikusan bővültek. Az ipari export árbevételének 49%-át a beruházási javakat gyártó, 28%-át a továbbfelhasználásra termelő ágazatok adták, a fogyasztási cikkek gyártó és az energiatermelő ágazatok súlya 17, illetve 6,3% volt 2019-ben.

2.10. ábra Az ipari termelés és értékesítés volumenváltozása (2010-hez képest)

A belföldi kereslet a világgazdasági válságot követően az exporthoz képest később (2014-től), és annál jóval kisebb mértékben élénkült. 2018-ban azonban jelentősen, 5,9%-kal emelkedett az ipar **belföldi értékesítéseinek** volumene, ami 2000 óta a legnagyobb növekedés volt. A lendület 2019-ben is kitartott, összehasonlításon 5,3%-kal nőttek a hazai eladások az előző évihez képest. A legtöbb ipari tevékeny-

ség növelni tudta a belföldi értékesítését, a tartós fogyasztási cikkeket és a beruházási javakat gyártók kiemelkedően (22, illetve 12%-kal), a továbbfelhasználásra termelő (így jellemzően az exportot is segítő) ágazatok 6,2%-kal. Az energiatermelő és a nem tartós fogyasztási cikkeket gyártó ágazatokban összességében az átlagosnál kisebb mértékben (2,6, illetve 1,9%-kal) bővült a hazai eladások volumene.

A kis- és a nagyvállalatok termelése dinamikusán nőtt, a közepes méretűeké alig változott

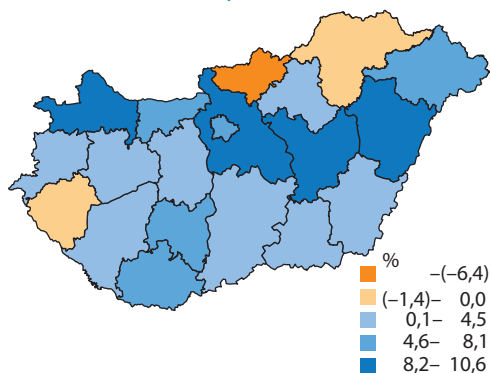
2019-ben a **létszám-kategóriák szerint képzett vállalatcsoportok** közül az elsősorban hazai piacra termelő (5–49 fős) kisvállalkozások és az erősen exportorientált, legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalatok termelése dinamikusán (10, illetve 6,0%-kal) bővült,

a közepes méretűeké (50–249 fősöké) alig változott (+0,4%) az előző évihez képest. A nagyvállalatok az ipari termelési érték héttizedét állították elő 2019-ben. Súlyuk kiemelkedően nagy a járműgyártásban, az elektronikai iparban és néhány vegyipari ágazatban.

A legtöbb megyében nőtt az ipari termelés⁶⁾

2019-ben Magyarország legtöbb **megyében és a fővárosban** az ipari termelés volumene meghaladta az egy évvel korábbit. Az országos kibocsátás közel kétharmadát hét területi egység adta. Közülük egyedül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében mérséklődött (1,4%-kal) a termelés, amit alapvetően a megyében jelentős vegyi anyag, termék gyártásának a visszaesése okozott. A többi nagy súlyú térségben bővült az ipar az előző évihez képest. A legnagyobb termelési értékkel rendelkező Győr-Moson-Sopron megyében nőtt a leginkább, 11%-kal a kibocsátás, a járműgyártás kiemelkedő tel-

2.11. ábra Az ipari termelés volumenváltozása, 2019* (előző évhez képest)

* A legalább 5 főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

⁶⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

jesítménye miatt. Pest és Komárom-Esztergom megyében, valamint a fővárosban is az

országos átlagot meghaladóan (8–10%-kal) emelkedett a termelés volumene.

ÉPÍTŐIPAR

Az építőipar nemzetgazdaságon belüli súlya emelkedett, 2019-ben az előzetes adatok alapján a bruttó hozzáadott érték 6,5, a foglalkoztatottak 7,6, a nemzetgazdasági beruházások 2,0%-át adta. Az egy évvel korábbihoz mérten leginkább (1,2 százalékponttal) a bruttó hozzáadott értékből való részesedése nőtt. Az építőipari teljesítmény bővülése a GDP 4,9%-os volumennövekedéséhez jelentősen, az iparhoz hasonló mértékben (1,0 százalékponttal) járult hozzá.

A nemzetgazdaságban átlagosan 21%-kal, az építőiparban pedig 26%-kal dolgoztak

többen 2010-hez viszonyítva. 2019-ben átlagosan 343 ezer főt foglalkoztattak, számuk az előző évi magas bázishoz képest 3,2%-kal tovább emelkedett. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete⁷⁾ 288 ezer forint volt, a nemzetgazdasági átlagnál 80 ezer forinttal, 22%-kal kevesebb. Ez részben az eltérő állománycsoportonkénti összetételből, így az alacsonyabb keresetű fizikai foglalkozásúaknak az átlagot 20 százalékponttal meghaladó, 71%-os arányából adódott.

Tovább nőtt az épületépítés szerepe

Az építőipar 2019. évi termelése (4,4 ezer milliárd forint) összehasonlító áron 22%-kal meghaladta az egy évvel korábbi magas bázist, a 2010. évinek pedig 1,7-szeresére bővült. A termelés 2017 és 2019 közötti jelentős felfutásához képest a foglalkoztatottak száma mérsékeltebben emelkedett, így a termelékenység három év alatt több mint másfélszeresére nőtt, a 2010. évit 35%-kal haladta meg.

Az építőipari kibocsátás bővülését a vállalkozások jelentős részben a korábbi évekről áthúzódó szerződéseik teljesítésével va-

lósították meg. A 2019-ben kötött 3386 milliárd forint értékű új megállapodás volumene a termeléshez képest szerényebb mértékben, 11%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Ugyanakkor csökkent a kivitelezők év végén fennálló szerződésállománya, az 1856 milliárd forint értékű megrendelés összehasonlító áron 11%-kal elmaradt a 2018. decemberitől.

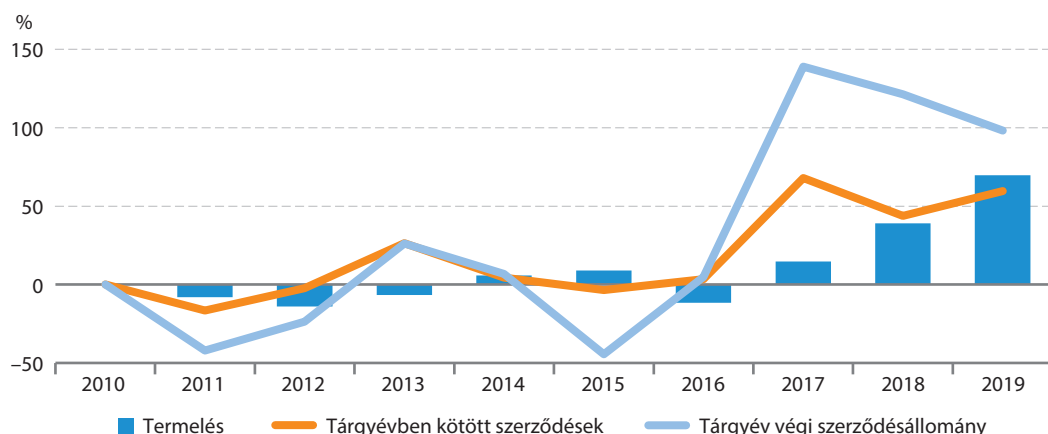
Az építőipari termelés építménycsoportok szerinti összetétele 2019-ben gyakorlatilag nem változott: 54%-a az épületek, 46%-a pedig az egyéb építmények építésé-

⁷⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, költségvetési szervezetek teljeskörűen, és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek adatai. Forrása a Nemzeti Adó- és Vámhivataltól átvett ún. járulékbevallás, a költségvetési szervezetek vonatkozásában pedig a Magyar Államkincstár adminisztratív nyilvántartásából átvett adatok.

ből származott. Az épületek építése gyorsuló ütemben növekedett, amelynek eredményeként az egyéb építményekkel megegyező

arányban járult hozzá az építőipari termelés bővüléséhez.

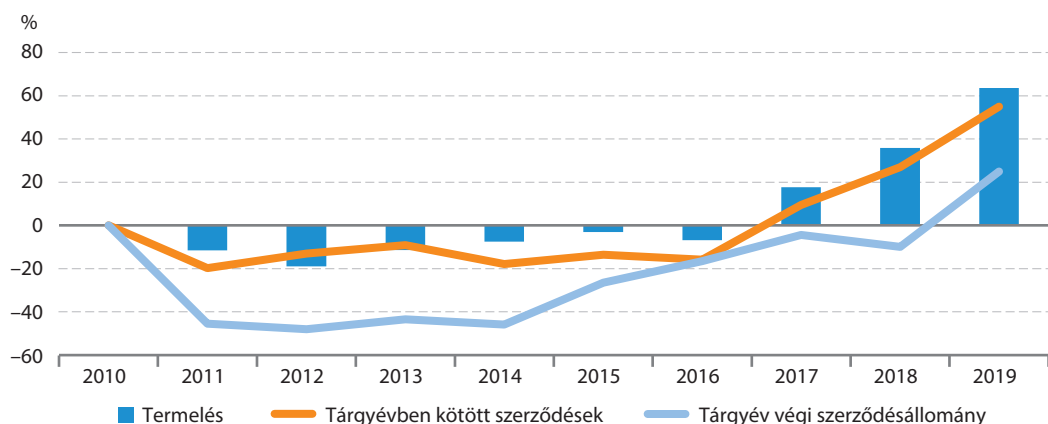
2.12. ábra **Az építőipari termelés és a szerződések volumenének változása (2010-hez képest)**

2019-ben az **épületépítések** 20%-os volumenemelkedésében jelentős szerepet játszottak az ipari, lakó- és irodaépületek, valamint raktárak és kulturális létesítmények kivitelezési munkái. A növekedés üteme az egy évvel korábbihoz képest 4,8 százalékponttal gyorsult. Az épületépítések iránti kereslet bővülése harmadik éve fo-

lyamatos, 2017 és 2019 között évről évre emelkedett az új szerződések volumene. A 2019. évi 1670 milliárd forint értékű megállapodás 22%-kal meghaladta az előző évit. Ezzel párhuzamosan az év végéig még nem teljesített megrendelések állománya az alacsonyabb bázishoz képest jelentősen, csaknem négytizedével bővült.

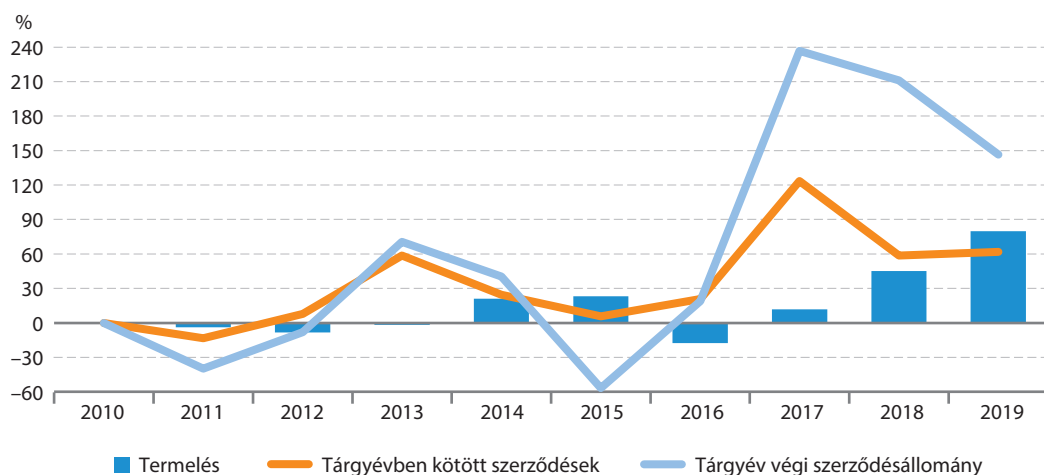
2.13. ábra **Az épületek építésének és az erre kötött szerződések volumenének változása (2010-hez képest)**

Az **egyéb építmények építése** 2017-ben ugrásszerűen, 36%-kal bővült, a teljesítmény a magas bázishoz képest a következő két évben is tovább emelkedett, 2019-ben 24%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az egyéb építmények építése iránti keresletet az út- és vasútfejlesztésekre irányuló, uniós forrásokat felhasználó nagy állami megrendelések jelentősen meghatározták. Az elmúlt években a megkötött, új szerződések értéke 2017-ben volt a legnagyobb, volumenében az előző évi közel duplája.

Ugyanekkor a megrendelések év végi állománya csaknem a háromszorosára ugrott. 2019-ben összességében 1715 milliárd forint értékben írtak alá megállapodásokat, ami a 2018. évi, alacsony bázist volumenében 2,5%-kal meghaladta ugyan, de a két évvel korábbinak csak alig több mint héttizedét tette ki. A szerződések folyamatos teljesítésével azok év végi állománya is csökkent, a 2019. december végi 1361 milliárd forint összegű megállapodás az egy évvel korábbitól 21%-kal volt kevesebb.

2.14. ábra **Az egyéb építmények építésének és az erre kötött szerződések volumenének változása (2010-hez képest)**

Az unióban gyorsult az építőipar növekedési üteme

Az Európai Unió építőipari termelése 2014 és 2019 között folyamatosan bővült. A naptárhatással kiigazított adatok alapján 2019-ben 2,6%-kal nőtt a kibocsátás, üteme gyorsult az egy évvel korábbihoz képest. Az unió építőipari teljesítményéből legnagyobb mértékben részesedő országok közül

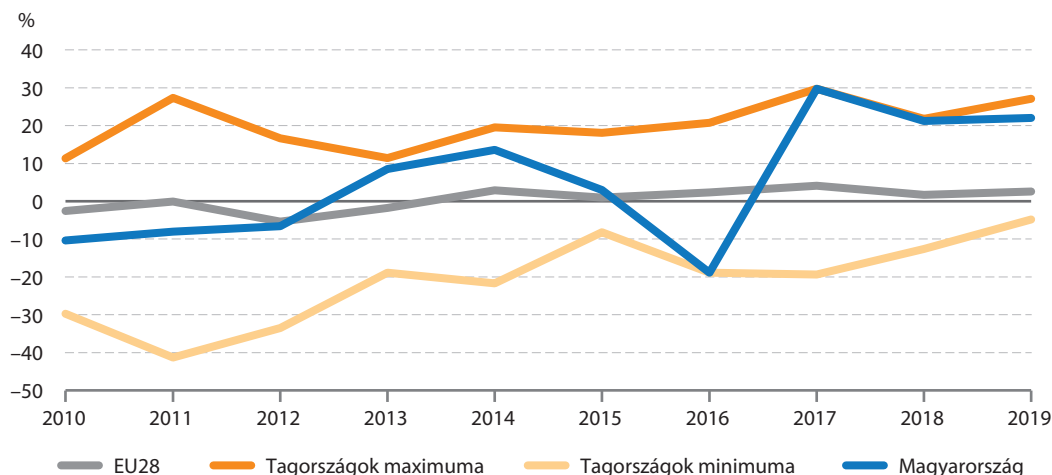
leginkább, 3,7%-kal Németországban bővült a termelés volumene, az Egyesült Királyságban 2,5, Franciaországban 0,8%-kal nőtt az előző évihez viszonyítva. A többi tagállam döntő részében szintén emelkedett a kibocsátás, a növekedés üteme azonban többségükben lassult, illetve Finnországban, Görög-

országban, Spanyolországban és Szlovákiában csökkenésre váltott.

A magyar építőipar teljesítményének emelkedése 2017 óta jelentősen meghaladta az uniós átlagot. 2017-ben a tagállamok

közül leginkább itt bővült a kibocsátás, de ezt követően is csak egy-egy országban, 2018-ban Lettországon, 2019-ben Romániában mértek a hazánknál nagyobb mértékű fellendülést.

2.15. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

* Naptárhatóással kiigazított adatok.

Az építőipari teljesítmény bővülése a visegrádi országok közül 2019-ben csak Magyarországon folytatódott a korábbi évekhez hasonló ütemben. Lengyelországban 3,8, Csehországban 2,6%-kal nőtt az

építőipari termelés, aminek mértéke jelentősen, 16, illetve 6,5 százalékponttal elmaradt az egy évvel korábbtól. Szlovákiában a kibocsátás a 2017–2018. évi emelkedést követően 2019-ben 3,3%-kal mérséklődött.

KISKERESKEDELEM⁸⁾

A kiskereskedelem 2018-ban a bruttó hozzáadott értékből 4,7%-kal részesedett. 2010 és 2018 között a teljesítmény volumene – a nemzetgazdasági átlagot meghaladó ütemben – évente átlagosan 6,1%-kal bővült. 2018-ban a növekedés mértéke 12%-os volt.

⁸⁾ Az adatok lekérdezésének utolsó napja: 2020. május 28.

2019-ben a nemzetgazdaság összes beruházásának 1,9%-a (197 milliárd forint) realizálódott ebben az ágazatban. Néhány kereskedelmi lánc lezáródó projektjei miatt a beruházások volumene – az előző évek erőteljes növekedése után – 7,3%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól, de még

ezzel együtt is 24%-kal több volt, mint 2010-ben.

A kiskereskedelemben 2019-ben több mint 355 ezer fő, a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak 7,9%-a dolgozott. Hazánkban a foglalkoztatottak létszáma egy év alatt átlagosan 1,0%-kal bővült, ez idő alatt a kiskereskedelemben 1,5%-kal csökkent. Az évtized elejétől tapasztalt csekély növekedés (0,7%) is messze elmaradt a nemzetgazdasági átlagtól (21%).

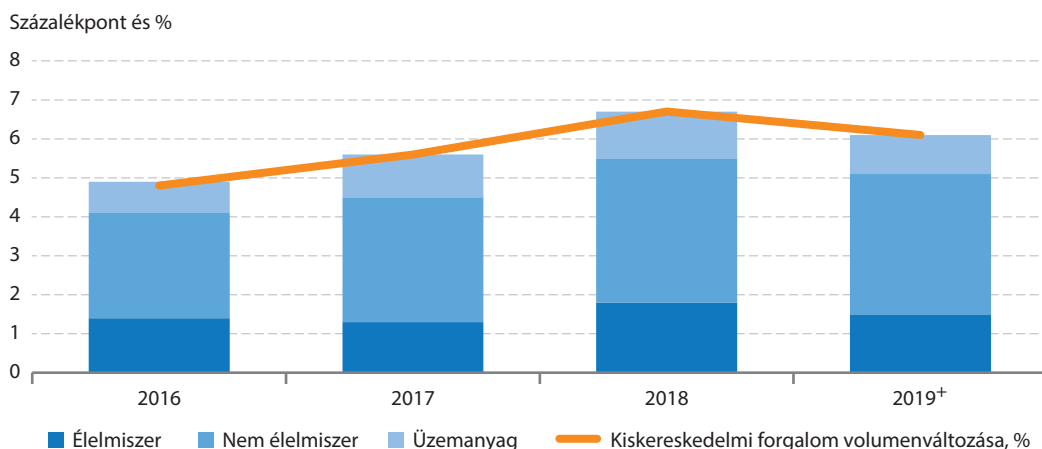
A kiskereskedelmi ágazatban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók⁹⁾ havi bruttó átlagkeresete 2019-ben 294 ezer forint volt, az egy évvel korábbit 12%-kal, a nemzetgazdasági átlagkereset növekedésének mértékét csekély mértékben haladta meg. Ennek ellenére az átlagkereset összege elmaradt (2019-ben 20%-kal) a nemzetgazdasági átlagtól.

Tovább bővült a kiskereskedelmi forgalom¹⁰⁾

A kiskereskedelmi forgalom volumene a 2008–2009-es válság és az azt követő évek csökkenéséből 2013-ban növekedésbe fordult. A stabil és tartós növekedéshez vélhetően az alapvető élelmiszerek áfájának

csökkentése és a fogyasztói bizalom javulása mellett a foglalkoztatás bővülése, a reálbérek emelkedése, valamint a gazdaság „fehéredését” szolgáló, online pénztárgépek¹¹⁾ kötelező használata is hozzájárult.

2.16. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozásához való hozzájárulás (volumenváltozás az előző évhez képest)

⁹⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

¹⁰⁾ 2015-től a kiskereskedelmi forgalmi adatok előállítása az új, online pénztárgépadatokat is felhasználó módszertan alapján történik, emiatt az adatok a korábbi évekhez viszonyítva csak korlátozottan összehasonlíthatók.

¹¹⁾ Az online pénztárgépek beüzemelése 2013-tól folyamatos, használatuk 2014. szeptember 1-jétől kötelező.

FELBORÍTOTTA A VÁSÁRLÁSI SZOKÁSOKAT A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY

A lakosság fogyasztása megváltozott a járvány hatására, sokan halmoztak fel különböző termékeket nagyobb mennyiségben, ugyanakkor számos üzlet bezárt és a gépjárműhasználat is csökkent. 2020 márciusában az élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes üzletek felfutó forgalma mellett (naptárhatással kiigazítva 13%-os volumennövekedés) a nem élelmiszertermékeké is emelkedett (0,3%-kal) az egy évvel korábbihoz képest. Az utazási és kifizetési korlátozások bevezetésével egy időben a benzinkutak forgalma visszaesett (17%-kal). Áprilisban a járvánnyal kapcsolatos intézkedések szigorításával már mind a három üzletkör esetében csökkenést tapasztaltunk. Az üzlettípusokon belül csak a fogyasztók mindennapi áruszükségleteit egy helyen kielégítő élelmiszerjellegű vegyes boltok, a gyógyszer, gyógyászati termékeket, illatszert árusító üzletek, valamint a személyes vevő-eladó találkozást nem igénylő csomagküldő és internetes kereskedelem forgalma emelkedett. Ez utóbbi esetében a forgalom volumene mintegy kétszerese volt a 2019. év azonos időszakának. A járvány és a korlátozó intézkedések hatására a vásárlási szokások is jelentősen átalakultak, míg 2019 áprilisában a nem élelmiszertermékek forgalmának 15%-a származott online forgalomból, addig idén több mint egyharmada.

Az országos kiskereskedelmi üzlethálózat és a csomagküldő kiskereskedelem együttes forgalmának volumene a kiigazítatlan adatok alapján 2019-ben 6,1%-kal emelkedett az előző évhez képest, amiben az elköltetett jövedelem növekedése is szerepet játszott. 2019 során a kiskereskedelemben 12,3 ezer milliárd forint értékű forgalmat realizáltak.

Az egy kiskereskedelmi egységre vetített forgalom szempontjából Pest megye emelkedik ki a 362 ezer forintot megköze-

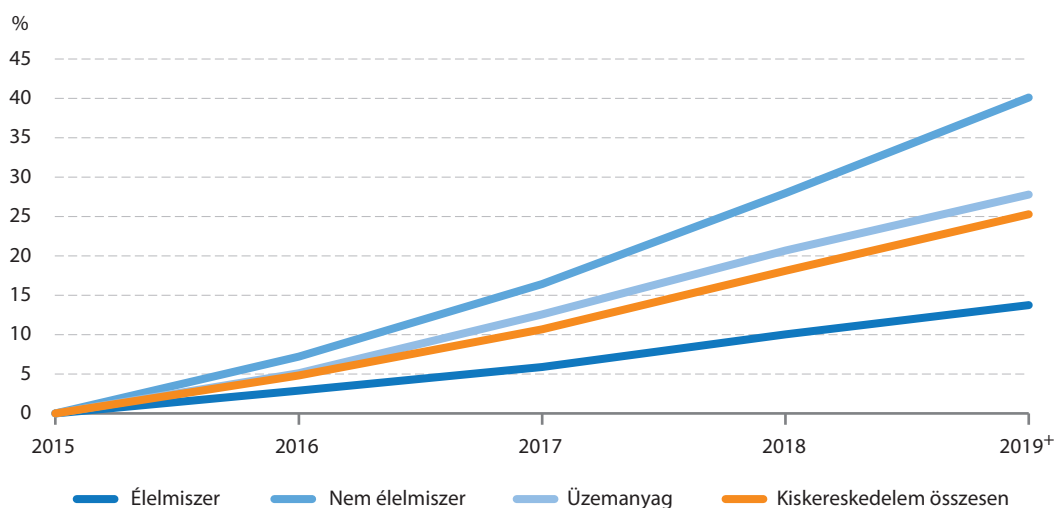
lítő napi átlagos boltforgalmával, ugyanakkor Tolna megyében a mutató értéke ennek mindössze 52%-a volt. 2019-ben egy lakosra naponta, átlagosan 3400 forintnyi költség jutott a különféle kiskereskedelmi üzletekben, a mutató értéke Budapesten volt a legnagyobb (4200 forint), Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legkisebb (2200 forint). A főváros mellett még Győr-Moson-Sopron, Pest és Zala megyében költöttek az átlagosnál többet.

A fő üzletcsoportok mindegyikében növekedett a forgalom volumene

A **forgalom szerkezetét** tekintve az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem 45, a nem élelmiszertermékek kiskereskedelme 38, az üzemanyagoké pedig csaknem 17%-ot tett ki a teljes forgalomból 2019-ben. Az összforgalmon belüli arányok

az utóbbi néhány évben a nem élelmiszertermék-kiskereskedelem felé tolódtak, miután az elmúlt évek többletjövedelmét a lakosság inkább a nem alapvető szükségletet jelentő termékekre költötte.

2.17. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozása (2015-höz képest)

A kiskereskedelmi forgalom 2019. évi bővüléséhez leginkább a **nem élelmiszertermékek forgalmazói** járultak hozzá, akik együttesen 9,5%-os volumennövekedést értek el 2018-hoz képest. Ezen belül valamennyi üzlettypus esetén több terméket adtak el, mint egy évvel korábban: az üzletcsoporton belül a legnagyobb részarányú (23%) bútort-, műszakicikk-üzletek eladásai 4,9%-kal emelkedtek. A termékek széles körére kiterjedő, a kiskereskedelem összforgalmából csekély súlyt (6,1%) képviselő csomagküldő és internetes kiskereskedelem évek óta dinamikusabban bővül, 2019-ben 37%-kal.

Az **élelmiszer- és élelmiszer jellegű egyes üzletek** 3,4%-kal nagyobb volumenű forgalmat bonyolítottak le 2019-ben az egy évvel korábbinál. Ezen belül a forga-

lom több mint háromnegyedét (76%) kitevő vegyes termékkörű üzletek forgalma 3,7, az élelmiszer-, ital-, dohányáru-szaküzletek (húsboltok, zöldség-gyümölcs üzletek, dohányboltok, pékségek stb.) kisebb mértékben, 2,4%-kal emelkedett. A szaküzletek forgalmának aránya a 2010. évi 9,4-ről 2019-re 24%-ra nőtt, ebben az is szerepet játszott, hogy a trafikrendszer bevezetésével a dohányáruk forgalma a vegyes termékkörű üzletekből átkerült a nemzeti dohányboltokba.

Az **üzemanyag-töltőállomások forgalmának** volumene a 2010-es évek elején mérséklődött, 2013-tól azonban folyamatosan növekedett. A 2019. évi forgalom volumene 5,9%-kal haladta meg az előző évit.

2.4. tábla A kiskereskedelmi üzletek forgalmának alakulása, 2019⁺

(%)

Megnevezés	Megoszlás	Volumenváltozás	
		az előző évhez képest	2015-höz képest
Élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes	45,1	3,4	13,8
Ebből:			
élelmiszer jellegű vegyes	34,3	3,7	15,6
élelmiszer, ital, dohányáru	10,9	2,4	7,7
Nem élelmiszertermék jellegű	38,4	9,5	40,1
Ebből:			
iparcikk jellegű vegyes	4,1	13,1	56,3
textil, ruházati és lábbeli	6,1	4,9	28,3
bútor, műszaki cikk	8,9	4,9	21,8
könyv, számítástechnika és egyéb iparcikk	6,4	3,0	20,4
gyógyszer, gyógyászati termék, illatszer	6,5	5,2	24,1
használt cikk	0,4	2,2	12,3
csomagküldő és internetes	6,1	36,9	216,0
Üzemanyag	16,4	5,9	27,8
Kiskereskedelem összesen	100,0	6,1	25,3

Az unióban hazánké volt a 2. legnagyobb mértékű volumenbővülés a kiskereskedelemben

Az Európai Unióban (EU28) – a munkanaphatástól megtisztított adatok szerint – a **kiskereskedelmi forgalom volumene** 2019-ben átlagosan 2,6%-kal nőtt az előző évhez mérten. A rendelkezésre álló adatok szerint – Szlovákia kivételével – valamennyi tagországban emelkedett a forgalom, a legnagyobb mértékben, Romániában (7,1%-kal), Magyarországon (6,1%-kal), és Litvániában (5,5%-kal). A **visegrádi országok** esetében

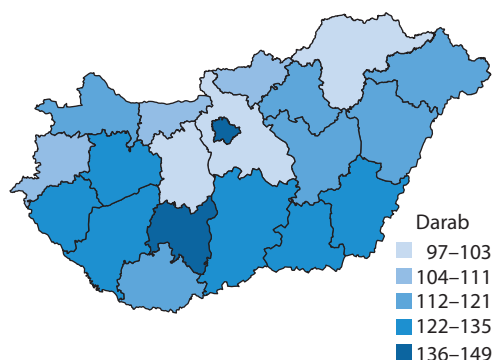
2019-ben a kiskereskedelmi forgalom volumene Magyarország mellett Csehországban és Lengyelországban is az uniós átlagot meghaladóan nőtt, míg Szlovákiában csökkent.

A forgalom szerkezetét illetően 2019-ben az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem eladási volumene az unió egészében átlagosan 1,2, a nem élelmiszereké 4,0, míg az üzemanyagoké 1,4%-kal nőtt az előző évhez képest.

Emelkedő forgalom mellett csökkent az üzletszám

Az ezredfordulót követő évtized mélypontját jelentő 2010 után a **kiskereskedelmi üzletek száma**¹²⁾ növekedésnek indult és 2012 végére meghaladta a 145 ezret. 2013-tól azonban a kiskereskedelmi üzletek száma folyamatosan csökkent. A 2019. év végi 119 ezer üzlet 1,9%-kal (2304-gyel) mérséklődött a 2018 végihez képest, illetve 17%-kal volt kevesebb a 2010. év végénél. Számuk szinte mindegyik üzlettípus esetében elmaradt az egy évvel korábbtól. 2019-ben a kiskereskedelmi üzletek 32%-a élelmiszer- és élelmiszer jellegű üzlet volt, számuk egy év alatt 2,2%-kal csökkent. A nem élelmiszertermék jellegű üzletek az összes üzlet 66%-át tették ki, mintegy 1500-zal kevesebb üzlet várta a vásárlókat, mint 2018 végén. Az üzemanyagtöltő állomások az összes üzlet 1,7%-át jelentették, számuk (2062 benzinkút) egy év alatt 8-cal nőtt.

2.18. ábra Kiskereskedelmi üzletek tízezer lakosra jutó száma, 2019. december 31.

Az ország egészében, 2019 végén tízezer lakosra 122 bolt jutott, ezzel szemben 2010 végén még 143. A kiskereskedelmi üzletekkel legjobban ellátott területnek Budapest és Tolna megye, a legkevesbé ellátottnak Fejér és Pest megye számított. Utóbbiban ennek ellenére az egy lakosra jutó forgalom országosan a 3. legnagyobb. Ennek oka a fővárosba bevezető, de területileg még Pest megyéhez tartozó autópályák mellé települt bevásárlóközpontok kiemelkedő forgalma.

2019 végén az áruk széles palettáját egy helyen kínáló **bevásárlóközpontokból** 121, **hipermarketekből** 167 várta országsszerte a vásárlókat. Ezekben együttesen mintegy 6,0 ezer, illetve 2,5 ezer kiskereskedelmi üzlet működött. Egy átlagos bevásárlóközpontban 23 textil-, ruházati és lábbeliszaküzlet, 13 könyv-, számítástechnika- és egyébiparcikk-szaküzlet, 5 élelmiszer- és élelmiszer jellegű üzlet, 3–3 bútor-, műszakicikk-üzlet, valamint humán- és állatgyógyászatitermék-, illatszerüzlet kínálta az áruit. A nagybevásárlások színterével, a hipermarketekkel egy légtérben átlagosan 6 könyv-, számítástechnika- és egyébiparcikk-szaküzlet, 3 másik élelmiszer- és élelmiszer jellegű üzlet, 3 textil-, ruházati és lábbeliszaküzlet és 1–1 bútor-, műszakicikk-üzlet, valamint humán- és állatgyógyászatitermék-, illatszerüzlet működött. A bevásárlóközpontokból 41, a hipermarketekből 23 a főváros kiskereskedelmi üzleteihez tartozik.

¹²⁾ Az EU kiskereskedelmi fogalmának megfelelően üzemanyagtöltő állomásokkal együtt, de a gépjármű-, gépjárműalkatrész-, valamint motorkerékpár- és motorkerékpáralkatrész-szaküzletek nélkül. A kiskereskedelmi üzletek száma nem tartalmazza a 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltokat.

SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS, BALESET

Előzetes adatok szerint a szállítás, raktározás nemzetgazdasági ág hozzáadott értéke (2,4 ezer milliárd forint) 2019-ben 6,0%-kal részesedett a nemzetgazdaság teljesítményéből. A gazdasági ág hozzáadott értékének volumene 2018-hoz képest 5,3, 2010-hez viszonyítva 26%-kal bővült.

A szállítás, raktározás nemzetgazdasági ág beruházási teljesítményértéke (1,7 ezer milliárd forint) 2019-ben az összes nemzetgazdasági beruházás 16%-át tette ki. A szállítás, raktározás ágazat – a feldolgozóipart és az ingatlanügyleteket követően – a harma-

dik legjelentősebb beruházó volt, fejlesztéseinek volumene 15%-kal nőtt 2018-hoz képest.

A nemzetgazdasági ágban foglalkoztatottak száma 303 ezer, az összes foglalkoztatott 6,7%-a volt. 2010-hez viszonyítva a foglalkoztatottak száma 19%-kal emelkedett, közel akkora mértékben, mint a nemzetgazdaság egészében (21%). A szállítás, raktározás területén a havi bruttó átlagkereset¹³⁾ 345 ezer forintot tett ki 2019-ben, 6,2%-kal kevesebbet az országos átlagnál.

Kissé nőtt az áruszállítási teljesítmény

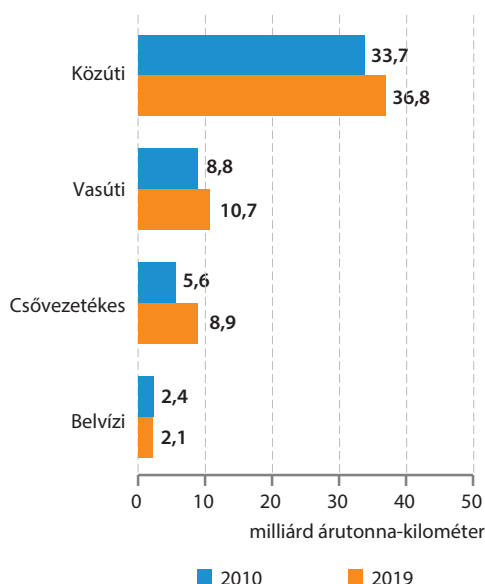
A nemzetgazdaság árutonna-kilométerben számított **áruszállítási teljesítménye** 2019-ben 1,5%-kal meghaladta az egy évvel korábit. A teljesítmény a 2010-es évek túlnyomó többségében emelkedett, és a 2019. évi szint 16%-kal meghaladta a 2010. évit. A 2018-hoz képest bekövetkezett növekedés a szállított áruk tömegének 2,1%-os bővülésével magyarázható, míg az átlagos szállítási távolság valamelyest rövidebbé vált. 2019-ben mindkét relációban nőtt a teljesítmény, a belföldiben 2,8, a nemzetköziben 0,9%-kal. Az év során az árutonna-kilométerben számított teljesítmény héttizede nemzetközi viszonylatban valósult meg, a szállított áruk tömegét illetően ugyanakkor a belföldi forgalom a meghatározó, aminek 64% volt a részesedése.

2019-ben az áruszállítási teljesítmény 63%-a közúti, 18%-a vasúti, 15%-a cső-

vezetékes, 3,6%-a pedig vízi szállítás révén valósult meg. A **közúti szállítás** teljesítménye 2019-ben immár harmadik éve – és a szállítási módok közül egyedüliként – csökkent, a mérséklődés üteme 2,9%-os volt. 2010-hez viszonyítva azonban 9,2%-kal növekedett, ami lényegesen kisebb a 2000-es évek üteménél. 2002 és 2009 között ugyanis 2,1-szeresére nőtt a közúti áruszállítás teljesítménye, döntően a nemzetközi forgalom teljesítményváltozása miatt, egyben a legfontosabb tényezőjét jelentve a teljes áruszállítási teljesítmény növekedésének. A **vasúti szállítás** teljesítménye 2019-ben 1,0%-kal bővült az előző évhez képest. A vonatok révén megvalósuló áruszállítás folyamatait alapvetően a nemzetközi forgalom befolyásolja, mivel a teljesítmény több mint négyötöde rendre ebben

¹³⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

2.19. ábra Az áruszállítási teljesítmény alakulása

a viszonylatban keletkezik. A **csővezetékes szállítás** teljesítménye 17%-kal nőtt 2019-ben, amivel magasan a 2000-es évek eddigi legnagyobb forgalma alakult ki. A **belvízi szállítás** esetében ennél is dinamikusabb, 32%-os növekedés történt, összefüggésben azzal, hogy – 2018-cal elentétben – a Duna vízállása már nem volt rendkívül alacsony, lehetőséget biztosítva így a kiterjedtebb hajóforgalomra.

A távolsági közlekedés bővülésében továbbra is a légi forgalom a legfontosabb tényező

A **helyközi személyszállítás**¹⁴⁾ utaskilométerben számított **teljesítménye** 2019-ben 2,8%-kal bővült az egy évvel korábbihoz képest, ezáltal az ezredforduló utáni évek legnagyobb teljesítménye alakult ki. A 2019. évi teljesítmény 64%-a belföldön, a fennmaradó része nemzetközi viszonylatban realizálódott. A teljesítmény 2019. évi növekedése is az átlagos utazási távolság hosszabbá válásának volt a következménye, míg az utazások száma mérséklődött (2,2%-kal).

Az összteljesítményből 2019-ben is az **autóbuszos** utazás részesedett a legnagyobb arányban (45%-kal), aminek teljesítménye az év során 0,7%-kal nőtt.

A nemzetközi forgalom 7,2%-kal csökkent 2018-hoz képest, amellyel együtt a 2019. évi szint a kilenc évvel korábbi 2,7-szeresét jelenti.

A **repülőgépes** személyforgalom 2013–2018-hoz hasonlóan 2019-ben is bővült, a növekedés 9,2%-os üteme azonban számottevően elmaradt a korábbi években tapasztaltaktól. A teljesítmény az elmúlt hét évben összességében a 3,2-szeresére nőtt, és már 2017-ben felülmúlta a Malév megszűnése előtti utolsó év (2011) szintjét. 2019-ben a légi közlekedés – a második legfontosabb közlekedési módként – 30%-os aránnyal részesedett a teljes tel-

¹⁴⁾ A Magyarországon bejegyzett szervezetek adatai alapján.

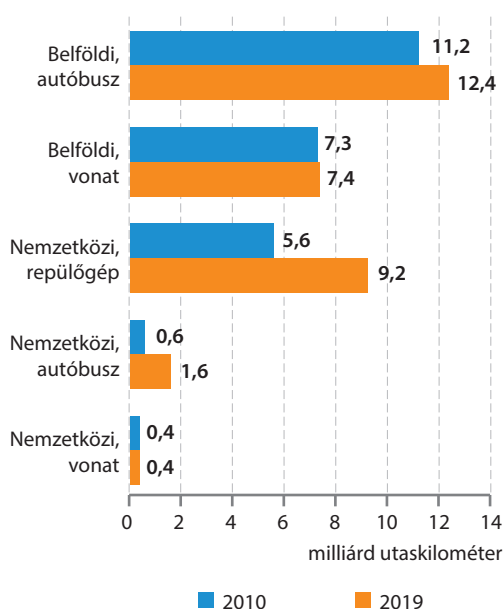
jesítményből. A **Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér** 2019. évi utasforgalma 16,2 millió fő volt, 8,8%-kal több, mint egy évvel korábban és kétszerese a 2010. évinek. A repülőtérre érkezett és onnan indult járatok száma egy év alatt 6,8%-kal emelkedett. A légikikötő a legnagyobb utasforgalmat – csökkenő sorrendbe állítva – az Egyesült Királysággal, Németországgal, Olaszországgal és Spanyolországgal bonyolította le. Az Egyesült Királysággal 2019-et megelőzően 2014–2017-ben folyamatosan a legnagyobb volt a fővárosi légikikötő forgalma, míg az évtized további éveiben Németország végzett az első helyen. A **Debreceni Repülőtér** igénybe vevők száma 2019-ben is jelentősen bővült, a 601 ezer fős forgalom 57%-kal meghaladta az egy évvel korábbit.

A teljesítmény negyedét képviselő **vasút** esetében a 2019. évi forgalom csekély mértékben – 0,2%-kal – elmaradt az előző évitől. A vasúti személyforgalom teljesítményének 95%-a belföldön valósult meg 2019-ben, amelynek szintje mindössze 0,8%-kal volt magasabb a kilenc évvel korábinál.

A távolsági közlekedés keretében szállított **utasok száma** 2019-ben 2,2%-kal mérséklődött és 621 millió főt tett ki. Az utóbbi öt évben csökkent a forgalom, és a 2019.

évi utasszám 7,5%-kal elmaradt a 2014. évitől. Az utazások 75%-a autóbusszon, 24%-a vonaton valósult meg, a repülőgépek és a hajók együttes részesedése 1,1%-ot tett ki. Vonatokat és autóbuszokat alapvetően belföldi utazásokhoz vesznek igénybe, ezeket tekintve a nemzetközi forgalom aránya csupán 2,3, illetve 1,0% volt 2019-ben.

2.20. ábra A helyközi személyszállítás teljesítményének alakulása

Mérséklődött a helyi közösségi közlekedést igénybe vevők száma

2017–2018-hoz hasonlóan a **helyi személyszállítást** igénybe vevő utasok száma 2019-ben is mérséklődött, a változás mértéke 0,6% volt. A 2019. évi utasforgalom a 2010. évinél 2,4%-kal magasabb volt.

A 2019-ben bekövetkezett mérséklődés legnagyobb részét az **autóbusszos** utazások forgalomcsökkenésével magyarázható, aminek utasszáma 2,9%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest. A buszokhoz hason-

lóan a **villamosok** esetében is mérséklődés következett be, ennek mértéke 2,5%-ot tett ki. A **metró, földalatti** forgalma tizedével nőtt azt követően, hogy 2018-ban 22%-kal visszaesett, összefüggésben a 3-as metróvonal felújítása miatti forgalomkieséssel. A **trolibuszok** forgalma 0,5%-kal mérséklődött, a **helyiérdekű vasúté** lényegében stagnált (–0,1%).

2019-ben 2 milliárd 117 millió utazás történt, ezek 53%-a autóbuszon, 22%-a villamoson, 17%-a metrón vagy földalattin, 4,8%-a trolibuszon, 3,5%-a helyiérdekű vasúton valósult meg. Az utasok 74%-a a fővárosban közlekedett, ahol lényegében nem változott a forgalom (+0,1%), míg vidéken 2,8%-kal csökkent a 2018. évi vel összehasonlítva.

A VIDÉKI TELEPÜLÉSEKEN VISSZAESETT A TÖMEGKÖZLEKEDÉS FORGALMA

Magyarország Budapesten kívüli részében a helyi közösségi közlekedés keretében szállított utasok száma a 2010-es évek során folyamatosan csökkent, a 2019. évi utasforgalom 22%-kal maradt el a kilenc évvel korábbtól. Az utasszám mindegyik módozatban mérséklődött, az autóbuszok esetében 24, a – Debrecenben és Szegeden közlekedő – trolibuszok vonatkozásában 40, míg a – fenti városokon kívül még Miskolcon használatos – villamosokat illetően 13%-kal. A teljesítmény ilyen irányú változását befolyásolhatta, hogy a vidéki személygépkocsik száma 30%-kal, 3,1 millióra, a motorkerékpároké pedig 32%-kal, 158 ezer darabra nőtt ugyanennyi idő alatt. Az utazások egyéni módozatokra történő áttelődése minden bizonnyal a települések közötti közösségi forgalomra is csökkentő hatást gyakorolt.

Ismét rekordot döntött az első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik száma

2019 során 314 ezer **személygépkocsit helyeztek** Magyarországon **első alkalommal forgalomba**, az egy évvel korábbinál 6,4%-kal többet. A forgalomba helyezett személygépkocsik száma 2011 óta folyamatosan emelkedik, a mennyiségük 2018 után 2019-ben is a legnagyobb volt az ezredforduló óta. 2016–2018-ban az új, kétévesnél fiatalabb személygépkocsik forgalomba helyezése már nagyobb mértékben bővült, mint a használtaké, így arányuk

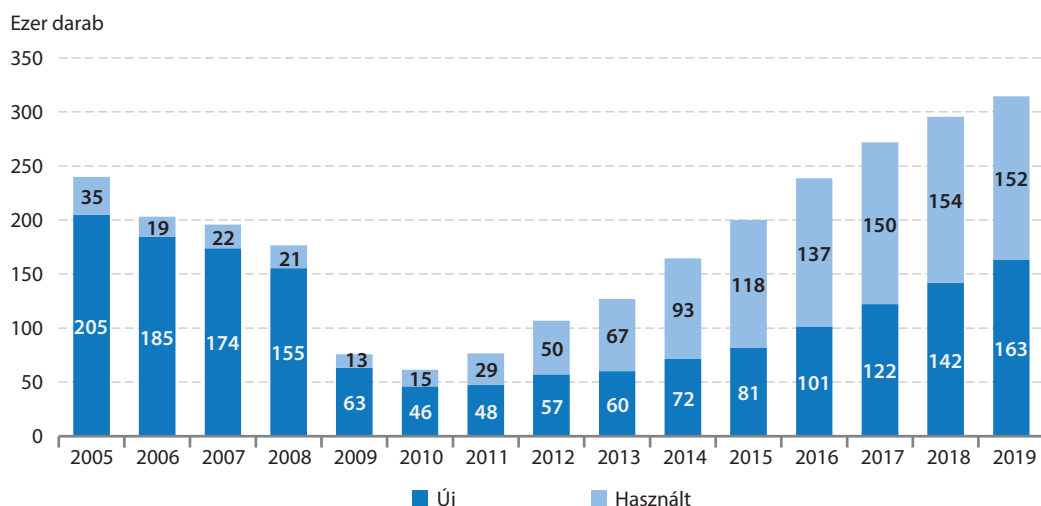
a forgalomba helyezéseken belül fokozatosan nőtt. Utóbbi tendencia 2019-ben is folytatódott, miután az új személygépkocsik száma 15%-kal emelkedett, a használtaké viszont – 2009 óta először – mérséklődött (1,3%-kal). 2019-ben már több új személygépkocsit helyeztek első alkalommal forgalomba, mint használtat, amire utoljára 2012-ben volt példa. Elektromos személygépkocsikból 2,9 ezer darabot helyeztek első alkalommal forgalomba

2019-ben, az egy évvel korábbinál 52%-kal többet. A forgalomba helyezések száma első ízben 2015-ben haladta meg a 100-at, az 1000-et pedig 2017-ben.

2019-ben a magyarországi személygépkocsi-állomány 170 ezerrel bővült, az év

végén 3 millió 812 ezer darabot tett ki. Az állomány 2008 óta folyamatosan öregszik, 2019-ben az átlagos kora 14,4 év volt, 0,2 évvel több, mint 2018 végén, ami egyben az ezredforduló óta a legmagasabb érték.

2.21. ábra A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik számának alakulása

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY HATÁSÁRA AZ ÁRU- ÉS A SZEMÉLYSZÁLLÍTÁS TELJESÍTMÉNYE IS CSÖKKENT

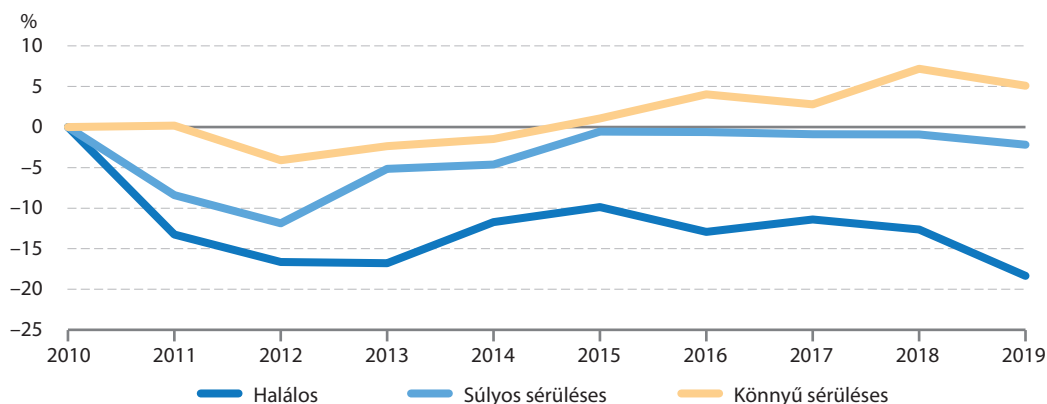
A Covid-19-járvány miatti utazási korlátozások, valamint számos, exportra termelő gyár márciusi leállása jelentős hatást gyakorolt a szállítási teljesítmény alakulására. Az áruszállítás teljesítménye 2020 I. negyedévében 12%-kal maradt el az egy évvel korábbtól, amihez hasonló mértékű csökkenést az év ezen szakaszában utoljára 2009-ben regisztráltunk. Ugyanekkora mértékben csökkent a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér személyforgalma is, amely január–februárban még 15%-kal növekedett, márciusban viszont 58%-kal visszaesett az utasok számát illetően. A mélypontot azonban április jelentette, amikor mindössze 10 ezer utas vette igénybe a légitársaságok szolgáltatásait, az egy évvel korábbinak csupán a 7 ezreléke. A helyi közösségi közlekedést választók száma, valamint az első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik száma az előzőeknél kisebb mértékben, 9,1, illetve 4,4%-kal csökkent 2019 I. negyedévéhez képest.

1,9%-kal csökkent a közúti közlekedési balesetek száma

Kissé javult a közlekedésbiztonság 2019 folyamán: az egy évvel korábbinál 1,9%-kal kevesebb, összesen 16 627 személysérüléses közúti közlekedési baleset történt. Az effajta balesetek száma 2015–2019-ben 16–17 ezer között ingadozott. Minden bal-

eseti kategóriában csökkenés következett be az előző évhez képest: a halálos balesetek száma (530) 6,5, a súlyos sérüléssel járóké (4834) 1,3, a könnyű sérüléseké (11 263) 2,0%-kal mérséklődött. Az ezredforduló óta 2019-ben volt a legkevesebb halálos baleset.

2.22. ábra A személysérüléses közúti közlekedési balesetek számának változása kimenetel szerint (2010-hez képest)

A balesetek túlnyomó része, 93%-a a járművezetők hibájából következett be, jellemzően a sebesség nem megfelelő megválasztása (az összes baleset 31%-a) és az elsőbbség meg nem adása (25%) miatt. A gyalogosok figyelmetlensége a balesetek 5,1%-át okozta.

A balesetszám csökkenésével párhuzamosan 2019-ben a balesetekben megsérült vagy elhunyt személyek száma (22 198 fő) is mérséklődött, 1,9%-kal. A meghalt személyek száma (602) 4,9, a súlyos sérülteké (5482) 1,4, a könnyen sérülteké (16 114) 2,0%-kal kevesebb volt az egy évvel korábbinál.

A balesetek száma a fővárosban és 5 megyében nőtt, a legnagyobb mértékben

Győr-Moson-Sopron és Baranya megyében (11, illetve 9,7%-kal). A legnagyobb csökkenés Szabolcs-Szatmár-Bereg (9,9%) és Hajdú-Bihar (9,2%) megyét jellemezte. 2019-ben Budapesten volt a legtöbb (47), Pest megyében a legkevesebb (26) a tízezer bejegyzett gépjárműre vetített személysérüléses közlekedési baleset.

2019-ben az autópályákon és az autóutakon összesen 710 baleset történt, az előző évinél 10%-kal több. Ebből a legtöbb az M1-esen (145) és az M3-ason (130), a legkevesebb a rövid szakaszon használható M8-ason (1). Míg a balesetek 4,3%-a következett be az autópályákon, autóutakon, addig a halálos kimenetelű balesetek esetén ez az arány 8,3%. Az összes (530)

halálos baleset közül 34 történt autópályán és 10 autóúton, így összesen 21%-kal keve-

sebb halálos baleset történt az autóutakon és az autópályákon, mint 2018-ban.

TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS¹⁵⁾

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ág teljesítményértéke 2018-ban (691 milliárd forint) a **bruttó hozzáadott értékből** 1,9%-kal részesedett, volumene egy év alatt a nemzetgazdasági átlag felett, 8,6%-kal bővült. A turizmus közvetlenül és közvetetten egyaránt több gazdasági ág teljesítményére is kihat, 2017-ben a kapcsolódó ágazatokkal együtt – a multiplikátorhatást is figyelembe véve – a gazdasági részesedése 10% feletti volt.

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágban megvalósult **beruházások** teljesítménye 2019-ben (folyó áron 125 milliárd forint) 32%-kal meghaladta a 2018. évi volument.

2019-ben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 187 ezer főt **foglalkoztattak**, a nemzetgazdaságban dolgozók össz-

létszámának 4,1%-át. A létszám 6,7 ezer fővel több volt a 2018. évinél, és 25%-kal meghaladta a 2010. évit. (A kapcsolódó gazdasági területeket, illetve a tovagyrűzést is figyelembe véve 2017-ben a foglalkoztatottak 12,5%-a dolgozott közvetlenül vagy közvetetten a turizmusban.)

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók¹⁶⁾ havi **bruttó átlagkeresete** 2019-ben 240 ezer forint volt, egy év alatt – a nemzetgazdasági átlaggal közel azonos mértékben – 12%-kal emelkedett. A jelentős növekedés ellenére – a humán egészségügyi, szociális ellátás mellett – évek óta itt a legalacsonyabb a bejelentett átlagkereset, a nemzetgazdasági átlag 65%-a, ez 2010-hez képest 4,6 százalékpontot emelkedett.

Folytatódott a forgalombővülés a globális turizmusban¹⁷⁾

A világ országaiban együttesen 2019-ben a nemzetközi utazásokon résztvevők száma (1,5 milliárd) 3,8%-kal több volt, mint 2018-ban. A globális turizmus több mint felét (51%) az **Európa** turisztikai régió idegenforgalma jelenti, ami az átlaggal lénye-

gében egyező mértékben, 3,7%-kal bővült. A kontinens országaiba összesen 742 millió külföldi turista érkezett. Európánál nagyobb éves növekedést ért el a közel-keleti, az ázsiai és óceániai, valamint az afrikai térség, míg Amerika átlag alatt teljesített.

¹⁵⁾ Az adatok lekérdezésének utolsó napja: 2020. május 29.

¹⁶⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

¹⁷⁾ Forrás: UNWTO World Tourism Barometer – Growth in international tourist arrivals continues to outpace the economy – Volume 18, Issue 1, January 2020.

2019-ben az előzetes adatok alapján az **Európai Unióban** a szálláshelyek¹⁸⁾ vendégéjszakáinak száma (3,2 milliárd) 2,4%-kal nőtt az előző évhez képest. A bővülés 2010 és 2019 között tartós volt, elsősorban a dinamikusan növekvő külföldi vendég-forgalom eredményeként. A vendégéjszakákban mért vendégforgalom 2019-ben a rendelkezésre álló adatok

alapján a tagországok túlnyomó többségében növekedett (kivéve Görögországot és Máltát). A visegrádi országok közül Szlovákiában (13%-kal) és Lengyelországban (5,1%-kal) az uniós átlag felett bővült az eltöltött vendégéjszakák száma, míg Csehországban (2,2%-kal) és Magyarországon (0,2%-kal) az alatt.

Jelentősen emelkedett az egynapos utak száma

2019-ben bővült a **hazánkba irányuló külföldi utazások száma**: a külföldi állampolgárok az egy évvel korábbinál 6,5%-kal több, összesen 61 millió utazást tettek Magyarországra. Ennek során együttesen 138 millió napot töltöttek az országban, ami egy év alatt 6,4%-os növekedést jelentett. A forgalombővülést elsősorban az **egynapos utak** számának (44 millió) 11%-os emelkedése okozta. E rövid utazások 67%-a átutazási, illetve vásárlási céllal történt, számuk egy év alatt 9,3%-kal emelkedett. Az utak közel háromtizedét adó **többnapos utazások száma** (16,9 millió) 3,5%-kal csökkent, ugyanakkor az utazásokon eltöltött idő 4,5%-kal növekedett. Míg 2010-ben egy útra átlagosan 6,9 napot szántak a beutazók, addig 2019-ben már csak 5,6-et. A többnapos utazások résztvevői – szemben az egynaposokkal – jellem-

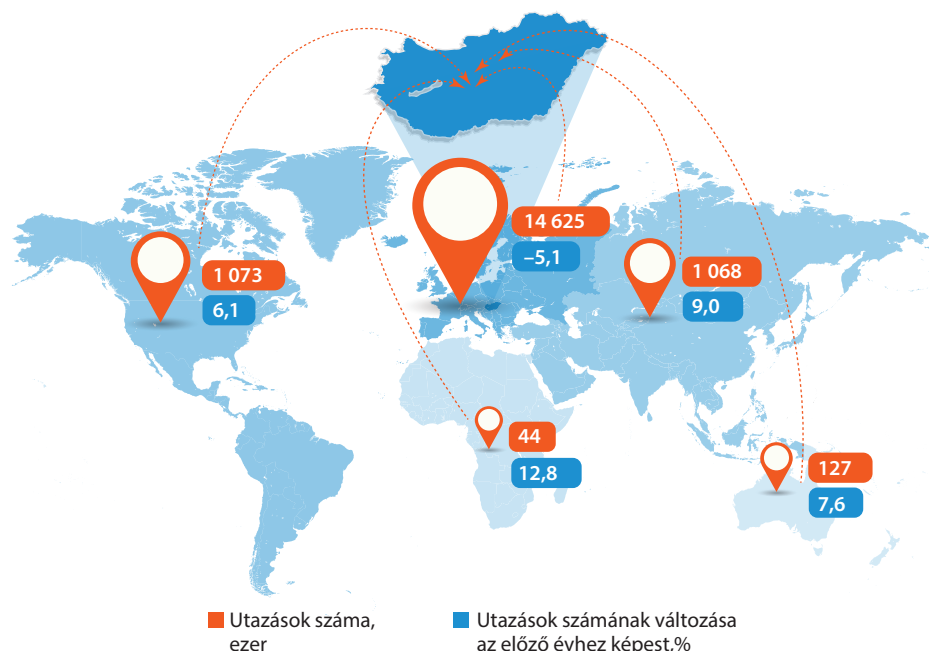
zően a szabadidő eltöltése (59%), illetve rokon, barát meglátogatása (16%) céljából érkeztek, számuk mindkét esetben csökkent (4,0, illetve 5,7%-kal) 2018-hoz képest.

Az utazások döntő többsége az Európai Unióból érkezőkhöz (80%) kapcsolódik. A külföldi utazók közel héttizede valamilyen szomszédos ország lakója, azon belül is kiemelkedik az Ausztriából (15%), Szlovákiából (18%) és Romániából (22%) érkezők aránya.

2019-ben a **külföldiek** 2,3 ezer milliárd forintot költöttek Magyarországon, folyó áron 12%-kal többet az egy évvel korábbinál, 2010-hez képest pedig közel kétszer annyit. A külföldiek kiadásai együttesen érték a GDP 4,9%-át. Az egynapos utakkal kapcsolatos **költségek** (0,6 ezer milliárd) 16, a többnapos utazásokhoz kapcsolódóak (1,7 ezer milliárd) 10%-kal emelkedtek.

¹⁸⁾ Szálláshelyek alatt a kereskedelmi és a nem üzleti célú szálláshelyeket értjük. Írország esetében az adat nem állt rendelkezésre.
Forrás: Eurostat newsrelease – First estimates of tourism in the EU in 2019 18/2020 – 2020. január 24.

2.23. ábra A külföldi állampolgárok által Magyarországra tett többnapos utazások kontinensenként, 2019*

* Európa Magyarország nélkül.

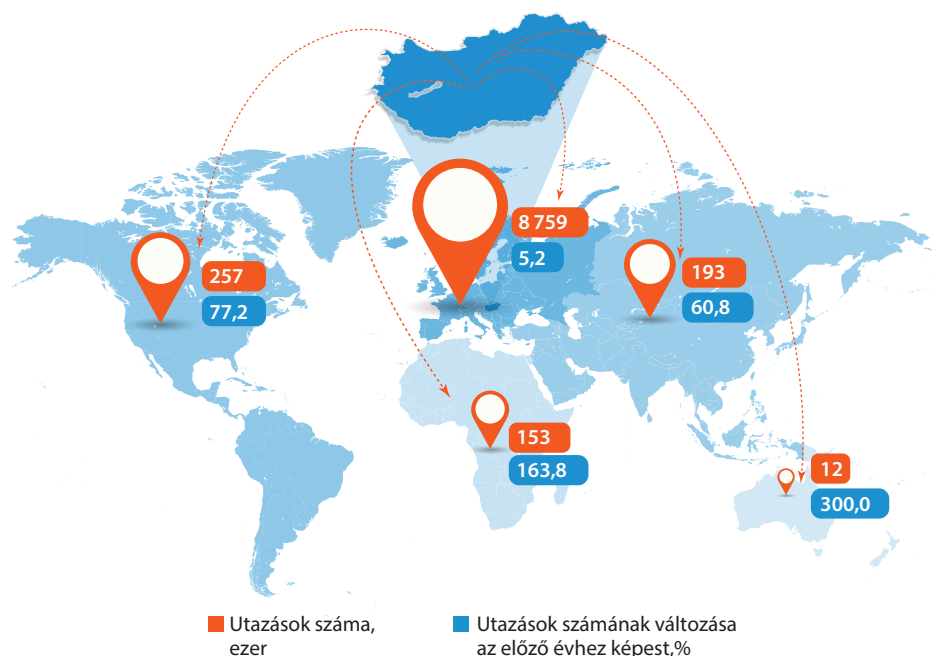
A magyarok többször utaztak külföldre, emelkedett az egy utazásra jutó idő és költség is

A magyarok 2019-ben közel 25 millió alkalommal látogattak külföldre, az utazások száma 9,0%-kal meghaladta a 2018. évit. A **külföldre utazó magyarok** 74 millió napot töltöttek külföldön, a 2018. évinél 19, a 2010. évinél 55%-kal többet.

Az utazások valamivel több mint hattedezede **egynapos látogatás**, számuk egy év alatt 9,4%-kal nőtt. Egy-egy napra főként vásárlási, illetve munkavégzési szándékkal (keresőtevékenység) utaztak külföld-

re a magyarok. Az egynapos utak 35%-át adó vásárlási célú látogatások száma egy év alatt 6,7%-kal bővült. A **több napra utazók** száma – a 2012-es markáns visszaesést követően – folyamatosan bővült, 2019-ben 8,4%-kal. A több napra utazók összes tartózkodási ideje 24%-kal emelkedett. A 2010 óta tendenciájában csökkenő átlagos tartózkodási idő 2019-ben ismét 6 nap fölé emelkedett, de még így is egy nappal rövidebb, mint 2010-ben.

2.24. ábra A magyar állampolgárok által külföldre tett többnapos utazások kontinensenként, 2019

Az egynapos utazások csaknem mindegyike, a többnaposoknak pedig 45%-a valamelyik szomszédos országba tett látogatás volt. Az előbbieknél a legkedveltebb úti cél Ausztria és Szlovákia, az utóbbiak esetében Németország, Ausztria, Románia és Szlovákia volt.

Külföldi utazásokon 2019-ben a magyar lakosság 970 milliárd forintot költött el, folyó áron 9,2%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az egynapos utazásokhoz kap-

csolódó kiadások egy év alatt 8,5, a többnapos utazásokhoz kötődőek 9,4%-kal bővültek. A **magyar utazók külföldi költségei** a 2013. évi mélypontot követően folyamatosan emelkedtek, 2019-ben nyolctizedével többet költöttek el, mint 2010-ben. A magyarok külföldi költségeinek 29%-a szórakozás, pihenés, üdülés, sportolás céljából tett utakhoz, további 21%-a városnéző látogatásokhoz kötődött.

Kevesebb belföldi utazás során lényegesen többet költöttek az utazók

A **többnapos, belföldi utazások száma** egy év alatt gyakorlatilag alig változott (1,0%-kal csökkent). 2019-ben a több mint 14 millió utazás során 59 millió napot töl-

töttek el a magyarok, 1,7%-kal kevesebbet, mint 2018-ban. Az utazások száma a rövidebb (1–3 éjszakás) és a 4 vagy több éjszakás utazások esetében egyaránt mér-

séklődött. Míg az időben rövidebb utakat a rokon, barát, ismerős meglátogatása, valamint az üdülés, szórakozás, pihenés közel azonos arányban (47, illetve 42%) motiválta, addig a hosszabbakon döntően (70%) az utóbbi volt a cél.

A magyar lakosok többnapos, belföldi útjaik során 2019-ben összesen 393 milliárd forintot költöttek el, folyó áron 13%-kal többet, mint 2018-ban. Az utazók átlagos

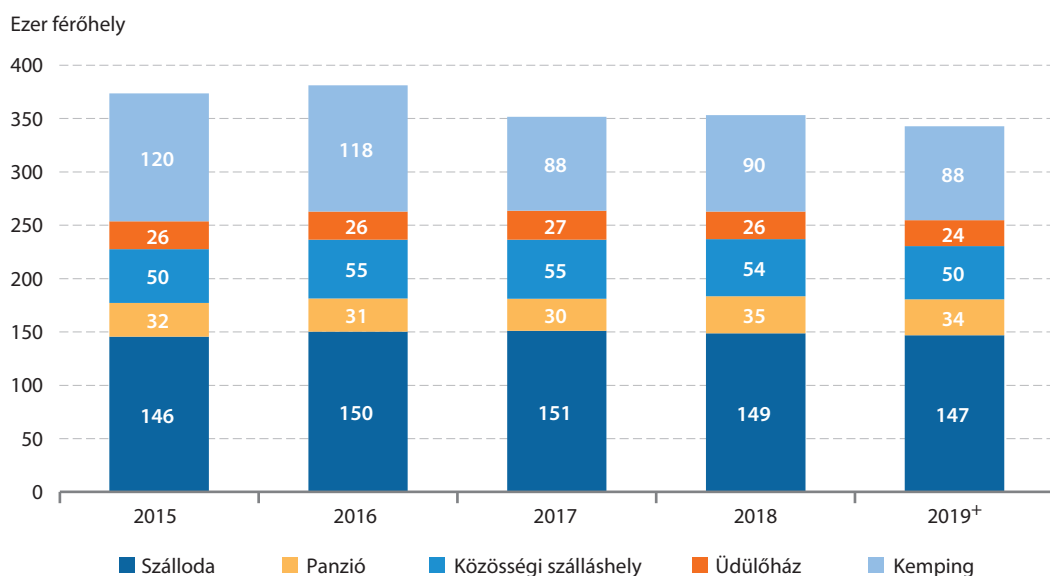
költsége (egy utazó egy napjára 6600 forintnyi költség jutott) 15%-kal nőtt, miközben a legfőbb kiadási tételek közül a belföldi üdülés 6,5, az éttermi étkezése 6,8%-kal drágult. Ezt vélhetően a magasabb összegben igényelt üdülési támogatások (SZÉP-kártya) okozhatták, amelyek nem több vagy hosszabb utazásra, hanem színvonalasabb szolgáltatások megvásárlására ösztönözték az utazókat.

Kevesebb kereskedelmi szálláshely, szűkülő kapacitás

2019. július végén 3406 **kereskedelmi szálláshely** várta a vendégeket, 131 egységgel kevesebb az egy évvel korábbinál. A **kiadható férőhelyek** száma (343 ezer) 2,9%-kal mérséklődött. A szálláshelytípusok mind-

egyikénél mérséklődött a működő egységek, illetve a kiadható férőhelyek száma. Ez utóbbiak esetében a közösségi szálláshelyeken és az üdülőházaknál volt a legnagyobb arányú a csökkenés.

2.25. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek alakulása szállástípusonként, július 31.

A **turisztikai régiók** közül Dél-Alföldön, Közép- és Dél-Dunántúlon növekedett a kapacitás, míg a többiben kevesebb férőhely várta a vendégeket, mint egy évvel

korábban. 2019-ben a kiadható férőhelyek száma a Tisza-tó régióban csökkent a legjelentősebben, 8,3%-kal.

A belföldinél jobban bővült a külföldi vendégforgalom a kereskedelmi szálláshelyeken

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának 2010 óta tartó növekedése 2019-ben még folytatódott. A kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait 12,8 millió vendég, 31,3 millió vendégéjszakára vette igénybe, ami 2,0, illetve 0,8%-os növekedés az egy évvel korábbihoz képest. A **vendégek és a vendégéjszakák száma** 2010-hez viszonyítva jelentősen, 71, illetve 60%-kal emelkedett.

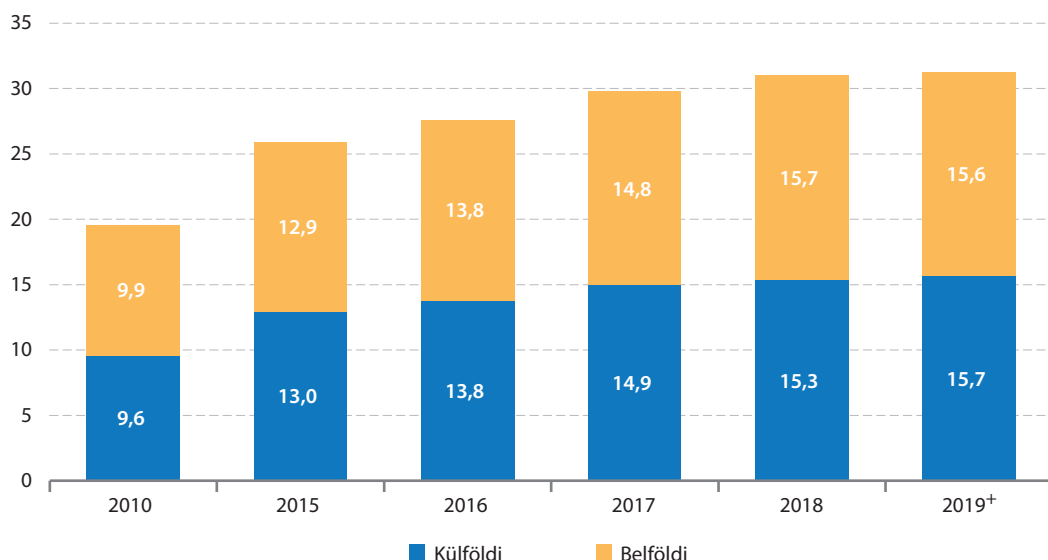
2019-ben a vendégek több mint fele érkezett belföldről, számuk (6,7 millió)

0,8%-kal nőtt, az általuk eltöltött vendégéjszakáké (15,6 millió) 2009 óta először mérséklődött (0,6%-kal).

2019-ben a szálláshelyeken 6,1 millió külföldi vendég 15,7 millió éjszakát töltött el, 3,2, illetve 2,3%-kal többet a 2018. évinél. A külföldi vendégéjszakák jelentős részét az Európai Unióból érkező vendégek (63%) tették ki, a forgalom további 15, illetve 8,3%-át az Ázsiából és az amerikai kontinensről érkezett vendégek adták.

2.26. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak alakulása

Millió vendégéjszaka

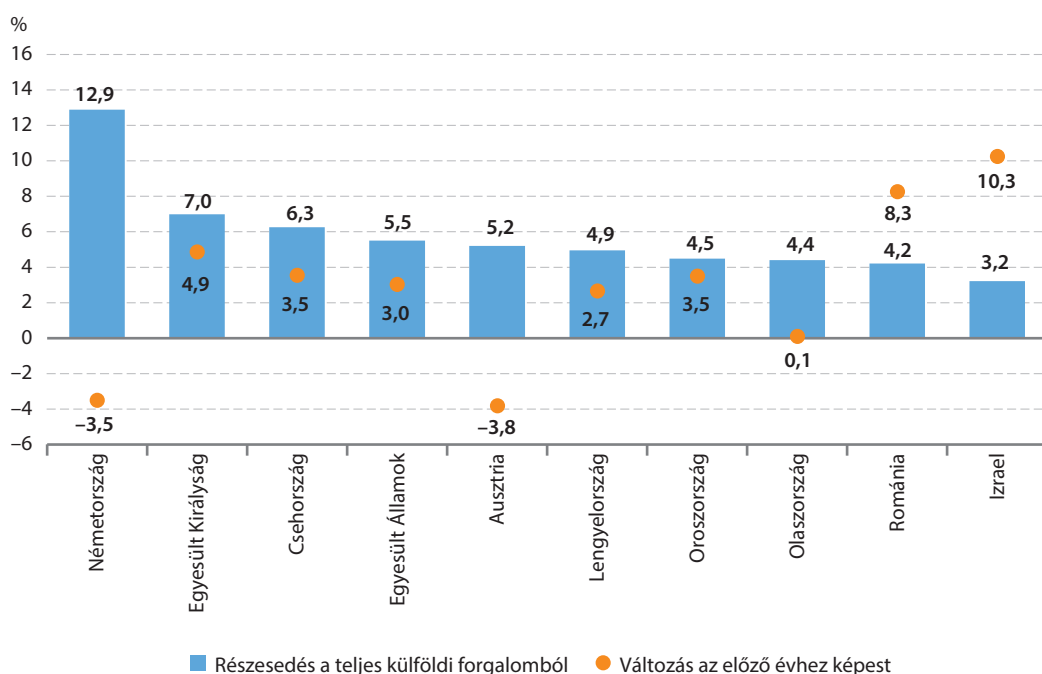

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY MIATT 2020 MÁRCIUSÁBAN GYAKORLATILAG LEÁLLT A TURIZMUS

2020. március végére szinte az összes kereskedelmi szálláshely bezárt a járvány terjedése elleni intézkedések következtében, de a forgalmuk már a hónap elején csökkenésnek indult a nemzetközi utazási korlátozások és a lakosság óvatossága miatt. Ez megakasztotta a turizmus hosszú ideje tartó lendületét: a vendégéjszakákban mért vendégforgalom januárban és februárban összességében 10%-kal nőtt az előző év azonos időszakához képest, márciusban azonban már 65%-kal csökkent. A szálláshelyek összes bruttó árbevétele márciusban folyó áron 60%-kal maradt el az egy évvel korábbi értéktől. A vendéglátóhelyek forgalma 43%-kal volt kisebb, mint 2019 márciusában, mivel az éttermek vendégeket nem fogadhattak, csak háhozszállítással vagy elvitelre szolgálhatták ki a fogyasztókat.

2.27. ábra A legjelentősebb küldő országok a vendégéjszakákban kifejezett vendégforgalom alapján, 2019*

2019-ben a **turisztikai régiók több mint felében** nőtt a vendégéjszakákban mért forgalom, a legnagyobb mértékben Dél-Dunántúlon (8,3%). A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák 39%-a

Budapest–Közép-Duna-vidéken, további 19%-a a Balatonnál koncentrálódott, az előbbiben 1,9%-kal bővült, míg az utóbbiban 0,9%-kal mérséklődött a vendégforgalom.

A **belföldivendég-éjszakák** legnagyobb részét a Balaton idegenforgalmi régió adta, a teljes hazai vendégforgalom 25%-át fogadó térségben lényegében nem változott az eltöltött éjszakák száma, míg a legjelentősebb növekedés (9,6, illetve 5,8%) Dél-, illetve Közép-Dunántúlon történt.

A **külföldivendég-forgalomnak** nagyobb a területi koncentrációja. 2019-ben az eltöl-

tött vendégéjszakák több mint hattizede a Budapest–Közép-Duna-vidéken összpontosult, számuk e térségben 4,1%-kal nőtt. A külföldivendég-éjszakák további 12%-át a Balaton idegenforgalmi régióban, 10%-át Nyugat-Dunántúlon töltötték el a vendégek.

A szállodák népszerűsége töretlen, de a vendégforgalom csak csekély mértékben bővült

A szálláshelyek között kiemelkedő szerep jut a szállodáknak, ahol a 2019. évi vendégéjszakák háromnegyede koncentrálódott. Az év folyamán a **szállodai vendégek** és az általuk eltöltött éjszakák száma 2,0, illetve 1,0%-kal bővült. A vendégéjszakában mért külföldivendég-forgalom 82%-a realizálódott a szállodákban. A panziókban

az összes vendégéjszaka 7,3%-át regisztrálták, számában és arányaiban lényegében ugyanannyit, mint egy évvel korábban.

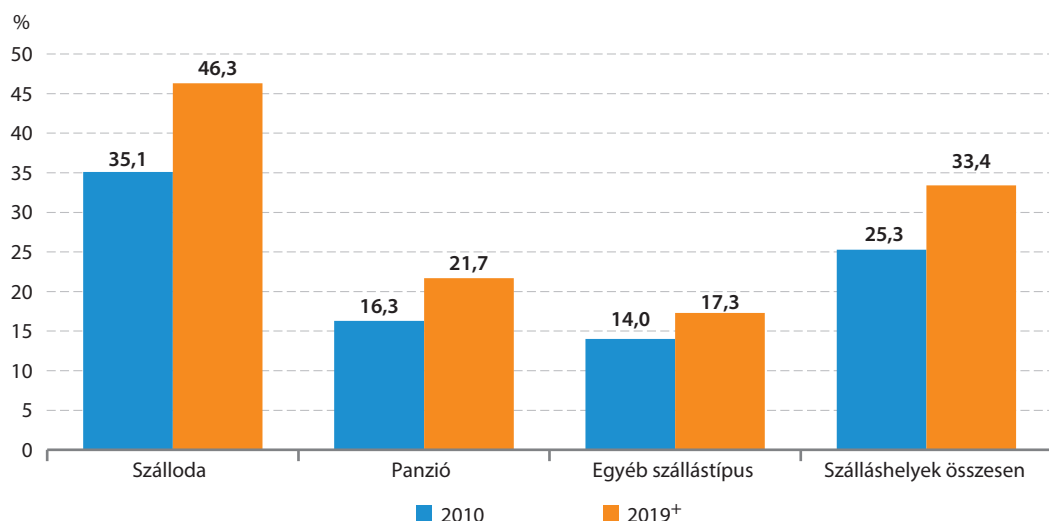
Az alacsonyabb árfekvésű üdülőházakban, kempingekben és közösségi szálláshelyeken együttesen a vendégéjszakák 18%-át töltötték a vendégek, közülük egyedül az üdülőházak forgalma csökkent.

Jelentősen nőtt a kapacitáskihasználtság a szállodákban

A hazai kereskedelmi szálláshelyek kapacitáskihasználtsága javult, miután a kapacitás nagyobb mértékben csökkent, mint ahogy a forgalom emelkedett. A szobakihasználtság a 2010 és 2019 közötti időszakban 37,6-ról 51,6%-ra, a férőhelykihasználtság 25,3-ról 33,4%-ra nőtt, ami

a válság óta a legkedvezőbb arány. E tendencia valamennyi szálláshelytípust jellemezte. A férőhelykihasználtság a négy-, illetve az ötszillagos szállodákban volt a legmagasabb (69,4, illetve 64,9%), a kempingekben (23,4%) pedig a legalacsonyabb.

2.28. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasználtságának alakulása szálláshely-típusonként

Tovább emelkedett a kereskedelmi szálláshelyek bruttó árbevétele

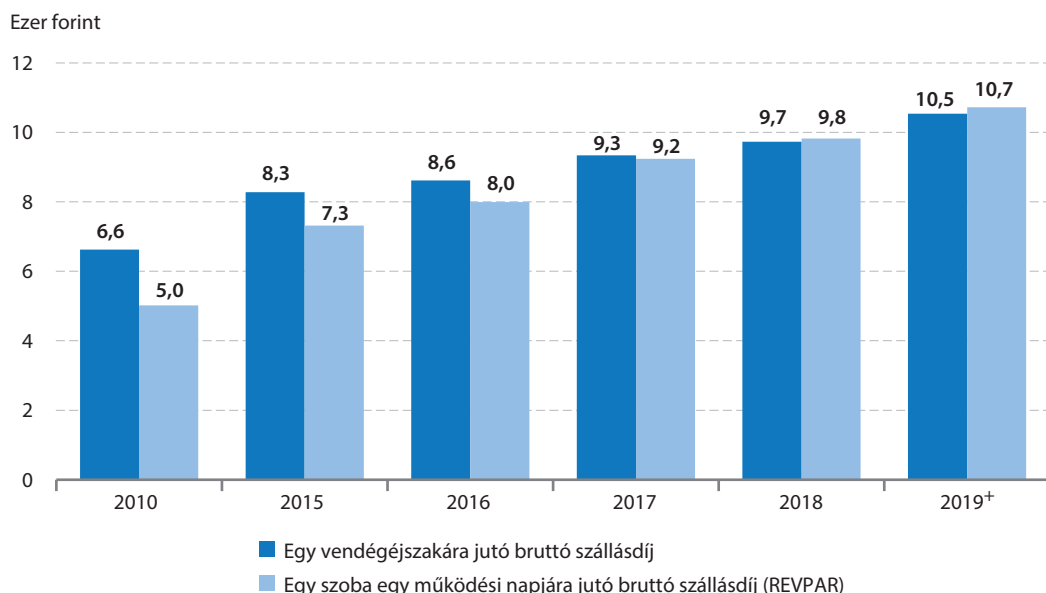
A szálláshelyek bruttó árbevétele 2019-ben folyó áron 8,8%-kal, 557 milliárd forintra növekedett, miközben a vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás fogyasztóiár-indexe 6,5%-kal nőtt. (SZÉP-kártyával a kereskedelmi szálláshelyeken összesen 30 milliárd forint értékben fizettek a szolgáltatásokért a belföldi vendégek.) A bevételek 59%-a a szállásdíjból származott, amelyek összege 9,2%-kal haladta meg az előző évet. Az összes bevétel 25%-át adó vendéglátásból származó összeg 12%-kal, a 16%-ot képviselő egyéb bevételek 3,2%-kal emelkedtek.

2019-ben az **egy vendégéjszakára jutó bruttó szállásdíj** 10,5 ezer forint volt, az egy évvel korábbinál 8,3%-kal több.

Egy szoba egy működési napjára (REV-PAR) 10,7 ezer forint bevétel jutott, ami az előző évihez képest 9,2%-kal emelkedett.

A **szobák átlagára** a fővárost is magába foglaló turisztikai régióban az országos átlagot (20,8 ezer forint) csaknem háromtizedével meghaladta, a Balatonnál annak 90%-át tette ki, míg a többi régióban az átlag 62–86%-a között szóródott. Az egy vendégéjszakára vetített szállásdíjak tekintetében még jelentősebbek az idegenforgalmi régiók közti különbségek: a mutató az országos értéket Budapest–Közép-Duna-vidéken 44%-kal haladta meg, a Tisza-tónál viszont annak mindössze 58%-a volt.

2.29. ábra Egy vendégéjszakára, illetve egy szoba egy működési napjára (REVPAR) jutó bruttó szállásdíj

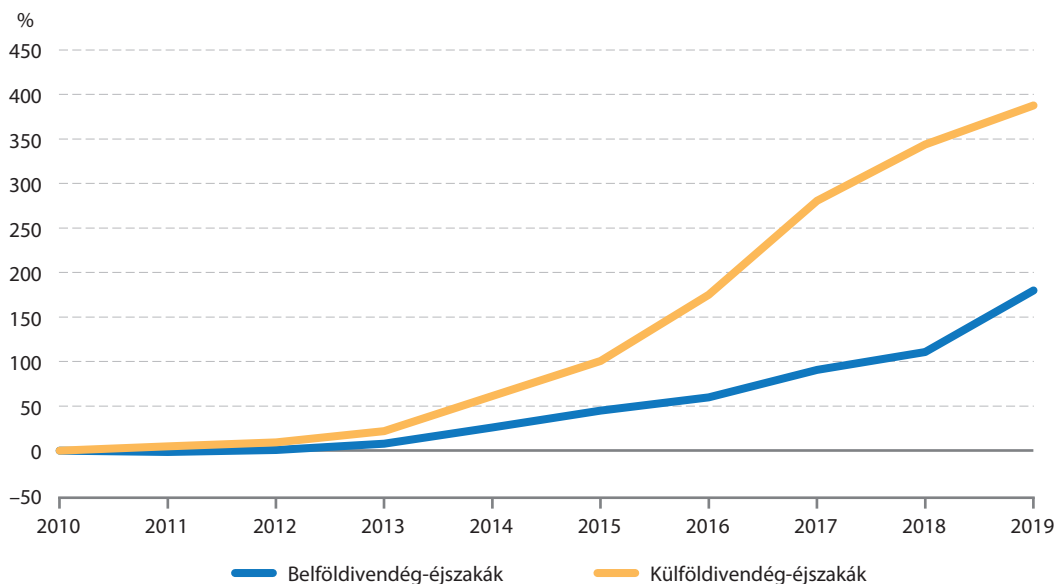
Bővülő kapacitás és vendégforgalom az üzleti célú egyéb szálláshelyeken

Az üzleti célú egyéb szálláshelyek azok a magán, illetve egyéb szálláshelyek, amelyet rövid távú szálláshely szolgáltatással összefüggésben hasznosítanak. Ilyen lehet például egy magánlakás, vagy apartman, amelyet főszezonban turistáknak ad ki a tulajdonosa jellemzően rövidebb időtartamra. Az **üzleti célú egyéb szálláshelyeken** (2009-ig magánszálláshelyeken) 2019-ben 44 ezer vendéglátó, 274 ezer férőhellyel fogadta a vendégeket, ami 0,3, illetve 6,1%-kal több, mint egy évvel korábban. 3,5 millió vendég 11,4 millió vendégéjszakát töltött el ezeken a szálláshelyeken, utóbbi 21%-kal több az egy évvel korábbinál. Az egyéb szálláshelyeket elsősorban

a hazai vendégek részesítették előnyben, azonban részarányuk évről évre csökken. 2019-ben a vendégek 45%-a érkezett külföldről, arányuk az évtized elején még 30% alatt volt. A vendégforgalom koncentrált: a vendégéjszakák 30%-a Budapesten, további 28%-a a Balatonnál realizálódott.

2017 júliusában 1046 **nem üzleti célú (nonprofit) közösségi, szabadidős szálláshelyen** 16 ezer szoba és 67 ezer férőhely állt rendelkezésre. 2017-ben a nem üzleti célú szálláshelyek 575 ezer vendéget fogadtak, az előző évinél 8,4%-kal többet. A vendégéjszakák száma dinamikusabban (11%-kal) bővült, meghaladta az 1,8 milliót.

2.30. ábra **Az üzleti célú egyéb szálláshelyek vendégéjszaka számának változása (2010-hez képest)**

2019-ben 969 **nem üzleti célú (non-profit) közösségi, szabadidős szálláshelyen** 15 ezer szoba és 64 ezer férőhely állt rendelkezésre. 2019-ben a nem üzleti célú

szálláshelyek 534 ezer vendéget fogadtak, 1,7 millió vendégéjszakára. Mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma (6,0, illetve 8,6%-kal), csökkent.

Kevesebb vendéglátóhely, növekvő forgalom

A 2019 végén több mint 51 ezer **vendéglátóhely** üzemelt hazánkban, 74-gyel több, mint egy évvel korábban. A vendéglátóhelyek közül 45 ezer kereskedelmi, 6 ezer munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző egységként működött.

2019-ben az előzetes adatok alapján a vendéglátóhelyek eladási forgalma összesen mintegy 1,5 ezer milliárd forint volt,

ennek valamivel több mint kilenctizede a kereskedelmi, a fennmaradó rész pedig a munkahelyi vendéglátásból származott. Az összforgalom volumene egy év alatt 6,9%-kal bővült, ami elsősorban a kereskedelmi vendéglátóhelyek forgalomnövekedéséből (7,1%) adódott, mivel a munkahelyi vendéglátásé ennél kisebb mértékben (4,4%-kal) emelkedett.

TÁVKÖZLÉS, INTERNET

Az információtechnológiai eszközök és alkalmazások fejlődése folyamatosan alakítja gazdasági és társadalmi környezetünket, ezek széles körű használata egyre nagyobb teret nyer a mindennapjainkban.

2019-ben a távközlési tevékenységeket is magába foglaló információ és kommunikáció területén a bruttó hozzáadott érték volumene – a korábbi évek lendületes bővülését folytatva – 6,3%-kal emelkedett az előző évhez képest. A nemzetgazdasági ág 4,1%-kal részesedett a gazdasági teljesítményből, 0,3 százalékponttal hozzájárulva a GDP 4,9%-os volumennövekedéséhez.

Az információ és kommunikáció területén 2019-ben 133 ezer főt foglalkoztattak, 14%-kal többet, mint egy évvel korábban. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havonta átlagosan bruttó 624 ezer forintot kerestek¹⁹⁾, ami 70%-kal magasabb a nemzetgazdasági átlagnál, ezzel ez az egyik legjobban fizető gazdasági ág. A bruttó átlagkereset az országos átlagnál (11,4%) valamivel kevésbé, 10,6%-kal nőtt az előző évhez képest.

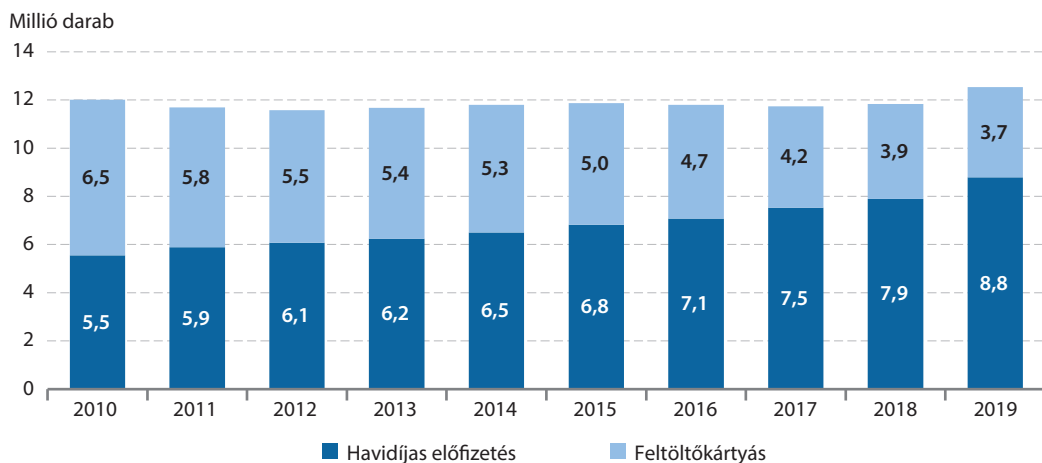
Tovább csökkent a feltöltőkártyás mobiltelefon-előfizetések száma

A távközlési tevékenységek között az ezredfordulót követően meghatározó jelentőségűvé vált a mobiltávközlési szolgáltatás, amely a távközlési tevékenységből befolyt árbevétel legnagyobb részét realizálta. A **mobiltelefon-előfizetések** piaca az első évtized végére telítődött, 2010 és 2018 között 11,6–12,0 millió között ingadozott. 2019 végén a mobil-előfizetések – M2M-kártyákat²⁰⁾ is tartalmazó – száma 12,5 millió volt, a száz lakosra jutó számuk 128 volt, közel négyszer annyi, mint a vezetékes előfizetéseké (33 darab). A lakosságszámot meghaladó előfizetésszám főként a lakossági és az üzleti előfizetések párhuzamos használatából következik.

A havidíjas előfizetések („postpaid”) száma folyamatosan nőtt, 2019 végén a mobiltelefon-előfizetések 70%-át tette ki. Térnyerésének oka – az új ügyfelek mellett – az, hogy az adott szolgáltatónál levő feltöltőkártyás („pre-paid”) ügyfelek egy része is szerződéses csomagra tért át. Ezt a mobiltelefon-szolgáltatók stratégiája is erősíti: a havidíjas előfizetések percdíjai sok esetben kedvezőbbek, valamint adatforgalmat is biztosítanak a felhasználók számára. Emellett 2017-től a feltöltőkártyás előfizetők kötelező adategyeztetését előíró hatósági rendelet is hozzájárult a feltöltőkártyás előfizetések térvesztéséhez.

¹⁹⁾ A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

²⁰⁾ M2M-kommunikáció (machine to machine): emberi beavatkozás nélkül megvalósított eszközök közötti kommunikáció.

2.31. ábra **A mobiltelefon-előfizetések száma az előfizetés típusa szerint***

* 2019-ben M2M-kártyákkal együtt.

2019 végén a **vezetékes telefonvonalak** száma (3,2 millió) 8,5%-kal több volt, mint 2010-ben. Az elmúlt évek emelkedését a VoIP-hangsatornák²¹⁾ intenzív terjedése eredményezte, miközben az ISDN- és a hagyományos vonalak veszítettek jelentőségükből. 2010 óta több mint háromszorosára nőtt a VoIP-hangsatornák száma, 2019 végén a vezetékes fővonalak 71%-át fedte le.

2019-ben ez a technológia az összes vezetékes hívás számának 55 és idejének 60%-át jelentette. A VoIP-alapú technológia terjedéséhez hozzájárulnak a kábeltelevíziós társaságok által alkalmazott előfizetési konstrukciók, amelyekben a kábeltelevízió, az internet és a vezetékes telefon előfizetését kombinálják.

A JÁRVÁNYHELYZET MIATT NÖTT A TELEFONOS KAPCSOLATTARTÁS JELENTŐSÉGE

A nemzetgazdasági ágon belül a távközlésben is jelentkezett a járványhelyzet hatása az I. negyedévben. A mobil- és a vezetékes hálózathoz indított hívások időtartama egyaránt emelkedett, ezen belül a belföldi vezetékes hálózathoz indított mobilhívások és a mobilhálózathoz indított vezetékes hívások időtartama jelentősen nőtt (17, illetve 9,3%-kal). Ebben szerepet játszhattak a Covid-19-járvány idején megváltozott kapcsolattartási szokások is.

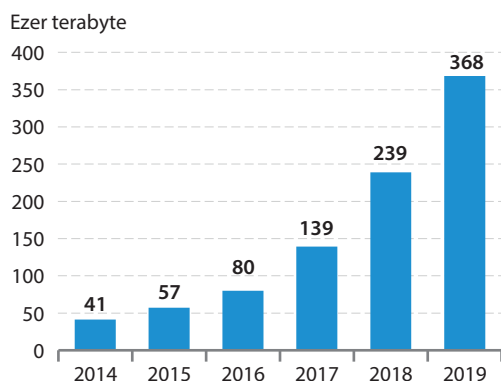
A mobil-adatforgalom egy év alatt 71%-kal nőtt, és erőteljesen bővült a vezetékes internet adatforgalma is: a letöltési forgalom 61, a feltöltési 56%-kal volt nagyobb, mint egy évvel korábban.

²¹⁾ A VoIP-hangsatorna jellemzően kábeltelevíziós, illetve széles sávon megvalósuló, helyhez kötött telefonszolgáltatás.

Jelentősen nőtt a mobilhálózatok adatforgalma

Napjainkra a mobiltelefon-használat vált hangsúlyossá. A **vezetékes telefonálás** az ezredforduló óta fokozatosan veszít jelentőségéből, és ez a tendencia 2019-ben is tovább folytatódott, ugyanis a vezetékes hálózathoz indított hívások száma 12, időtartama 8,8%-kal esett vissza a 2018. évihez képest. Ugyanakkor az átlagos telefonhívás 2010 óta egyre hosszabb: az akkori 3,1-hez képest 2019-ben már 5,1 perc volt. Ebben szerepet játszott az ingyenes idősavot vagy díjmentes hálózaton belüli beszélgetést tartalmazó előfizetői konstrukciók térnyerése is.

2.32. ábra A mobiladat-forgalom alakulása

2010 és 2019 között némileg csökkent a **mobilhálózathoz indított hívások** száma (1,3%-kal), ugyanakkor a beszélgetések összes ideje erőteljesen emelkedett (38%-kal). Utóbbit leginkább a más mobilhálózatra irányuló hívások megugró percideje eredményezte. Az uniós szabályozás miatt csökkenő roamingdíjakkal összefüggésben a mobilhálózathoz indított – kis súllyal rendelkező – **nemzetközi hívások** száma 2019-ben 60%-kal több volt a 2010. évinél, időtartamuk pedig több mint 3 és

félszeresére emelkedett. A mobiltelefonokon folytatott beszélgetések átlagos hossza is emelkedett, 2,2-ről 3,0 percre, ami továbbra is sokkal rövidebb, mint a vezetékes telefonálás esetében.

Egyre többen rendelkeznek okostelefonnal, 2018-ban száz háztartásra átlagosan 91 jutott, 14-gyel több, mint egy évvel korábban. Az okostelefonok és a mobilinternet gyors terjedésével, az egyre kedvezőbb előfizetési csomagokkal, valamint a mobilszolgáltatók hálózatfejlesztéseivel összefüggésben az elmúlt években dinamikusán nőtt a mobilhálózaton keresztül lebonyolított **adatforgalom**: 2019-ben meghaladta a 368 ezer terabyte-ot, ez 54%-kal múlta felül az egy évvel korábbit. Egy mobiltelefon-előfizetés havonta átlagosan 2,5 gigabyte adatforgalmat generált, szemben az egy évvel korábbi 1,7 gigabyte-tal. 2019-ben az adatforgalom 92%-a már 4G/LTE-rendszeren (negyedik generációs mobiltávközlő technológián) keresztül zajlott.

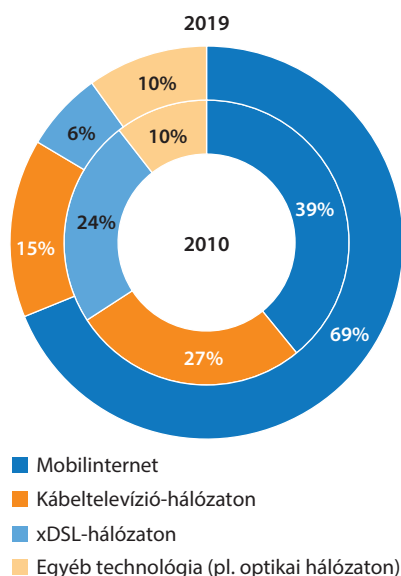
2012 és 2015 között az előfizetők egyre kevesebb **SMS-t** küldtek, majd 2016-ban megfordult a tendencia. Mindez annak ellenére történt, hogy az okostelefonok és a mobilinternet 2010-es évek második felében tapasztalt elterjedésével párhuzamosan egyre szélesebb körben kerülnek használatba az internetalapú kommunikációs csatornák, mint például a Hangouts, a WhatsApp vagy a Viber. Az aktívabb üzenetküldés részben azoknak a díjsomagoknak köszönhető, amelyek adott időszakban meghatározott mennyiségű SMS és MMS küldését is magukban foglalják. Az elküldött szöveges üzenetek és az MMS-ek száma 2019-ben 1,9 milliárdot, illetve 27,5 milliót tett ki, 12, illetve 36%-kal többet, mint 2015-ben.

A telítődés felé tart az internet-előfizetések piaca

Az információtechnológia fejlődésével összhangban a hazai internetpiac lendületesen nő. Emögött a szolgáltatóknak a technológiai változásokhoz való gyors alkalmazkodása, a folyamatos árverseny és az okostelefonok utóbbi években tapasztalt elterjedése áll. A piac koncentráltasága magas, az előfizetések több mint 97%-át 10 szolgáltató biztosította. Az **internet-előfizetések** piaca egyre inkább telítődik, ennek eredményeként az elmúlt években a növekedés fokozatosan veszített dinamikájából. 2019 végén 10,3 millió előfizetést regisztráltak, 3,2%-kal többet, mint egy évvel korábban. Száz lakosra 105 előfizetés jutott, szemben a 2010. évi 33-mal.

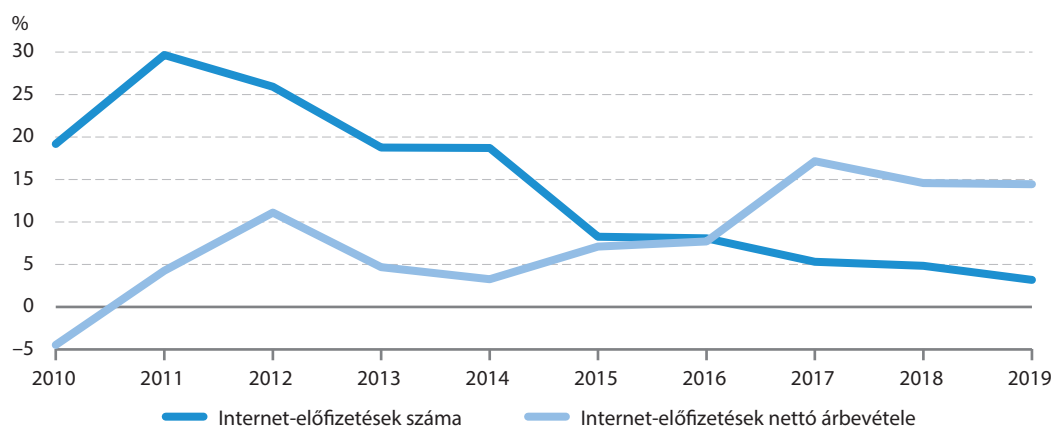
A bővülés motorja az évtized eleje óta a **mobilinternet**: amíg 2010 és 2019 között az összes internet-előfizetés száma a háromszorosára emelkedett, addig a mobilinternet-előfizetések száma több mint ötszörösére nőtt. A mobilinternet terjedését az újabb előfizetői konstrukciók és a hálózatok technológiai színvonalának emelkedése is segíti, amik révén 2019 végén az összes internet-előfizetés 69%-át tette ki. A mobilinternet-előfizetések száma – az összes internet-előfizetés bővülési ütemét is meghatározva – egyre szerényebb mértékben nő, 2018 és 2019 vége között 3,4%-kal bővült. Ezzel párhuzamosan vezetékes internetre 2019 végén 3,0%-kal többen fizettek elő, mint egy évvel korábban.

2.33. ábra Az internet-előfizetések megoszlása a technológia típusa szerint

Az előfizetésszám növekedésénél nagyobb mértékben, 14%-kal nőtt 2019-ben az **internet-hozzáférési szolgáltatások nettó árbevétele** (301 milliárd forint), vagyis az egy előfizetőre jutó átlagos bevétel 10% felett emelkedett. Ezt részben az is okozhatja, hogy az előfizetések egyre nagyobb hányada tartozik a magas sávszélességű kategóriába. A bevételből közel azonos arányban részesedett a vezetékes és a vezeték nélküli szegmens, az előbbi szolgáltatásból származó bevételek 8,3, az utóbbiból eredők 20%-kal bővültek.

2.34. ábra Az internet-előfizetések számának és nettó árbevételének változása (előző évhez képest)

Csökcent a televízió-előfizetések száma

A digitális technológia fejlődésével a **televíziószolgáltatás** is átalakul. 2019 végén az egy évvel korábbinál 1,6%-kal kevesebb, 3,7 millió előfizetést tartottak nyilván, amely 73%-a vezetékes jelátviteli hálózaton valósult meg. Az összes előfizetés 20%-át az analóg, 80%-át a digitális csomagok tették ki.

Az igénybe vett csomagokat tekintve csak televíziószolgáltatásra („single-play”) az előfizetések 27, a kedvezőbb csomag-

konstrukciók miatt a vezetékestelefon-, internet- és televíziószolgáltatás együttes használatára („triple-play”) az 55%-a vonatkozott 2019-ben. Az előfizetők mindössze 18%-a döntött úgy, hogy a televíziószolgáltatás mellé a másik két szolgáltatás közül csak az egyiket veszi igénybe („dual-play”).

3

Demográfiai helyzetkép

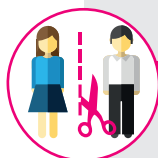
Népességszám, korszerkezet

- 2020. január 1-jén Magyarország népessége 9 millió 769 ezer fő volt. 2019-ben a születések száma kismértékben, a halálozásoké ezt meghaladóan csökkent az egy évvel korábbihoz képest, így a természetes fogyás üteme lassult. A természetes népességfogyást a nemzetközi bevándorlási többlet mérsékelte, így az ország népessége ténylegesen 3,3 ezer fővel lett kevesebb.
- A népesség korszerkezete egyre idősödik. 2020. január 1-jén száz gyermekkorú-ra 137 időskorú jutott, szemben az egy évvel korábbi 133-mal.

A népességszámot formáló tényezők

- 2019-ben 0,7%-kal, 607 újszülöttel kevesebb gyermek jött világra, mint egy évvel korábban. A születésszám-csökkenés a szülőképes korú nők létszámának közel 18 ezer fős mérséklődésével párhuzamosan ment végbe. A teljes termékenységi arányszám értéke (1,49) megegyezett a 2016–2018. évvel, vagyis a gyermekvállalási kedv nem csökkent.
- A halálozások száma 2019-ben az előző évhez viszonyítva kismértékben, 1,1%-kal csökkent: 129,6 ezer személy hunyt el, 1445 fővel kevesebb a 2018. évinél.
- 2019-ben 335 újszülött hunyt el egyéves életkora előtt, a csecsemőhalálozás értéke (3,8 ezrelék) 0,4 ezrelékponttal meghaladta az egy évvel korábbit.
- Az élveszületések és a halálozások egyenlegeként kialakult, 40,4 ezer fős természetes fogyás 2,0%-kal, 838 fővel csökkent a 2018. évihez képest.
- A nemzetközi be-, illetve elvándorlások 37,1 ezer fős népességnövekedést eredményeztek. 2019-ben 21,9 ezer magyar állampolgár költözött külföldre, és 23,2 ezer Magyarországon született magyar állampolgár tért haza.

Házasságkötések, válások

- Látványosan emelkedett a házasságkötések száma: 2019-ben 65,3 ezer pár kötött házasságot, 14,5 ezerrel (28%-kal) több a 2018. évinél. 1990 óta nem került sor ilyen nagy számú házasságkötésre.
- A bíróságok 17,4 ezer házasságot bontottak fel, ugyan 2,6%-kal többet az előző évinél, de 1960 óta ez az egyik legalacsonyabb érték.

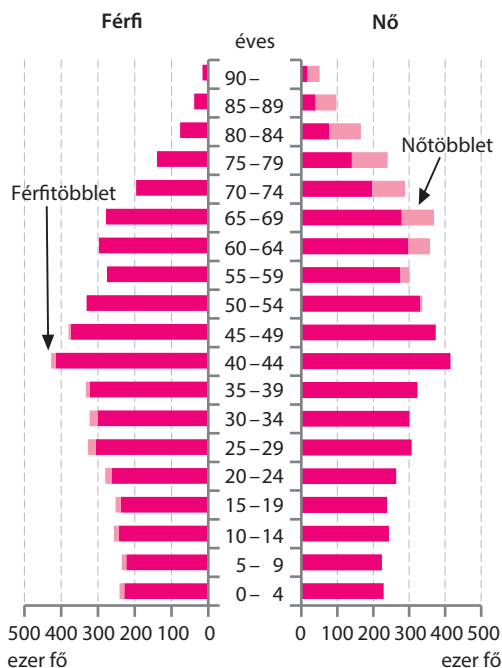
Belföldi vándorlás

- 283 ezren változtattak állandó és 297 ezren ideiglenes lakóhelyet, ami együttesen 0,7%-os növekedést jelentett a teljes belföldi vándorlásban 2018-hoz képest.

Magyarország népessége 3,3 ezer fővel csökkent

Magyarország népességszáma – az ország jelenlegi területére vonatkoztatva – 1981-ben érte el történelmi maximumát, 10 millió 713 ezer fővel, azóta folyamatosan csökken. Az ország népességének száma 2020. január 1-jén 9 millió 769 ezer fő volt, 3,3 ezer fővel kevesebb, mint egy évvel korábban. Ezt alapvetően a születések és a halálozások egyenlegéből adódó, 40,4 ezer fős természetes népességfogyás okozta, amit mérsékelt a nemzetközi be-, illetve elvándorlások 37,1 ezer főre becsülhető pozitív egyenlege. A népesség tényleges fogyása 41%-kal, 2300 fővel kevesebb volt a 2018. évinél.

3.1. ábra A népesség nem és korcsoport szerint, 2020. január 1.⁺

1981. január 1. és 2020. január 1. között a népesség ténylegesen 944 ezer fővel fogyott, ami 280 ezer fővel kisebb a természetes fogyásnál, mivel a **nemzetközi vándorlás** ez időszak alatt összességében 280 ezer fős bevándorlási többletet eredményezett.

2019-ben ugyanabban az öt megyében, ahol egy évvel korábban is (Pest, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas és Fejér), a természetes fogyás ellenére a belföldi és a nemzetközi vándorlás együttesen tényleges népességyarapodást eredményezett. Pest megye népessége 14 ezrelékkal növekedett, ebben főleg a belföldi vándorlás játszott a meghatározó szerepet. Győr-Moson-Sopron 12 ezrelékes lakosságnövekedéséhez az átlagosnál magasabb belföldi és nemzetközi vándorlás egyaránt hozzájárult. Komárom-Esztergom és Vas megye előzőeknél kisebb mértékű gyarapodását főleg a nemzetközi, Fejér megye népességnövekedését a belföldi és a nemzetközi vándorlási mozgalom befolyásolta. Budapest népességszámát (1,75 millió fő) a természetes fogyás és a belföldi elvándorlás oly mértékben csökkentette, hogy azt a nemzetközi vándorlásból eredő, közel 10 ezer fős nyereség nem tudta ellensúlyozni.

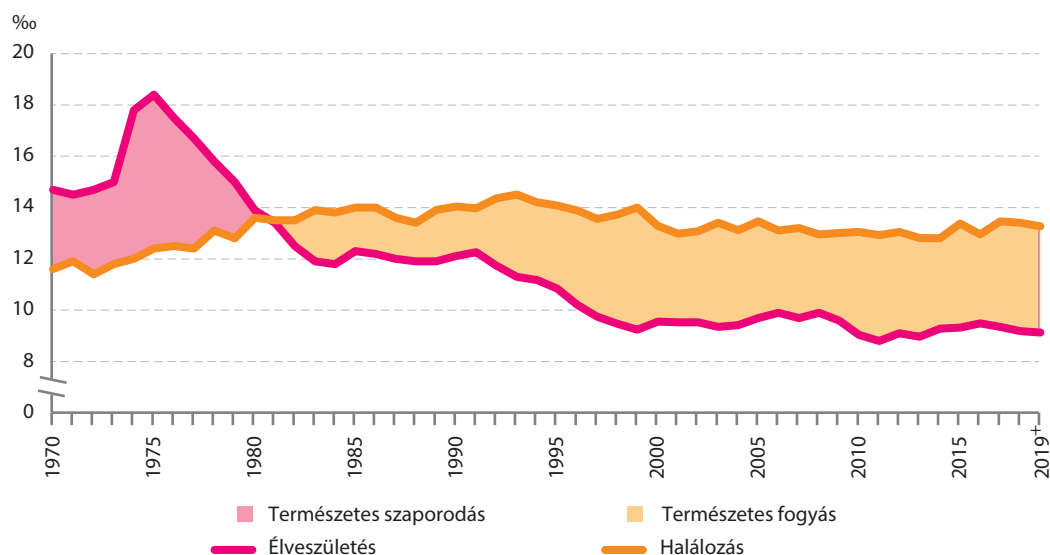
A népesség egyre idősödik, 2005 óta a 65 éves és annál idősebbek száma és aránya meghaladja a 0–14 éves gyermekkorúakét. 2019 folyamán a 65 éves és annál idősebbek létszáma 52 ezerrel nőtt, a 0–14 éves gyermekkorúak száma kevesebb mint ezer fővel, a 15–64 éves aktív korúak létszáma mintegy 56 ezerrel csökkent. 2020. január 1-jén száz gyermekkorúra 137 időskorú jutott, szemben az egy évvel korábbi 133-mal.

A természetes népességfogyás üteme mérséklődött

Magyarországon az 1980-as évek elejétől minden évben kevesebben születtek, mint ahányan meghaltak, a legnagyobb, 48,6 ezer fős természetes fogyás 1999-ben következett be. 2019-ben hazánkban 89,2 ezer

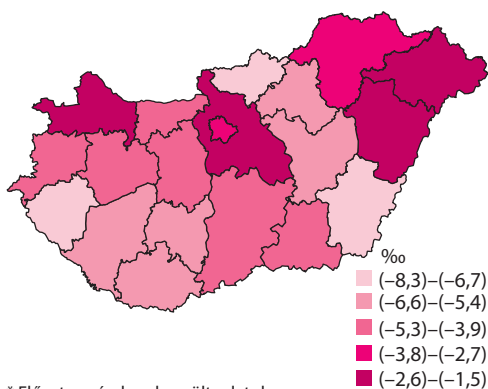
élveszületés és 129,6 ezer halálozás történt, előbbi 0,7, utóbbi 1,1%-kal kevesebb a 2018. évinél. Az így kialakult természetes fogyás 40,4 ezer fő volt, 2,0%-kal kisebb az egy évvel korábbinál.

3.2. ábra A természetes népmozgalmi folyamatok ezer lakosra jutó értéke

2019-ben az ország valamennyi megyéjét természetes népességfogyás jellemezte, mértéke azonban területi egységenként eltérést mutatott. Ezer lakosra számítva Békés, Nógrád és Zala megyében az országos átlagnál számottevően gyorsabb – 7,3 és 8,3 ezrelék közötti – volt a természetes népességcsökkenés, az idős népességszerkezettel összefüggő, átlagosnál magasabb halálozási ráták következtében. A legkisebb, 1,5 és 2,6 ezrelék közötti természetes fogyás Szabolcs-Szatmár-Bereg, Pest, Győr-Moson-Sopron és Hajdú-Bihar megyét jellemezte.

3.3. ábra Az ezer lakosra jutó természetes fogyás megyénként, 2019*

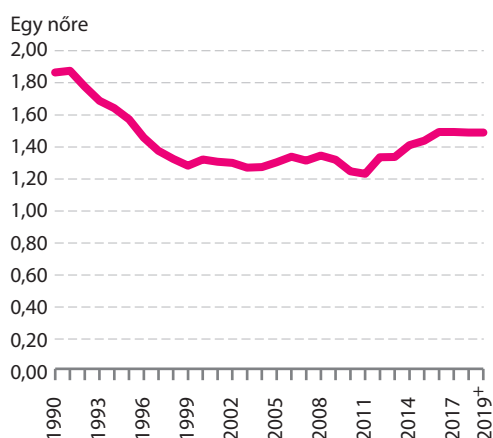
* Előzetes, részben becslés adatok.

Változatlan termékenység mellett kismértékben csökkent a születésszám

Magyarországon az 1970-es évtized közepén évente 180–190 ezer gyermek született, majd az ezt követő évtizedekben a születésszám fokozatosan csökkent. Az **élveszületések** száma először 1998-ban esett 100 ezer alá, az ezredfordulót követő évtizedben 95–100 ezer között ingadozott. A 2010. évi újabb, jelentős csökkenést követően 2011-ben már 90 ezernél is kevesebb gyermek született, ami a legalacsonyabb érték a hazai népmozgalmi statisztika történetében. Innen egy ingadozásokkal tarkított, lassú emelkedés indult el, aminek eredményeként 2016-ban 93,1 ezer gyermeket hoztak világra. Az elmúlt három évben a születésszám ismét csökkenni kezdett, a 2019-re becsült 89,2 ezer születésszám mintegy 600-zal (0,7%-kal) maradt el az előző évitől.

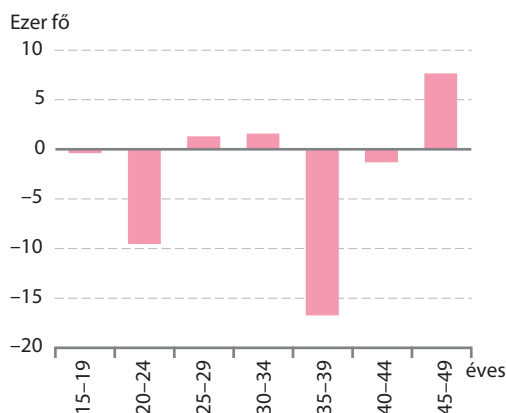
A **teljes termékenységi arányszám** – amely azt fejezi ki, hogy hány gyermek születne egy nőnek élete folyamán akkor, ha az adott év termékenységi viszonyai nem változnának – már 1980-ban sem érte el az optimális, 2,1-es értéket, a mutató értéke akkor 1,91 volt, majd fokozatosan romlott, és 2011-ben a mélypontot jelentő 1,23-ra csökkent. Az ezt követő emelkedés során 2016-ban 1,49-os értéket ért el, ami a születésszám-csökkenés ellenére sem változott 2019-ig. Ez azt jelenti, hogy a gyermekvállalási kedv változatlan volt, az alacsonyabb születésszám főleg a szülőképes korú női népesség létszámának visszaszorulásából adódott.

3.4. ábra **Teljes termékenységi arányszám**

2019-ben a **15–49 éves nők létszáma** közel 18 ezer fővel csökkent, ezen belül a 25 évesnél fiatalabbak 10 ezer, a 35–39 évesek 16,7 ezer fővel lettek kevesebben, miközben 7,5 ezer fővel nőtt a 45–49 évesek létszáma.

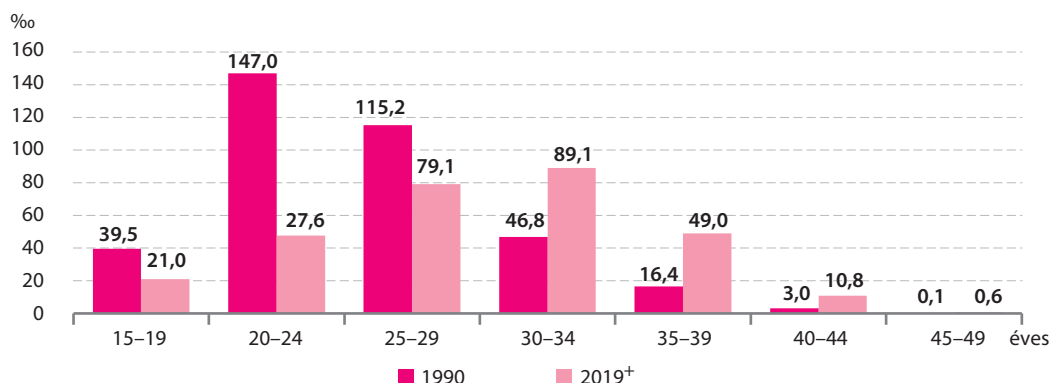
3.5. ábra **A szülőképes korú nők számának változása korcsoport szerint az előző évhez képest, 2019+**

Ezer szülőképes korú nőre 40 élveszületés jutott, ami megegyezik a 2018. évvel. Az 1980-as, 1990-es évektől eltérően egyre jelentősebb a 30–34 éves korosztály gyermek-

vállalása: napjainkban kétszer annyi, mintegy 90 élveszületés jut körükben egy nőre, mint 2–3 évtizeddel korábban, a 20–24 éves nőkre viszont a korábbi érték harmada, 48 újszülött.

3.6. ábra Ezer nőre jutó élveszületés a nők korcsoportja szerint

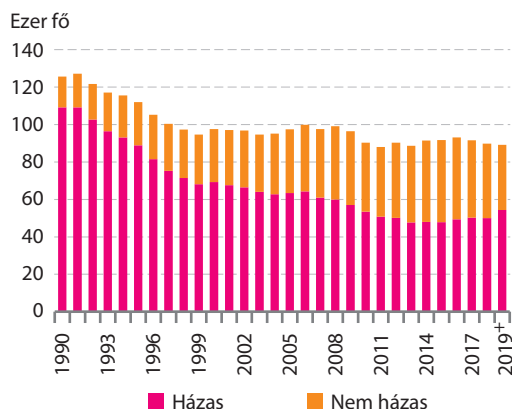

Növekszik a házasságból született gyermekek száma

A házasságon kívül született gyermekek aránya 1990 és 2015 között 13%-ról 48%-ra nőtt. Az elmúlt négy évben – a házasságkötések dinamikus, majd a 2019. évi robbanásszerű növekedése következtében – a házasságon kívül született gyermekek száma és aránya csökkent. 2019-ben – nem csak az elsőszülötteket, hanem valamennyi újszülöttet figyelembe véve – a gyermekek 61%-a született házasságból és 39%-a házasságon kívül. Az előző évhez viszonyított születésszám csökkenését teljes egészében a házasságon kívül világra jött gyermekek számának visszaesése eredményezte, miközben a házasságból született gyermekek száma 9,0%-kal, mintegy 4500 újszülöttel emelkedett. Az anyák életkora szerint valamennyi korcsoportban nőtt a házasságban történt születések száma és aránya, kivéve a 45–49 éveseket. A legna-

gyobb mértékben a harmincas éveikben járó nők körében emelkedett a részarány: a 2018. évi 67%-kal szemben 2019-ben 72%-uk házasságban hozta világra gyermekét.

3.7. ábra Élveszületések az anya családi állapota szerint

Még kevesebb magzati veszteség

A magzati veszteséget a terhességmegszakítások, valamint a magzati halálozások adják, együttes számuk hosszabb idő óta folyamatosan csökken. 2019-ben 42,3 ezer fős **magzati veszteség** következett be, 2,0%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. Ezer szülőképes korú nőre 19,0, száz élveszületésre 47,4 magzati veszteség jutott, mindkettő az eddigi legalacsonyabb érték. Ennek ellenére ez még mindig azt jelenti, hogy majdnem minden második élveszületésre jut egy elveszített magzat.

A magzati veszteségek mérséklődése a **terhességmegszakítások** csökkenéséből adódott. 2019 folyamán 25,8 ezer terhesség-

megszakítás történt, a beavatkozások száma mintegy 1100-zal, 4,2%-kal csökkent 2018-hoz képest. Ezer szülőképes korú nőre 11,6 művi vetélés jutott, szemben az előző évi 12,0 műtéttel. A terhességmegszakítások életkor szerinti profilja összességében nem változott: 2019-ben is a huszonéves nők körében volt a leggyakoribb a beavatkozás, körükben ezer nőre 19–23 terhességmegszakítás jutott.

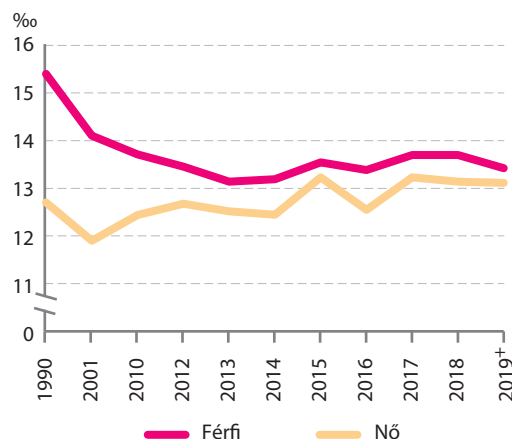
2019-ben 16,5 ezer **magzati halálozás** következett be, amibe a korai és a középidős magzati halálozásokat, valamint a halvaszületéseket soroljuk. E veszteségek együttes száma 1,7%-kal, azaz 280 esettel több volt a 2018. évinél.

A halálozások száma kismértékben csökkent

Az 1993. évi, 150 ezer főt meghaladó halálozás hosszú évtizedek óta a legmagasabb volt. Ezt követően – egy-egy kisebb emelkedéssel – csökkenés vette kezdetét, amely során 2011-ben a halálozások száma 130 ezer alá szorult, és 2014-ig e szint alatt maradt. Az ezt követő években többnyire meghaladta a 130 ezer főt az elhunytak száma. A 2019. évi, 129,6 ezer főre becsült halálozás 1,1%-kal, mintegy 1450 fővel volt kevesebb az előző évinél. Az elhunytak közül 62,8 ezer fő férfi, 66,8 ezer fő nő volt. **Ezer lakosra** 13,3 halálozás jutott, közel megegyező az előző évivel. A férfiak mortalitása 13,4, a nőké 13,1 ezrelék volt. A nemek szerinti halandóság egyre mérsékeltbb különbözőséget mutat, annak ellenére, hogy

az 50–64 éves korcsoportban a férfiak halálozási gyakorisága az elmúlt évekhez hasonlóan továbbra is 2,3-szerese a nőkének.

3.8. ábra Ezer férfira és nőre jutó halálozás

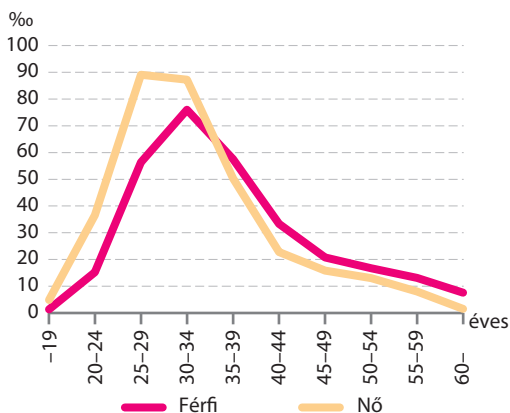
A **csecsemőhalandóság** az összes halálazon belül nem képvisel jelentős hányadot, mégis kiemelkedő fontosságú mutató, hiszen egyrészt az ország egészségügyi ellátórendszerének fejlettségét, a várandósgondozás és az újszülöttellátás színvonalát kifejező, nemzetközileg számon tartott mérőszám, másrészt kulcs szerepe van a születéskor várható átlagos

élettartam alakulásában. 2019-ben 335 csecsemőt veszítettünk el egyéves kora előtt, 31-gyel többet a 2018. évinél. Az egyéves kor alatt elhunyt csecsemők ezer élveszülöttre jutó száma 2018-ban 3,4 ezrelékkal történelmi minimumra süllyedt. 2019-ben a csökkenő irányzat megállt, és ezer élveszületésre 3,8 csecsemőhalálozás jutott.

Látványosan emelkedett a házasságkötések száma

Az 1980-as évektől az együttélési formák jelentős változáson mentek keresztül: 1980-ban a 15 éves és annál idősebb népesség 67, 2020 januárjában 42%-a élt házasságban. Egyre népszerűbbé váltak az élettársi kapcsolatok: a 2016. évi mikrocenzus időpontjában a párkapcsolatok 21%-át alkották.

3.9. ábra A házasságkötések ezer 15 éves és annál idősebb nem házasságkötéses férfit és nőt jutó száma, 2019⁺

Magyarországon az 1980-as évek elején évi 75–80 ezer házasságkötés történt, majd hosszú időn át folyamatosan csökkent az egybekeltek száma: a mélypontot jelentő 2010. évben 35,5 ezer pár kötött házasságot. Ezután a házasságkötési kedv ismét lendületet vett, és a 2016. évi 51,8 ezer frigy az azt megelőző húsz év legmagasabb számú házasságkötése volt. Az emelkedő irányzat 2017-ben és 2018-ban mintegy 51 ezer esetről megtorpant, viszont 2019-ben kimagasló számú, 65,3 ezer házasságkötés történt, közel 29%-kal felülmúlva az egy évvel korábbi. 2019-ben kötötték a legtöbb házasságot 1990 óta. A többelházaságok túlnyomó többsége a 25–34 éves korosztálytól származik, a nőknél az összes növekedés 62, a férfiaknál 58%-a ebben a korcsoportban található. 2019-ben ezer nem házasságkötéses férfit 29,7, ezer nem házasságkötéses nőt 24,7 házasságkötéses jutott, mindkettő meghaladja a 2018. évi arányt (23,1, illetve 19,1 ezrelék).

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY MIATT 2020 MÁRCIUSÁBAN HOZOTT INTÉZKEDÉSEK MEGTÖRTÉK A HÁZASSÁGKÖTÉSEK EMELKEDŐ TRENDJÉT

A koronavírus okozta járvány miatti, a csoportos rendezvényeket korlátozó intézkedések befolyásolták a házasságkötések alakulását. A 2019. évi erőteljes növekedés folytatásaként 2020. január–márciusban még kétszer annyi pár kötött házasságot, mint egy évvel korábban, áprilisban azonban a lendület megtört, jóval kisebb, 8,8%-os házasságkötési többletet regisztráltak.

Valamelyest kevesebb azonos nemű pár létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot

2009. július 1-jétől a családi állapot új kategóriával, a **bejegyzett élettársi kapcsolattal** bővült.¹⁾ Abban az évben 67 bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek, 2010-ben – az első teljes évben – pedig 80-at. A 2019-ben létesített 110 bejegyzett

élettársi kapcsolat 20-szal kevesebb az előző évi, eddigi legmagasabb értéket jelentő bázisnál. Minden évben több férfit regisztráltak, mint nőt. 2019-ben 67 férfi és 43 női élettársi kapcsolatot jegyeztek be az anyakönyvvezetők.

Kismértékben emelkedett a válások száma

A válások száma az ezredfordulót követő évtizedben 24–25 ezer körül alakult, majd az évtized végétől megindult csökkenés eredményeként 2014-ben, ötven év után először 20 ezernél kevesebb házasságot bontottak fel. 2015-ben a javuló irányzat megtorpant (20,3 ezer válás), az ezt követő három évben azonban ismét mérséklődés volt tapasztalható.

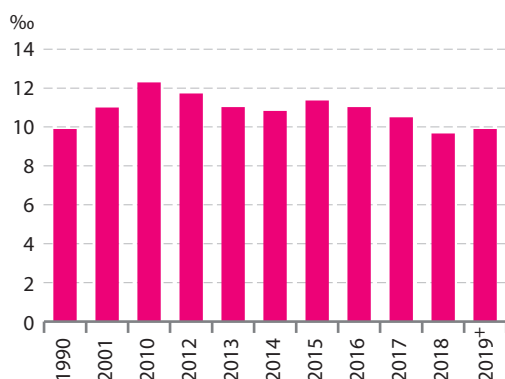
A 2018. évi csaknem 17 ezer válás 1960 óta a legalacsonyabb értéknek számított. 2019-ben a csökkenő irányzat megállt, és a bíróságok 17,4 ezer házasságot bontottak fel, 2,6%-kal többet az egy évvel korábbinál. 2019-ben az ezer házasságban élő nők és férfiak közül egyaránt a 35–44 évesek váltak el a leggyakrabban.

¹⁾ 2009. július 1-jén lépett hatályba a bejegyzett élettársi kapcsolatokról szóló, 2009. évi XXIX. törvény, amely szabályozza az azonos nemű személyek közötti kapcsolat létesítését, megszűnését.

Negyven év után először haladta meg a házasságkötések száma a megszűnt házasságokét

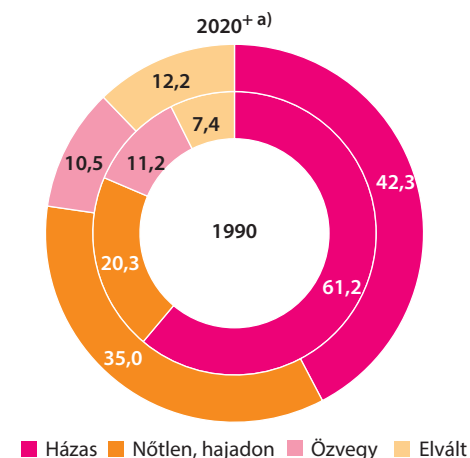
A házasságok mérlege az újonnan létrejövő és megszűnő házasságok számát veti egybe. Ha több a megkötött új házasság, mint amennyi megszűnik, akkor a mérleg pozitív, ellenkező esetben negatív. 2019-ben a házasságok mérlege negyven év után először mutatott pozitív egyenleget, ebben a házasságkötések közel 29%-os emelkedése játszott meghatározó szerepet. Halálozás miatt az egy évvel korábbinál kevesebb, válások miatt valamelyest több házasság szűnt meg a 2018. évinél, így összesen 60,3 ezer házasságmegszűnés történt, mintegy 420-szal kevesebb, mint 2018-ban. Ugyanakkor a 65,3 ezer új házasság 14,4 ezerrel meghaladta a 2018. évit. Mindezek eredményeként a 2018. évi, közel 10 ezres negatív házassági egyenleggel szemben 2019-ben 5 ezres pozitívum mutatkozott, azaz ennyivel több házasságkötés történt, mint amennyi a halálozások és a válások által megszűnt. 2019-ben száz házasságkötésre 92 megszűnt házasság jutott, szemben az előző évi 119-cel.

3.10. ábra Ezer fennálló házasságra jutó válás

A házasságok számának negyven évig tartó negatív mérlege jelentősen módosította a népesség családi állapot szerinti összetételét. 1990 és 2019 között a 15 éves és annál idősebb népesség körében a házások részaránya számottevően – 61%-ról 42%-ra – csökkent, ezzel párhuzamosan 20%-ról 35%-ra emelkedett a nőtlenek, illetve hajadonok és 7,4%-ról 12%-ra az elváltak aránya. Az özvegy népesség 10–11% körüli hányada érdemben nem változott. 2004-ben szűnt meg a házasságban élők dominanciája, azóta a nem házások képviselik a többséget. Az elmúlt évek növekvő házasságkötései anynyiban módosították ezt az irányzatot, hogy a házások csökkenő és a nem házások növekvő trendje megállt, és 2020. január 1-jén az előző évhez viszonyítva kismértékben emelkedett a házások és csökkent a nem házások hányada.

3.11. ábra 15 éves és annál idősebb népesség megoszlása családi állapot szerint, %

a) A 2009. július 1. előtti családi állapot kategóriák szerint.

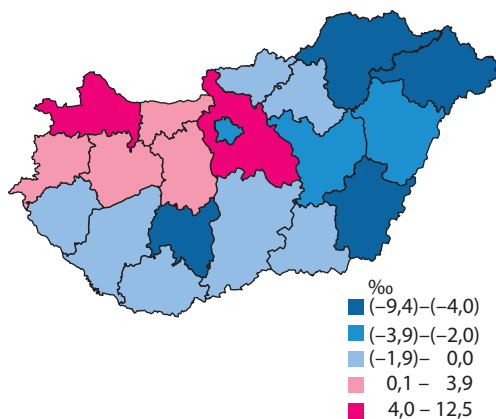
A gazdaságilag fejlettebb megyéket továbbra is belföldi vándorlási többlet jellemzi

Országos szinten nem okoz népességváltozást, az országon belüli térségek népességszámát viszont befolyásolja a **belföldi vándormozgalom** alakulása is. 2019-ben 283 ezren változtattak állandó és 297 ezren ideiglenes lakóhelyet, ami a teljes belföldi vándorlásban 4 ezer fős, 0,7%-os növekedést jelent az előző évhez képest. Ezt az állandó belföldi vándorlásban részt vevők számának 4 ezer fős növekedése eredményezte, miközben az ideiglenes vándorlások száma stagnált.

A főváros teljes vándorlási mérlege 2019-ben is negatív volt, a vándorlási veszteség a 2018. évi 3117 főről 5700 főre nőtt. A többi városra is elvándorlás volt jellemző, 2019-ben együttesen 1650 fős vándorlási veszteség mutatkozott ezeken a településeken, ugyanakkor a községek népességszáma összességében 7350 fővel emelkedett a bevándorlási többletből adódóan. A Budapestet jellemző fokozódó elvándorlás, a városok negatív irányba forduló vándorlási különbözete és a községekben élők számának nagymértékű növekedése egyaránt a szuburbanizációs folyamat erősödését mutatják.

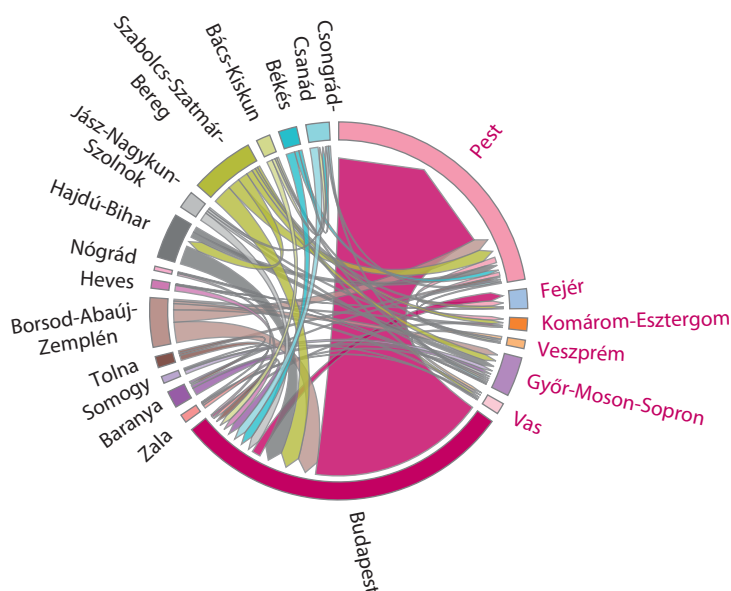
Ezer lakosra számítva a legnagyobb belföldi vándorlási nyereséget – a 2018. évvel egyezően – Pest és Győr-Moson-Sopron megye könyvelhette el, 12,5, illetve 9,1 ezrelékkal, ugyanakkor a legnagyobb mértékű belföldi elvándorlás Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés megyét jellemezte, de a belföldi vándorlás negatív egyenlege jelentős népességfogyást eredményezett Tolna, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyében is.

3.12. ábra **Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási különbözet, 2019***

* Előzetes, részben becsült adatok.

3.13. ábra **Megyék közötti belföldi vándorlási különbszet, 2019***

* Előzetes, részben becült adatok. A piros betűszínnel jelzett megyék belföldi vándorlási egyenlege pozitív volt.

A nemzetközi vándorlásból egyre növekvő pozitív egyenleg mutatkozik

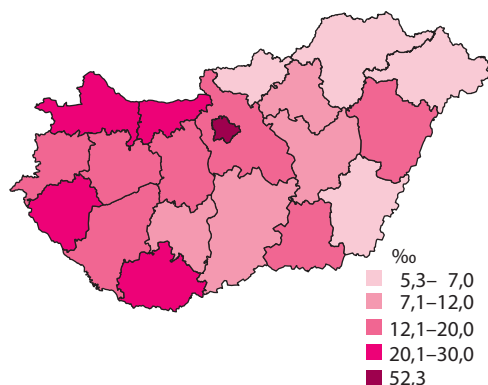
2019-ben a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlege 37,1 ezer fővel mérsékelte hazánk természetes fogyásból adódó népességszám-csökkenését.

A nemzetközi vándorlási többlet leginkább Budapesten, valamint Pest és Győr-Moson-Sopron megyében érezte a hatását. A főváros évek óta kiemelkedik a nemzetközi vándorlás tekintetében, 2019-ben szintén az átlagosnál sokkal többen érkeztek Budapestre külföldről. Az ezer lakoshoz viszonyított nemzetközi vándorlási többlet Budapesten és Győr-Moson-Sopron megyében 5,7, Komárom-Esztergomban 7,8 ezreléket ért el.

A nemzetközi vándorlási egyenleg valamennyi megye népességszámát növelte.

2020. január 1-jén 200,1 ezer külföldi állampolgár tartózkodott jogszerűen és huzamosan Magyarországon, az ország népességének 2,0%-át alkotva. Túlnyomó többségük, 66%-uk Európából, ezen belül a szomszédos országokból, főképp Ukrajnából (15%), Romániából (11%), Szlovákiából (5,3%) érkezett, de a Németországból bevándorlók aránya is jelentős (9,1%). További 26%-uk Ázsiából, 3,8%-uk az amerikai kontinensről, 3,6%-uk Afrikából települt hazánkba.

3.14. ábra Ezer lakosra jutó külföldi állampolgárok száma, 2020. január 1.*

* Előzetes, részben becsült adatok.

A 2020. január 1-jén Magyarországon tartózkodó külföldiek 46%-a Budapesten, 36%-a a többi városban, 18%-a pedig községekben élt. A népességhez viszonyított arányuk Budapesten kiugró (52,3 ezrelék) de a fővároson kívül Győr-Moson-Sopron, Baranya, Zala és Komárom-Esztergom megyében is 20 ezrelék feletti, Békés megyében pedig a legkisebb (5,3 ezrelék). A külföldiek között összességében több volt a férfi (59%), mint a nő (41%). Korösszetételük fiatalabb, mint a honos népességé: mindkét nem esetében a 20–39 éves korosztály létszáma a meghatározó, arányuk 50%-ot

tett ki a Magyarországon élő külföldiek körében.

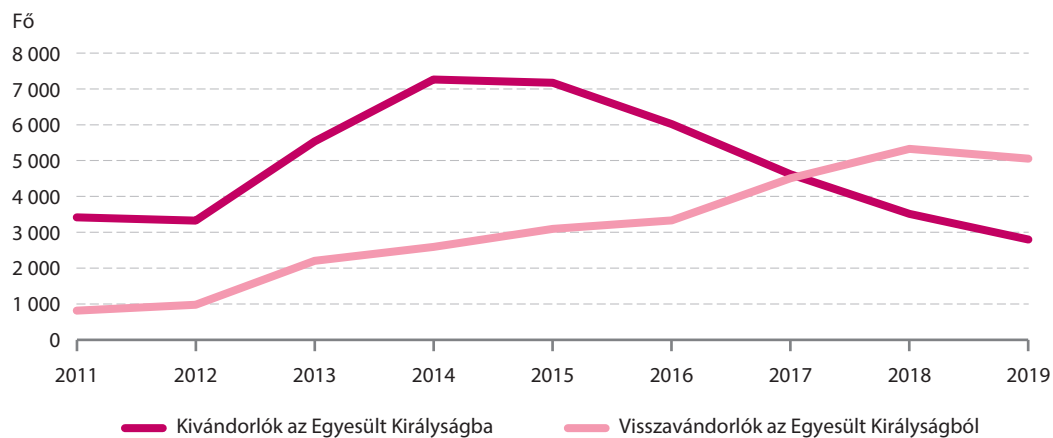
A magyar állampolgárok kivándorlásának pontos mérése nehézségekbe ütközik, ám az adminisztratív nyilvántartásokból rendelkezésre álló adatok szerint az utóbbi években az elvándorlások számának növekedése megtorpant, majd a tendencia megfordult. 2019-ben 21,9 ezer magyar állampolgár távozott külföldre. 34%-uk Ausztriát, 28%-uk Németországot és 13%-uk az Egyesült Királyságot választotta új otthonául. 45%-uk még nem érte el a 30 éves kort. A kivándorlók 52%-a férfi, családi állapot szerint pedig túlnyomórészt nőtlen, illetve hajadon (66%).

2019-ben 23,2 ezer korábban kivándorolt, Magyarországon született magyar állampolgár tért vissza. A visszavándorló magyarok 30%-a Ausztriából, 28%-a Németországból, 21%-a az Egyesült Királyságból tért haza. A 2018-as adatokhoz viszonyítva a Németországból visszatérők aránya nőtt, miközben az Ausztriából és az Egyesült Királyságból visszavándorlóké mérséklődött. A hazatérők 64%-a 40 évesnél fiatalabb, 57%-uk férfi, és jellemzően hajadonok vagy nőtlenek (53%) voltak. Ugyanakkor a házasságok aránya körükben magasabb (35%), mint a kivándorló magyaroknál (24%).

AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁGBÓL HAZATÉRŐ MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK SZÁMA 2018 ÓTA MEGHALADJA A KIVÁNDORLÓKÉT

A Brexit hatása a magyarországi ki- és visszavándorlási adatok alapján is jól látható. Az Egyesült Királyságba kivándorlók száma 2011 és 2014 között növekedett, azóta csökkenő tendenciát mutat. A rendelkezésre álló adminisztratív adatok alapján 2019-ben már a 3 ezer főt sem érte el az odaköltözők száma. Ezzel párhuzamosan az Egyesült Királyságból hazatérő magyar állampolgárok száma 2011 óta folyamatosan emelkedik, 2018-tól pedig meg is haladja a kivándorlók számát.

3.15. ábra Az Egyesült Királyságba kivándorló és onnan visszavándorló magyar állampolgárok száma

Forrás: a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) TAJ-nyilvántartása.

4

Munkaerőpiac, oktatás

Munkaerőpiac

- 2019-ben folytatódott a javuló munkaerőpiaci trend: a főbb mutatók – akárcsak a korábbi években – kedvezően alakultak, a rekordmagas foglalkoztatottság, rekordalacsony munkanélküliséggel párosult.
- 2019-ben a 15–64 éves foglalkoztatottak száma 4 millió 436 ezer fő volt, 25 ezer fővel több az egy évvel korábbinál, míg a foglalkoztatási arány 0,9 százalékponttal, 70,1%-ra bővült.
- A 15–64 éves munkanélküliek száma 159 ezer főt tett ki, 13 ezerrel kevesebben voltak az egy évvel korábbinál, miközben a munkanélküliségi ráta 3,5%-os értéke 0,3 százalékponttal mérséklődött.
- A potenciális munkaerő-tartalék száma egy év alatt 16,5 ezer fővel, 301 ezer főre csökkent, miközben az üres álláshelyeké ugyancsak mérséklődött. 2019-ben a nemzetgazdaság egészében 5,8%-kal elmaradt a betöltetlen álláshelyek száma a 2018. évitől, ezen belül míg a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások körében 10%-kal csökkent, addig a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél (6,9 és 4,6%-kal) nőtt.
- A megyék döntő többségében javult a foglalkoztatási arány, míg a munkanélküliségi ráta az előző évihez képest hozzávetőlegesen annyi megyében csökkent, amennyiben nőtt.

Oktatás

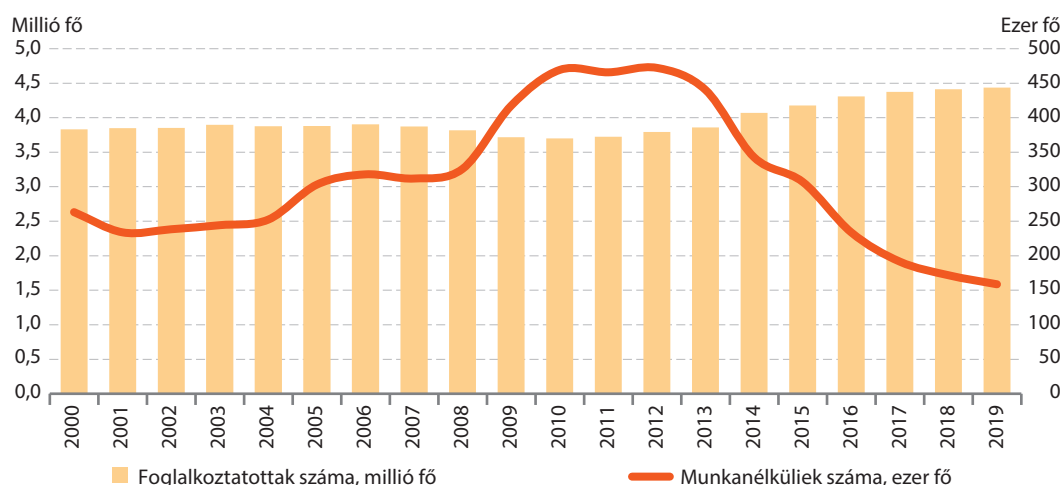
- Magyarországon a 2019/2020-as tanévben az iskolarendszerű oktatásban – a köznevelésben és a felsőoktatásban együtt – összesen 1 millió 838 ezren vettek részt.
- 2019-ben óvodába 331 ezer, az általános iskola nappali oktatásába 720 ezer gyermek járt, a középfokú intézmények nappali oktatásban részt vevő tanulóinak száma 411 ezer főt tett ki. 2,5 ezer súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti tankötelezettségét.
- A felsőoktatásban 2019-ben összesen 285 ezer fő tanult, 71%-uk nappali képzés keretében. A hallgatói létszám a nem nappali képzésben 2005-től, a nappali képzésben 2009-től csökkent. A nappali képzésre (a felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzési szintekre) járó hallgatók között a külföldiek száma 2010 és 2019 között 15 ezerről 33 ezerre nőtt.
- A költségvetés oktatási kiadásai 2017-ben 1,7 ezer milliárd forintot tettek ki, a GDP 4,3%-át. Ez az összeg folyó áron 7,6%-kal több volt az előző évinél.

MUNKAERŐPIAC

2019-ben folytatódott a munkaerőpiac lendülete: a munkaerő-felmérés 28 éves történetében a foglalkoztatottság a legmagasabb, a munkanélküliség pedig a legalacsonyabb szintet érte el. A belső gazdasági tényezők, a reálfolyamatok

kedvező alakulása – a korábbi évekhez hasonlóan – a munkaerőpiaci környezet további javulásához teremtett szilárd alapot. A pozitív trendet az érdemben rendelkezésre álló munkaerő-tartalék egyre fogyatkozó köre sem törte meg.

4.1. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak és munkanélküliek számának alakulása

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY MEGTÖRTE A KEDVEZŐ MUNKAERŐPIACI TENDENCIÁT

2020 márciusában 56, áprilisban újabb 73 ezer fővel csökkent a foglalkoztatottak létszáma az előző hónaphoz képest, miközben csak 21 ezren jelentek meg a munkanélküliek között, vagyis csökkent a gazdasági aktivitás. 108 ezer fő az inaktívák számát gyarapította, ugyanis a munkahelyüket elvesztett személyek túlnyomó többsége a korlátozó intézkedések következtében nem tudott aktívan munkát keresni és/vagy két héten belül munkába állni.

2020. március–április folyamán a foglalkoztatottak harmadának történt változás a munkakörülményeiben. Áprilisban a távmunkában vagy home office keretében dolgozók aránya 17%-ra, az egy évvel korábbinak több mint a tízszeresére emelkedett.

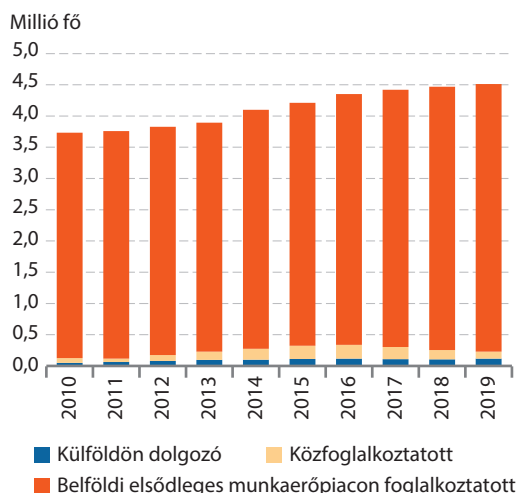
Újabb csúcson a hazai foglalkoztatás

Az elmúlt évben a 15–74 éves népességen belül 4 millió 512 ezer fő minősült **foglalkoztatottnak**, ami 43 ezer fővel (1,0%-kal) több a 2018. évinél. A munkaerő-felmérés 1992-ben történt bevezetése óta ez a legmagasabb érték. Jóllehet a növekedés üteme kisebb mértékű volt a korábbi évekre jellemzőnél, de ez továbbra is fogyatkozó közfoglalkoztatotti létszám és szűkülő – demográfiai folyamatokkal is magyarázható¹⁾ – munkaerő-kínálat mellett következett be.

2019-ben a foglalkoztatottilétszám-bővülés forrása a hazai elsődleges munkaerőpiacon, illetve a külföldön munkát vállalók számának a növekedése volt, mivel itt egy év alatt 68, valamint 11 ezer fős emelkedés történt, miközben a közfoglalkoztatottak száma 37 ezer fővel mérséklődött a 2018. évihez viszonyítva. Utóbbi csoport létszáma az elmúlt három évben folyamatosan mérséklődött, esetükben megfigyelhető az a kormányzati – aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai intézkedések által megvalósított – motiváció, amely a közfoglalkoztatottakat az elsődleges munkaerőpiacon történő aktívabb szerepvállalásra ösztönzi.

A foglalkoztatottak közül 4 millió 436 ezer fő tartozott a 15–64 évesek korcsoportjába, ez 25 ezer fős (0,6%-os) növekedést jelentett az előző évihez képest, és 735 ezer fős (20%-os) bővülést a 2010. évihez viszonyítva. 2019-ben a korosztály **foglalkoztatási aránya** 70,1% volt, ez

4.2. ábra A foglalkoztatottak számának alakulása (a 15–74 éves népességen belül)

0,9 százalékponttal meghaladta az előző, és 15,2 százalékponttal a 2010. évit. (2011 óta folyamatos foglalkoztatásiarány-emelkedés tapasztalható, miután a gazdasági világváltság mélypontján, 2009-ben a mutató értéke 55,0%-ra mérséklődött.) A bővülés összefüggésben áll a nyugdíjkorhatár 2021-ig tartó folyamatos emelésével, ezáltal többletkorosztály marad a munkaerőpiacon, és az idősebb korosztályok részvétele jelenleg képes kompenzálni a munkaerőpiacra belépő fiatalabb, kisebb létszámú korosztályok okozta forrásszűkülést. Ezen kívül a javulást részint demográfiai ok, a 15–64 éves népesség létszámcsökkenése szintén magyarázza.

¹⁾ 2019-ben a munkaerő-kínálat legfőbb bázisát jelentő, 15–64 éves (magánháztartásban élő) népesség száma 6 millió 327 ezer fő volt, 42 ezer fővel kevesebb az egy évvel korábbinál, és 409 ezer fővel alacsonyabb a 2010. évinél.

TÁVMUNKA²⁾ A MINDENNAPOKBAN

2019-ben a 15–64 éves foglalkoztatottak 2,0%-a, 86,5 ezer fő dolgozott távmunkában. Közöttük felülreprezentáltak a férfiak, a felsőfokú végzettségűek, a nagyvárosokban (Budapesten, megyei jogú városban) élők és a szolgáltató szektorban dolgozók. A távmunka a 35–44 éves korcsoportban a legjellemzőbb.

A rendelkezésre álló legfrissebb, havi adatok alapján 2020 áprilisában közel 720 ezer fő dolgozott távmunkában, ez a 15–64 éves foglalkoztatottak 16,8%-át jelentette. A koronavírus okozta járvánnyal összefüggésben a távmunkások száma az előző év áprilisához képest több mint tizenegyszeresére nőtt, foglalkoztatottakon belüli aránya pedig 15,3 százalékponttal bővült.

2019-ben az egy és két gyermeket nevelő nők foglalkoztatása emelkedett

A nők foglalkoztatási aránya 2010, a férfiaké 2011 óta folyamatosan növekszik, az elmúlt évben a férfiak mutatója 77,3, a nőké 63,0% volt, 1,0, illetve 0,7 százalékponttal magasabb a 2018. évinél. A nőkre jellemző alacsonyabb foglalkoztatási szint okai között a hagyományos női szerepvállalás – családi kötöttségek, gyermek- és idősgondozás – mellett a nők 40 év munkaviszony utáni nyugdíjba vonulási lehetősége egyaránt szerepel.

2019-ben a 15–64 éves női foglalkoztatottak száma 2 millió 1 ezer főt tett ki, lényegében ugyanannyit, mint az előző évben, míg a kilenc évvel korábbanál 274 ezer fővel magasabb volt. A nők munkaerőpiaci aktivitását az általuk gondozott gyermek(ek) száma alapvetően determinálja. A munkaerőhiány mérséklésének egyik bázisát éppen

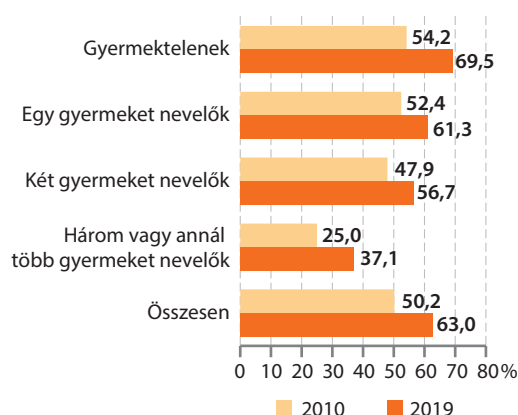
a kisgyermeket nevelő, illetve nagycsaládos nők jelentik, speciális igényeik figyelembevételével, juttatások és kedvezmények nyújtásával (pl. a kisgyermek ellátását szolgáló intézményhálózat férőhelyszám-növekedése, az anyagi ösztönző rendszer, adókedvezmények, gyes/gyed melletti munkavállalás lehetősége)³⁾, amivel munkaerőpiaci szerepvállalásukat motiválták. Jelenleg a nők foglalkoztatási rátája a gyermekek számának növekedésével párhuzamosan mérséklődik: a gyermektelenek körében a legmagasabb (69,5%), a három vagy annál több gyermekről gondoskodóké pedig a legalacsonyabb (37,1%). Éves összehasonlításban az egy, és a két gyermeket nevelő nők mutatója nőtt a leginkább (1,9 és 0,8 százalékponttal), ugyanakkor a nagycsaládosoké 1,2 százalékponttal csökkent.

²⁾ Az elmúlt 4 hétben (rendszeresen vagy alkalmanként) távmunkát végzetteket jelenti.

Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés.

³⁾ Forrás: *Munkaerőpiaci helyzetkép, 2014–2018*. KSH, Budapest, 2018.

4.3. ábra A 15–64 éves nők foglalkoztatási aránya a háztartásban élő gyermekek* száma szerint

* Gyermekek: 0–24 éves inaktív, gyermek státuszú személy.

Mindhárom fő korcsoportban (a 15–24, a 25–54 és az 55–64 éveseknél) alapvetően javuló foglalkoztatási trend érvényesült az elmúlt években. 2019-ben a 15–24 éves fiatal foglalkoztatottak száma és aránya elmaradt az egy évvel korábbitól, 28,5%-uk minősült foglalkoztatottnak, ez 0,5 százalékpontos csökkenést jelentett, ugyanakkor 2010-hez viszonyítva jelentősen, 10,3 százalékponttal nőtt. A foglalkoztatottak legnépesebb cso-

portját (3,4 millió fővel) a legjobb munkavállalási korú, 25–54 évesek tették ki, 84,4%-os foglalkoztatási arányuk 0,4 százalékponttal meghaladta az előző évit. Az 55–64 évesek a nyugdíjkorhatár emelése folytán a foglalkoztatottak létszámnövekedésének fő forrásai. (2010-hez képest másfélszeresére, közel 700 ezer főre emelkedett a korcsoportban foglalkoztatottak száma.) Foglalkoztatási arányuk egy év alatt 2,3 százalékponttal, 56,7%-ra bővült.

A foglalkoztatottak **iskolai végzettsége** alapvetően befolyásolja a munkavállalási, elhelyezkedési lehetőségeket, napjainkban a kvalifikáltabb munkavállalók nagyobb eséllyel válnak foglalkoztatottá. 2018-ban a foglalkoztatottak 11%-a legfeljebb alacsonyfokú, 61%-a középfokú, 28%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A tendencia változatlan: a középfokúak aránya mérséklődött, a felsőfokúaké emelkedett, miközben a legfeljebb alacsonyfokú végzettségűeké lényegében változatlan maradt. 2019-ben a legfeljebb alacsonyfokú végzettségűek foglalkoztatási aránya (39,4%) megegyezett az előző évivel, a középfokúaké (74,8%) jelentősen, a felsőfokú végzettségűeké (85,2%) kismértékben nőtt.

GYERMEKGONDOZÁS ÉS MUNKAVÉGZÉS

A gyermekgondozás és a munka összehangolása komoly kihívást jelent a munkaerőpiaci szereplők számára. A 2018. II. negyedévi adatgyűjtés szerint hazánkban a 25–49 évesek 45%-a (1,2 millió fő) gondozott munkavégzés mellett 15 év alatti gyermeket. A legnagyobb arány Pest, Nógrád és Komárom-Esztergom megyét, a legkisebb Zala megyét és Budapestet jellemezte. Viszonylag kis részük, mindösszesen 6,6%-uk dolgozott jellemzően vagy alkalmanként otthonról.

A foglalkoztatottak 40%-a élt 15 évesnél fiatalabb gyermekkel egy háztartásban, legtöbbjük egy gyermeket nevelt.

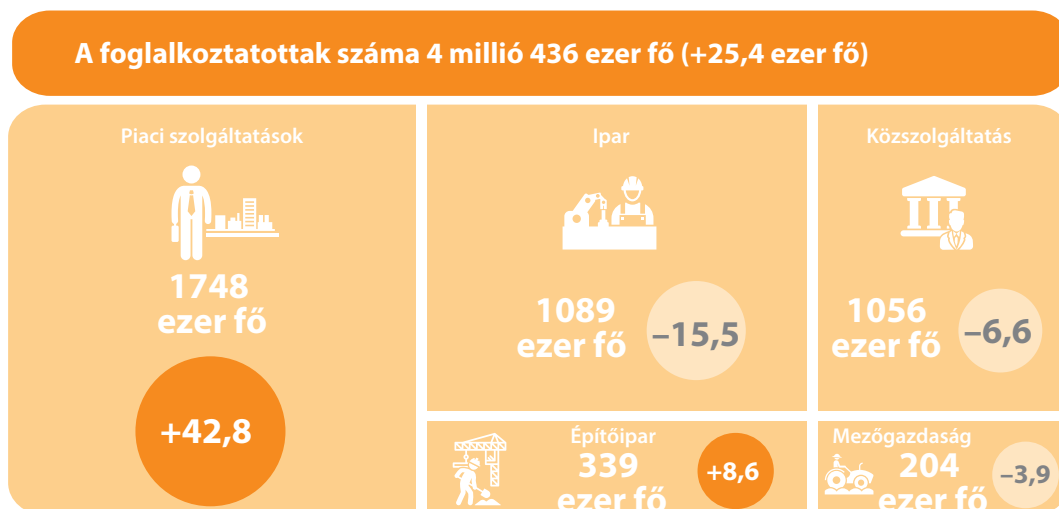
4.1. tábla A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya, 2019

Megnevezés	Foglalkoztatási arány		
	%	változása	
		2010-hez képest	2018-hoz képest
Nem			
Nő	63,0	+12,7	+0,7
Férfi	77,3	+17,5	+1,0
Korcsoport			
15–24 éves	28,5	+10,3	–0,5
25–54 éves	84,4	+12,0	+0,4
55–64 éves	56,7	+23,1	+2,3
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség			
Legfeljebb alapfokú	39,4	+14,0	0,0
Középfokú	74,8	+14,1	+1,1
Felsőfokú	85,2	+7,7	+0,2
Összesen	70,1	+15,2	+0,9

2019-ben a **nemzetgazdaság szektorai** közül az agráriumban és az iparban kevesebben, az építőiparban és a szolgáltatás területén többen dolgoztak az egy évvel korábbinál. A mezőgazdaságban a 15–64 éves foglalkoztatottak 4,6%-a, 204 ezer fő dolgozott, ez közel 4 ezer fős csökkenést jelentett a 2018. évihez viszonyítva. Az iparban a korcsoporthoz tartozók negyedét, 1 millió 89 ezer főt foglalkoztattak, mintegy 16 ezer fővel kevesebbet az előző évinél. Az ipar négy nemzetgazdasági ága közül csak a bányászatban bővült a létszám, míg a feldolgozóiparban és a víz- és hulladékgazdálkodásban kissé csökkent, az energiaipart ugyanakkor jelentős létszámvesztés érte. Az építőiparban 2019-ben is folytatódott a – 2013 óta tartó – növekedés: a közel 339 ezer fős létszám egy év alatt

8,6 ezer fővel gyarapodott. A szolgáltatás szektorban a foglalkoztatottak 63%-a dolgozott, 2 millió 804 ezer fős számuk 36 ezer fővel meghaladta a 2018. évit. A piaci szolgáltatást ellátó ágakban közel 43 ezer fős létszámbővülés történt. Ezen belül a szállítás, raktározás, a vendéglátás, az információ és kommunikáció, továbbá a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység területén többen, miközben a pénzügyi szolgáltatás, illetve az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység területén kevesebben dolgoztak. A jellemzően közszolgáltatást végző foglalkoztatottak száma mintegy 7 ezer fővel elmaradt a 2018. évitől, a három fő területen ellentétes folyamatok zajlottak: míg a közigazgatásban visszaesett, addig az egészségügyi szolgáltatásban jelentősen, az oktatásban kissé bővült a létszám.

4.4. ábra A foglalkoztatottak száma és változása nemzetgazdasági szektorok szerint, 2019
(az előző év azonos időszakához képest)

Rekordalacsony szintű a munkanélküliség

2019-ben a munkanélküliség szintje a munkaerő-felmérés 28 éves történetének a legalacsonyabb értékére csökkent. A 15–64 éves népesség körében mért munkanélküliségi ráta 3,5%-os értéke 0,3 százalékponttal alacsonyabb volt az egy évvel korábbinál, és 7,8 százalékponttal elmaradt a – gazdasági válság által előidézett magas szintű munkanélküliség csúcspontját jelentő – 2010. évitől.

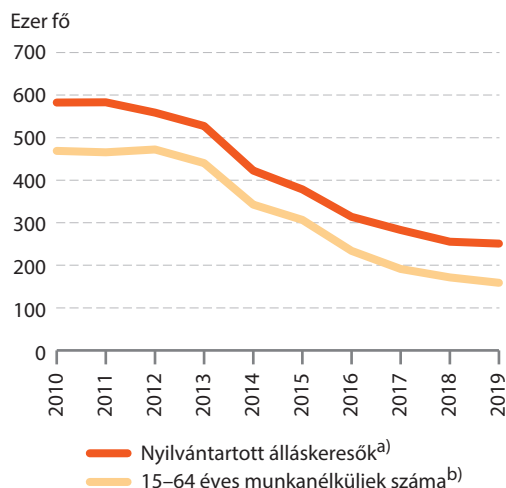
2019-ben a 15–64 éves **munkanélküliek száma** 159 ezer fő volt, 13 ezer fővel (7,6%-kal) alacsonyabb az előző évinél, miközben 2010-hez képest 66%-kal vissza-

esett. Az elmúlt évben a **nyilvántartott álláskeresők száma**⁴⁾ átlagosan 251 ezer főt tett ki, 4,4 ezer fővel (1,7%-kal) kevesebbet a 2018. évinél.

A **férfiak** és a **nők** munkanélküliségi szintje – a 2010–2012 közötti 11–12%-os csúcsot követően – 2019-ig folyamatosan mérséklődött. 2019-ben a 15–64 éves férfiak és nők munkanélküliségi rátája (3,4, illetve 3,5%) hasonló szintet ért el, utóbbiak körében az egy évvel korábbinál 0,5 százalékponttal mérséklődött, míg a férfiaknál lényegében változatlan maradt.

⁴⁾ Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ).

4.5. ábra A nyilvántartott álláskereső és a munkanélküliek számának alakulása

a) A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai.

b) A munkaerő-felmérés szerint.

A **korcsoportok** közül a fiatalabb generációkhoz tartozók vannak a legjobban kitéve a munkanélküliség negatív hatásainak, hosszú évek óta a 15–24 évesek munkanélküliségi rátája a legmagasabb. 2019-ben a fiatalok körében 11,4%-ot tett ki a mutató értéke, 1,2 százalékponttal többet az egy évvel korábbinál. Majdnem minden negyedik munkanélküli a fiatalok közül került ki, de a legnépesebb csoportot az ún. legjobb munkavállalási korú, 25–54 évesek jelentették. Utóbbiak munkanélküliségi rá-

tája egy év alatt 0,4 százalékponttal, 3,0%-ra csökkent. Hasonlóan alakult az idősebb, 55–64 évesek munkanélküliségi rátája is, a 2,2%-os érték 0,3 százalékponttal javult 2018-hoz képest, ezáltal rekordalacsony szintet ért el.

2019-ben **iskolai végzettség** szerinti bontásban a legfeljebb alap- és középfokú végzettségűek munkanélküliségi szintje (9,8, illetve 3,0%) mérséklődött, viszont a felsőfokú végzettségűeké (1,6%) lényegében nem változott a 2018. évihez képest.

A korábbi években javuló munkaerőpiaci környezet eredményeként a **tartósan, legalább egy éve munkanélküliek aránya**, valamint az **álláskeresőssel eltöltött idő hossza** csökkent. (Előbbi mutató abból a szempontból bír jelentőséggel, hogy a munkanélküliként eltöltött idő elhúzódása negatívan befolyásolja az egyén munkába állásának esélyeit.) 2019-ben – a munkaerőpiac akkori, kedvező állapota folytán – a munkájukat elvesztők jelentős része viszonylag könnyen talált újra munkát. A 15–64 éves népességen belül a tartósan munkanélküliek aránya egy év alatt 6,6 százalékponttal, 34,4%-ra visszaesett. Ezzel párhuzamosan az álláskeresők sokkal kevesebb időt töltöttek munkakereséssel, 2019-ben átlagosan 12,9 hónapot, szemben a megelőző évi 15,8 hónappal.

4.2. tábla A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája, 2019

Megnevezés	Munkanélküliségi ráta		
	%	változása	
		2010-hez képest	2018-hoz képest
Nem			
Nő	3,5	−7,2	−0,5
Férfi	3,4	−8,3	−0,1
Korcsoport			
15–24 éves	11,4	−15,0	+1,2
25–54 éves	3,0	−7,4	−0,4
55–64 éves	2,2	−5,6	−0,3
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség			
Legfeljebb alapfokú	9,8	−15,8	−0,6
Középfokú	3,0	−7,5	−0,3
Felsőfokú	1,6	−3,0	+0,1
Összesen	3,5	−7,8	−0,3

A magyar foglalkoztatás szintje uniós átlag feletti

2010-ben az **Európai Unió** (EU28) tízéves programot (Európa 2020) hagyott jóvá, ennek a munkaerőpiacra vonatkozó részében rögzítésre került, hogy – a 20–64 éves népesség tekintetében – 2020-ra a foglalkoztatás aránya 75%-os értéket érjen el. 2019 folyamán Magyarország teljesítette a vállalását. Ennek a korcsoportnak a foglalkoztatási szintje 2019 IV. negyedévében 75,6% volt (magasabb, mint az Európa 2020 célér-

téke), 0,9 százalékponttal több az egy évvel korábbinál, és 1,5 százalékponttal meghaladta az EU28 átlagát.

Az uniós tagállamokban a foglalkoztatás szintje folyamatosan bővült az elmúlt években, ennek eredményeként az országok döntő többségében 2019-re meghaladta a válságot megelőző szintet⁵⁾. A jelenleg rendelkezésre álló legfrissebb, 2019. IV. negyedévi adatok tükrében – a 20–64 éves

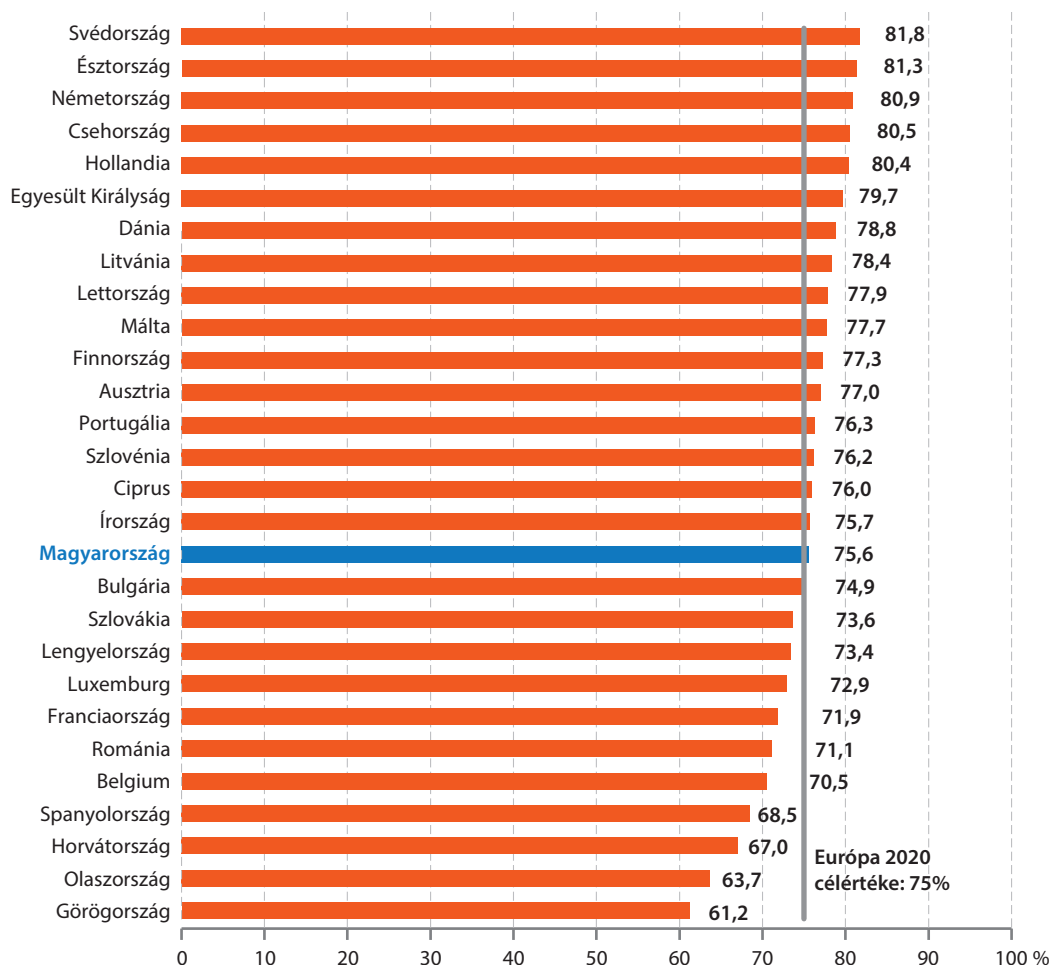
⁵⁾ 2019 IV. negyedévében a 28 uniós tagállam közül egyedül Cipruson és Görögországban volt alacsonyabb a foglalkoztatás szintje, mint a válság kezdetét jelentő, 2008. IV. negyedévi.

korcsoport esetében – a foglalkoztatás értéke Belgium, Csehország, Luxemburg, Szlovénia és Svédország kivételével mindegyik uniós tagországban magasabb volt az egy évvel korábbinál. (Az első két tagország foglalkoztatási szintjét stagnálás, utóbbi kettőét pedig mérséklődés jellemezte az adott időszakban.) Az Európai Unió egészére számított 74,1%-os átlagszint 0,7 százalékponttal

meghaladta a 2018. IV. negyedévit. A foglalkoztatás szintje 17 tagállamban elérte a 2020-ra célul kitűzött értéket.

A **visegrádi országok** foglalkoztatási szintje lendületesen bővült, 2019. IV. negyedévében Csehországban volt a legmagasabb (80,5%), Lengyelországban és Szlovákiában pedig közel azonos, 73,4 és 73,6%-os.

4.6. ábra Foglalkoztatási arány az Európai Unióban, 2019. IV. negyedév
(a 20–64 éves népességén belül)

4.3. tábla A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya a visegrádi országokban főbb demográfiai jellemzők szerint, 2019. IV. negyedév

(%)

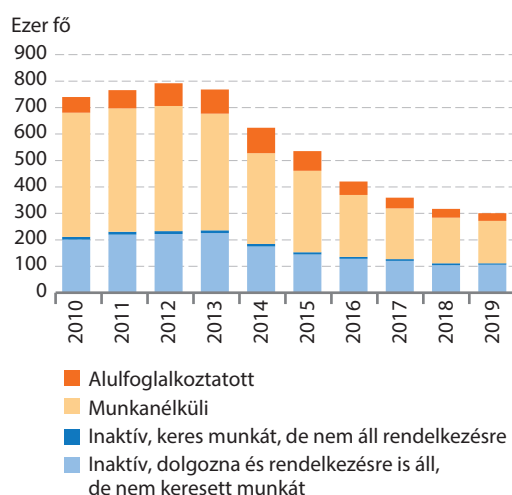
Megnevezés	Cseh-ország	Lengyel-ország	Magyar-ország	Szlovákia	EU28 átlaga
Nem					
Férfi	87,8	81,6	83,4	80,1	79,8
Nő	73,0	65,2	67,8	67,0	68,5
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség					
Alapfok	55,7	44,5	55,9	36,5	56,9
Középfok	81,7	69,6	76,6	75,9	74,1
Felsőfok	84,2	88,4	84,9	80,7	85,2
Együtt	80,5	73,4	75,6	73,6	74,1

A hazai munkaerő-tartalék tovább apadt

A hazai munkaerőpiacon a **potenciális munkaerő-tartalékot**⁶⁾, vagyis a munkaerő-kínálatot jelentők körét az elmúlt években folyamatos és nagyarányú mérséklődés jellemezte. 2019-ben a 15–74 éves népességben belül 301 ezer főt tett ki azok száma, akiknek foglalkoztatásba integrálására lehet számítani, ez 16,5 ezer fővel (5,2%-kal) elmaradt az egy évvel korábbtól, a 2010. évinek pedig a négytizedére zsugorodott. A foglalkoztatottak közül az alulfoglalkoztatottak tartoznak ide, számuk egy év alatt 4,2 ezer fővel, 29,1 ezer főre csökkent. (A közfoglalkoztatott a klasszikus értelemben vett fogalomkörnek nem eleme, jöllehet az elsődleges munkaerőpiac szempontjából ez a szegmens is tartaléknak tekinthető.) A legnépesebb csoportot a munkanélküliek alkották, 160 ezer fős létszámuk több mint 12 ezer fővel kevesebb volt a megelőző évinél. Az inaktívak közül a dolgozni akaró, de rendelkezésre nem állók 5,9 ezer fős

száma az egy évvel korábbihoz viszonyítva 1,7 ezer fővel (22%-kal) visszaesett, míg a rendelkezésre álló, de munkát nem keresőké 1,8 ezer fővel, 106 ezer főre nőtt.

4.7. ábra A potenciális munkaerő-tartalék létszámának alakulása

⁶⁾ Potenciális munkaerő-tartaléknak tekintendők az International Labour Organization (ILO) szerinti munkanélküliek mellett mindazon inaktív személyek, akiknél – az ILO-munkanélküliségre vonatkozó hármass definíciójából – vagy az aktív munkakeresés, vagy a két héten belüli rendelkezésre állás kritériuma nem teljesül. További tartaléknak számítanak az alulfoglalkoztatottak, vagyis azok, akik teljes munkaidős állás hiányában kényszerülnek részmunkaidőben dolgozni.

A **betöltésre váró üres álláshelyek** száma és aránya előrejelzéssel szolgál a gazdaságban pótlólagosan szükségessé váló munkavállalók nagyságát illetően. 2012 és 2018 között – nemzetgazdasági szinten⁷⁾ – az üres álláshelyek száma folyamatosan és jelentős mértékben nőtt, ez fordult 2019-ben csökkenésbe. Az elmúlt évben 78,7 ezer olyan üres vagy a közeljövőben megüresedő álláshelyet jelentettek, amelynek mielőbbi betöltése érdekében a munkáltatók már lépéseket tettek (pl. közvetítőcéghez fordultak, hirdetést adtak fel), ami 5,8%-kal (4,8 ezerrel) elmaradt a 2018. évitől. Míg a

vállalkozások területén a munkaerőigény 10%-kal, 54,8 ezer főre csökkent, addig a költségvetésben és a nonprofit szférában az előző évinél 6,9 és 4,6%-kal több álláshely (20,5 és 3,5 ezer) minősült betölten-dőnek. 2019-ben az üres álláshelyek aránya nemzetgazdasági szinten 2,5%-ot tett ki. Magas munkaerő-keresleti igény jellemezte az egészségügy (4,1%) és az információ, kommunikáció (3,3%) területét, ezzel szemben a legkevesbé a mezőgazdaság (1,1%) és az ingatlanügyletek (1,3%) nemzetgazdasági ágban küzdöttek létszámgondokkal.

4.4. tábla **Az üres álláshelyek és a potenciális munkaerő-tartalék, 2019**

Megye	Üres álláshelyek száma ^{a)} , ezer darab	Potenciális munkaerő-tartalék száma, ezer fő
Baranya	1,3	17,9
Bács-Kiskun	2,1	12,8
Békés	1,2	12,4
Borsod-Abaúj-Zemplén	3,0	32,7
Budapest	32,7	37,9
Csongrád-Csanád	1,6	6,7
Fejér	3,8	10,5
Győr-Moson-Sopron	3,1	6,5
Hajdú-Bihar	2,1	21,8
Heves	1,4	9,3
Jász-Nagykun-Szolnok	2,6	17,7
Komárom-Esztergom	2,7	5,5
Nógrád	0,7	11,2
Pest	10,4	29,0
Somogy	2,1	14,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2,1	32,4
Tolna	1,1	7,1
Vas	1,5	4,8
Veszprém	2,1	5,0
Zala	1,2	5,2
Összesen	78,7	300,6

^{a)} Az intézmény székhelyének területi bontása alapján.

⁷⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek körében. Nemzetgazdasági szinten imputált adatokat is tartalmaz, egyúttal a fegyveres szervek foglalkozásai nélküli mutató.

2019-ben egyaránt kevesebb volt a potenciális munkaerő-tartalék és a betöltésre váró üres álláshelyek száma, előbbi továbbra is érdemben meghaladta az utóbbit. A munkaerőhiány abból adódhat, hogy a zsugorodó tartalék – képzettségi, ágazati, foglalkozási, regionális, vagy akár bérajánlási eltérésekből kifolyólag – kevésbé felelt meg a munkaadók munkaerőre vonatkozó igényeinek. Az üres álláshelyek potenciális munkaerő-tartalékhoz viszonyított aránya Budapesten volt a legkiemelkedőbb. Az egyes megyék között jelentős különbségek vannak: míg

Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg vagy Baranya megyében a magas tartaléklétszám kevés álláshellyel párosult (6,4–7,2%), addig Veszprém, Győr-Moson-Sopron vagy Komárom-Esztergom megyében (42,1–49,4%) sokkal kedvezőbbek voltak a dolgozni vágyók elhelyezkedési esélyei. (A területi különbségek kiegyenlítődesét segíthetné elő a belső mobilizáció élénkítése, ám ennek útjában leginkább a régiók, megyék fejlettségében tapasztalható eltérések, vagy a lakhatási feltételek – pl. a lakásbérleti, valamint a vételi és eladási árak – jelentős különbözősége állhat).

A MUNKAERŐ IRÁNTI KERESLET VÁLTOZÁSA

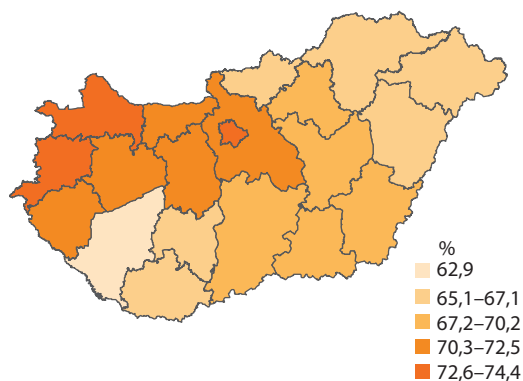
Magas munkaerő-kereslet jellemezte a munkaerőpiac elmúlt két évét. Ez a folyamat 2019 végén megtört, a koronavírus okozta járvány gazdaságot érintő negatív hatása pedig felerősítette ezt a csökkenő tendenciát. 2020. I. negyedév végén – előzetes adatok szerint – nemzetgazdasági szinten 58 ezer üres vagy a közeljövőben megüresedő álláshely volt, ez 28%-kal elmaradt az egy évvel korábitól, és 22%-kal alacsonyabb, mint az előző negyedévi. A visszaesés csaknem teljes egészében a vállalkozásoknál történt folyamatok eredménye, itt egy év alatt 41%-kal mérséklődött a pótlólagos létszámgigény. Nemzetgazdasági ágakat tekintve a közigazgatás, az oktatás és a humán egészségügyi, szociális ellátás kivételével mindenhol csökkent a munkaerő iránti kereslet az előző évihez viszonyítva, leginkább a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, az információ és kommunikáció, az adminisztratív tevékenységek (ide tartoznak pl. a munkaerő-kölcsönző cégek), a feldolgozóipar és az építőipar területén.

Az üres álláshelyek aránya is csökkent, a 2019 és a 2020. I. negyedévi zárónap között 2,5-ről 1,9%-ra.

A megyék többségében nőtt a foglalkoztatás és csökkent a munkanélküliség

2019-ben a megyék döntő többségét foglalkoztatásiarány-növekedés jellemezte (csökkenés Baranya, Komárom-Esztergom és Nógrád megyében történt), miközben a munkanélküliségi ráta egy év alatt hozzávetőlegesen annyi megyében mérséklődött, amennyiben nőtt. Győr-Moson-Sopron megye munkaerőpiaci helyzete messze a legkedvezőbb, itt a legmagasabb a foglalkoztatási arány (74,4%) és a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta (1,1%). Ezzel szemben Somogy megyében mérték – a kiemelkedő, 2,0 százalékpontos rátajavulás ellenére – a legkisebb, 62,9%-os foglalkoztatási arányt és Szabolcs-Szatmár-Beregben a legnagyobb, 8,3%-os munkanélküliségi rátát 2019-ben.

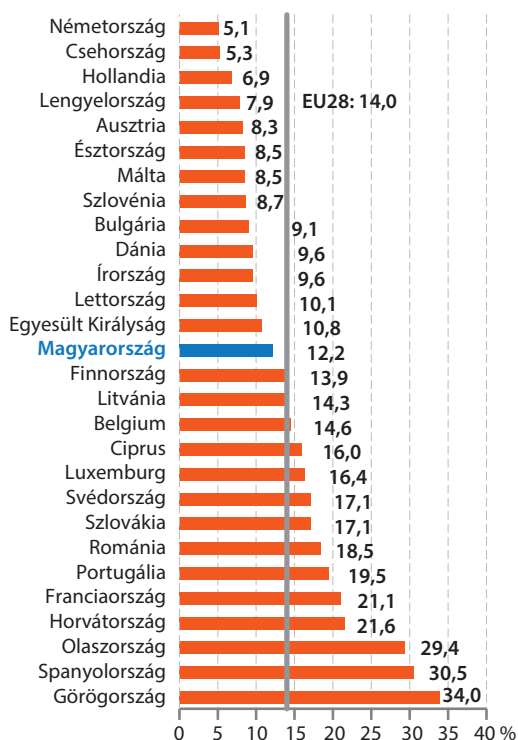
4.8. ábra **Foglalkoztatási arány, 2019**
(a 15–64 éves népességén belül)

Unió viszonylatban a magyar munkanélküliségi ráta az egyik legalacsonyabb

2019. IV. negyedévében a munkanélküliségi ráta uniós értéke – a 15–64 éves korcsoportban – 6,3%-ot tett ki, 0,4 százalékponttal alacsonyabbat az egy évvel korábnál. A tagországok döntő többségét szintén mérséklődő tendencia jellemezte, kivétel ez alól Finnország, Litvánia, Luxemburg és Svédország, ahol némileg nőtt, továbbá Csehország és Portugália, ahol pedig stagnált a mutató értéke. A munkanélküliség szintje Csehországban, Lengyelországban, Németországban, Hollandiában, Máltán és Magyarországon volt a legalacsonyabb, 2,1–3,4% közötti, Görögország és Spanyolország esetében pedig a legmagasabb: 16,9 és 13,9%-os. Az ifjúsági munkanélküliség által 2019. IV. negyedévben leginkább a görög (34,0%) és a spanyol fiatalok (30,5%) voltak érintettek. Ezzel szemben Németországban a 15–24 éves fiatalok munkanélküliségi rátája 5,1% volt. A magyar fiatalok körében a mutató 12,2%-os értéke alacsonyabb az uniós 14,0%-os átlagánál.

4.9. ábra Ifjúsági munkanélküliségi ráta az uniós országokban, 2019. IV. negyedév (a 15–24 éves népességen belül)

4.5. tábla A 15–64 éves korcsoport munkanélküliségi rátája a visegrádi országokban főbb demográfiai jellemzők szerint, 2019. IV. negyedév

(%)

Megnevezés	Cseh-ország	Lengyel-ország	Magyar-ország	Szlovákia	EU28 átlaga
Nem					
Férfi	1,8	2,7	3,2	5,4	6,0
Nő	2,4	3,2	3,5	6,1	6,5
Korcsoport					
15–24 éves	5,3	7,9	12,2	17,1	14,0
25–54 éves	1,9	2,6	2,9	5,2	5,6
55–64 éves	1,9	2,2	1,8	4,0	4,7
Együtt	2,1	2,9	3,4	5,7	6,3

Az inaktívak száma és aránya tovább csökkent

2019-ben 1 millió 732 ezer fő tartozott a 15–64 éves gazdaságilag inaktívák közé – akik sem foglalkoztatottként, sem munkanélküliként nincsenek jelen a munkaerőpiacon –, számuk egy év alatt 55 ezer, a 2010. évihez képest pedig 833 ezer fővel (32%-kal) fogyott. Az inaktívák két legnépesebb csoportját a nyugdíjasok, járadékosok (561 ezer fő), valamint a nappali tagozatos tanulók (619 ezer fő) tették ki, létszámuk egy év alatt 51 ezer, illetve 8,7 ezer fővel csökkent. A nyugdíjasok, járadékosok létszáma elsősorban a nyugdíjkorhatár 2021-ig tartó folyamatos emelésének, illetve a csoport tagjainak foglalkoztatása esetén igénybe vehető kedvezmény miatt mérséklődött, míg a tanulók létszámcsökkenésében főleg demográfiai okok és kedvező reálfolyamatok⁸⁾ játszottak szerepet. Kissé mérséklő-

dött a gyermekgondozási ellátást igénybe vevők száma, miközben többen részesültek álláskeresési, szociális ellátásban, ápolási díjban és árvaellátásban, illetve nőtt az egyéb inaktívák száma is a 2018. évihez viszonyítva. Az inaktívakon belül az előző évihez képest 13-ról 14%-ra emelkedett azoknak az aránya, akik szeretnének munkát vállalni.

2019-ben száz, 15–64 éves közül 27 fő volt inaktív, 2018-ban 28, 2010-ben pedig 38 fő. Uniós összehasonlításban az inaktivitás arányát tekintve – a folyamatos ráta-csökkenés ellenére – a magyar mutató értéke magasnak tekinthető a tagországok között, viszont a hazai és az EU28 átlaga (27,2% és 25,8%) közötti különbség tovább apadt, 2018 IV. és 2019 IV. negyedéve között 1,6 százalékpontból 1,4 százalékpontra.

⁸⁾ A gazdaság bizonyos szektorai jelentős humán erőforrás-hiánnyal küzdenek, ezeken a területeken a munkaerőt (beleértve a diákokat) akár drágábban is alkalmazzák. Másik oldalról mindez úgy jelenik meg, hogy elsősorban a felsőoktatásban tanulók számára az ilyen alkalmazás vonzóbbá teszi a tanulmányok melletti munkavégzést.

Forrás: *Munkaerőpiaci folyamatok*, 2019. I. félév. KSH, Budapest, 2019. október 24.

KÖZNEVELÉS, FELSOŐOKTATÁS

Az oktatás szerepe meghatározó a tudás és a kultúra átadásában, az iskolai végzettség szintje pedig befolyásolja

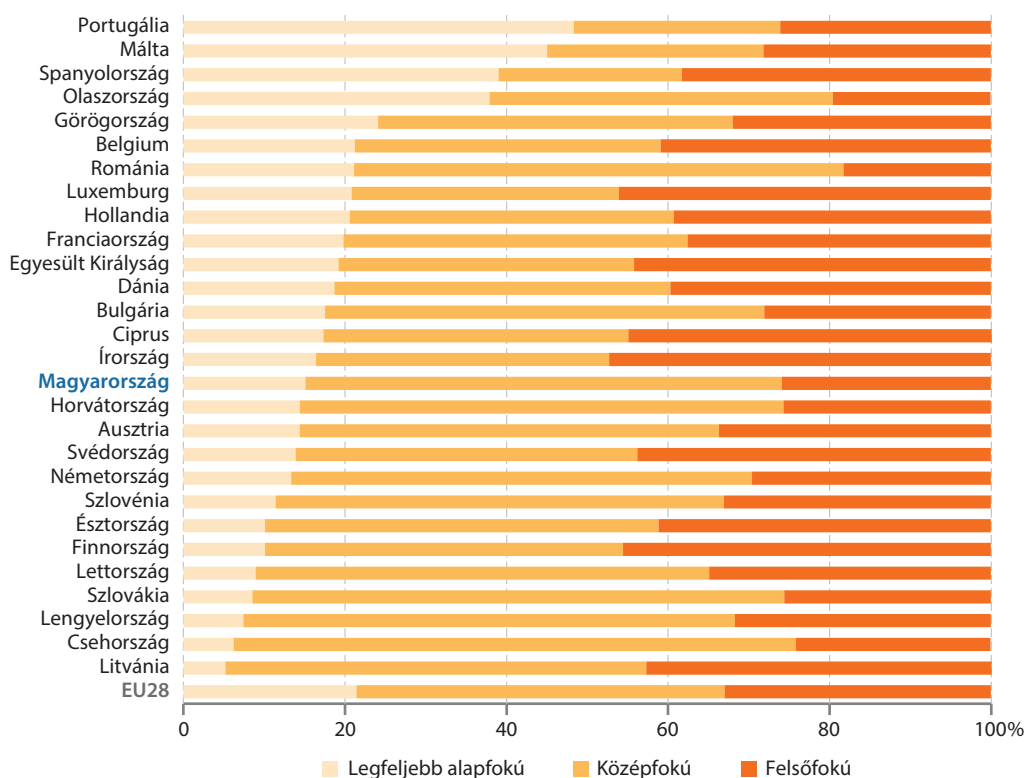
a munkavállalási esélyeket, hatással van a gazdasági fejlődésre, valamint a társadalmi integrációra is.

A népesség iskolai végzettsége tekintetében kettősség figyelhető meg

A 25–64 éves népesség **iskolai végzettségét** tekintve Magyarországot uniós összehasonlításban kettősség jellemzi. Kedvező, hogy

a legfeljebb alapkú végzettségűek aránya 2019-ben 6,3 százalékponttal volt az uniós átlag alatt, ugyanakkor kedvezőtlen, hogy

4.10. ábra A 25–64 éves népesség megoszlása a legmagasabb iskolai végzettség szerint az uniós tagországokban, 2019

a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 7,2 százalékponttal elmaradt attól. A többi visegrádi országhoz (Csehország, Lengyelország, Szlovákia) viszonyítva azonban Magyarországon a legmagasabb (15,0%) az alacsony végzettségűek aránya, és a leg-

alacsonyabb a középfokú végzettségűeké (59,0%). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők részesedése nálunk 26,0%, Lengyelországban ennél 6,0 százalékponttal nagyobb, Csehországban és Szlovákiában ugyanakkor a magyarországinál valamelyest kisebb volt.

Csökkenő gyermeklétszám, kevesebb iskolás

A 2019/2020-as tanévben az iskolarendszerű oktatásban – a köznevelésben és a felsőoktatásban együtt, a fejlesztő nevelés-oktatást is figyelembe véve – 1 millió 838 ezren vettek részt, az egy évvel korábbinál 0,1%-kal (2324 fővel), a 2010. évinél 13%-kal (285 ezer fővel) kevesebben. A leginkább érintett korcsoport, a 3–22 évesek létszáma az utóbbi időben évről évre csökkent, 2020. január 1-jén 9,7%-kal volt kisebb, mint 2011-ben.

Az iskolába járók számának nagyobb fokú visszaesése mögött elsősorban a felsőoktatás korábbi expanziójának lecsengése áll: a felsőoktatási intézmények hallgatólétszáma 2010 óta 21%-kal visszaesett, ugyanakkor többen mennek külföldre tanulni.

Az általános iskolát nappali rendszerű oktatás keretében sikeresen befejezők száma 2019-ben 90 ezer volt, ami – összhangban a 2011/2012. tanévet kezdők létszámnövekedésével – a 2018. évit 1,2%-kal felülmúlta, ugyanakkor a 2010. évitől 16%-kal elmaradt. Sikeres érettségi vizsgát közel 67 ezer, az előző évinél 2,5%-kal kevesebb diák tett, kilenctizedük nappali oktatásban. 2019-ben visszaesett a szakmai vizsgát tett tanulók száma, összesen 49 ezer fő szerzett szakképesítést, közel kétharmaduk nappali oktatás keretében. Felsőfokú oklevelet az előző évinél 3,4%-kal kevesebb, 49 ezer hallgató kapott, közülük 36 ezren nappali képzésben vettek részt. A nappali képzésben felsőfokú végzettséget szerzők aránya 2010 és 2019 között 72% és 75% között ingadozott.

Nőtt az óvodás gyermekek száma

Az **óvoda** a köznevelés részét képezi, jelentősége nem merül ki a gyermekek felügyeletében, ugyanis alapvető fontosságú a hátrányos helyzetű családok gyermekeinek szocializációja szempontjából, valamint – hasonlóan a bölcsődei ellátáshoz – segíti a nők gyermekgondozással töltött időszakát

követően a munkaerőpiacra történő visszatérést, így közvetve magát a gyermekvállalást is. 2015 szeptemberétől kezdődően hazánkban ötéves helyett hároméves kortól kötelező óvodába járni.

Az óvodai feladatellátási helyek száma 2013-ig csökkent, azóta emelkedik.

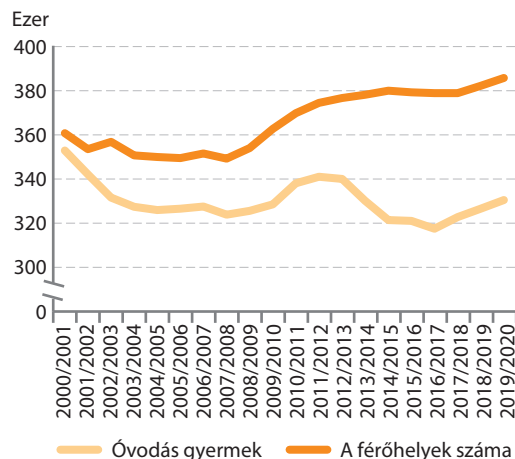
2019-ben összesen 4608 feladatellátási hely fogadta a gyermekeket, 10-zel több, mint egy évvel korábban. A férőhelyek száma az ezredfordulótól meghaladta az óvodás gyermekekét, bár ez – a területi egyenlőtlenségek következtében – nem mindenhol jelentette az igények teljes mértékű kielégítését. 2019-ben az országban 386 ezer férőhelyet biztosítottak. Az óvodás gyermekek 331 ezres száma az egy évvel korábbinál 1,2%-kal több, a 2010. évinél 2,3%-kal kevesebb volt. 2019-ben száz férőhelyre átlagosan 86 óvodás gyermek jutott.

A 2019/2020-as nevelési évben – az előző évihez hasonlóan – 31 ezer óvodapedagógus dolgozott, 2,3%-kal több, mint 2010-ben. Emiatt és az alacsonyabb gyermeklétszám miatt javult az óvodapedagógusi ellátottság: 2019-ben egy pedagógusra 10,6 – míg 2010-ben 11,1 – gyermek jutott. Az óvodai csoportok átlagos létszáma 21,9 fő volt, 1,3-del kevesebb a 2010. évinél.

Uniós összehasonlításban a közoktatás legkorábbi szakaszában való részvétel tekintetében Magyarország 2018. évi 96%-os

aránya felülmúlta az EU átlagát. 98%-os vagy afeletti volt a részvétel Dániában, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Írországon, Belgiumban valamint Spanyolországban. Hat tagállam mutatójának értéke 90% alatt maradt, a legalacsonyabb hányad Görögországot (75%), Horvátországot (81%), valamint Szlovákiát és Bulgáriát (egyenként 82%) jellemezte.

4.11. ábra Az óvodás gyermekek és az óvodai férőhelyek számának alakulása

Tovább csökkent az általános iskolai tanulók száma

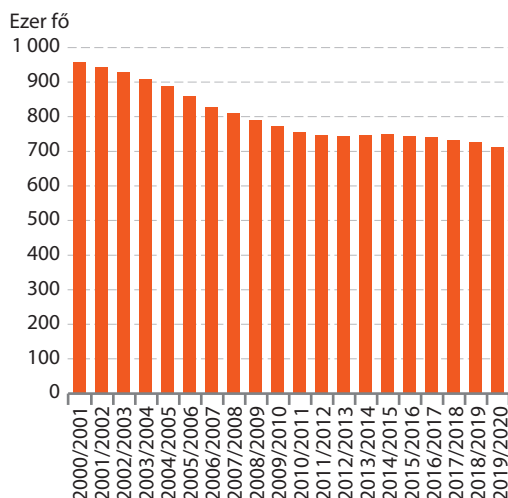
Az általános iskolákban tanulók számát alapvetően az érintett gyermekkorosztály létszáma határozza meg. A 2019/2020-as tanévben az **általános iskola** nappali rendszerű oktatásban résztvevők száma az előző évihez képest 0,8, a 2010/2011-eshez mérten 4,8%-kal csökkent. A beiratkozott **tanulók létszáma** a 3601 iskolai feladatellátási helyen 720 ezer főt tett ki. A 2019/2020-as tanévben az első évfolyamos tanulók 92 ezer

fős létszáma az egy évvel korábbinál 0,8%-kal magasabb volt. A 2019/2020-as tanévben az általános iskolai napközis és egész napos iskolai oktatásban részesülő tanulók aránya 54,5%-ot tett ki.

A pedagógusok száma az ezredfordulótól 2012-ig lényegében folyamatosan, 90 ezer-ről 72 ezerre esett vissza, azóta változóan alakult. 2019-ben 75 ezren dolgoztak pedagógusként, 2,5%-kal többen, mint

2010-ben, az egy évvel korábbihoz képest viszont 1,4%-kal kevesebben. Az egy pedagógusra jutó diákok száma a 2010. évi 10,3-ról 2019-re 9,5-re csökkent.

4.12. ábra **Az általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban**

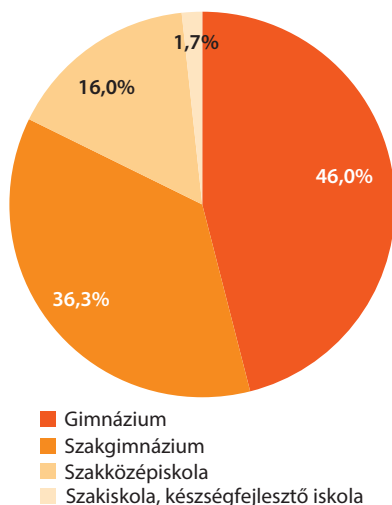
Az oktatásból, képzésből való lemorzsolódást mutatja az ún. **korai iskolaelhagyók aránya**, vagyis a 18–24 évesek közül azoké, akik legfeljebb alapképzéssel rendelkeznek, és a továbbiakban nem vettek részt sem iskolarendszerű oktatásban, sem felnőttképzésben. A lisszaboni stratégia folytatásaként 2010-ben elfogadott Európa 2020 stratégiai program egyik célkitűzése a korai iskolaelhagyók arányának uniós szinten 10%-ra történő csökkentése. (Hazánk is ezt határozta meg célkitűzésként.) Ez az arány Magyarországon, 2019-ben 11,8% volt, a 10,3%-os uniós átlagnál magasabb, az unió tagállamai között pedig a hatodik legnagyobb. A mutató értéke 2010-hez képest 1,0 százalékponttal emelkedett, miközben az uniós átlag 3,6 százalékponttal csökkent. A leszakadók aránya hazánkban a férfiaknál (12,7%) – az uniós tagországok többségéhez hasonlóan – magasabb volt, mint a nők esetében (10,9%).

A gimnázium súlya tovább nő a középfokú oktatásban

A hosszabb képzési idő, valamint kisebb részben az iskolázottság javulása is azt eredményezte, hogy a **középfokú oktatásban tanulók száma** az érintett gyermeklétszám csökkenése ellenére is kismértékben emelkedett a 2000-es években. Az új évtized elején azonban fordulat következett be, azóta a középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók száma jelentősen csökkent, 2019-ben 411 ezer főt tett ki, az előző évinél 1,3, a 2010. évinél 29%-kal kevesebbet.

2019-ben a középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók 46%-a gimnáziumba járt, részesedésük 0,9 százalékponttal növekedett az előző évihez képest. A 189 ezer gimnazista létszáma 0,7%-kal nagyobb volt, mint 2018-ban. A szakgimnáziumi, a szakközépiskolai és a szakiskolai, illetve készségfejlesztő iskolai tanulók létszáma egyaránt kisebb volt, mint egy évvel korábban. A legnagyobb mértékű (4,5%-os) csökkenés a szakközépiskolákban tanuló diákok körében történt.

4.13. ábra A középfokú, nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása a feladatellátási hely típusa szerint, 2019/2020

Az egy osztályra jutó tanulók száma a gimnáziumban volt a legnagyobb (28,5). A szaggimnáziumok esetében 23,0, a szakközépiskolákban 17,6, a szakiskolákban és készségfejlesztő iskolákban pedig 8,2 tanuló jutott átlagosan egy osztályra. Az egy osztályra jutó tanulók száma a gimnázium esetében nőtt, a többi intézménytípusnál csökkent az előző tanévhez viszonyítva. Az egy pedagógusra jutó tanulók számát tekintve három iskolatípus között kis különbségek voltak: a szakközépiskolákban 11,1, a gimnáziumokban 10,2, a szaggimnáziumokban 8,8 tanuló jutott egy pedagógusra, míg a szakiskolákban és készségfejlesztő iskolában átlagosan 4,5 fő.

A KORONAVÍRUS OKOZTA JÁRVÁNY DIGITÁLIS ÚTRA TERELTE AZ OKTATÁST

Magyarországon a felsőoktatási intézmények 2020. március 12-től, a köznevelési intézmények március 16-tól bezártak, a nevelést, oktatást a tantermen kívül, digitális munkarend szerint folytatták tovább.

A tankerületek szervezték meg azon iskolás gyermekek felügyeletét, akiknél ezt a szülők nem tudták otthon megoldani. Ennek keretében az általános és középfokú iskolák több mint harmada (36%-a) biztosított gyermekfelügyeletet. A két szélsőértéket jelentő megyében, Zalaiban az iskolák 69, Vas megyében pedig a 8,2%-a volt kijelölve csoportos gyermekfelügyeletre.

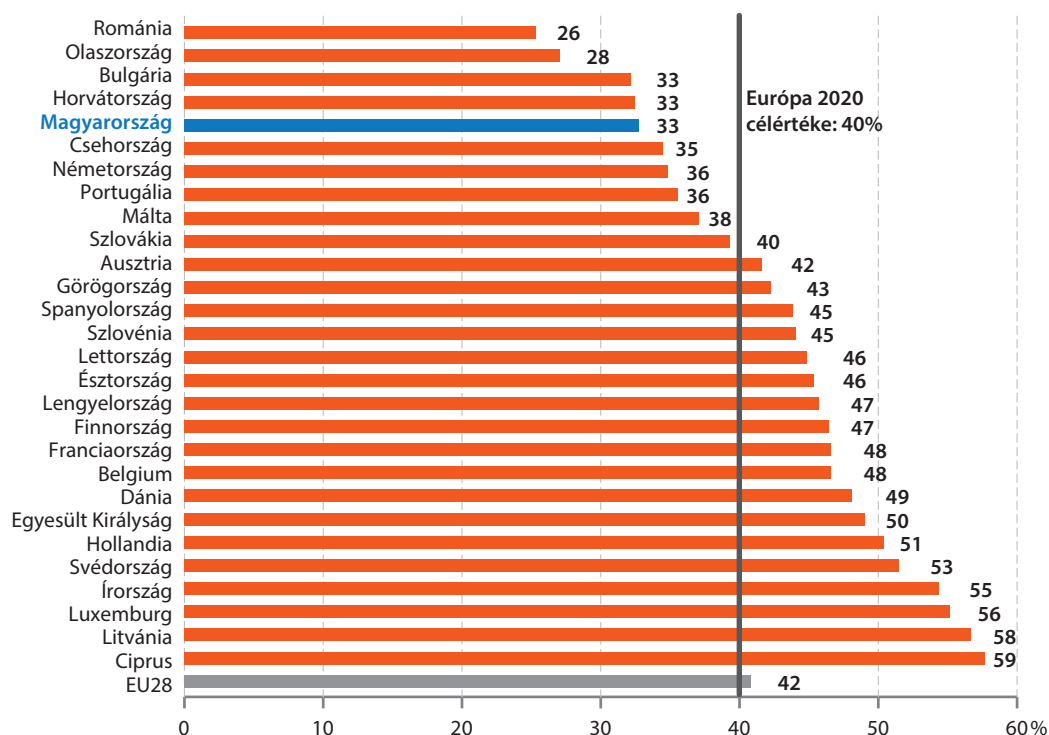
A 2019/2020-as tanévben 64 ezren tanulnak nappali rendszer szerint a gimnáziumok és szaggimnáziumok végzős 12., illetve a szakközépiskolák érettségi vizsgára felkészítő 13. évfolyamain. A diákok közel negyede Budapesten, további 6,0–7,8%-a Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Hajdú-Bihar megyében várta az új szabályok alapján megtartott érettségi vizsgákat.

Nőtt a felsőoktatásban tanulók létszáma

Az Európa 2020 stratégiai program – amely célul tűzte ki a versenyképesség növelését és a **tudásalapú gazdaság és társadalom** létrehozását – egyik célkitűzése a 30–34 éves népességre vonatkozóan a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése. Az egyes tagállamok által vállalt cél különböző (26% és 66% közötti), Magyarország 34%-ot tűzött ki célul, míg az Európai Unió

40%-ot. 2019-ben hazánkban ez az arány 33%-ot tett ki – 2010 óta 7,3 százalékponttal emelkedett –, az unió átlagától 2019-ben 8,2, 2010-ben 7,7 százalékponttal maradt el. A visegrádi országok közül Lengyelországban és Szlovákiában nagyobb (47, illetve 40%), Csehországban pedig lényegében ugyanakkora (35%) volt a diplomások aránya, mint hazánkban.

4.14. ábra A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 éves népesség körében, 2019

A felsőoktatásban, nappali képzés keretében a 2019/2020-as tanévben, felsőfokú alapképzésre 57 ezer fő jelentkezett, 72%-uk nyert felvételt. A felvettek aránya kismértékben – 0,4 százalékpont-

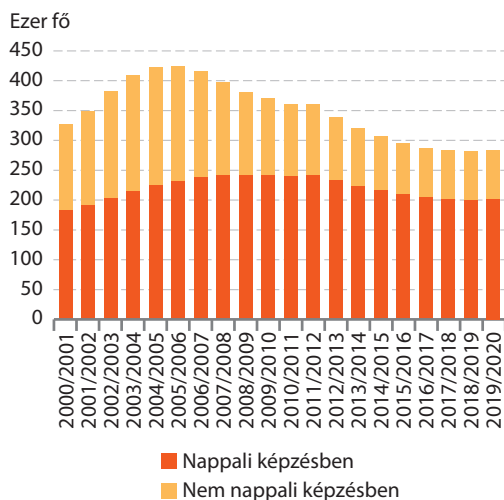
tal – emelkedett az előző évihez képest. Mesterképzésre (és osztatlan képzésre) 22 ezren jelentkeztek, a felvettek aránya – 0,7 százalékponttal – 64%-ra csökkent. Összesen 55 ezer főt vettek fel az egye-

temek és főiskolák nappali képzéseire, az összes jelentkezőn belüli arányuk⁹⁾ 70%-ot tett ki, lényegében ugyanannyit, mint egy évvel korábban.

A felsőoktatásban az 1990-es évek elején kezdődő expanzió 2004-ben lelassult, majd az évtized második felétől csökkent a **hallgatói létszám** (a nem nappali képzésben már 2005-től, a nappali képzésben 2009-től). Ezzel párhuzamosan a nappali képzésre járók részaránya emelkedett. 2019-ben az összesen 285 ezer hallgató 71%-a nappali képzés keretében tanult, ez 4,8 százalékponttal magasabb volt, mint 2010-ben.

A **felsőfokú alap- és mesterképzésben** (az osztatlan képzésben résztvevőkkel együtt) 249 ezer hallgató tanult 2019-ben, az előző évinél 1,2%-kal többen, ugyanakkor a 2010. évinél¹⁰⁾ 22%-kal kevesebben. 2019-ben a hallgatók 75%-a nappali képzés keretében folytatta tanulmányait, ami

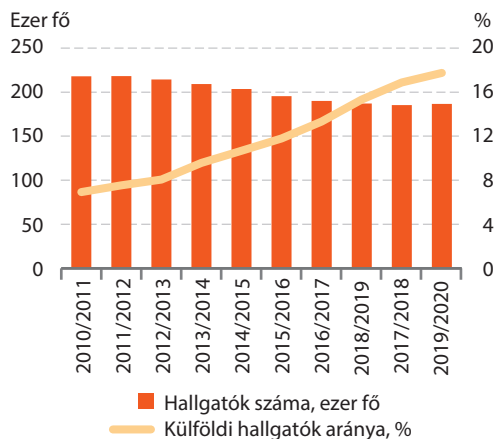
4.15. ábra A felsőoktatásban tanulók létszáma

⁹⁾ Az első helyen jelentkezettek összesített számát figyelembe véve.

¹⁰⁾ 2010-ben az egyetemi és főiskolai képzésben résztvevőkkel együtt.

4.16. ábra A hallgatók számának és a külföldi hallgatók arányának alakulása a nappali képzésben*

* A felsőfokú alap-, mester-, és osztatlan képzésben résztvevők száma. A 2016/2017-es tanévig az egyetemi, főiskolai hallgatókkal együtt.

6,5 százalékponttal meghaladta a 2010. évit. Közülük 64% államilag finanszírozott oktatásban részesült, arányuk az utóbbi években jellemzően csökkent, 2010 óta 8,6 százalékponttal.

A nappali felsőfokú alap- és mesterképzésre járó hallgatók között a **külföldiek** száma 15 ezerről 33 ezerre, aránya 6,9-ről 17,7%-ra nőtt 2010 és 2019 között. A 2019. évi adatok szerint a legtöbben Németországból és Kínából érkeztek (3354-en, illetve 2656-an), de viszonylag sokan – országonként 1000 fő feletti létszámban – jöttek Iránból, Szerbiából, Romániából és Szlovákiából is. Az Európai Unió tagállamaiból érkezett a külföldi tanulók 30%-a (összesen 9836 hallgató).

4.6. tábla A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók képzési területek szerint

Képzési terület	2010/2011-es tanév		2019/2020-as tanév	
	arány, %	rangsorszám	arány, %	rangsorszám
Gazdaság és irányítás	23,5	1.	16,8	1.
Műszaki tudományok	16,8	2.	15,3	2.
Egészségügy, szociális gondoskodás	9,7	3.	11,9	3.
Tanárképzés, oktatástudomány	6,7	7.	11,6	4.
Társadalomtudományok	9,6	4.	8,8	5.
Informatika	3,0	10.	8,2	6.
Humán tudományok	7,6	6.	5,3	7.
Szolgáltatás	9,3	5.	5,2	8.
Jog	4,9	8.	4,7	9.
Mezőgazdaság	2,5	11.	3,5	10.
Természettudományok	4,0	9.	2,8	11.
Művészetek	2,2	12.	2,6	12.
Nem besorolható	0,2		3,1	
Összesen	100,0		100,0	

A hallgatók képzési terület szerinti megoszlása alapján továbbra is a gazdasági és a műszaki képzések a legkedveltebbek. 2019-ben a gazdaság és irányítás képzési területen közel 42 ezren, műszaki szakokon 38 ezren tanultak. Népszerűségben elmaradt ezekről az egészségügy, szociális gondoskodás, valamint a tanárképzés, oktatástudomány területe, amelyeken 30, illetve 29 ezer hallgató tanult. 2010 és 2019 között mindössze három képzési terület (az informatika, a tanárképzés és a mezőgazdaság) hallgatói létszáma bővült.

2010-től 2018-ig a doktoranduszok száma hullámzóan alakult (7167 és 7676 között mozgott), majd a 2019/2020-as tan-

évben az előző évhez képest jelentősen, 24%-kal emelkedett. A 9414 doktori (PhD, DLA) hallgató 87%-a nappali képzésen vett részt.

A felsőoktatási (korábban felsőfokú) szakképzésben résztvevők száma 2011-ig nőtt, majd 2012 és 2014 között jelentősen csökkent (a tanulók száma a felére esett vissza). Számuk – különösen a nappali képzésben résztvevőké – azóta változóan alakult. 2019-ben 11 197 fő járt felsőoktatási szakképzésre, héttizedük nappali képzés keretében. A nappali képzésre járók létszáma 1,6%-kal csökkent, az összes idejáros hallgatóé lényegében nem változott az előző évihez képest.

A felsőoktatási hallgatók háromtizede nem nappali képzésben tanul

Míg a **felnttktatás** szerepe a köznevelésben az elmúlt évtizedekben – már az 1980-as évektől – csökkent, addig a felsőoktatásban a nem nappali képzések szerepe az elmúlt évtized közepéig nőtt. Az alapfokú oktatásban a felnttktatás részaránya mindig is alacsony volt, ami a rendszerváltás után tovább mérséklődött, az 1990-es évek végétől a 2018/2019-es tanévig 0,3% körüli volt, ami az elmúlt években évente mintegy 2,0–2,5 ezer főt jelentett.

A 2019/2020-as tanévben az általános iskolában a felnttktatás résztvevőinek a száma (3211 fő) az előző évihez képest közel harmadával bővült. Középfokon a nem nappali rendszerű oktatásban résztvevők aránya 1990-től 2015-ig 11–15% között ingadozott. Az elmúlt években – a köznevelési rendszer 2016. évi átalakítása következtében – viszont

nőtt a felnttktatás aránya, 2019-ben a diákok 17%-a vett részt benne. A középfokú intézmények közül a szakközépiskolákban a legmagasabb a felnttktatásban résztvevők hányada (28%).

A felsőoktatásban a nem nappali képzésre járó hallgatók aránya a 2003/2004-es tanévre 47%-ra emelkedett, majd visszaesett az 1990-es évek elején mért szintre (30% alá). A 2019/2020-as tanévben arányuk 29% volt, ami (az előző tanévhez hasonlóan) 81 ezer felsőoktatási hallgatót jelentett. A felsőoktatáson belül a nem nappali képzésben résztvevők hányada a szakmai specializálódásra, elmélyülésre szolgáló szakirányú továbbképzések terén volt a legmagasabb, ott (a képzési kínálatnak megfelelően) a közel 16 ezer hallgató mindössze 5,0%-a tanult nappali munkarendben.

Többet költünk oktatásra

A **költségvetés oktatási kiadásai** 2017-ben 1,7 ezer milliárd forintot tettek ki, ez az összeg folyó áron 7,6%-kal több volt az előző évinél. A GDP-hez viszonyított 4,3%-os arány nem változott 2015 óta. A kiadások felét alap- és középfokú, közel ötödét felsőfokú oktatásra, 17%-át óvodai nevelésre szánták. Az egyéb oktatásra, illetve az oktatással összefüggő egyéb kiadásokra elkülönített összegek súlya 3,0 és 10% volt.

2018-ban a költségvetés oktatási kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya az Európai Unión belül a skandináv országokban volt a legmagasabb, Romániában, Írországbán, Bulgáriában pedig a legalacsonyabb. Magyarország mutatójának értéke kismértékben az uniós átlag felett volt. A visegrádi országok közül hazánkéhoz képest Lengyelországot közel azonos, Szlovákiát és Csehországot kisebb arányszám jellemezte.

A háztartások oktatásra fordított fogyasztási kiadása 2018-ban 337 milliárd forint volt, ami – 2017-hez hasonlóan – a GDP 0,8%-át jelentette.¹¹⁾ A gyermekes háztartások egy főre jutó oktatási kiadásai 2010-ben 9 ezer, 2018-ban mintegy 17 ezer

forintot tettek ki.¹²⁾ (Ezzel párhuzamosan az oktatási szolgáltatások 2010 és 2019 között évente átlagosan 2,0%-kal drágultak.) Az oktatásra költött összeg egy főre jutó teljes fogyasztáshoz mért részesedése 2014 óta változatlanul 0,9% volt.

¹¹⁾ A nemzeti számlák előzetes adatai alapján.

¹²⁾ A háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvétel alapján.

5

Életkörülmények

Jövedelem

- 2019-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 11,4, az adókedvezmények figyelembevételével számított havi átlagos nettó keresete 11,5%-kal nőtt az előző évhez képest. A biztosításhoz kötött cse-csemő- és gyermekgondozási díjak reálértéke emelkedett, az alanyi jogon járó gyermekgondozást segítő ellátásé és a családi pótléké csökkent. Az idős népességnek csaknem egésze, a 64 év alattiaknak pedig 8,0%-a kapott valamilyen ellátást. 2018-ban a népesség 18,9%-a volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, ami a 2013 óta tartó folyamatos csökkenés mellett 0,7 százalékponttal kevesebb, mint az előző évben.

A háztartások fogyasztása

- A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadása 2018-ban reálértéken 35%-kal nőtt 2010-hez képest. Összes kiadásuk legnagyobb részét, egyneként étel-miszerre költötték. Az alapvető szükségletekhez kapcsolódó tételek – étkezés, lakhatás, közlekedés – kifizetése után a háztartásoknál egyre több pénz marad egyebek finanszírozására. A legfelső jövedelmi ötödben élők 3,6-szer többet költöttek, mint a legalsó ötödben lévők. A gyermekes háztartások lakásfenntartásra egy főre jutóan kevesebbet, oktatásra az átlagosnál többet fordítottak.

Szociális ellátás

- A 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátásában az ellátáshoz lakóhelyén hozzá nem férő gyermekek száma és aránya második éve csökken. A védelembé vett gyermekek száma ötödik éve nő, amiben szerepet játszhat, hogy 2012 óta az 50 órát meghaladó igazolatlan iskolai (20 óra óvodai) hiányzás is védelembé vételt vonhat maga után. 2018-ban közel 8 ezer gyermek szorult lakhatási, elhelyezési, magatartási vagy a bántalmazásával összefüggő problémák miatt átmeneti gondozásra.

Egészségügy

- A születéskor várható átlagos élettartam 2018-ban emelkedett, a férfiaké 72,6, a nőké 79,2 évre, és terület, településtípus, valamint iskolai végzettség szerint nagy különbségeket mutat. Az egészségesen várható élettartam ennél 13, illetve 18 évvel volt alacsonyabb. A megkérdezettek 61%-a vélte egészségi állapotát jónak vagy nagyon jónak. A háziorvosi és házi gyermekorvosi saját praxisok száma 2008 és 2018 között 7%-kal mérséklődött, míg a helyettesítésben ellátott, orvossal nem rendelkező praxisoké több mint háromszorosára nőtt. Az üres praxisok száma 2018-ban ötödével emelkedett az előző évihez képest.

Lakáshelyzet

- 2019-ben közel háromszor annyi lakás épült, mint a 2013. évi mélypont idején. A lakások közel felét Budapesten és Pest megyében vették használatba. Az építések súlya ötödik éve tolódik a vállalkozások felé. Az építési engedélyek és bejelentések alapján építendő lakások száma második éve csökken.

Kulturális fogyasztás

- A költségvetés kulturális kiadásai 2018-ban 448,0 milliárd forintot tettek ki, a GDP 1,1%-át. Egy főre számítva kultúrára, szórakozásra havi szinten 7100, hírközlésre 6964 forintot költöttek a háztartások 2018-ban. A könyvpiacra 2019-ben 2,3%-kal több könyvet (címet) 0,9%-kal kevesebb példányszámban adtak ki, mint 2018-ban. 2019-ben a múzeumi látogatások száma 5,1%-kal több volt az előző évinél.

Digitális társadalom

- A háztartások internetellátottsága töretlenül emelkedik, 2019-ben 86% volt, közelít az EU28 átlagához. A 16–74 évesek háromnegyede napi rendszerességgel internetezett 2019-ben. Minden negyedik magyar alapszintnél fejlettebb digitális képességekkel rendelkezik. Az elektronikus ügyintézés és az e-kereskedelem is egyre népszerűbb. 2019-ben a felmérést megelőző három hónapban a 16–74 éves korcsoportba tartozók 35%-a az interneten keresztül rendelt, illetve vásárolt terméket vagy szolgáltatást, 2010-ben még csak 10% volt ez az arány.

Szubjektív jóllét

- A 16 éves és annál idősebb népesség élettel való elégedettsége 1-től 10-ig terjedő skálán 2019-ben 6,33 volt, ami a 2013 és 2017 között mért (6,10 körüli) értéknél magasabb, a 2018. évinél (6,51) alacsonyabb. A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség 2013 és 2017 között 5,17–5,28 körül alakult, 2018-ra 5,54-ra nőtt, 2019-ben azonban valamelyest mérséklődött (5,45). Csökkent a lakosság más emberekbe vetett bizalmi szintje és a biztonságérzete is.

JÖVEDELEM

A lakosság jövedelmi helyzetét többek között a makrogazdasági környezet, a nemzetgazdaság teljesítőképessége, a foglalkoztatottság, valamint az árszínvonal befolyásolja. A 2008-as válság lecsengése után a magyar gazdaság teljesítménye 2010-ben kismértékben emelkedett, ami 2011-ben is folytatódott, 2012-ben azonban – főként a nemzetközi környezet hatására – csökkent. A hazai gazdaság teljesítménye 2013-tól újra növekedni kezdett, 2018-ban már 5,1%-kal haladta meg az előző évit. A kedvező gazdasági folyamatok, a javuló munkaerőpiaci helyzet, valamint részben a családi adókedvezmények bevezetésének hatására a háztartási jövedelmek is jelentősen emelkedtek. A la-

kossági reáljövedelem és a reálkereset a kedvező makrogazdasági folyamatok eredményeként 2013-tól nőtt, a bruttó reálkereset 2019-ben 7,7%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

A lakosság jövedelme bevételi forrás szerint három részből áll: munkajövedelemből (munkaviszonyból és vállalkozásból származó), társadalmi jövedelemből (pl. nyugdíjak, nyugdíjszerű ellátások, családtámogatások, munkanélküli-ellátások) és egyéb jövedelmekből (pénzügyi bevételek, háztartások egymás közötti pénzmozgásából eredő jövedelmek). A munkajövedelmek egyre nagyobb részét teszik ki a háztartások jövedelmének, 2018-ban ennek 74%-a már munkavégzésből származott.

Tovább javult a háztartások jövedelmi helyzete

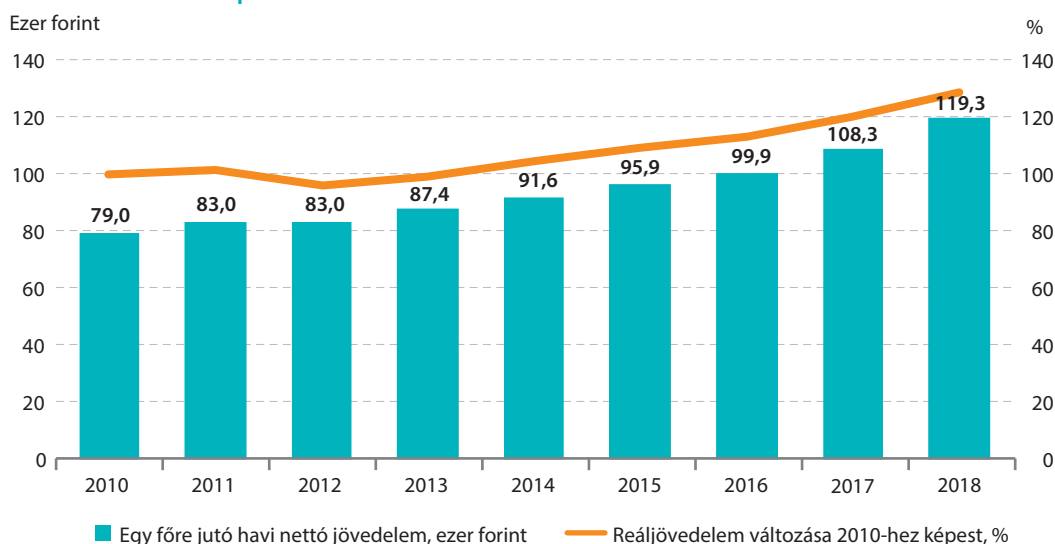
A 2008-as válság lecsengése után a reálbérek visszaestek, a háztartások jövedelme 2013-tól kezdett el újra számottevően emelkedni. A gazdasági növekedés, a munkanélküliségi ráta csökkenése és a foglalkoztatás bővülése is hozzájárulhatott ahhoz, hogy 2013 óta javult a háztartások jövedelmi helyzete.

2018-ban a háztartások **egy főre jutó¹⁾ havi bruttó jövedelme** 151,3 ezer forint

volt, az azt megelőző évinél 10, a 2010. évinél 57%-kal magasabb. Az **egy főre jutó havi nettó jövedelem** 119,3 ezer forintot tett ki, ami 10%-kal több volt, mint 2017-ben, 2010-hez képest pedig 51%-os növekedést jelentett. A nettó reáljövedelem 2018-ban az egy évvel korábbit 7,2, a 2010. évit 28%-kal haladta meg.

¹⁾ Az egy főre jutó jövedelmek számításánál nem az adott jövedelemtípussal rendelkezők számához viszonyítunk, hanem a teljes népességszámmal osztjuk az összegeket.

5.1. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelmének nagysága és a nettó reáljövedelem változása 2010-hez képest

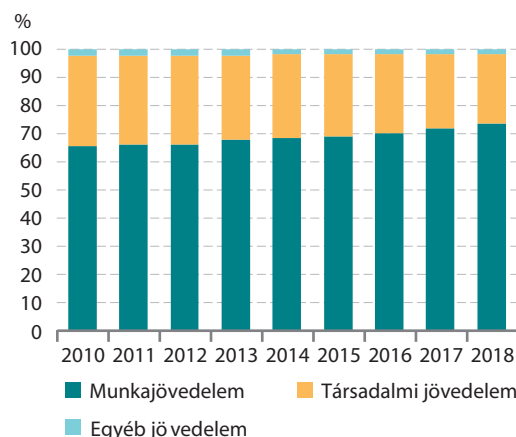
A jövedelmek 74%-a munkából származott

A háztartások jövedelemszerkezetében 2010-től többek között a foglalkoztatás bővülése, az alkalmazásban állók keresetének folyamatos emelkedése, valamint a munkanélküliség csökkenése miatt a munkajövedelmek aránya évről évre nőtt. 2018-ban már a háztartások jövedelmének 74%-a származott munkából. A társadalmi jövedelmek részaránya 2010 és 2018 között szinte folyamatosan csökkent, az egyéb jövedelmeké 2% körül alakult.

2018-ban az egy főre jutó havi bruttó **munkajövedelem** (111,4 ezer forint) 13%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. A munkából származó jövedelem legnagyobb része (89%-a) továbbra is munkaviszonyból származott, a fejenkénti havi 99,2 ezer forint a 2017. évinél 13%-kal magasabb volt. A munkajövedelmek másik csoportját alkotó vállalkozói jövedelmek az előző évek hullámzá-

sát követően 2017-ben újra emelkedtek, ami 2018-ban is folytatódott. Egy főre havonta átlagosan 12,1 ezer forint vállalkozói jövedelem jutott, a 2017. évinél 16%-kal több.

5.2. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelmek megoszlása a jövedelmek típusa szerint

A **társadalmi jövedelmek** legnagyobb részét (82%-át) 2018-ban is a nyugdíjak, nyugdíjszerű ellátások tették ki, amelyek fejenkénti összege – a teljes népességre vetítve – havonta átlagosan 30,5 ezer forint volt. A társadalmi jövedelmek másik nagy csoportját (14%-át) a gyermekneveléssel összefüggő ellátások alkották, aminek az egy főre vetített havi átlagos összege 2018-ban 5293 forintot tett ki. 2018-ban egy főre havonta 2513 forint egyéb jövedelem jutott, 15%-kal több, mint 2017-ben.

portját (14%-át) a gyermekneveléssel összefüggő ellátások alkották, aminek az egy főre vetített havi átlagos összege 2018-ban 5293 forintot tett ki. 2018-ban egy főre havonta 2513 forint egyéb jövedelem jutott, 15%-kal több, mint 2017-ben.

CSÖKKENT A HAZAI JÖVEDELMI EGYENLŐTLENSÉG 2018-BAN²⁾

A jövedelmi egyenlőtlenségek nemzetközi vizsgálatához leggyakrabban az S80/S20 rátát, valamint a Gini-együtthatót³⁾ szokták használni. Bár e mutatók alapján hazánkban 2018-ban nagyobb volt a jövedelmi egyenlőtlenség, mint 2010-ben, 2017 és 2018 között az S80/S20 ráta értéke 4,4-ről 4,2-re, a Gini-mutatóé 28,7-ről 28,0-re mérséklődött.

A két szélső jövedelmi ötödbe tartozók jövedelmének hányadosa (S80/S20 ráta) 2017-ben (4,4) nemcsak az uniós átlagnál (5,2), hanem csaknem a tagállamok felénél is kedvezőbb volt. A Gini-együttható értéke hazánkban 2017-ben (28,7%) kedvezőbb volt, mint az uniós átlag (30,9%), ezzel a tagállamok rangsorának közepmezőnyébe tartoztunk. A visegrádi országok körében valamelyest alacsonyabb volt a jövedelmi egyenlőtlenség, mint hazánkban.

Tovább csökkent a két szélső jövedelmi ötöd nettó jövedelme közötti különbség⁴⁾

2018-ban a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók 5,4-szer több bruttó jövedelemmel rendelkeztek, mint a legalsó jövedelmi ötödhöz tartozók. A bruttó jövedelmek 2017-hez képest leginkább a második és a harmadik (egyaránt 15%-kal), valamint a legalsó jövedelmi ötödben nőttek (14%-kal). A növekedés üteme a két felső ötödben elmaradt az összes háztartás átlagától (10%). A két szélső jövedelmi ötöd nettó jövedelme közti különbség az előző évhez képest csökkent, 2017-ben

4,9, 2018-ban 4,7-szeres volt. Valamennyi jövedelmi ötödben bővülés figyelhető meg, a legnagyobb mértékben az alsó két jövedelmi ötöd fejenkénti nettó jövedelme gyarapodott 2017-hez képest (12 és 13%-kal).

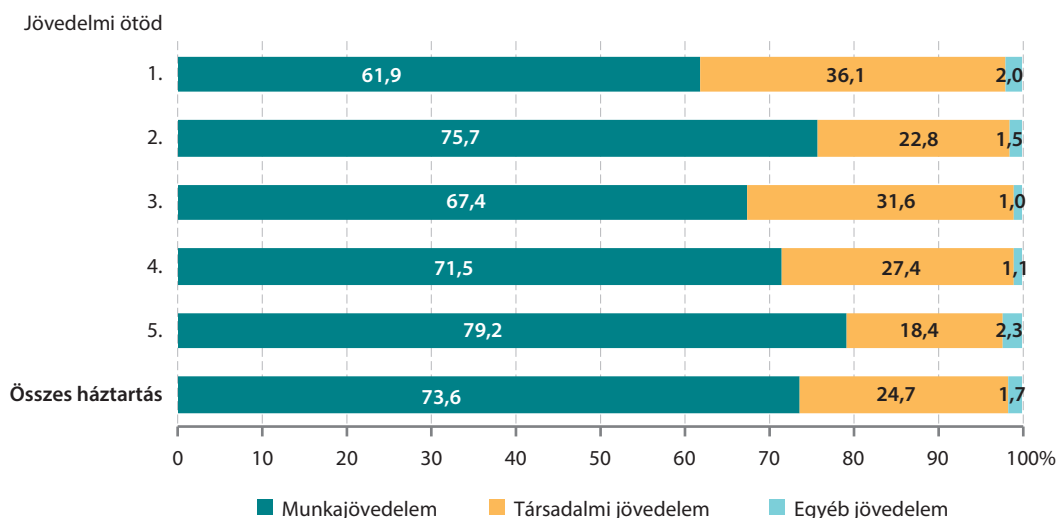
A legalsó és a legfelső jövedelmi ötöd jövedelmének színvonalát és szerkezetét összehasonlítva jelentősek a különbségek. A munkajövedelmek aránya a legfelső, a társadalmi jövedelmeké a legalsó jövedelmi ötödben volt magasabb.

²⁾ Az adatok vonatkozási évét tüntettük fel. A nemzetközi összehasonlításhoz a 2017-re vonatkozó adatok álltak rendelkezésünkre.

³⁾ Míg az S80/S20 ráta azt fejezi ki, hogy a felső és az alsó jövedelmi ötödbe tartozók jövedelme hogyan aránylik egymáshoz, addig a Gini-együttható azt mutatja meg, hogyan oszlik meg a népesség által birtokolt összes jövedelem a társadalom egyes csoportjai között. Mindkét esetben a csökkenő érték az egyenlőtlenség mérséklődését jelenti.

⁴⁾ Az első jövedelmi ötöd a legalacsonyabb, az ötödik a legmagasabb jövedelemmel rendelkezőkre vonatkozik.

5.3. ábra A háztartások jövedelmének szerkezete jövedelmi ötödök szerint, 2018

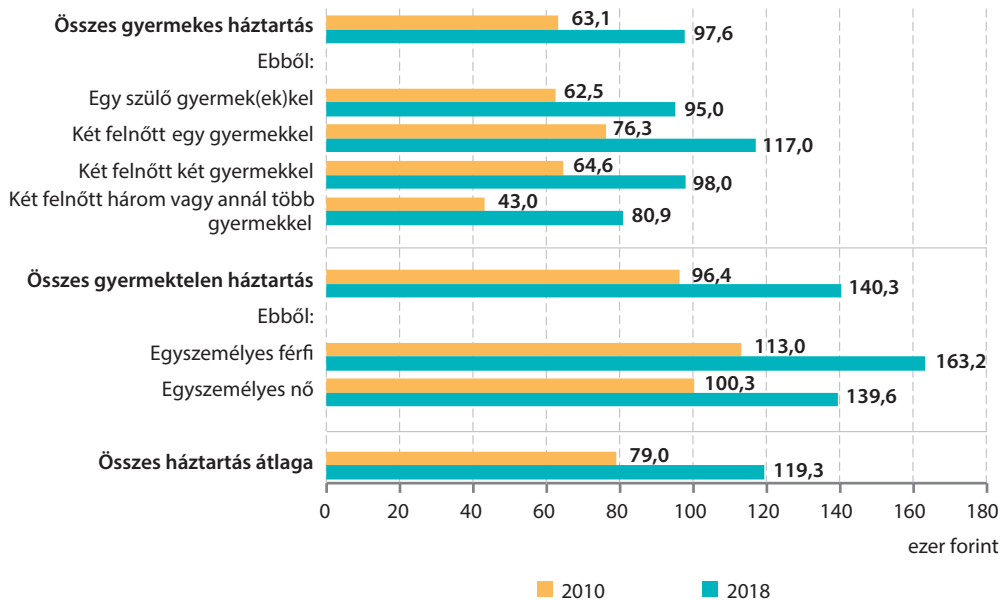
A gyermekes háztartások nettó jövedelme 12%-kal nőtt 2017-hez képest

A háztartások jövedelmi helyzete háztartástípusok szerint is különbözik. A korábbi évekhez hasonlóan 2018-ban is az egy-személyes háztartások fejenkénti havi nettó jövedelme volt a legnagyobb (149,5 ezer forint), negyedével meghaladta az összes háztartás átlagát. A gyermektelen háztartások egy főre jutó nettó jövedelme 18%-kal magasabb volt az országos átlagnál, és 8,7%-kal emelkedett 2017-hez képest. Bár a gyermekes háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme továbbra is elmaradt az összes háztartás átlagától, 2013-tól többek között a családi adókedvezmények

bevezetésével összefüggésben szinte évről évre emelkedett. 2018-ban a gyermekesek egy főre jutó havi átlagos nettó jövedelme 97,6 ezer forint volt, az előző évinél 12%-kal magasabb. A három vagy annál több gyermeket nevelő, valamint az egyszülős háztartások egy főre jutó nettó jövedelme továbbra is jelentősen elmaradt az országos átlagtól, előbbieké 32, utóbbiaké 20%-kal.

A **nyugdíjas háztartások** egy főre jutó havi nettó átlagos jövedelme 120,5 ezer forintot tett ki, 1,0%-kal többet, mint az országos átlag.

5.4. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme egyes háztartástípusok szerint

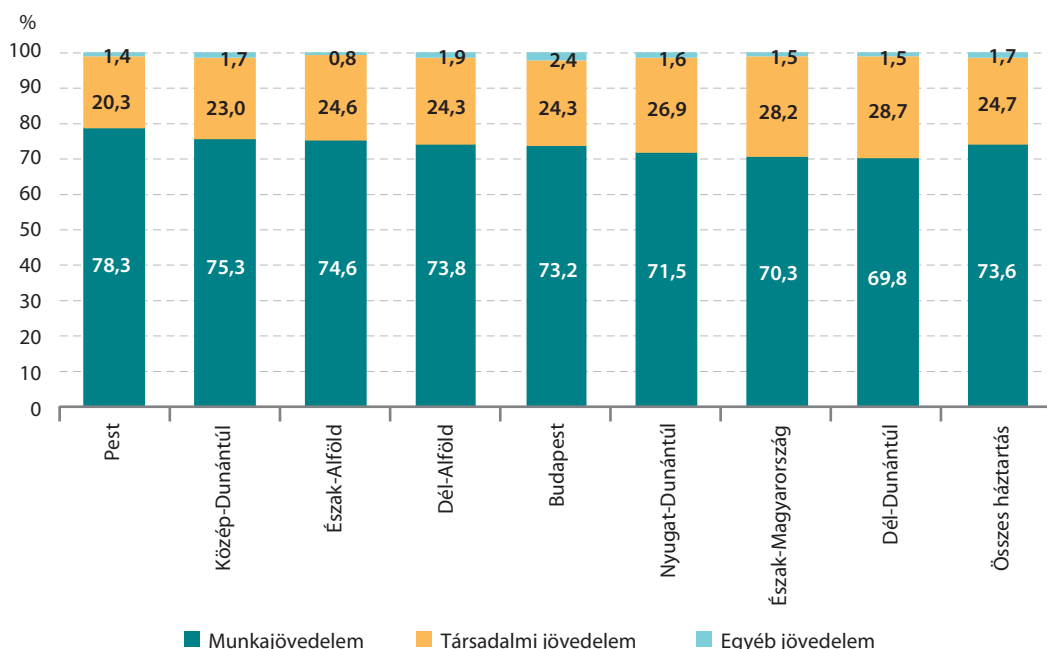

Továbbra is a fővárosban élők nettó jövedelme a legmagasabb

Minél nagyobb lélekszámú településen éltek a háztartások, annál magasabb jövedelemmel rendelkeztek. Az egy főre jutó havi nettó jövedelem 2018-ban is Budapesten (153,1 ezer forint) volt a legmagasabb, a községekben pedig a legalacsonyabb (104,3 ezer forint). A háztartások jövedelmi színvonalát az egyes településtípusokon élők társadalmi, demográfiai jellemzői, illetve eltérő munkaerőpiaci lehetőségei erőteljesen befolyásolhatják.

A háztartások jövedelmi helyzete **regionális szinten** is különbözik. Az egy főre jutó országos átlagot is meghaladó, legmagasabb havi nettó jövedelemmel 2018-ban is a Budapesten élő háztartások rendelkeztek, ez 1,5-szerese a legalacsonyabb fejenkénti összeggel jellemezhető észak-alföldinek. A Közép-Dunántúlon lévő háztartások körében (134,2 ezer forint) ugyancsak az országos átlagnál magasabb volt az egy főre jutó havi nettó jövedelem.

5.5. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem megoszlása bevételi forrás szerint régióként, 2018

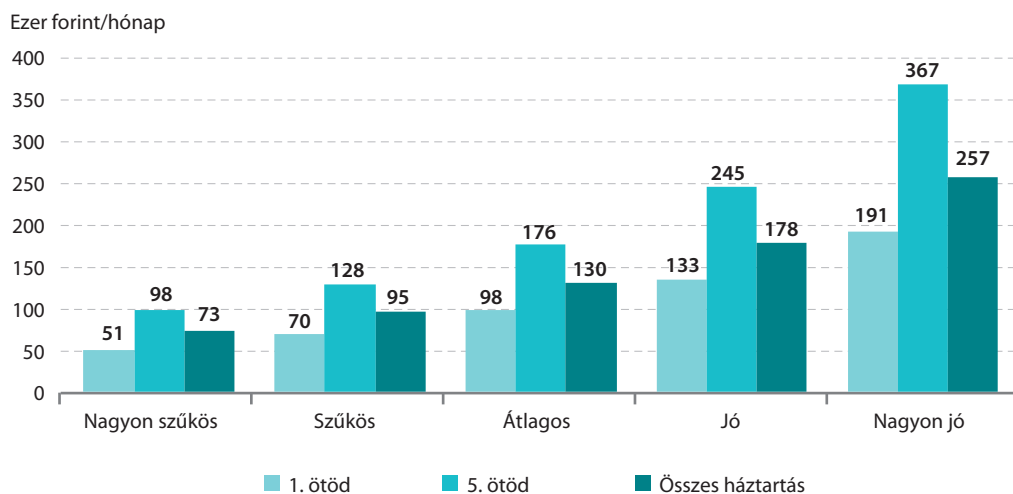

Az átlagos életszínvonal fenntartásához fejenként havi 130 ezer forintra lenne szükségünk

A jövedelemvárással kapcsolatos adatok a háztartások szubjektív megítélésén alapulnak. A különböző megélhetési szintekhez szükségesnek tartott összeg szoros kapcsolatban van a háztartások tényleges jövedelmi helyzetével, ugyanis minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál nagyobb jövedelmet társít az egyes megélhetési szintekhez. Az átlagos színvonalú megélhetéshez a háztartások

2019-ben az egy évvel korábbinál 7,6%-kal többet, fejenként havonta 130 ezer forintot tartottak elegendőnek. A jövedelemvárás szintje a háztartásban nevelt gyermekek száma szerint is jelentősen eltér, hiszen a gyermektelenek 160, a gyermekesek 99, azon belül a három vagy annál több gyermeket nevelő családok 77 ezer forintot társítottak fejenként az átlagos megélhetési szinthez.

5.6. ábra A háztartások egy főre jutó jövedelemvárásai jövedelemkategória szerint, 2019*

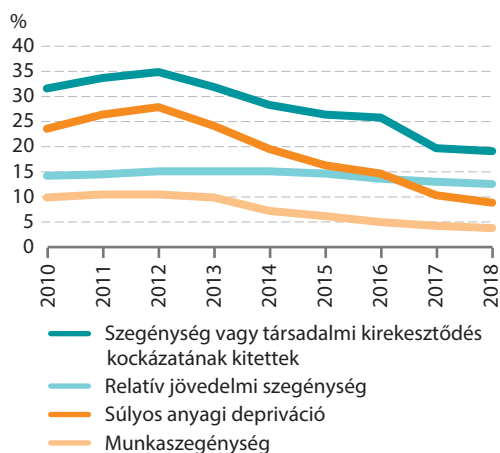

* Az ábrán feltüntetett egy hónapra vonatkozó összegek a megkérdezettek szubjektív megítélésén alapulnak.

Tovább csökkent a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya⁵⁾

A szegénység meghatározására 2010 óta egy egységes szempontok alapján kidolgozott indikátorrendszer alkalmaznak az Európai Unió valamennyi tagállamában. Ez az összetett mutató, a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya több részindikátort tartalmaz. Ennek révén a relatív jövedelmi szegénységben, az anyagi nélkülözésben, valamint a munkaszegénységben élők számáról, népességen belüli érintettségéről is képet alkothatunk. Azokat a személyeket soroljuk a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek közé, akik a relatív jövedelmi szegénység, a súlyos anyagi depriváció, illetve a nagyon alacsony munka-intenzitás közül legalább egyben érintettek.⁶⁾

5.7. ábra A szegénység mutatószámainak alakulása*

* A teljes népesség százalékában.

⁵⁾ A nemzetközi adatok forrása az Eurostat, amik bemutatása során az Eurostat közlési gyakorlatától eltérően nem az adatok felvételének az évét, hanem azok referencia-, vonatkozási időszakát tüntettük fel.

⁶⁾ A fejezet további része nem a háztartásokról, hanem az egyénekről közöl adatokat.

2010 és 2017 között az Európai Unió tagállamainak többségében – köztünk hazánkban is – mérséklődött a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya. Bulgária után a legnagyobb mértékű csökkenés Magyarországon következett be. Míg 2010-ben hazánk népességének 31,5,

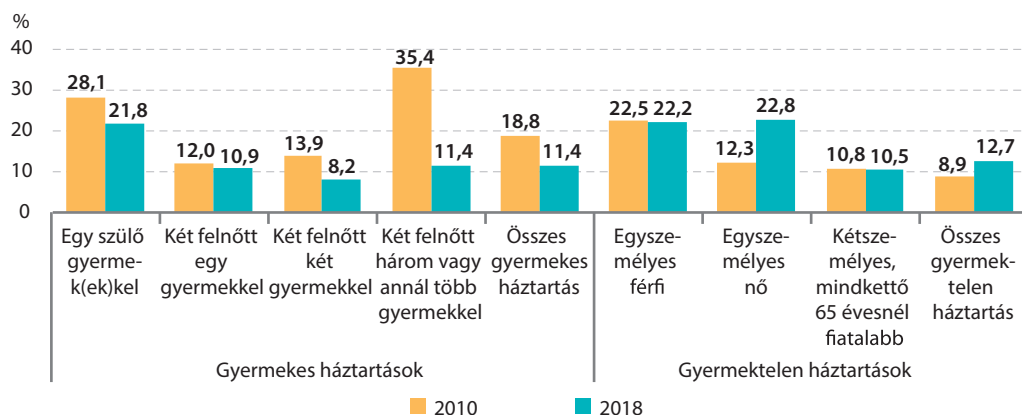
addig 2018-ban már csak 18,9%-a, összesen 1 millió 813 ezer fő volt kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának. 2017-hez képest csökkent azoknak a száma, akik egyszerre két, vagy éppen mind a három dimenzióban érintettek voltak – előbbieké 122, utóbbiaké 16 ezer fővel.

A gyermekes háztartások jövedelmi szegénységi aránya 2018-ban először alacsonyabb a gyermektelenekénél

A relatív jövedelmi szegénység mutató viszonyítási pontja a szegénységi küszöb, amelyet a mediánjövedelem⁷⁾ alapján határozhatunk meg. Az Európai Unióban elfogadott módszertan szerint a szegénységi küszöb az adott országra vonatkozó mediánjövedelem 60%-ának megfelelő jövedelem, az ennél alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők számítanak szegénynek. A mutató az egyén szegénységét a társadalom többi tagjához viszonyítva határozza meg.

2018-ban az egyszemélyes háztartásokra vonatkozó szegénységi küszöb az előző évinél 11%-kal több, havi szinten 93,3 ezer forint volt. Ugyanez az összeg a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások esetében havonta átlagosan 196,0 ezer forintot jelentett, ugyancsak 11%-kal többet, mint 2017-ben. A jövedelmi szegények aránya 2010 és 2018 között 14,1%-ról 12,4%-ra csökkent.

5.8. ábra A jövedelmi szegénységi arány alakulása háztartástípusok szerint

⁷⁾ Ez azt a jövedelemszintet jelenti, amelynél ugyanannyi személynek alacsonyabb a jövedelme, mint ahánynak magasabb.

A jövedelmi szegények aránya a gyermekes háztartások körében 2010 és 2013 között 18,8%-ról 20,7%-ra nőtt, ezt követően folyamatosan csökkent, 2018-ban 11,4%-ot tett ki. Ugyanez az arány a gyermektelen háztartások esetében 2018-ban 12,7% volt, 3,8 százalékponttal magasabb, mint tíz évvel azelőtt. A gyermekes háztartások jövedelmi szegénységi aránya így már nemcsak az or-

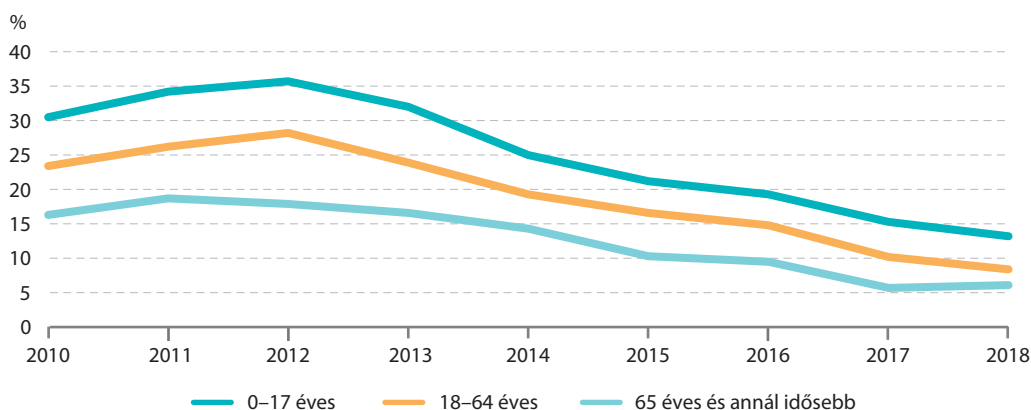
szágos átlagnál (12,4%), hanem a gyermektelen háztartásokénál is alacsonyabb volt. 2010-hez képest a legnagyobb mértékű javulás a három vagy annál több gyermeket nevelő háztartások körében következett be. Bár továbbra is az egyszülős háztartások szegénységi aránya az egyik legmagasabb (21,8%), hányaduk 2017-hez képest 9,7 százalékponttal csökkent.

A súlyosan depriváltak aránya 14,7 százalékponttal alacsonyabb a 2010. évinél

A **súlyos anyagi depriváció** azt mutatja meg, hogy a népesség hány százaléka nélkülöz egyes meghatározott javakat, illetve nem rendelkezik a vizsgált szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel legalább négy esetben. A szegénység mutatói közül leginkább

a súlyos anyagi deprivációban élők aránya csökkent 2010-hez képest. 2018-ban a lakosság 8,7%-a tartozott ebbe a csoportba, az előző évinél 1,5, a 2010. évinél 14,7 százalékponttal kevesebb.

5.9. ábra A súlyos anyagi deprivációban élők arányának alakulása korcsoportonként

A szegénység mutatói közül a munkaszegénység veszélyezteti a népesség legkisebb részét

A **munkaszegénység** azt mutatja meg, hogy a háztartások munkaképes korú tagjai a lehetséges munkaidő mekkora részét töltik munkavégzéssel. E megközelítésmód értelmében a munkaszegénység azokat a személyeket veszélyezteti, akiknél az előbb említett, munkával töltött idő aránya nem éri el a 20%-ot. 2018-ban a teljes népesség 3,7%-a tartozott a nagyon alacsony

munkaintenzitásuk közé. Ez az arány a javuló munkaerőpiaci mutatókkal összefüggésben 2017-hez képest 0,4, 2010-hez viszonyítva 6,1 százalékponttal csökkent. A munkaszegénységben élők aránya a 60 év alatti népességben 2018-ban 5,1%-ot tett ki, az egy évvel azelőttinél 0,6, a 2010. événél pedig 7,7 százalékponttal kevesebbet.

Folytatódott a reálkeresetek növekedése

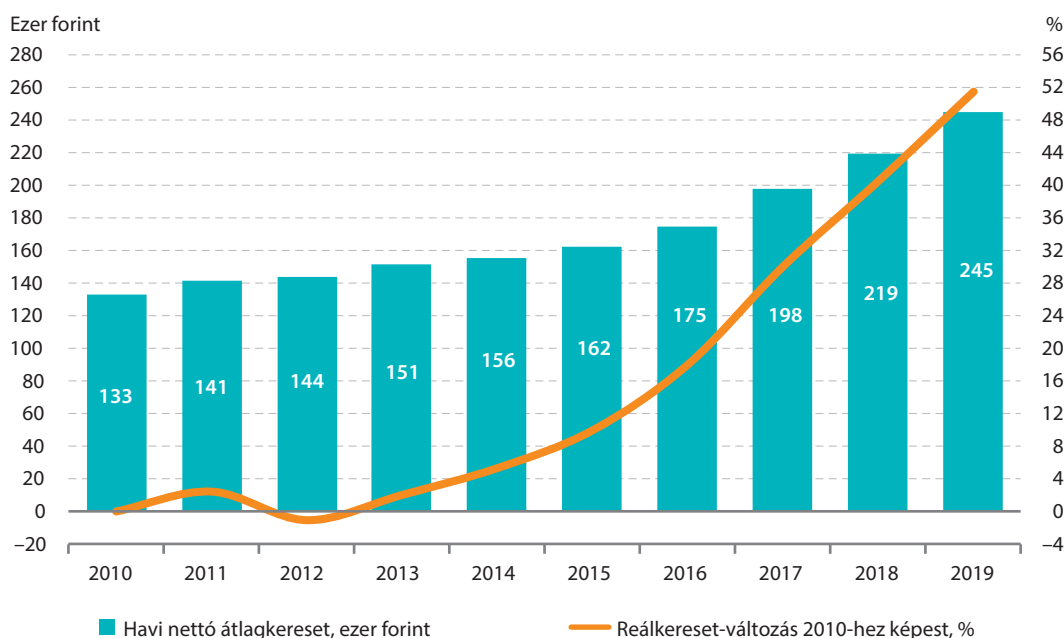
A munkavégzésből származó jövedelem döntő többségét a **kereset** képezi. A keresetek nagyságára hatással van a mindenkori gazdasági környezet és a különféle szakpolitikai intézkedések összessége, változása jelentős szerepet játszik a lakosság jövedelmének alakulásában.

Az ezredforduló utáni években gyors ütemben nőtt a keresetek reálértéke, 2000 és 2006 között összességében 43%-kal. Ezt követően – a költségvetési expanzió eredményeképp bevezetett egyensúlyjavító intézkedések és a 2008-as gazdasági válság hatására – csökkent a bérek vásárlóereje. A válság lecsengése, a gazdasági fellendülés és

az adójogszabályok változása következtében 2013-tól ismét folyamatosan nőtt a nettó **reálkereset**, 2019-ben az előző évhez képest az adókedvezményeket is figyelembe véve 7,8%-kal.

2012 után a versenyszférában és a közszférában egyaránt évről évre emelkedett a bérek vásárlóereje, hét év alatt 52, illetve 57%-kal, ezen belül 2019-ben 7,9, illetve 6,4%-kal. Mivel a közfoglalkoztatottak döntő többségét a költségvetésben alkalmazzák, hatásukat kiszűrve a közszférában az előbbinél jelentősebb, 66%-os nettóreálkereset-növekedést mérhettünk 2012 és 2019 között.

5.10. ábra A havi nettó átlagkereset alakulása és reálértékének változása 2010-hez képest*

* Kedvezmények figyelembevétele nélkül számítva.

Az átlagkereset 11,4%-kal nőtt

2019-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi **bruttó keresete** a vonatkozási körbe tartozó szervezeteknél⁸⁾ átlagosan 367 800 forint volt nemzetgazdasági szinten, a kedvezmények nélküli **nettó átlagkereset** pedig 244 600 forintot tett ki. 2018-hoz képest egyaránt 11,4%-kal emelkedtek a keresetek, ami több tényező együttes hatásának az eredménye. Az adókedvezmények figyelembevételével becsülhető nettó átlagkereset 252 100 forint volt, 11,5%-kal magasabb az előző évinél. Az

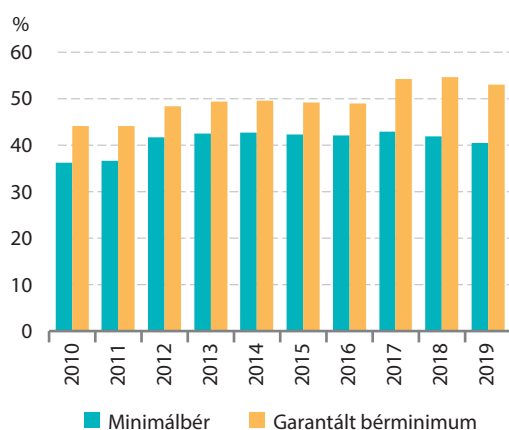
adókedvezmények közül a legjelentősebb tételnek számító családi adókedvezmény igénybevételének 2019. évi szabályai a kétgyermekes családok számára az előző évinél ismét nagyobb kedvezményt biztosítottak, de bővült az igénybe vehető személyi kedvezmények köre is.

A kormányzati intézkedések közül a **minimálbér** és a **garantált bérminimum** egyaránt 8,0%-os emelése jelentősen befolyásolta mind a verseny-, mind a közszféra kereseteinek alakulását. 2019. január 1-jétől a mini-

⁸⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

málbér összege 149 000, a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatottak garantált bérminimuma 195 000 forint volt. 2003-tól 2011-ig a minimálbér bruttó átlagkeresethez viszonyított aránya 35–37% között mozgott, majd a 2012. évi jelentős, 19,2%-os emelés óta 41–43% között alakult. 2010 és 2019 között a minimálbér bruttó összege kétszeresére, a garantált bérminimumé pedig 2,2-szeresére emelkedett, miközben reálértékük 67, illetve 79%-kal nőtt.

5.11. ábra **A minimálbér és a garantált bérminimum bruttó átlagkeresethez viszonyított aránya**

A **versenyszférában** a keresetek növekedését továbbra is a minimálbér emelése, az ennek következtében fellépő bértorlódás megelőzése miatti korrekciós intézkedések és a munkavállalókért folyó verseny éleződésének keresetfelhajtó hatása befolyásolták a leginkább.

2019-ben a **költségvetésben** az átlagkeresetek növekedésére számos tényező volt hatással. A minimálbér emelésén kívül hozzájárult az is, hogy az átlagosnál lényegesen alacsonyabb keresetű közfoglalkoztatottak száma a költségvetésben 20%-kal csökkent. Emellett a közszféra túlsúlyával jellemzett nemzetgazdasági ágak közül a közigazgatásban és a humán egészségügyi, szociális ellátásban a keresetek növekedésében néhány korábbi béremelés áthúzódó hatása, illetve 2019-ben hozott intézkedések is szerepet játszottak. A rendvédelmi és honvédelmi dolgozók illetményét 2019 elején további 5, az egészségügyi szakdolgozók bérét július 1-jétől 8%-kal emelték, ezen belül a védőnők számára további pozitív változást hozott az, hogy ők is a szakdolgozói bértábla hatálya alá kerültek. A dinamikus emelkedéshez ezeken túl hozzájárult a kormánytisztviselők bérreformja, prémiumok és jutalmak kifizetése, valamint a fegyveres testületek tagjainak járó évvégi egyösszegű juttatás is.

Nemzetgazdasági szinten a közfoglalkoztatás hatását kiszűrve a havi bruttó átlagkereset 378 100, a nettó 251 400 forintra nőtt, mindkettő azonos mértékben, 10,6%-kal volt magasabb a 2018. évinél. Ezen belül a versenyszférában alkalmazottak havi nettó átlagkeresete 2018-hoz képest 11,5%-kal, 253 800 forintra emelkedett. A költségvetési intézményeknél és a nonprofit szervezeteknél a közfoglalkoztatottak nélküli nettó bérek 7,9, illetve 9,2%-kal növekedtek, így az itt dolgozók 2019-ben átlagosan 248 200, illetve 230 700 forintot kaptak kézhez.

5.1. tábla A havi nettó átlagkeresetek alakulása, 2019*

Megnevezés	Összesen		Közfoglalkoztatás nélkül	
	forint	változás az előző évhez képest, %	forint	változás az előző évhez képest, %
Vállalkozás	253 400	11,6	253 800	11,5
Költségvetés	225 700	10,0	248 200	7,9
Nonprofit szervezetek	218 600	12,1	230 700	9,2
Nemzetgazdaság összesen	244 600	11,4	251 400	10,6

* A teljes munkaidőben alkalmazásban állók kedvezmények figyelembevétele nélkül számított havi nettó átlagkeresete. A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

A 101 ezer **közfoglalkoztatottat** 2019-ben is csaknem kizárólag teljes munkaidőben alkalmazták. Bruttó átlagkeresetük 87 400 forintot tett ki, ami 7,2%-kal meghaladta a képzettséget nem igénylő munkát ellátó közfoglalkoztatottnak járó bruttó 81 530 forintot. Az elsődleges munkaerőpiacra történő belépésük ösztönzése érdekében a kormány 2018 novemberétől kétszeresére (havi 45 600 forintra) emelte az elhelyezkedési juttatás⁹⁾ összegét. A közfoglalkoztatási bér továbbra sem változott, azonban

2019 szeptemberében a közfoglalkoztatottak meghatározott része¹⁰⁾ kormányrendelet alapján egyszeri – bruttó 81 530 forintos – juttatásban részesült. Ezzel együtt átlagkeresetük 6,2%-kal meghaladta az előző évit. A közfoglalkoztatás keretében munkát vállalók 2019-ben a minimálbér nettó értékének 59%-át kapták kézhez, bérlemaradásuk nem változott az előző évihez képest. A közfoglalkoztatottak nettó átlagkeresete két és félszerese volt a foglalkoztatást helyettesítő támogatás (22 800 forint) összegének.

A pénzügyi szolgáltatás területén alkalmazásban állók átlagkeresete volt a legmagasabb

A fizikai foglalkozásúak bruttó keresetének relatív növekedési üteme ismét meghaladta a szellemi foglalkozásúakét, amiben jelentős szerepet játszott a minimálbér, illetve a garantált bérminimum emelkedése, különösen azokban az ágazatokban, ahol magas a minimálbéren bejelentettek aránya. 2019-ben a **szel-**

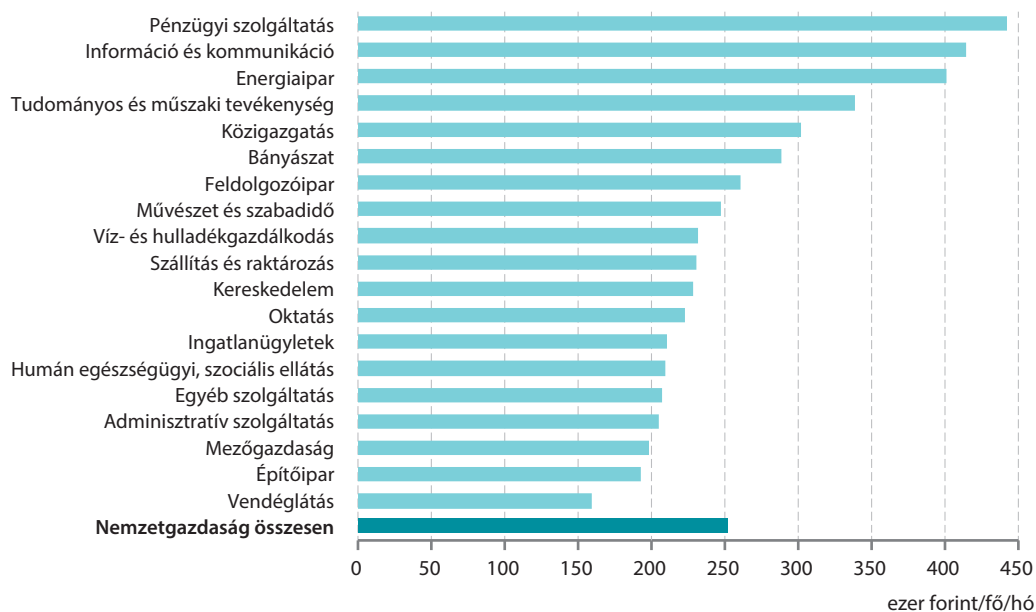
lemi foglalkozásúak bruttó átlagkeresete 471 000, a **fizikai foglalkozásúaké** 270 100 forint volt, előbbi 9,8, utóbbi 13%-kal nőtt az előző évihez viszonyítva. A szellemi munkakörben alkalmazásban állók átlagkeresete 28%-kal magasabb, a fizikaiaké 27%-kal alacsonyabb volt a nemzetgazdasági átlagnál.

⁹⁾ Az elhelyezkedési juttatást a versenyszférában elhelyezkedő korábbi közfoglalkoztatottak kaphatják, a közfoglalkoztatotti szerződésük lejártáig.
¹⁰⁾ 2019. január 1. és július 31. között legalább 90 napig közfoglalkoztatási jogviszonyban állt, és nem állt közfoglalkoztatásból történő kizárás hatálya alatt.

Az alkalmazásban állók **demográfiai jellemzőit** tekintve kor és nem szerint is jelentősek voltak a különbségek a keresetek között. 2019-ben a 25 év alattiak bruttó átlagkeresete 285 000, a 25–54 éveseké 384 800, az 54 év felettieké 363 100 forint

nőtt. A férfiak átlagkeresete nagyobb mértékben emelkedett, mint a nők (12, illetve 11%-kal), a teljes munkaidőben alkalmazásban álló férfiak bruttó átlagkeresete 403 600, a nőké 335 800 forint volt.

5.12. ábra **A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként, közfoglalkoztatottak nélkül, 2019***

* Kedvezmények nélkül számítva.

2019-ben valamennyi **nemzetgazdasági ágban** nőttek a keresetek. A foglalkoztatási szempontból legnagyobb súlyú ágak közül a feldolgozóiparban és a kereskedelemben egyaránt 13%-kal emelkedtek az átlagkeresetek. A közigazgatásban, az oktatásban és a humán egészségügyi, szociális ellátásban – közfoglalkoztatottak nélkül – 12, 4,2, illetve 7,9% volt a bérdinamika. Az okta-

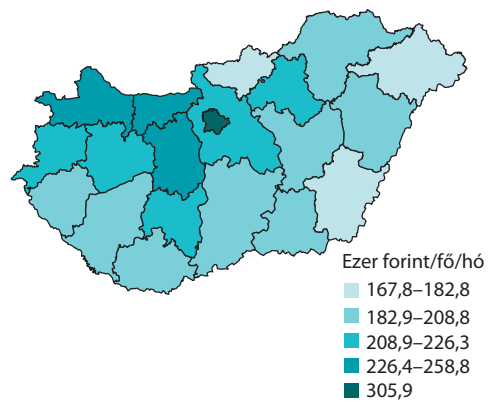
tás mellett a legkisebb mértékben az ingatlanügyletek, valamint a legmagasabb kereseti átlagú pénzügyi szolgáltatás területén nőttek a bérek (közfoglalkoztatottak nélkül 6,2, illetve 7,5%-kal). A nemzetgazdasági ágak közötti kereseti különbségek – az átlagkeresetek relatív szórása alapján – valamelyest mérséklődtek.

Továbbra is a budapesti székhelyű szervezetek munkavállalói keresték a legtöbbet

2019-ben a **fővárosban és minden megyében** tovább nőttek a keresetek. A béremelkedés mértéke térségenként 9,5 és 12,6% között szóródott, Nógrád, Vas és Csongrád-Csanád megyében volt a legkisebb, Győr-Moson-Sopron, Baranya és Fejér megyében a legnagyobb. A legmagasabb nettó átlagkeresettel a fővárosi székhelyű szervezeteknél munkát vállalók rendelkeztek (305 900 forint), köszönhetően a főváros kiemelkedő kereseti lehetőségeinek, illetve az itt jellemző ágazati, munkaköri struktúrájának. A megyék közül Győr-Moson-Sopron átlagkeresete meghaladta, a többi nem érte el a nemzetgazdasági átlagot. A legkevesebbet a Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Nógrád megyei szervezeteknél kerestek. Az előző évhez képest Fejér megye relatív helyzete javult és Nógrád megyéé romlott a legnagyobb mértékben. A keresetekben mutatkozó területi különbségek a nettó keresetek relatív

szórása alapján nem változtak, és összefüggésben állhatnak a közfoglalkoztatottak számának eltérő területi koncentrációjával is.

5.13. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete megyénként, 2019*

* Kedvezmények nélkül számítva.

Tovább nőtt a munkajövedelem aránya a munkakerőlköltségben belül

Az Európai Unióban a munkajövedelmek aránya a foglalkoztatással összefüggésben felmerülő összes, munkáltatót terhelő költség¹¹⁾ (munkaerőköltség) között átlagosan 76% volt 2018-ban, csakúgy, mint egy évvel korábban. Az egyes tagországok-

ban 67 (Franciaország, Svédország) és 94% (Málta) között szóródott. Magyarország mutatója 78%-ról 80%-ra nőtt 2017-hez képest, ezzel változatlanul a tagországok középmezőnyében helyezkedett el.

¹¹⁾ A legalább 10 főt foglalkoztató gazdasági szervezetek körében, a megfigyelt nemzetgazdasági ágakban. A megfigyelt nemzetgazdasági ágak magukban foglalják az ipari, építőipari és a szolgáltatási területet, a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás kivételével.

A gyermekgondozási díj reálértéke másfélszerese a 2010. évinek

A gyermekét otthon nevelő szülőnek a legnagyobb anyagi segítséget a biztosítási jogviszonyhoz kötött **csecsemő- és gyermekgondozási díjak**¹²⁾ jelentik, amelyek a bruttó keresethez, illetve jövedelemhez kötődnek. Előbbi egy ellátási napra jutó összege 2018-ban átlagosan 6014 forint volt, a gyermekgondozási díj egy segélyezettre jutó havi átlaga pedig 142 ezer forintot tett ki, összege törvényileg maximalizálva van. Azok a szülők, akik nem voltak biztosítottak, nem volt keresetük a szülést megelőzően rendszeresen, csak **gyermekgondozást**

segítő ellátásra¹³⁾ (gyes) és családi pótlékra, háromnál több gyermek nevelése esetében pedig gyermeknevelési támogatásra¹⁴⁾ jogosultak. A gyes egy igénybevevőre jutó havi átlagos összege 2018-ban 31 ezer forint volt. Családi pótlék¹⁵⁾ 1 millió 83 ezer családban, 1 millió 759 ezer gyermek után járt, aminek egy, juttatásban részesülő családra jutó havi átlagos összege – az 1,62-os családonkénti átlagos gyermekszám mellett – 24 ezer forint volt, míg a gyermeknevelési támogatás egy igénybevevőre jutó havi átlagos összege 28 ezer forintot tett ki.

5.2. tábla A családtámogatásokban részesülők száma, és az ellátásokra kifizetett összeg

Ellátás	Ellátásban részesülők havi átlagos száma, ezer fő			Ellátások kiadásai, milliárd forint		
	2010	2018	Változás, %	2010	2018	Változás, %
Biztosításhoz kötött						
Csecsemőgondozási díj ^{a)}	27,3	27,7	1,5	38,3	61,2	59,7
Gyermekgondozási díj	94,7	102,5	8,3	92,8	176,0	89,7
Biztosításhoz nem kötött						
Anyasági támogatás	7,4	7,5	2,2	5,8	5,9	2,1
Gyermekgondozást segítő ellátás ^{b)}	178,5	159,2	-10,8	65,1	59,7	-8,3
Gyermeknevelési támogatás	39,3	32,6	-17,0	13,4	11,0	-17,8
Családi pótlék	1993,9	1 759,0	-11,8	359,0	307,7	-14,3
Ebből: magasabb összegű családi pótlék	156,0	122,2	-21,7	43,9	31,4	-28,4

^{a)} 2015 előtt terhességi-gyermekágyi segély.

^{b)} 2016. január 1-jét megelőzően gyermekgondozási segély.

¹²⁾ A csecsemőgondozási díj a szülési szabadság idejére (168 nap), a gyermekgondozási díj a gyermek 2 éves koráig jár (egy gyermek esetén).

¹³⁾ A gyermekgondozást segítő ellátást a gyermek 3 éves koráig folyósítják.

¹⁴⁾ A gyermeknevelési támogatás három vagy annál több gyermeket nevelők esetében a legkisebb gyermek 8 éves koráig jár.

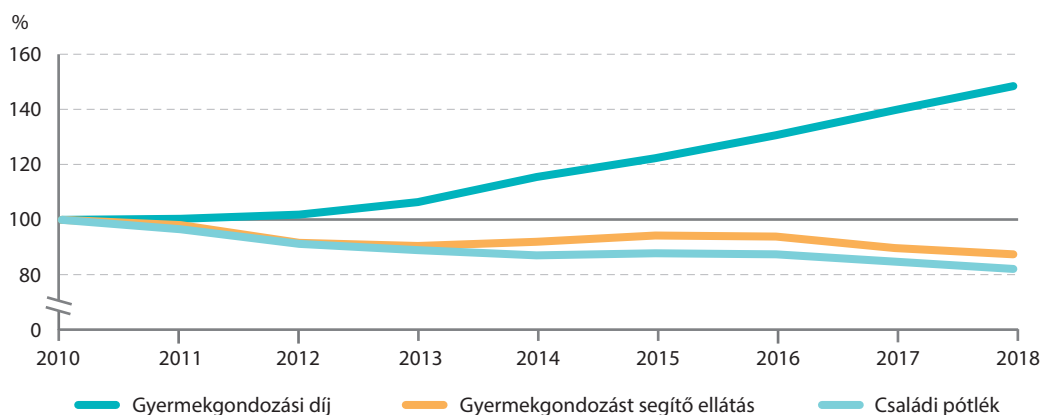
¹⁵⁾ A családi pótlék alapvetően a tankötelezettség végéig, de legfeljebb annak a tanévnek a végéig jár, amelyben a köznevelési intézményben tanuló gyermek a 20. életévét betölti.

Családi pótlékra 2018-ban a családtámogatásra fordított állami kiadások felét fizették ki, ez az arány 2010-ben még 62% volt. Az ugyancsak alanyi jogon járó gyermekgondozást segítő ellátás részesedése ugyan ezen időszakban 11%-ról 9,6%-ra csökkent. Jelentősen nőtt ugyanakkor a biztosítási jogviszonyhoz kötött gyermekgondozási

si díjnak a kiadásokból való részesedése, 16%-ról 28%-ra.

2018-ban 113 ezer családban 122 ezer¹⁶⁾ olyan, tartósan beteg, testi vagy szellemi fogyatékos gyermek élt, akinek magasabb összegű családi pótlék jár: ez kétszülős család esetén havonta 23, egyszülős családnál 26 ezer forint volt gyermekenként.

5.14. ábra A gyermekneveléssel kapcsolatos támogatások reálértéke, 2010=100

Minden ötödik ember öregségi nyugdíjas

2019 elején a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság az előző évhez hasonlóan 2,6 millió főnek, a népesség 26%-ának folyósított nyugdíjat, járadékot vagy valamilyen egyéb ellátást. Az idős népességnek csaknem egésze, a 64 év alattiaknak pedig 8,0%-a kapott valamilyen ellátást. Egy ellátottnak átlagosan 122,6 ezer¹⁷⁾ forint jutott, 5,1 ezer forinttal több, mint 2018 elején.

Az ellátottak 79%-a – 2 millió 32 ezer fő – **öregségi nyugdíjat** kapott, amelynek átlagösszege 135 ezer forint volt 2019 elején, a férfiaké 14%-kal magasabb a nőké-

nél. Az öregségi nyugdíjasok 7,8%-a még nem töltötte be a nyugdíjkorhatárt, közülük 159 ezren részesültek a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjában. A **megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban** részesülők száma 7,2%-kal kevesebb lett az előző évhez képest. A 315 ezer ellátott kilencetizede a rehabilitálhatóság hiánya miatt, vagy a nyugdíjkorhatárhoz közeli korára tekintettel rokkantsági ellátást kapott. 28 ezren rehabilitációs ellátásban részesültek, számuk 2018 elejéhez képest ötödével mérséklődött.

¹⁶⁾ A 18 éven felüliekkel együtt.

¹⁷⁾ Teljes ellátás (főellátás a kiegészítő ellátásokkal együtt). Nyugdíjmelés utáni adat.

5.3. tábla Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, 2019. január

A fő ellátás típusa	Férfi	Nő	Összes	Változás 2018 január- jához képest, %	Az ellátás átlagos összege, forint/hó/ fő
	ellátott száma, ezer fő				
Öregségi nyugdíjak	740,5	1 291,2	2 031,7	0,2	134 947
korbetöltött öregségi nyugdíj	740,5	1 132,0	1 872,5	-0,2	134 985
nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	–	159,2	159,2	6,2	134 500
Életkoron alapuló (korhatár alatti) ellátások	37,7	3,9	41,6	-0,6	201 831
Megváltozott munkaképességűeknek járó (rokkantsági és rehabilitációs) ellátások	140,3	174,3	314,6	-7,2	75 049
Ebből: korhatár alattiaknak járó rokkantsági ellátások	107,5	121,4	228,9	-8,5	75 096
Özvegyi és szülői nyugdíj	4,2	61,9	66,2	-8,6	73 811
Árvaellátás	29,2	29,6	58,8	-7,3	40 267
Járadékok, pótlékok, egyéb járandóságok	30,8	27,3	58,1	11,0	31 055
Ebből: baleseti járadék	5,5	0,8	6,3	-7,3	25 911
rokkantsági járadék	18,5	14,7	33,2	0,4	37 481
Ellátások összesen	982,6	1 588,3	2 570,9	-1,0	122 614
Ebből: nyugellátások összesen	773,9	1 382,7	2 156,6	-0,3	130 491

Az öregségi nyugdíjasok aránya az összes ellátotton belül a fővárosban a legmagasabb és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legalacsonyabb

A korösszetétel mellett a gazdasági fejlettség, az iskolai végzettségbeli különbségek, a munkavállalási lehetőségek és az egészségi állapot is hatással lehetnek az egyes országrészek ellátási szerkezetére, mivel befolyásolják az öregségi nyugdíjazáshoz szükséges szolgálati idő megszerzését. Az öregségi nyugdíjasok aránya 2019 elején Budapesten volt a legmagasabb (88%), míg az átlagtól (79%) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében maradt el a leginkább (69%). Az átlagnál – Komá-

rom-Esztergom kivételével – a közép- és a nyugat-dunántúli megyék, valamint Pest megye értékei voltak magasabbak. Arányaiban a legtöbb, megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülő Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna és Békés megyékben volt (19%), jóval meghaladva az országos átlagot (12%). A főellátásként hozzátartozói nyugellátásban részesülők aránya is Szabolcs-Szatmár megyében a legmagasabb, 2,8 százalékponttal haladta meg az átlagot (4,9%).

A nyugdíjak reálértéke nem változott

Nyugdíjakra, ellátásokra, járadékokra és egyéb járandóságra 3750 milliárd forintot fordítottak 2018-ban. A kiadások összege 4,2%-kal nőtt, a GDP-hez viszonyított arány (8,9%) azonban 0,5 százalékponttal kevesebb lett a 2017. évinél, és 2,3 százalékponttal elmaradt a 2010. évitől. A Nyugdíjbiztosítási Alapból öregségi nyugdíjakra 2934 milliárd, hozzátartozói nyugellátásokra 376 milliárd forintot fizettek ki. Az Egészségbiztosítási Alap volt a forrása a megváltozott munkaképességgel kapcsolatos ellátásoknak (266 milliárd forint), valamint a baleseti, rokkantsági, kártérítési és a bányászok egészségkárosodási járadékának (26 milliárd forint). A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap-

ból–elsősorban életkoron alapuló ellátásokra – 120 milliárd, egyéb forrásokból 28 milliárd forintot fizettek ki.

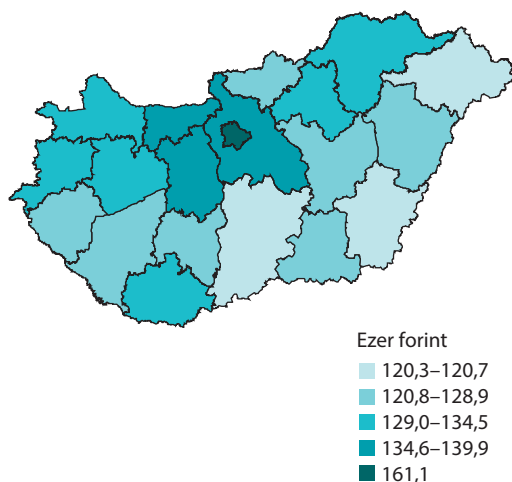
2018-ban a nyugdíjak összességében 3,0%-kal emelkedtek az előző évhez képest, reálértékük hetedik éve – 2018 kivételével – csökkenő mértékben nőtt, 2017–2018-ban 1% alatti volt az emelkedés. 2013-ban a **nyugdíjak reálértékének** növekedése meghaladta a keresetekét, azóta azonban jelentősen elszakadt tőle, 2018-ban 8,0 százalékpont volt a különbség a keresetek javára, valamivel kevesebb az előző évinél. 2018-ban az öregségi nyugdíj átlagos havi összege 134 947 forint¹⁸⁾ volt, a nettó átlagkereset (219 ezer forint) 62%-át tette ki.

5.4. tábla **A nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok, valamint a keresetek változása** (előző évhez képest)

Év	Fogyasztói- ár-index	Nyugdíjas fogyasztói- ár-index	Nettó átlag- kereset	Nettó átlag- kereset reál- értékének	Nyugdíjak nominál- értékének	Nyugdíjak reál- értékének
						(%)
						változása
2010	4,9	4,5	6,8	1,8	2,5	-1,9
2011	3,9	4,4	6,4	2,4	4,4	0,0
2012	5,7	5,7	2,1	-3,4	5,9	0,2
2013	1,7	1,5	4,9	3,1	5,2	3,7
2014	-0,2	-0,6	3,0	3,2	2,4	3,1
2015	-0,1	0,4	4,3	4,4	1,8	1,4
2016	0,4	0,6	7,8	7,3	1,6	1,0
2017	2,4	2,3	12,9	10,2	2,4	0,1
2018	2,8	2,7	11,3	8,3	3,0	0,3

¹⁸⁾ Kizárólag a főellátásra vonatkozó adat, tehát nem tartalmazza az öregségi nyugdíj mellett folyósított özvegyi nyugdíjakat, egyéb kiegészítő ellátásokat. Nem tartalmazza a Nemzeti Család és Szociálpolitikai Alapból finanszírozott öregségi nyugdíj (korábbi szolgálati nyugdíj) adatait sem.

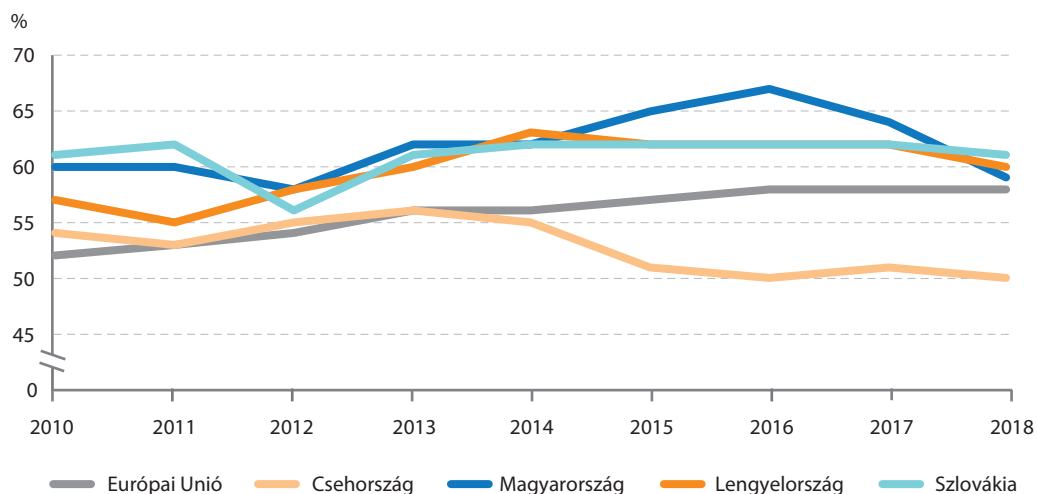
5.15. ábra Az öregségi nyugdíjak egy főre jutó átlagos összege, 2019. január

A szegénységi mutatók alapján a nyugdíjasok rétege a szegénység által kevésbé érintett csoportok közé tartozik. A súlyos anyagi nélkülözés a teljes társadalom 8,7 és a 65 év feletti populáció 6,0%-ában van jelen. Míg 2018-ban a relatív jövedelmi szegénység¹⁹⁾ a társadalomnak 12,4%-át érintette, addig a nyugdíjasoknak csak 11,0%-át. Míg a nyugdíjasok körében a jövedelmi szegények aránya – miközben a teljes társadalomban csökkent – 2014 óta növekszik, addig a súlyos anyagi deprivációban élő 65 éves és annál idősebbek aránya 2011 és 2018 között kevesebb mint harmadára (6,0%-ra) csökkent.

A magyar nyugdíjak **keresetpótló képessége** – a 65–74 évesek nyugdíjának az 50–59 évesek keresetéhez viszonyított aránya – az unió átlagához hasonló.

5.16. ábra A 65–74 évesek nyugdíja az 50–59 évesek bruttó keresetének százalékában

¹⁹⁾ A medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élők aránya. (A teljes népesség OECD 2 fogyasztási egységre jutó jövedelem alapján történő sorba rendezés után a sor közepe a medián.)

A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA²⁰⁾

A háztartások fogyasztása – a háztartási költségvetési és életkörülmény felvétel adatai szerint – a 2008-as válság lecsengése után – többek között a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzet és az infláció következtében – 2012-ig stagnált, illetve csökkent.

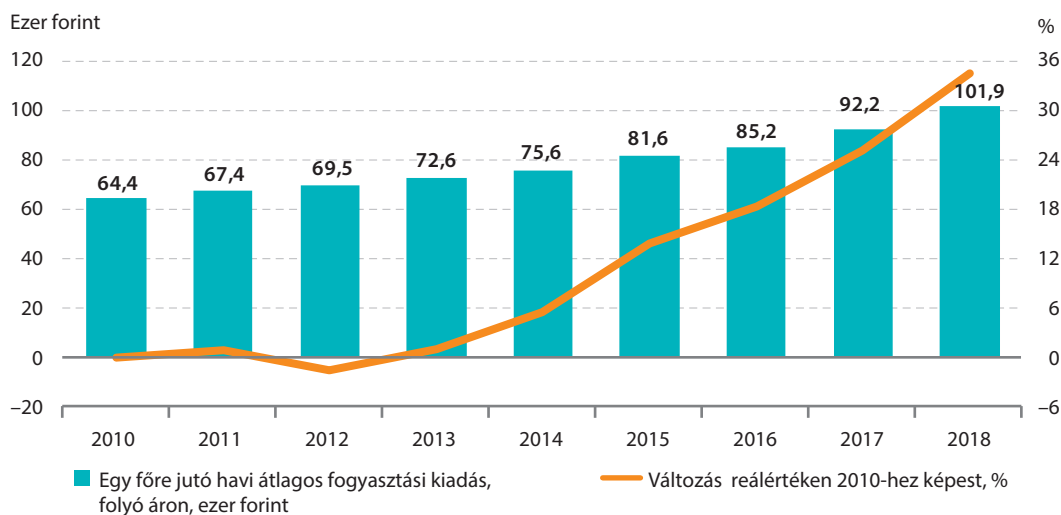
A fogyasztás színvonala ezt követően újra emelkedett, amire a gazdasági növekedés, valamint a foglalkoztatás bővülése is hatást gyakorolhatott. 2,8%-os fogyasztóiár-növekedés mellett a kedvező tendencia 2018-ban is folytatódott.

A háztartások fogyasztása reálértéken 35%-kal meghaladta a 2010. évit

A háztartások **egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadása** a rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint 2018-ban 101,9 ezer forint volt, folyó áron 58, a fogyasztóiár-

indexet figyelembe véve, reálértéken 35%-kal haladta meg a 2010. évit. A 2018-ban mért kiadás összege folyó áron 11, reálértéken 7,5%-kal magasabb volt, mint 2017-ben.

5.17. ábra A háztartások egy főre jutó havi fogyasztási kiadása és annak változása 2010-hez képest

2018-ban a háztartások a **három legnagyobb kiadási tétel** közül élelmiszerekre és

alkoholmentes italokra 25,0, lakásfenntartásra 19,6, közlekedésre 12,1 ezer forintot

²⁰⁾ Az egy főre jutó kiadások összegét a teljes népességszámmal osztva közöljük.

fordítottak havonta fejenként. A reálfogyasztás minden fogyasztási főcsoportban emelkedett az előző évhez képest, a legna-

gyobb mértékben a kultúra, szórakozás, valamint a vendéglátás és szálláshely-szolgáltatások terén.

5.5. tábla A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadásai, 2018

Fogyasztási főcsoport	Fogyasztási kiadás, forint	Változás reálértéken, ^{a)} %	
		az előző évhez képest	2010-hez képest
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	25 032	5,8	36,7
Szeszes italok, dohányárúk	3 484	5,5	2,9
Ruházat és lábbeli	4 265	9,6	59,7
Lakásfenntartás és háztartási energia	19 620	4,4	23,1
Lakberendezés, háztartásvitel	4 247	12,7	58,3
Egészségügy	5 201	9,9	27,5
Közlekedés	12 130	8,2	51,8
Hírközlés	6 964	12,7	80,8
Kultúra, szórakozás	7 100	14,1	30,6
Oktatás	950	8,7	14,1
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	4 599	13,7	40,8
Egyéb termékek és szolgáltatások	8 327	8,8	56,6
Fogyasztási kiadások összesen	101 919	7,5	34,5

^{a)} A fogyasztói árak alakulását figyelembe véve.

A kiadások egynegyedét élelmiszerre fordítottuk

A háztartások kiadásainak legnagyobb részét – a korábbi évekhez hasonlóan – 2018-ban is az **élelmiszerek és alkoholmentes italok** tették ki. 2010 és 2013 között az összes kiadásból egyre növekvő szeletet jelentettek az élelmiszerek és alkoholmentes italok, fogyasztásból mért arányuk ezt követően hullámzóan alakult, de alapvetően emelkedett. 2018-ban a lakosság kiadásainak egynegyedét fordította erre a célra.

A **háztartási energiaköltségek** 2007-től jelentősen megnöttek, aminek hatására 2010

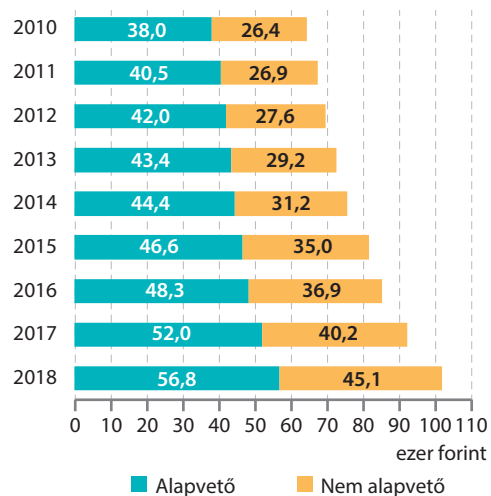
és 2013 között a kiadásokon belül a legnagyobb részt a **lakásfenntartási kiadások** tették ki. Ezt követően a háztartási energia ára 2014-ben a rezsicsökkentés hatására 12, 2015-ben pedig további 2,9%-kal visszaesett, mérsékelve a háztartások rezsikiadásait. 2014-től kezdődően már nem lakásfenntartásra, hanem élelmiszerre és alkoholmentes italra költött a lakosság a legtöbbet. A háztartások 2018-ban reálértéken 4,4%-kal fordítottak többet lakásfenntartásra és háztartási energiára, mint az azt megelőző évben.

A háztartások továbbra is a lakásfenntartási kiadások csaknem felét, havonta átlagosan 4133 forintot vezetékes gázra, 3872 forintot elektromos energiára, 1044 forintot pedig központi fűtésre, távhőre költöttek fejenként.

Az összkiadás 12%-át kitevő **közlekedési kiadások** reálértéken az előző évinél 8,2%-kal magasabbak voltak, ennek 57%-át (havonta átlagosan 6879 forintot) 2018-ban is üzemanyag-vásárlásra fordították.

Az **alapvető szükségletekre** (élelmiszerekre, lakásfenntartásra, közlekedésre) fordított összegek kifizetése után 2013-tól évről évre egyre több maradt egyéb kiadásokra (pl. vendéglátásra és szálláshely-szolgáltatásra, szórakozásra, ruházatra).

5.18. ábra A háztartások egy főre jutó alapvető és nem alapvető kiadásainak alakulása havi szinten

A HÁZTARTÁSOK 16%-A RENDELKEZETT HAVI MEGTAKARÍTÁSSAL

A magyar háztartások jövedelmük fogyasztásra, beruházásra fel nem használt részét megtakarításra és biztosításokra fordítják, 2019-ben 28%-uknak volt életbiztosítása, 16%-uknak önkéntesnyugdíj-, 17%-uknak egészségpénztári, 16%-uknak pedig egyéb, havi megtakarítása (pl. takarékkészlet vagy megtakarítási számla, állampapír, illetve részvény havi rendszerességgel történő vásárlása).²¹⁾ Előbbiek alakulására a háztartástípus is hatást gyakorolt. Míg a nyugdíj- (28%) és az egészségpénztári (9,2%) megtakarítás, valamint az életbiztosítások (41%) aránya a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások körében volt a legmagasabb, addig az egyedül élő, 65 éves és annál idősebb személyek esetében a legalacsonyabb. Arányaiban a három és annál több személyes gyermektelen, a két 65 év alatti személyből álló, valamint a két felnőtt, egy gyermekes háztartások rendelkeztek a legtöbben egyéb, havi rendszerességgel megtakarítással (egyenként 21%).

²¹⁾ Legalább egy személy a háztartásban rendelkezett az említett megtakarítással, biztosítással.

Több zöldséget és gyümölcsöt, kevesebb cukrot fogyasztottunk

A főbb élelmiszercsoportokon belül a cereáliák fogyasztásának mennyisége 2018-ban egy főre jutóan havonta átlagosan 7,3 kilogramm volt, az előző évekhez képest szinte alig változott. A háztartások 2018-ban egy főre vetítve átlagosan 5,3 kilogramm húst fogyasztottak, az áremelkedés ellenére a

sertéshús és a baromfi-hús fejenkénti havi átlagos mennyisége is nőtt. A gyümölcs és a zöldség elfogyasztott egy főre jutó mennyisége az áremelkedés ellenére meghaladta az előző évit. A háztartásokban almából 1,0, banánból 0,6, körtéből 0,2 kilogrammot fogyasztottak, többet, mint 2017-ben.

5.6. tábla Az egy főre jutó havi átlagos élelmiszer-fogyasztás mennyisége

(mennyiség/fő/hónap)

Élelmiszer	2010	2017	2018
Cereáliák, kilogramm	7,1	7,2	7,3
Ebből:			
kenyér, kilogramm	3,7	3,1	2,9
péksütemény, kilogramm	0,8	1,4	1,7
Húsfélék, kilogramm	4,4	5,1	5,3
Ebből:			
sertéshús, kilogramm	1,3	1,4	1,5
baromfi-hús, kilogramm	1,4	1,7	1,7
Tojás, darab	12	12	13
Tej, liter	4,5	4,4	4,6
Olaj és zsiradék, kilogramm	1,4	1,4	1,6
Gyümölcs, kilogramm	3,2	4,1	4,3
Ebből:			
alma	1,0	0,9	1,0
körte	0,1	0,1	0,2
őszibarack	0,2	0,3	0,3
banán	0,4	0,5	0,6
Burgonya, kilogramm	2,4	2,4	2,2
Zöldség (burgonyán kívül), kilogramm	4,0	4,4	4,8
Cukor, kilogramm	1,1	1,3	1,0

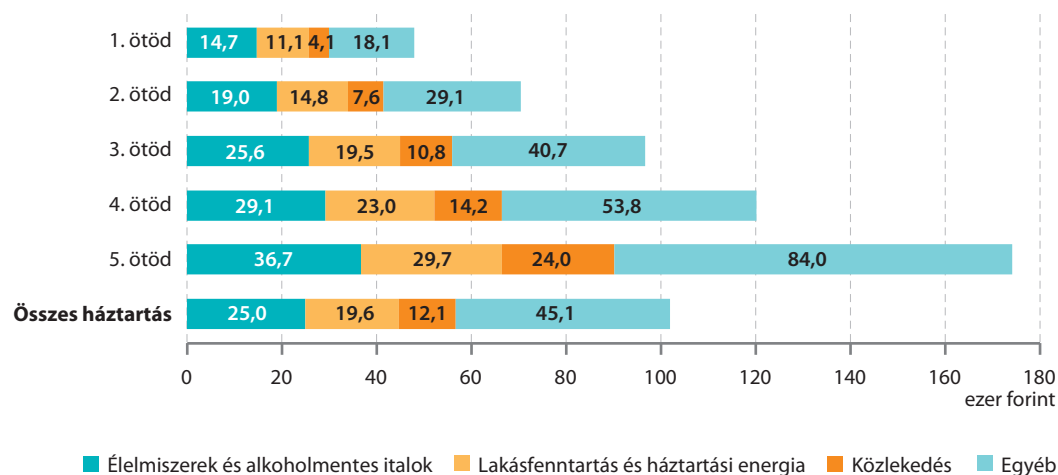
A legfelső jövedelmi ötödben élők kiadása 3,6-szerese volt a legalsóba tartozókéknak

A háztartások fogyasztásának szerkezete összefügg a jövedelmi helyzettel: a jövedelem szintjével párhuzamosan nem csupán emelkednek a fogyasztási kiadások, hanem változnak azok belső arányai is. Bár 2018-ban a kiadás nagysága a legalsó és a legfelső jövedelmi ötödben is nőtt 2017-hez képest – előbbié 11, utóbbié 10%-kal –, a két szélső réteg közötti különbség továbbra is jelentős, 3,6-szeres volt.

Minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál kisebb részt képviselnek kiadásaiból az alapvető, létfenntartáshoz szorosan kapcsolódó kiadások, az élelmiszerre, a lakásfenntartásra, valamint a közlekedésre fordított összegek, aminek

köszönhetően az egyéb szükségletek fedezésére (pl. kultúra, hírközlés) magasabb színvonalon van lehetőség. A jövedelmek alapján az alsó 20%-ba tartozók – a korábbi évekhez hasonlóan – az összes kiadásuk nagyobb hányadát költötték élelmiszerre és alkoholmentes italokra, valamint lakásfenntartásra (31, illetve 23%), mint a legfelső jövedelmi ötödben élők, ahol kiadásaik 21, illetve 17%-át fordították erre. A közlekedésre fordított kiadások aránya az előbbiekkal szemben a legfelső jövedelmi ötödbe tartozó háztartások körében volt magasabb, összes kiadásuk 14%-át fordították e célra, 5,2 százalékponttal többet, mint a legalsó jövedelmi ötödben élők.

5.19. ábra A háztartások egy főre jutó havi kiadásai a különböző jövedelmi csoportokban, 2018

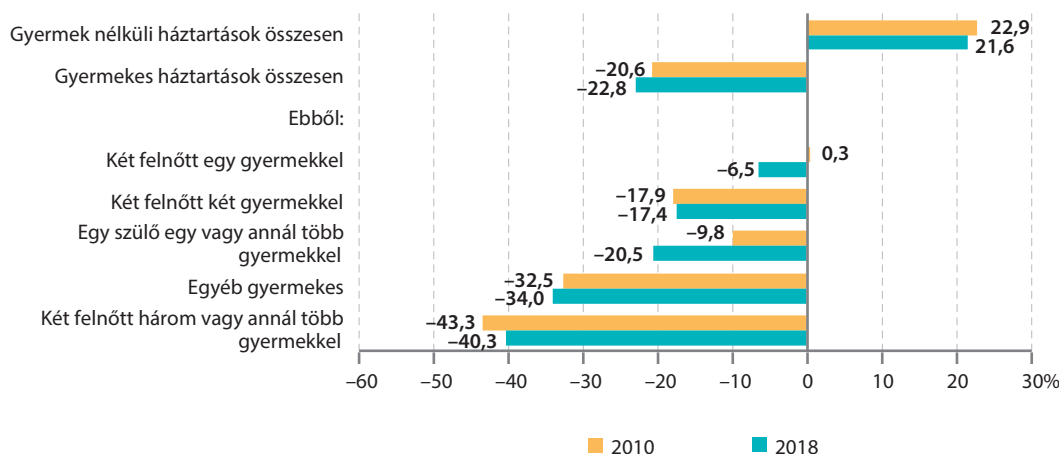

A gyermekes háztartások fogyasztási kiadásai szinte valamennyi csoportban emelkedtek

A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadásainak nagyságát és szerkezetét a jövedelem mellett az is meghatározza, hogy hányan élnek a háztartásban, illetve nevelnek-e gyermeket. 2018-ban a gyermekes háztartások az összes háztartás 30%-át tették ki. A háztartástípusok közül – az előző évekhez hasonlóan – 2018-ban is az egyszemélyes háztartások havi fogyasztási kiadása volt a legmagasabb, egy főre jutóan 149,7 ezer forint, ami az előző évet 8,6, a 2010. évet pedig 46%-kal haladta meg folyó áron. Ugyanez az összeg a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások esetében 2018-ban egy főre számítva havonta 84,2 ezer forint volt, kisebb, mint az összes háztartás átlagos (havonta

101,9 ezer forintos) kiadása. A gyermek nélküli háztartások az oktatás kivételével minden fogyasztási főcsoportban az átlagosnál többet költöttek, mint a gyermekesek. A gyermeket nevelő háztartások relatív helyzete a fogyasztási kiadások területén 2010 és 2018 között kissé romlott, az összes háztartás átlagától való elmaradásuk 21%-ról 23%-ra nőtt. A két felnőttből és három vagy annál több gyermekből álló háztartások maradtak el leginkább az átlagtól, de esetükben az évtized elejétől 2018-ig javulás volt mérhető. Ezzel szemben a gyermeket egyedül nevelő szülők leszakadása a fogyasztási kiadásokban ugyanezen időszakban valamivel több mint kétszeresére emelkedett.

5.20. ábra A fogyasztási kiadások összes háztartás átlagától való eltérése az egyes háztartástípusokban

A gyermeket nevelő háztartások fogyasztási kiadásai 2018-ban szinte valamennyi csoportban növekedtek. Egy főre jutó átlagos havi fogyasztásuk 78,6 ezer forint volt, folyó áron 9,9, reálértéken 6,9%-kal emel-

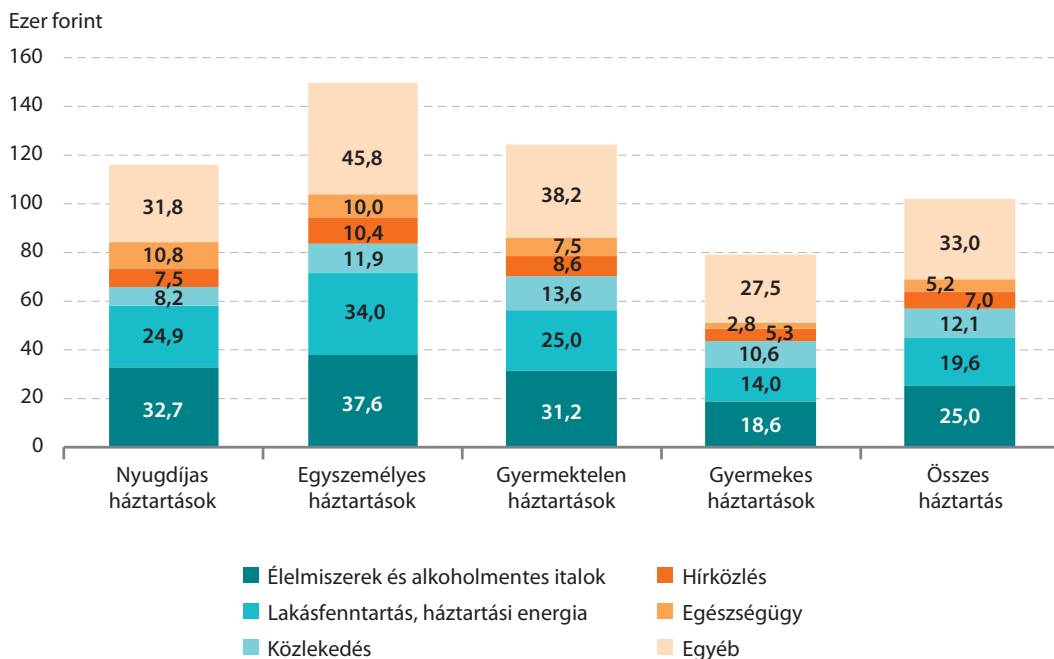
kedett 2017-hez képest. Egy főre vetített havi kiadásai nagysága – az elmúlt évekhez hasonlóan – elmaradt az összes háztartás átlagától, amit az is befolyásolhatott, hogy átlagos taglétszámuk (3,8 fő) magasabb volt,

mint az összes háztartás átlaga (2,3 fő). Lakásfenntartásra kevesebbet, oktatásra többet költöttek egy főre jutóan, mint az átlag. Előbbire egy főre vetítve havonta az országos átlag 71%-át, 14,0 ezer forintot, utóbbira az országos átlag 1,8-szeresét, 1742 forintot fordítottak.

A **gyermektelen háztartások** 2018-ban egy főre vetítve havonta átlagosan 124,0 ezer forintot költöttek, folyó áron 11%-kal többet,

mint az azt megelőző évben. Kiadásaik minden fogyasztási csoportban emelkedtek, összes költségük 22%-kal az országos átlagot is meghaladta. Élelmiszerre ezek a háztartások havonta 6120, lakásuk fenntartására 5347, egészségügyre 2311 forinttal költöttek többet fejenként 2018-ban, mint az átlag. A különbségek részben demográfiai, életkori tényezőkkel, részben az eltérő fogyasztási és háztartásvezetési szokásokkal magyarázhatók.

5.21. ábra Az egy főre jutó havi kiadások nagysága egyes háztartástípusokban, 2018

A **nyugdíjas háztartások** összes háztartáson belüli aránya 2018-ban 29% volt. Egy főre jutó személyes célú kiadásuk 116,0 ezer forintot tett ki havonta, az egy évvel korábbinál folyó áron 10,3%-kal többet. Az e háztartástípusban élők fogyasztási kiadásai évről évre meghaladják az átlagost, 2018-ban 14%-kal. A nyugdíjasok fogyasztási

szerkezetének további sajátossága, hogy az átlagnál kiadásuk nagyobb részét fordítják egészségügyre, lakásfenntartásra, valamint élelmiszerekre és alkoholmentes italokra. 2018-ban egészségügyre az átlagosnál 2,1-szer többet (10,8 ezer forintot), ezen belül gyógyszerekre 7774 forintot adtak ki fejenként havi szinten.

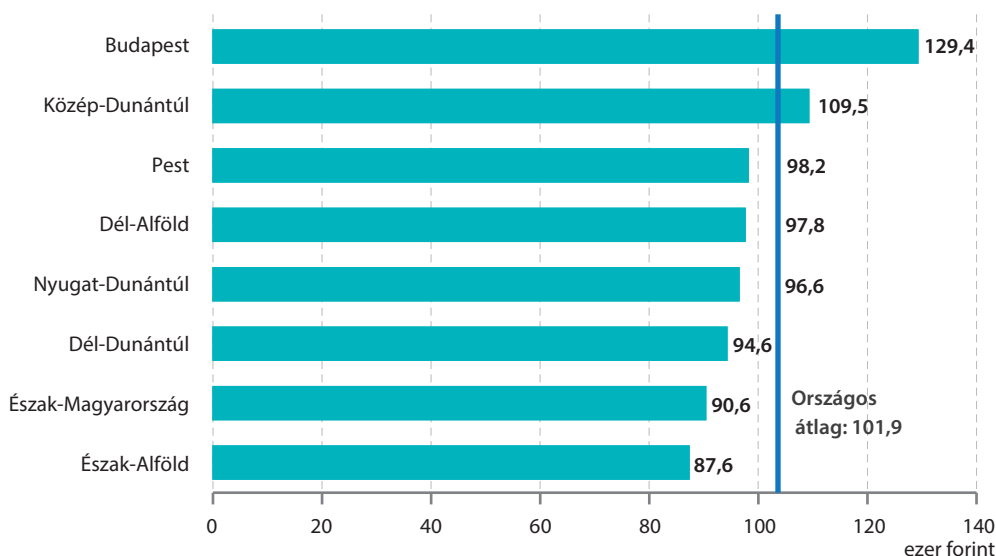
A fővárosban élők 1,4-szer annyit költöttek, mint a községekben lakók

A háztartások fogyasztási kiadása – az előző évekhez hasonlóan – **településtípusonként** is jelentősen különbözik, ami az eltérő fejlettséggel, munkaerőpiaci és jövedelmi helyzettel is összefüggésbe hozható. Az egy főre jutó havi szintű kiadás nagysága 2017-ben is a fővárosban volt a legmagasabb (129,4 ezer forint), a községekben a legalacsonyabb (91,2 ezer forint). Bár a közöttük lévő különbség csökkent 2010

és 2018 között, a budapestiek fogyasztása még így is 1,4-szerese volt a községekben élőkének.

A **régiók** közül az egy főre jutó havi szintű kiadások 2018-ban is Budapesten, valamint a Közép-Dunántúlon voltak a legmagasabbak, az országos átlagot is meghaladták. Az egy főre jutó fogyasztás az előző évhez képest leginkább (16%-kal) a Közép-Dunántúlon nőtt.

5.22. ábra Az egy főre jutó havi átlagos fogyasztás alakulása régióként, 2018

A háztartások csaknem felében található laptop, notebook

A háztartások tartós javakkal való felszereltsége folyamatosan javul, számos cikk esetében (mint például a televízió és a mosógép) megközelíti a teljes ellátottságot.

A háztartások döntő része már rendelkezik a mindennapi életvitelben használatos műszaki termékekkel, ugyanakkor az újabb és minőségben is különböző fogyasztási cik-

kek elterjedtsége továbbra is összefügg a háztartások anyagi, jövedelmi helyzetével. A felsőbb jövedelmi kategóriákba tartozók a korszerűbb fogyasztási cikkeket könnyebben meg tudják vásárolni, körükben például a mosogatógéppel, a plazma-, LCD-, LED- és lézertelevízióval, a digitális kamerával és fényképezőgéppel, illetve a lappal való ellátottság lényegesen nagyobb, mint a többi magyarországi háztartásban. Ugyanakkor a legalsó jövedelmi ötödbe tartozó háztartások helyzete is javult az elmúlt években, kö-

rükben is nőtt a korszerű tartós fogyasztási cikkek elterjedtsége.

Míg az utóbbi években a hagyományos televíziókészülékek száma csökkent, addig a plazma-, LCD-, LED-, lézertévék előfordulása jelentősen nőtt: 2010-ben száz háztartásra 12, 2018-ban már 94 ilyen eszköz jutott. Az asztali számítógépek elterjedtsége az utóbbi években kisebb, ugyanakkor a hordozható számítógépeké (laptopok, illetve notebookok) nagyobb lett.

5.7. tábla A tartós fogyasztási cikkek száz háztartásra jutó éves átlagos állománya, 2018

Megnevezés	Jövedelmi ötöd		Összes háztartás
	1.	5.	
Mikrohullámú sütő	87	93	92
Mosogatógép	22	31	23
Televízió	156	164	163
ebből: plazma-, LCD-, LED-, lézertelevízió	81	108	94
Digitális fényképezőgép	24	42	29
Asztali számítógép (PC)	47	52	45
Hordozható számítógép (laptop, notebook)	54	81	59
Kézi számítógép (palmtop)	16	22	18
Saját előfizetéses és kártyás mobiltelefon	212	196	199
ebből: okostelefon	93	99	91
Személygépkocsi	60	90	71
ebből: saját	59	84	68

SZOCIÁLIS ELLÁTÁS

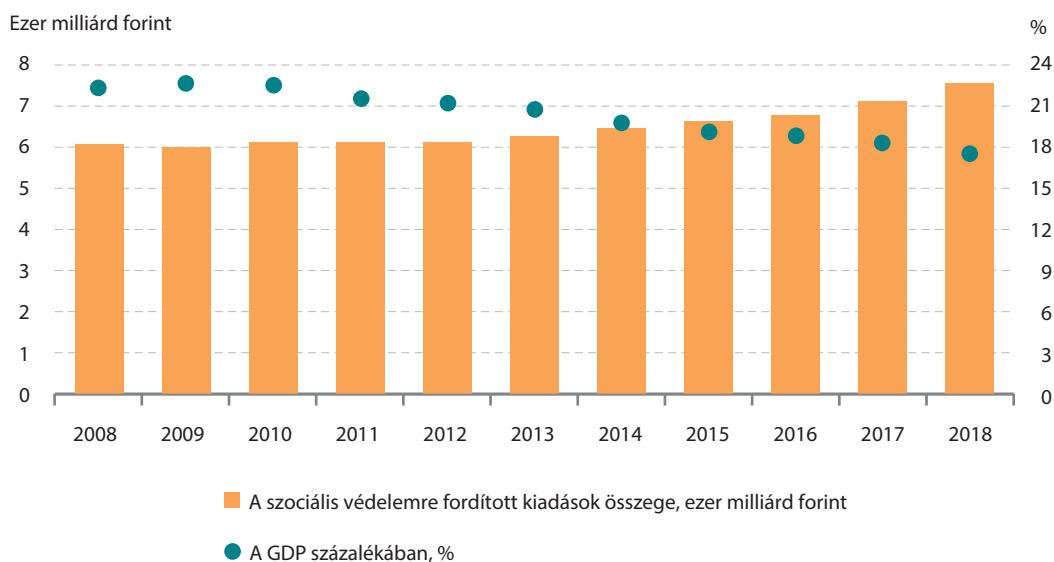
2018-ban 7,5 ezer milliárd forintot költöttünk szociális védelemre

2018-ban 7,5 ezer milliárd forintot költött az ország szociális védelemi juttatásokra, az előző évinél – a fogyasztói árak 2,9%-os emelkedése mellett – 6%-kal többet. A kiadások 44%-át az időskori, 28%-át a betegséggel, egészséggondozással, 12%-át pedig a családdal, gyermekekkel kapcsolatos ellátások tették ki.

2018-ban a közfoglalkoztatottak nélküli, egy főre jutó havi nettó **átlagkereset**

156 ezer forint volt a szociális ellátásban. 2014-től az emelkedés rendre átlag feletti volt – 2017-ben 20%-os –, ám 2018-ban átlag alatt maradt. Az oktatásban dolgozók átlagkeresete 37, az egészségügyben dolgozóké 42%-kal több, a pénzügyi és biztosítási tevékenységgel foglalkozóké pedig több, mint két és félszerese volt a szociális szférában dolgozókénak.

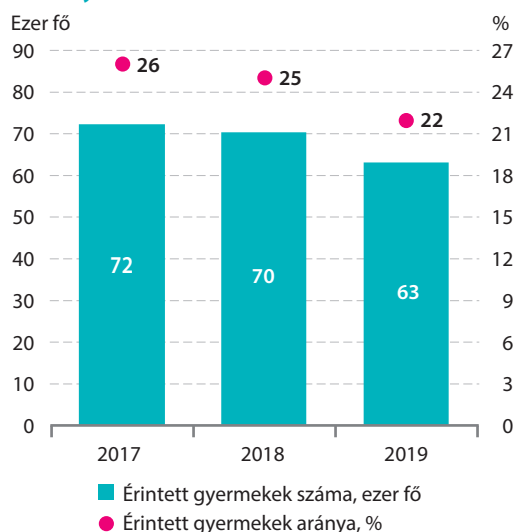
5.23. ábra A szociális védelem társadalmi juttatásai

Közeledtek egymáshoz az igények és a kapacitás a gyermekek napközbeni ellátásában

2019-ben 48,7 ezer férőhelyre 45,9 ezer gyermeket íratott be a **bölcsődékbe**. A férőhelyek száma nagyobb mértékben növekedett (3,3%) az előző évhez képest, mint a beíratott gyermekek száma (2,9%). A gyermekek döntő többsége (84%) klasszikus bölcsődékbe járt, 12%-uk családi bölcsődékbe, és 3,5%-uk mini, illetve munkahelyi intézményekbe. A mini bölcsődékbe járók száma (1556) a 2017. évihez viszonyítva négy és félszeresére emelkedett. Férőhely hiányában 3825 (halmozott gyerekszám) gyermeket utasítottak el, ám a működő férőhelyek száma országosan 2813-mal meghaladta a beíratott gyermekek számát. Az ellátáshoz lakóhelyén hozzá nem férő gyermekek száma és aránya második éve csökken.

5.24. ábra Napközbeni ellátáshoz a lakóhelyén hozzá nem férő 3 éven aluli gyermekek száma és aránya

A védelembe vettek száma ötödik éve nő

2018-ban közel 300 ezer gyermek után kaptak a rászoruló családok **rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt**, elsősorban természetbeni juttatások formájában. Számuk az utóbbi öt évben 40%-kal fogyott, ami összefügghet a lakosság jövedelmi helyzetének javulásával. Ugyancsak csökkent a közülük kikerülő **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű** gyermekek száma is. Az utóbbiak száma rendre meghaladja az előbbieket, azaz többen vannak azok, aki-

ket a hátrányos helyzetet meghatározó körülmények²²⁾ közül több is érint. Hátrányos helyzetet leggyakrabban (82%) a szülők alacsony iskolai végzettsége von maga után. Hivatalból állapított meg a gyámhatóság halmozottan hátrányos helyzetet 2018-ban az esetek 7,3%-ban. A kérelemre történt megállapítások 44%-a alacsony iskolai végzettség, illetve alacsony foglalkoztatottság, 43%-a pedig alacsony iskolai végzettség és elégtelen lakókörnyezet miatt történt.

²²⁾ A szülő alacsony iskolai végzettsége, illetve alacsony foglalkoztatottsága, elégtelen lakókörnyezet.

2018-ban több mint 29 ezer gyermeket tartottak nyilván **védelembe vettként**. Ezt az intézményt azért hozta létre az 1997. évi gyermekvédelmi törvény, hogy a veszélyeztetett gyermekek problémáit a családból való kiemelés nélkül, gyámhatósági döntés alapján a család- és gyermekjóléti szolgálat és központ szakembereinek felügyelete, támogatása mellett maguk a szülők oldják meg.

Ha a védelembe vétel betölti válaszfal funkcióját – a gyámhivatal és a szolgálá-

tok közreműködése eredményes –, a probléma megszűnésével a védelembe vétel is megszűnik. Azonban ha a veszélyeztetettség fokozódik, a gyermeket a szakemberek hatósági döntéssel kiemelik a családjából, és gyermekvédelmi szakellátás keretében folytatódik a nevelése. 2018-ban közel 20 ezer gyermek volt nevelésbe vett státuszban, 73%-uk nevelőszülőhöz kihelyezve.

5.8. tábla A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek száma

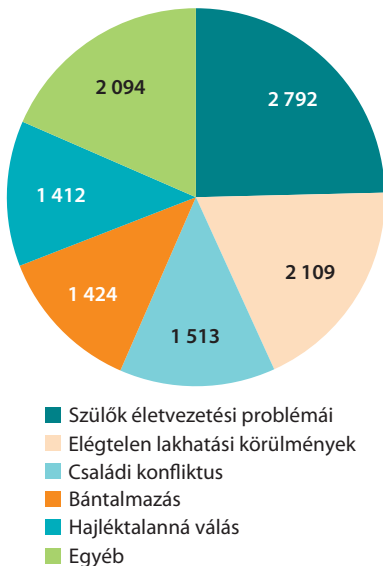
Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül	494 311	442 238	392 555	340 645	298 203
Hátrányos helyzetű	78 744	78 624	106 817	106 174	102 858
Halmazottan hátrányos helyzetű	151 235	136 573	128 139	119 145	107 069
Védelembe vett	22 884	23 321	25 423	28 307	29 014

Több az átmeneti gondozásba és gyermekvédelmi szakellátásba kerülő gyermek

A szülő kérelmére vagy beleegyezésével, ideiglenes jelleggel a teljes körű ellátást biztosító **átmeneti gondozást** a gyermekek és a családok is igénybe vehetik. 2018-ban közel 8 ezer gyermek szorult lakhatási, elhelyezési, magatartási vagy a bántalmazásával összefüggő problémák miatt átmeneti gondozásra. Számuk az előző évhez képest mintegy 5%-kal, az elmúlt 15 év alatt több mint ötödével emel-

kedett. Az elhelyezett gyermekek 88%-ának családok átmeneti otthona biztosított ellátást a család többi tagjával együtt, gyermekek átmeneti otthonában pedig 12%-uk kapott elhelyezést. A 2018-ban a közel 4400 gondozásból kikerülő 43%-a három hónapig vagy kevesebb ideig vette igénybe a szolgáltatást, 16%-uk azonban egy évnél is hosszabb ideig.

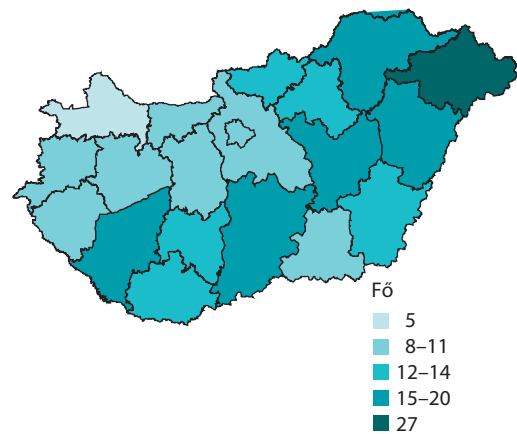
5.25. ábra Az átmeneti elhelyezésben részesülők száma az elhelyezést kiváltó probléma szerint, fő, 2018

A gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő kiskorúak száma 2007-ben volt a legalacsonyabb (17 ezer). Azóta számuk 24%-kal, ezer azonos korú lakosra jutó számuk 9,1-ről 12,4 főre nőtt 2018-ra. A nevelőszülőkhöz kihelyezett gyermekek ará-

nya folyamatosan emelkedett, 2018-ban 68%-uk már ebben a törvény által preferált elhelyezési formában nevelkedhetett.

5.26. ábra A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő kiskorúak ezer azonos korúra jutó száma, 2018

2018 folyamán 4646-an kerültek be a szakellátásba – 52%-uk nevelőszülőkhöz –, és 4185-en kerültek ki belőle. Utóbbiak 35%-a visszatért a családjához, 32%-a nagykorúvá vált, 15%-ukat pedig örökbe adták.

Jelentős területi különbségek a házi segítségnyújtás és a szociális étkeztetés igénybevételében

A szociális alapszolgáltatásokon belül a legtöbb a szociális étkeztetést és a házi segítségnyújtást veszik igénybe. Mindkét szolgáltatás esetében a települési önkormányzatok, illetve önkormányzati társulások, valamint az egyházak a legfontosabb fenntartók: 2018-ban a szociális étkeztetés esetében 64, illetve 33, a házi segítségnyújtásnál 55, illetve 40% a részesedésük.

Az önálló életvitellel kapcsolatos feladatok ellátásához a **házi segítségnyújtást** 2018-ban 92 ezren, jellemzően idős, fogyatékos, pszichiátriai vagy szenvedélybeteg vette igénybe, akiknek a 91%-a legalább 65 éves volt, valamint 62%-a fizetett térítési díjat. Tízezer 65 év felettire számolva 489-en részesültek házi segítségnyújtásban, ez az arány megyénként jelentősen

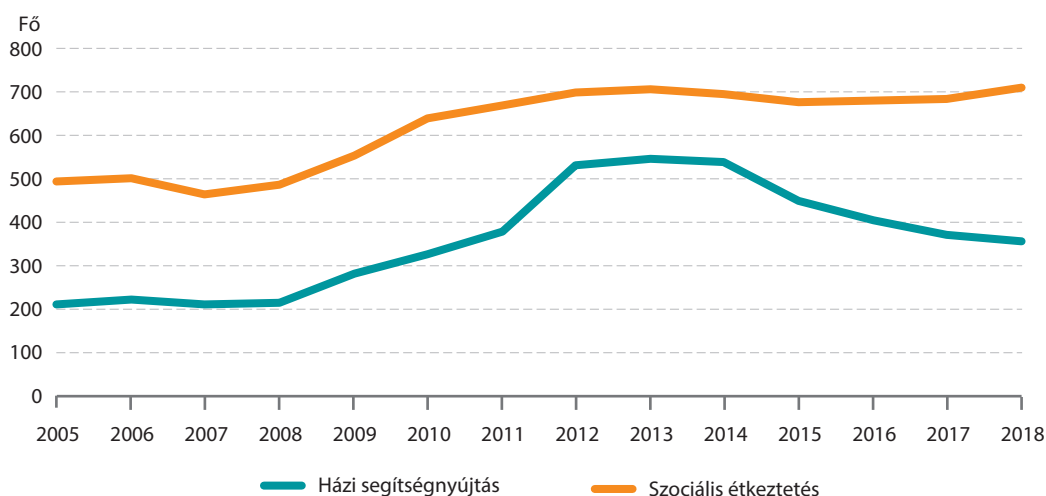
eltért: Szabolcs-Szatmár-Bereg (több mint 1900 fő) és Békés megyében (közel 1700 fő) volt a legmagasabb, és Pest megyében (142 fő) Budapesten (145 fő) pedig a legalacsonyabb.

2018-ban 184 ezer rászoruló kapott legalább napi egyszer meleg ételt, akiknek a 77%-a 65 éves és annál idősebb volt. Az ellátottak 95%-a fizetett térítési díjat. Tízezer 65 év felettire számolva 971-en részesülnek **szociális étkeztetésben**. Ez az arány országosan belül jelentős szóródást mu-

tat: az étkeztetést Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében közel 3200-an, Békésben mintegy 2300-an, Budapesten csak 282-en, Pest megyében pedig 300-an vették igénybe 10 ezer 65 éves és annál idősebbre számolva.

A házi segítségnyújtás és a szociális étkeztetés biztosítására működési költségként 64 milliárd forintot fordítottak 2018-ban, melynek 28%-át fedezték a térítési díjak, annak ellenére, hogy magas a térítési díjat fizetők aránya.

5.27. ábra A házi segítségnyújtást és a szociális étkeztetést igénybe vevők tízezer 60 éven felüli lakosra jutó száma

EGÉSZSÉGÜGY

Enyhén emelkedett a születéskor várható átlagos élettartam

2018-ban mind a nők, mind a férfiak **születéskor várható átlagos élettartama** 0,2 évvel emelkedett az előző évhez képest, a férfiaké 72,6, a nőké 79,2 év volt. A területi különbségek továbbra is jelentősek: a férfiaknál Borsod-Abaúj-Zemplén, a nőknél Nógrád megye átlagtól való elmaradása volt a legnagyobb (–2,6, illetve –1,7 év). 2018-ban a leghosszabb élettartamúak a budapesti férfiak (+1,9 év) és nők (+0,9 év) voltak. Hosszabb élettartamra számíthatnak azok, akik gazdaságilag fejlettebb, kedvező munkaerőpiaci helyzetű területen élnek, illetve magasabb az iskolai végzettségük: a főváros és a nyugati országrész, valamint

a városok lakosainak, és a magasabb végzettségűeknek az előnye években mérhető. 2017-ben az unióban az alap- és felsőfokú végzettségűek várható élettartama közötti különbség Szlovákia (11 év) és Lengyelország (9 év) után hazánkban (7 év) a legmagasabb.

A magyar nők **egészségesen várható élettartama** 2018-ban 61, a férfiaké 60 év volt, 18, illetve 13 évvel alacsonyabb a születéskor várható élettartamnál, azaz átlagosan ennyi időt küzdenek betegségekkel életük során. Az Eurostat számításai szerint a férfiak 3, a nők 2 évvel rövidebb betegségmentes életre számíthatnak az uniós átlagnál.

Emelkedett az egészségi állapotukat jónak vagy nagyon jónak tartók aránya

A 2018. évi háztartási költségvetési és életkörülmény felvétel a **vélte egészség** mellett a korlátozottság és krónikus betegségek jelenlétére vonatkozó kérdéseket is tartalmazott. 2018-ban a megkérdezettek 61%-a vélte egészségi állapotát jónak vagy nagyon jónak, és 12%-a rossznak vagy nagyon rossznak. Az előbbieket aránya nőtt, az utóbbiaké csökkent 2010 óta. A saját egészségüket jobbnak értékelik a felsőfokú végzettségűek, akik 73%-a ítéli jónak vagy nagyon jónak egészsé-

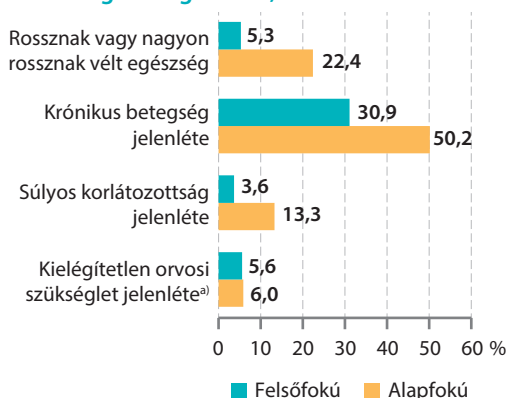
gi állapotát, ez gazdasági aktivitás szerint az alkalmazottak 77, és a vállalkozók 74, jövedelmi helyzet szerint pedig a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók 71%-ára volt jellemző.

Krónikus betegség több mint 3 millió embert (39%) érintett az országban 2018-ban, 5,9%-kal többet, mint 2010-ben. A nyugdíjasok (74%) és a munkaképtelenek (96%) mellett jelentős az arányuk az alapfokú végzettségűek (50%) között. Több mint 2 millióra (25%) tehe-

tő, és 2010 óta 14%-kal csökkent azoknak a száma, akik a mindennapi életben korlátozottnak érzik magukat. Súlyos korlátozottságot érez a teljes lakosság 7,4, és az alapfokú végzettségűek 13%-a.

2010 és 2017 között 40%-kal csökkent azoknak a száma – 2017-ben 451 ezren voltak –, akik nem kaptak orvosi ellátást, pedig szükséges lett volna. A leggyakrabban (46%) arra vártak, hogy maguktól meggyógyuljanak. Az időhiány 27, a félelem 5,9, a várakozó lista hosszúsága 5,5, anyagi ok 5,3, közlekedési nehézség pedig 3,2%-ban játszott szerepet.

5.28. ábra Az egészségügy szubjektív mutatói iskolai végzettség szerint, 2018

^{a)} A kielégítetlen orvosi szükséglet jelenlétére vonatkozó adat 2017. évi.

KIUGRÓAN NÖTT A TÁMOGATOTT GYÓGYSZEREK FORGALMA 2020 MÁRCIUSÁBAN

2020 márciusának kiugró gyógyszerforgalma azt jelzi, hogy a lakosság a koronavírus okozta járvánnyal kapcsolatos bizonytalanságokra és a várható korlátozásokra a készletek felhalmozásával reagált, így az előző év azonos időszakához képest harmadával több vényre felírt gyógyszert vásároltak, többhavi készítményt váltottak ki előre. A jelentős felhalmozást követően az áprilisi forgalom az előző havinál 30, az előző év azonos időszakánál 12%-kal volt alacsonyabb. A legnagyobb (36%-os) visszaesés Budapesten következett be. A gyógyszerekre fordított – közel 43 milliárd forintos – márciusi TB-támogatás az előző év azonos időszakánál 36%-kal volt magasabb, majd áprilisban visszatért az egy évvel korábbi – 32 milliárd forintos – szintre.

Kórházközpontú az ellátás

2018-ban a betöltött orvosi állások 31, a szakdolgozói állások 46%-a fekvőbetegek aktív és krónikus ellátását szolgálta. Az 1990-es évek csúcsa után a **kórházi ágyak** száma közel harmadával csökkent, ám nemzetközi összehasonlításban még min-

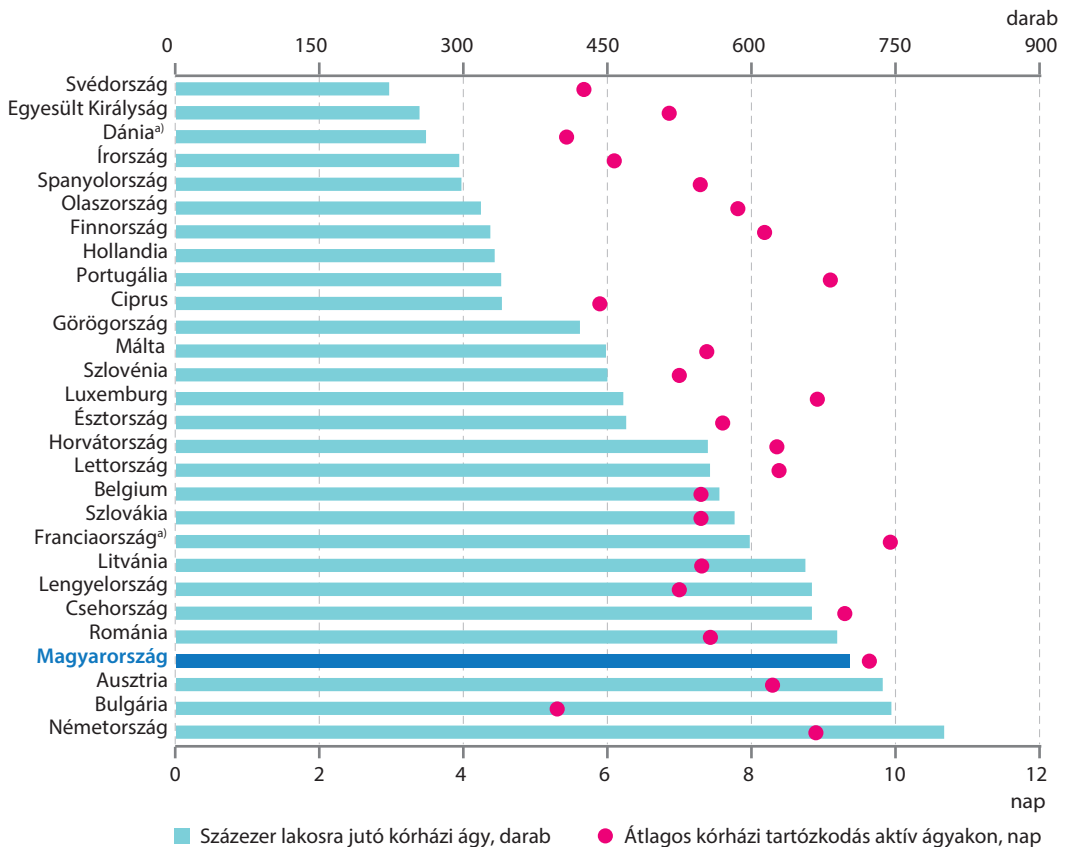
dig magas. Hosszú az az idő is, amit egy-egy gondozott eltölt a fekvőbeteg-ellátás aktív ágyain. Az **egynapos beavatkozások** százezer lakosra jutó száma folyamatosan emelkedik – 2004 és 2017 között 6,5-szeresére nőtt –, ám még mindig csak tizede

a franciaországinak, ahol a legmagasabb uniós összehasonlításban.

Az Egészségbiztosítási Alap kiadásai 2018-ban 2434 milliárd forintot tettek ki, melyeknek 72%-a volt természetbeni juttatás. A gyógyító-megelőző ellátásokra 1306 milliárd forintot fizettek ki, melynek 56%-át a fekvőbeteg-ellátás használta fel, tizedét a háziorvosi és háziorvosi ügyeleti ellátás finanszírozása tette ki, annak el-

lenére, hogy az utóbbi években történtek erőfeszítések a végleges ellátás alacsonyabb szintre helyezésére (csoportpraxis kísérletek). 2018-ban a GDP 6,7%-át költötte az ország egészségügyre, a kiadások 69%-át a kormányzat, 27%-át a háztartások és közel 4%-át az önkéntes egészségpénztárak fedezték. Az előző évhez képest a finanszírozói szerkezet nem változott.

5.29. ábra **Kórházi ágyszám és tartózkodás, 2017**

^{a)} 2016. évi adat.

KEVÉS DIAGNOSZTIKAI ESZKÖZÖN SOK VIZSGÁLAT

Az egészségügy technológiai fejlettsége életet menthet többek között a gyorsabb, jobb diagnózisok felállításával, ugyanakkor a korszerű diagnosztikai eszközök beszerzése jelentősen emelheti az egészségügyi kiadásokat. 2000 és 2017 között a Magyarországon működő CT-készülékek százezer lakosra jutó száma 62, a mammográfiai vizsgálóké 63, az MRI-készülékeké 161%-kal, míg a PET CT-készülékeké kilencszeresére nőtt. A készülékek fajlagos száma azonban mind uniós összehasonlításban, mind az OECD-országok körében továbbra is alacsony. A százezer lakosra jutó CT-készülékek száma hazánkban (0,9 darab) harmada, az MRI-készülékeké (0,5 darab) 29%-a az OECD-átlagnak. A berendezések kihasználtságában az elmaradás sokkal kisebb: az ezer főre jutó CT-vizsgálatok száma az OECD-átlag 83, az MRI-vizsgálatok 66%-a.

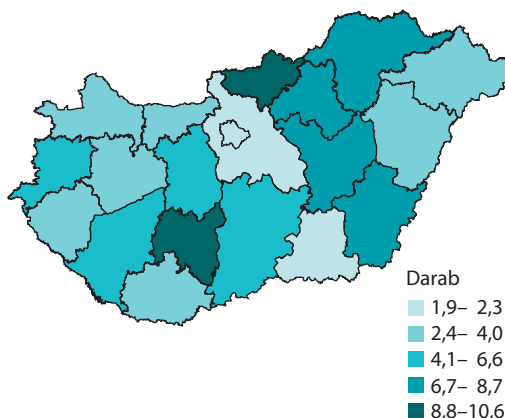
Forrás: OECD Health Statistics, 2019.

A helyettesített, orvos nélküli praxisok száma 2018-ban ötödével több lett

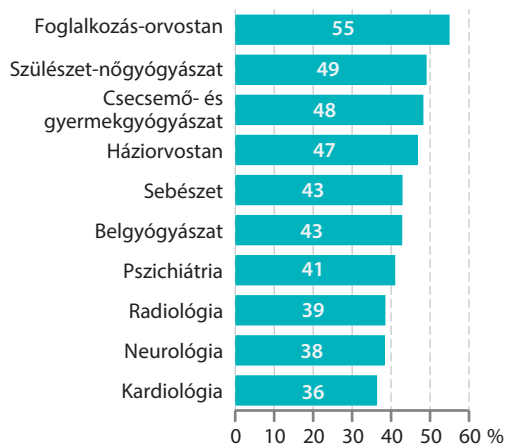
Az egészségügy 180 ezer betöltött álláshelyének 23%-ában orvosokat, 56%-ában szakdolgozókat, 11%-ában kisegítő (fizikai) dolgozókat foglalkoztattak 2018-ban. A működéshez szükséges álláshelyek 4,1%-a volt üres (az orvosi 4,0, a szakdolgozói 3,5, a kisegítői 6,0%-a). Az **üres orvosi álláshelyek** aránya Jász-Nagykun-Szolnok és Komárom-Esztergom megyében volt a legmagasabb (5,9 és 5,7%), és további 4 megyében (4,2 és 5,3% közötti), valamint a fővárosban (5,1%) is átlag feletti.

A fekvőbeteg-ellátásban az üres orvosi álláshelyek aránya az anyagcsere-endokrinológiai (16%), a gasztroenterológiai (13%) osztályokon, a drogbeteg-ellátásban (13%) és a pszichiátriákon (11%) a legmagasabb.

5.30. ábra **Orvos nélküli, helyettesítésben ellátott házi orvosi és házi gyermekorvosi praxisok százezer lakosra jutó száma, 2018**

5.31. ábra A 60 év felettiek aránya egyes szakorvosok körében, 2018

A háziorvosi és házi gyermekorvosi saját **praxisok** száma 2008 és 2018 között mintegy 7%-kal, 6082-re csökkent, míg a helyettesítésben ellátott, orvossal nem rendelkező praxisoké több mint háromszorosára (421) emelkedett. Az üres praxisok száma 2018-ban ötödével lett több az előző évihez képest. A háziorvosi ellátásban az üres praxisok számának gyors növekedése összefügghet a háziorvosok magas **átlagéletkorával**, ami előrevetíti az üres praxisok számának további emelkedését.

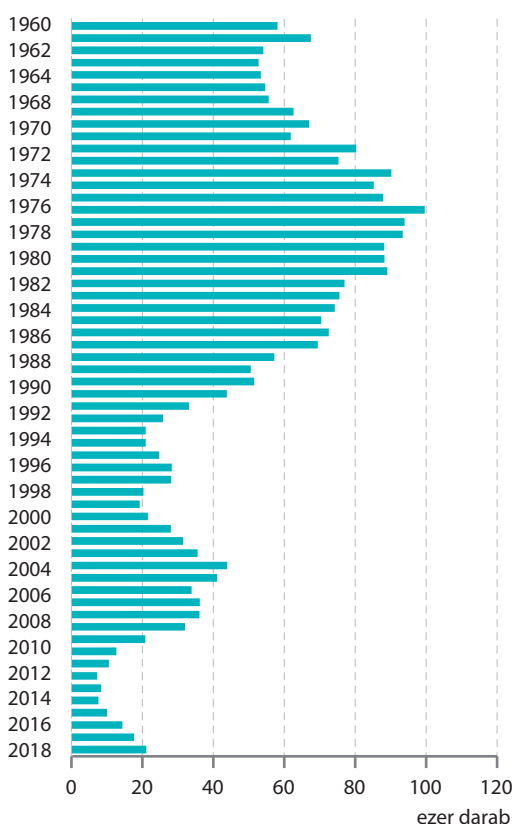
LAKÁSHELYZET

Ötödével több lakás épült

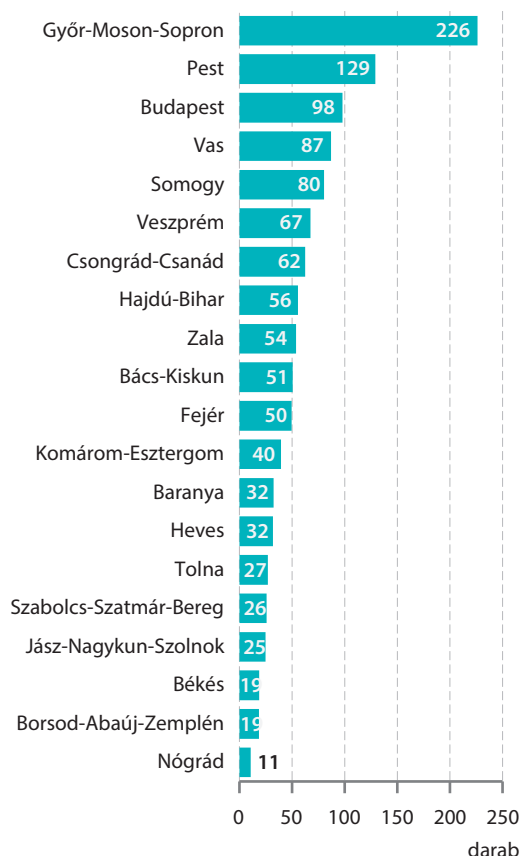
A lakásépítés mélypontja Magyarországon 2013-ban volt, akkor valamivel több, mint 7 ezer lakást vettek csak használatba. Azóta – a 2015-ös átmenti csökkenést kivéve – évről évre több lakás épült, 2019-ben már ennek közel háromszorosa. A 2014 és 2019 között felépült több mint 79 ezer lakás kétharmada a konjunktúrát megelőző ugyancsak 6 év teljesítményének.

Az **utóbbi öt évben a tízezer főre jutó épített lakások száma** nagy szórást mutatott az ország egyes területein: Győr-Sopron-Moson megyében 226 volt, ez a rangsorban utolsó Nógrád megyének a 21-szerese, és az országos átlagnak is több mint háromszorosa.

5.32. ábra **Használatba vett lakások száma**

5.33. ábra **A 2015 és 2019 között épült lakások tízezer lakosra jutó száma megyénként**

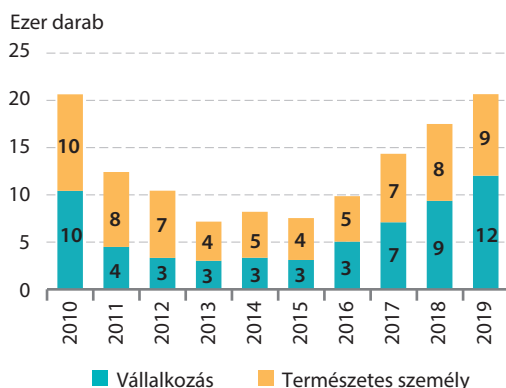
A 2018. évi 23%-os bővülés után 2019-ben 21 ezer lakás épült az országban, ötödével több, mint egy évvel korábban. A lakások közel felét Budapesten és Pest megyében vették használatba. A kisebb városok kivételével – ahol egy év alatt 3,6%-kal épült több lakás – minden településtípust nézve két számjegyű volt a növekedés, a legnagyobb a fővárosban (51%). Lakosságszámra vetítve 2019-ben a legtöbb lakás Győr-Moson-Sopron megyében készült (55 tízezer lakosra), az országos átlag több mint két és félszerese. Az átlagot még további 4 megye – Pest, Vas, Veszprém és Somogy – és a főváros teljesítménye haladta meg.

Az építések súlya ötödik éve tolódik a vállalkozások felé, 2 éve 50% feletti, és 2019-ben az előző évihez képest 4 százalékponttal, 57%-ra nőtt. A természetes személyek által épített lakások aránya a 2000-es évek folyamán 2019-ben volt a legalacsonyabb (41%). Budapesten a vál-

lalkozások súlya 84, a községekben csak 26% volt.

Az új lakóépületekben használatba vett lakások fele családi házban, 42%-a többlakásos épületben, 3,8%-a lakóparkban található. Az átlagos alapterület 2,7 m²-rel, 96,6 m²-re csökkent. Az önkormányzatok 2010 és 2019 között összesen 929 lakást építettek.

5.34. ábra A vállalkozások és a természetes személyek lakásépítése

Kevesebb lakást terveznek felépíteni

Az **építési engedélyek** és bejelentések alapján építendő lakások száma – 2019-ben 35 123 – második éve csökken, a 2018. évi 3,4%-os mérséklődést 2019-ben 4,3%-os követte. Az új lakások 64%-át Budapesten, Pest és Győr-Moson-Sopron megyében tervezik felépíteni, ugyanakkor Nógrád megyében a lakásoknak 0,2, Tolnában 0,4, Békésben pedig 0,6%-a fog csak elkészülni. Az előző évhez képest jelentős az építési kedv csökkenése az eddig is keveset építő Tolnában (–64%), Csongrád-Csanádban (–50%) és Somogyban (–26%), míg Szabolcs-Szatmárban (85%) és Hajdú-Bi-

harban (21%) számottevő a növekedés. Az építetők leggyakrabban (89%) a községekben éltek az egyszerű bejelentés lehetőségével, Budapesten az arány (7,0%) jóval az átlag (46%) alatti volt.

A kiadott új építési engedélyek (bejelentések) alapján 3,9%-kal több (14 282) lakóépület, és 4,1%-kal kevesebb (4166) **nem lakóépület** építését tervezik.

A **lakásépítés költségei** a 2017. évi 7,0% után 2018-ban 5,1%-kal emelkedtek. A munkaerőköltségek az előző hat évhez hasonlóan jobban (5,6%) nőttek, mint az anyagköltségek (4,7%).

KULTURÁLIS FOGYASZTÁS

A **költségvetés kulturális kiadásai** 2018-ban 448,0 milliárd forintot tettek ki, a GDP 1,1%-át. Ezen kiadások összege

17%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, a GDP-hez viszonyított aránya az előző évihez (1,0%) hasonló volt.

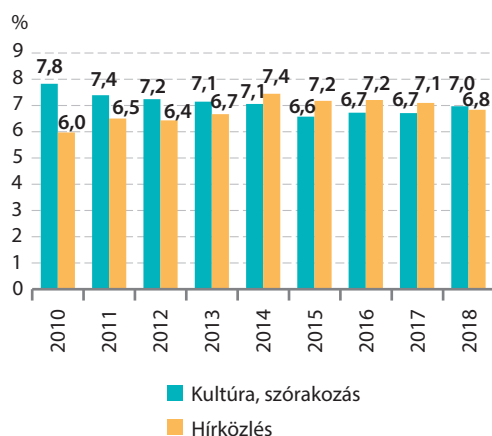
Négy év után először költöttünk többet kultúrára, szórakozásra, mint hírközlésre

A háztartás-statisztika **fogyasztásra** vonatkozó adatai szerint az egy főre jutó havi átlagos összes kiadás 2010 és 2018 között 58%-kal, 101,9 ezer forintra emelkedett. Ebből kultúrára, szórakozásra havi szinten 7100, hírközlésre 6964 forintot költöttünk 2018-ban. 2010 és 2017 között a háztartások összes kiadásuk egyre kisebb hányadát fordították kultúrára, szórakozásra, ez azonban 2018-ban 0,3 százalékponttal, 7,0%-ra növekedett az előző évhez képest. Ugyanakkor a hírközlésre fordított kiadások aránya 0,3 százalékponttal, 6,8%-ra csökkent 2017-hez képest. (2010 és 2016 között a hírközlés és a kultúra, szórakozás árai jellemzően minden évben emelkedtek. 2017-ben és 2018-ban a hírközlés ára csökkent, a kultúráé, szórakozásé növekedett.)

A jövedelemszint jelentősen befolyásolja a kiadások mértékét, a két szélső jövedelmi tizedbe tartozók kultúrára és szórakozásra fordított kiadásai közti különbség tizenegyszeres, az internet-előfizetést, mobiltelefon díját, illetve a készülékek vásárlását is magában foglaló hírközlés esetében öt-szörös volt.

A háztartások típusa szerint is jelentősek az eltérések, 2018-ban a havi egy főre jutó, kultúrára, szórakozásra fordított összeg a gyermek nélküli háztartásokban átlagosan 8439, a gyermekes háztartásokban 5687 forint volt. Hírközlésre a gyermek nélküli háztartásokban átlagosan havi 8560, gyermekes háztartásokban 5279 forintot fordítottak fejenként.

5.35. ábra A kultúra, szórakozás és a hírközlés kiadásainak aránya egy főre jutó fogyasztásban

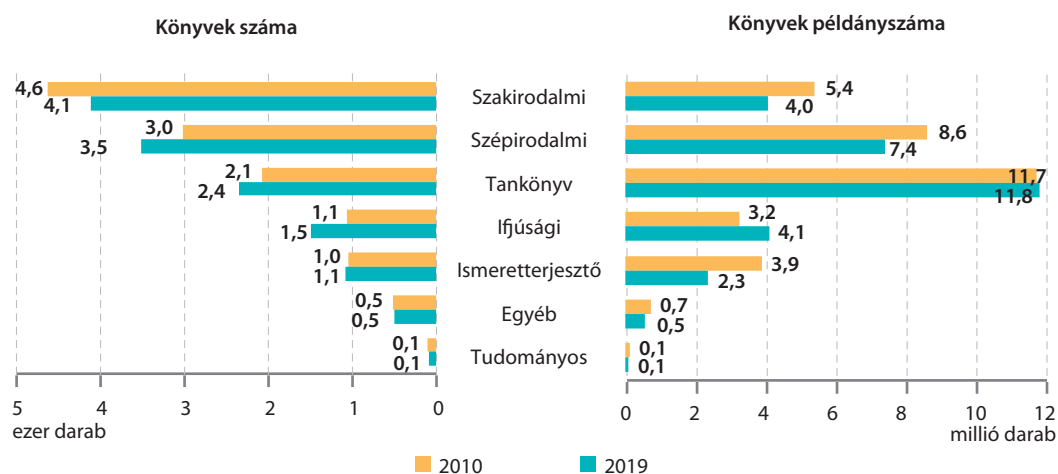

Növekedett a darabszám, csökkent a példányszám a könyvpiacon

A **kiadott könyvek** (címek) száma 2010-től – a 2014. és a 2015. évi növekedés kivételével – csökkenő tendenciájú volt. 2018-ban ez a folyamat megállt, és a növekedés 2019-ben is folytatódott, ekkor 13 173 címet jelentettek meg, 2,3%-kal többet, mint az előző évben. A könyvek **példányszáma** már az 1990-es évektől kezdődően erőteljesen visszaesett, majd kisebb–nagyobb ingadozások mellett azóta is csökkenő tendencia jellemző. 2019-ben a több kiadott könyv az előző évinél 0,9%-kal kisebb példányszámban (30,3 millió) jelent meg. A nagyobb cím- és példányszámmal rendelkező kategóri-

ák közül a tankönyveknél volt a legnagyobb növekedés, mind a címek (36%), mind a példányszám (14%) tekintetében. A **szépirodalmi könyvek** száma 7,6, példányszáma 16%-kal csökkent. Az ebbe a kategóriába tartozó 3524 könyv háromnegyede regény, illetve elbeszélés volt. A 2018-ban kiadott szépirodalmi művek fele magyar, harmada amerikai szerző tollából származott. A **tudományos, ismeretterjesztő és szakirodalmi művekből** 2019-ben az előző évinél összességében 1,8%-kal kevesebb cím jelent meg, példányszámuk egy év alatt 3,6%-kal mérséklődött.

5.36. ábra Könyvek száma és példányszáma

Az 1990-es évek elején – főként a munkahelyi könyvtárak megszűnésével – a **könyvtárak** száma mintegy harmadával visszaesett. A folyamat az ezredfordulóra megállt, ezt követően a könyvtárak szá-

ma stagnált. A 2018-ban működő 7289 könyvtár csaknem fele települési, további négytizede iskolai, fennmaradó része pedig szak- és munkahelyi könyvtár volt. Napjainkban szinte minden településen találha-

tó települési könyvtári szolgáltatóhely. Az ezekhez tartozó könyvtárak mennyisége és az olvasók száma az elmúlt években kissé csökkent, a kölcsönzött könyvtári egységek száma viszont 2018-ban jóval (27%-kal) kevesebb volt, mint 2010-ben. A kölcsönzési aktivitás az ezredforduló óta lényegesen csökken, amiben az e-könyvek növekvő népszerűsége, valamint a megváltozott könyvtárhasználati szokások is szerepet játszhatnak.

A **levéltárak** száma az 1990-es évek második felében jelentősen, az ezredfordulótól

2015-ig lassabb ütemben emelkedett, azóta mérséklődik, amiben szervezeti átalakítások is szerepet játszhattak. A levéltáraknak 2018-ban 87 levéltári tagintézményük volt, 5-tel kevesebb, mint az előző évben, a 2010. évit viszont 4-gyel meghaladta. A fondok és gyűjtemények száma összesen 73 ezer volt, 10%-kal több a 8 évvel korábinál. Az intézményekben megforduló kutatók – az érdeklődő diákokkal, hallgatókkal, magán-személyekkel együtt vett – száma (13 ezer fő) 2010-hez mérten 14, az előző évhez képest 4,5%-kal csökkent.

5.9. tábla A könyvtárak főbb mutatószámai, 2018

Típus	Könyvtár	Összes állomány, ezer könyvtári egység	Beiratkozott olvasó, ezer	Kölcsönzött könyvtári egység, ezer
Nemzeti és országos szakkönyvtárak	13	16 852	58	667
Települési könyvtárak	3 499	42 345	1 440	19 847
Egyéb szak- és munkahelyi könyvtárak	811	39 021	488	2 575
Iskolai könyvtárak	2 966	56 122	..	7 829

Nőtt a múzeumi, a színházi és a mozilátogatások száma

A **muzeális intézmények** száma 2010 és 2019 között 47-tel, 694-re nőtt. A múzeumok 5,0%-kal kevesebb kiállítást rendeztek, mint 9 évvel korábban, a múzeumi látogatások száma ugyanakkor 22%-kal meghaladta a 2010. évit. Az előző évhez képest 4,2%-kal csökkent a kiállítások száma, miközben 5,1%-kal emelkedett a látogatásoké. A 11,5 millió látogatás negyztizedét fővárosi intézményekben regisztrálták.

A 2000-es évek végétől a **színházak** száma jelentősen gyarapodott, alapvetően az előadó-művészeti törvény nyomán megváltozott működési, nyilvántartási és finanszírozás rendszernek köszönhetően. (2009-től a kőszínházak mellett az alternatív, független színházakat is nyilvántartásba veszik.) A 2018-ban működő 207 színház 64 intézménnyel több volt a 2010. évinél, és 38-cal meghaladta a 2017. évit. 2018-ban közel

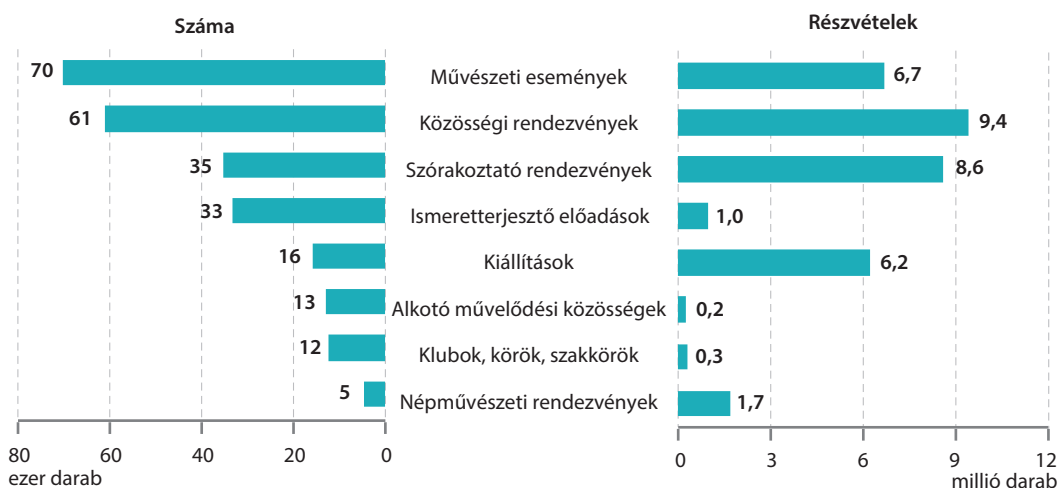
36 ezer színházi előadást tartottak, számuk 11%-kal nőtt az előző évihez képest. Az év során 8,6 millió látogatást regisztráltak, 3,0%-kal többet, mint 2017-ben.

2018-ban az országban található 421 **mo-ziteremben** összesen 526 ezer mozielőadást tartottak, 11%-kal többet, mint egy évvel korábban. A látogatások száma 5,7%-kal, 15,5 millióra emelkedett, ebből Budapesten 7,9 milliót regisztráltak. A magyar filmvetítésekre látogatók aránya 7,6%-ot tett ki.

A **közművelődési intézményként** szám-ba vehető szervezetek köre 2018-ban 5870

volt, 2,7%-kal több, mint az előző évben. 2018-ban az intézményekben tartott rendezvények, előadások közül a művészeti események (70 ezer) és a közösségi rendezvények (61 ezer) száma volt a legmagasabb, előbbi 2,6%-kal több, utóbbi 13%-kal kevesebb, mint 2017-ben. A szórakoztató rendezvények száma 4,5%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, így 35 ezer ilyen jellegű rendezvényt tartottak. Az ismeretterjesztő előadások és rendezvények száma 2018-ban 42 ezer volt, 7,6%-kal kevesebb, mint 2017-ben.

5.37. ábra **Közművelődési intézmények adatai, 2018**

DIGITÁLIS TÁRSADALOM

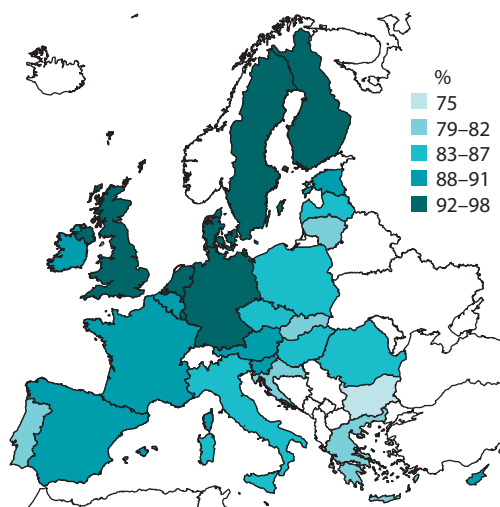
A folyamatosan fejlődő információtechnológia az egymás közötti kommunikáció mellett a mindennapi szokásokra is hatás-

sal van. Ez többek között az internethasználat gyakoriságában, módjában és céljában is megmutatkozik.

Tovább nőtt a háztartások internetellátottsága és közeledett az uniós átlaghoz

Az internet-előfizetések növekvő számával párhuzamosan a **háztartások internetellátottsága** is folyamatosan emelkedik: 2010-ben a hazai háztartások 58, 2019-ben 86%-a rendelkezett internet-hozzáféréssel. Ez uniós összehasonlításban még mindig alacsony, de közelít az EU28 átlagához: a hazai és az uniós ellátottság között 2010-ben 12, 2019-ben 4 százalékpont volt a különbség. A visegrádi országok közül a háztartások internetellátottsága hazánkéhoz hasonló volt 2019-ben Csehországban és Lengyelországban (87%), ugyanakkor Szlovákiában ennél alacsonyabb (82%) volt.

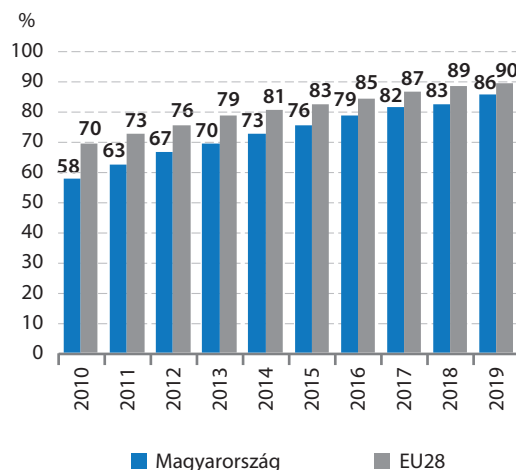
5.38. ábra Internet-hozzáféréssel rendelkező háztartások aránya az uniós tagállamokban, 2019

Az internetellátottságot jövedelmi kategóriánként tekintve 2019-ben az alsó jövedelmi negyedhez tartozó háztartások 45%-a tudott a világhálóra csatlakozni, míg az unióban 77%-a. A felső negyedek felé haladva már

kedvezőbb a helyzet, a legmagasabb jövedelmi negyed háztartásai közül már Magyarországon százból átlagosan 96, az unióban 99 rendelkezett internettel. 2010-hez képest mindegyik jövedelmi negyedben emelkedett az internetellátottság.

5.39. ábra Az internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya az összes háztartásból

Az internetkapcsolattal rendelkező háztartásokon belül a helyhez kötött szélessávúinternet- és a szélessávúmobilnet-kapcsolattal rendelkező háztartások aránya 95, illetve 83% volt 2019-ben. Utóbbi rendkívül gyorsan emelkedik, 2010-ben az internetkapcsolattal rendelkező háztartásoknak még csak 5%-a érte el ilyen módon a világhálót.

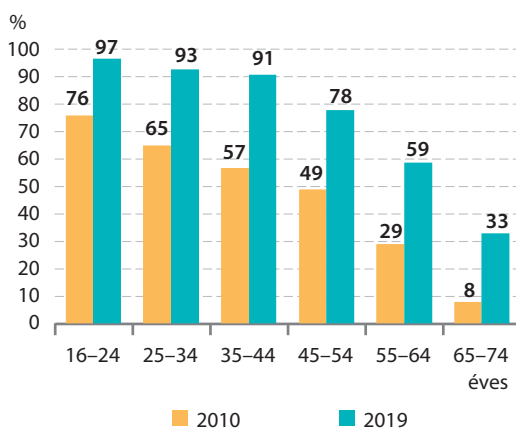
Az internetellátottság és az okostelefonok használatának egyre nagyobb elterjedése miatt napjainkra könnyen elérhetővé vált a világháló. Hazánkban a 16–74 éves népesség 86%-a már használta az internetet élete során. 2019-ben az internetezők 75%-a napi rend-

szerességgel böngészett a neten, 2010-ben ez az arány 48% volt. A 25–64 évesek közül még többen használják a világhálót naponta, 2010 és 2019 között arányuk 31 százalékponttal, 81%-ra nőtt. Az internethasználat a fiatalok körében háromszor olyan gyakori, mint a legidősebbek esetében. Az arányok az uniós átlagokhoz közeli, az idősebb korcsoportokban van jelentős – a 65–74 évesek esetében 14 százalékpontos – elmaradás. A napi rendszerességgel történő internetezést elősegíti az egyre megfizethetőbb mobilinternet és az arra alkalmas okostelefonok terjedése. 2019-ben az emberek 69%-a használta mobiltelefonját internet eléréséhez, 2011-ben 10%-uk. (2018-ban száz háztartásra átlagosan 91 saját tulajdonú okostelefon jutott.²³⁾)

Napjainkra az internet a kulturális fogyasztás egyik fontos csatornájává vált. 2019-ben a felmérést megelőző három hónapban internetet használók 90%-a e-mailezett, 86%-a

közösségi oldalakat látogatott vagy aktívan használt, 75%-a telefon- vagy videóhívást bonyolított, 58%-a interneten keresztül intézte a pénzügyeit.

5.40. ábra **Napi rendszerességgel internetezők aránya korcsoportok szerint**

Minden negyedik magyar rendelkezik az alapszintnél fejlettebb digitális képességekkel

Az IT-eszközök használatának módját és minőségét az egyéni képességek nagymértékben meghatározzák. A 2019. évi adatok szerint a magyar lakosság 31%-a alacsony szintű **digitális képességekkel**²⁴⁾ rendelkezett, illetve 23%-a rendelkezett digitális alaptudással. A 16–74 évesek 25%-a állította magáról, hogy az alapszintnél fejlettebb a digitális képessége. Az Európai Unióban a lakosság 28%-ának alacsony, 25%-ának alapszintű, 33%-ának ennél magasabb digi-

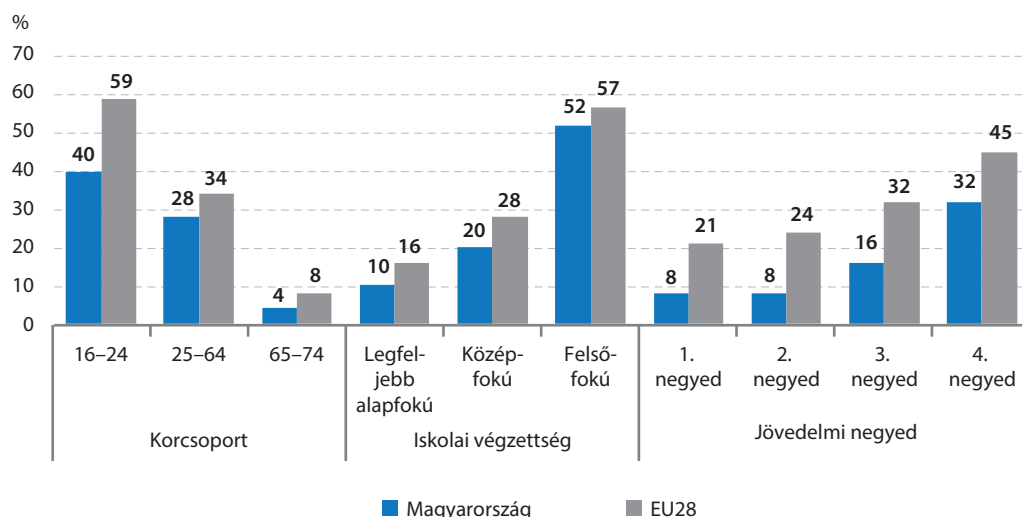
tális tudása volt. (Hazánkban 20, uniós szinten 13% nem sorolható be egyik csoportba sem, mert a felmérést megelőző három hónapban nem használta az internetet.)

Az alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya a 16–24 évesek körében a legmagasabb (40%), és ez az arány az életkor emelkedésével csökken. A korcsoportok mellett az iskolai végzettség, illetve a jövedelmi negyed szerint is jelentős különbségek rajzolódnak ki a digitális tudás alapján.

²³⁾ A háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvételtől származó adat.

²⁴⁾ A digitális képesség felmérése négy részműtató segítségével történt: információkezelési képesség, kommunikációs képesség digitális környezetben, problémamegoldási képesség, valamint szoftverhasználati képesség.

5.41. ábra Alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya különböző dimenziók szerint, 2019

ÁTLAGOS IT-KÉSZSÉGEKKEL RENDELKEZÜNK

A PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies* – Nemzetközi Felnőtt Képesség- és Kompetenciamérési Program) keretében a digitális jártasság feltérképezése az IT környezetben való problémamegoldó készség alapján történik, a mindennapi élet során is gyakran előforduló feladatok segítségével. Magyarországon a legutóbbi, 2017 szeptembere és 2018 áprilisa között megvalósult felmérés során a két legmagasabb készségszintet elérők aránya az OECD-országokra jellemzőhöz hasonló, 28,5% volt. Az IT-készséggel nem rendelkezők aránya 14,4%, alacsonyabb az OECD-országok átlagánál (16,3%). A két nem közötti különbség nem számottevő, ugyanakkor az IT-jártassággal nem rendelkező magyar nők aránya (13,8%) számottevően alacsonyabb az OECD átlagánál (16,1%).

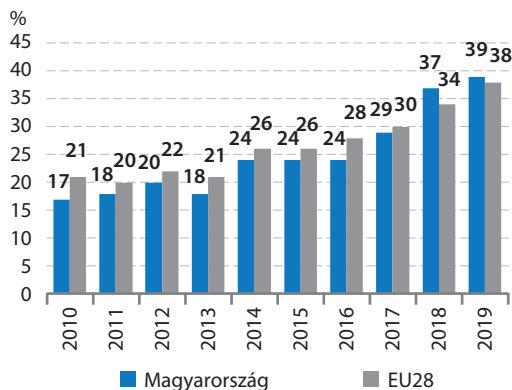
Egyre többen intézik ügyeiket elektronikusan, vásárolnak online

Az információtechnológia fejlődésével párhuzamosan a közigazgatás is fokozatosan digitalizálódik, a lakosság jelentős része veszi igénybe az **e-közigazgatás** szolgáltatásait. 2019-ben a 16–74 évesek 53%-a interneten

keresztül lépett kapcsolatba valamely hatósággal a felmérést megelőző egy éven belül, 19 százalékponttal többen, mint 2010-ben. A korcsoportba tartozók 50%-a keresett információt közigazgatási szervezet

honlapján, 41%-a letöltötte, 39%-a online kitöltötte az űrlapot, és be is küldte. Mindhárom mutató tekintetében a hazai arány meghaladta az uniós átlagot.

5.42. ábra A teljes körű elektronikus ügyintézés igénybe vevők aránya a 16–74 éves népességből

Az elektronikus ügyintézésben egyáltalán nem érintettek aránya 2011-hez képest 16 százalékponttal csökkent, 2019-ben a lakos-

ság 12%-a nem küldött vissza elektronikusan beadványt a közigazgatási szerveknek. 2019-ben a 16–74 évesek 12%-a személyes adatok védelmével kapcsolatos aggályok, 11%-a elektronikus ügyintézéshez szükséges képesség hiánya miatt nem vette igénybe az e-közigazgatást. A lakosság 19%-ánál az ügyintézés során másik, megbízott személy (például adótanácsadó, könyvelő) járt el.

Az e-közigazgatás mellett az **e-kereskedelem** is egyre népszerűbb. 2019-ben a felmérést megelőző három hónapban a 16–74 éves korcsoportba tartozók 35%-a interneten keresztül rendelt, illetve vásárolt terméket vagy szolgáltatást, 2010-ben 10% volt ez az arány. Ezt a csomagküldő és internetes kiskereskedelmi forgalom dinamikus emelkedése is alátámasztja, habár az még mindig csekély súlyt képvisel a kiskereskedelem összforgalmából. Az EU-ban összességében jóval népszerűbb a termékek és szolgáltatások internetes vásárlása, mint hazánkban: 2019-ben minden második uniós lakos élt ezzel a lehetőséggel.

SZUBJEKTÍV JÓLLÉT²⁵⁾

A lakosság életkörülményeit nemcsak az eddig bemutatott objektív (mint például a jövedelmi helyzet, a fogyasztási szokások és a lakáskörülmények), hanem szubjektív mutatók alapján is érdemes megvizsgálni. Ugyanis

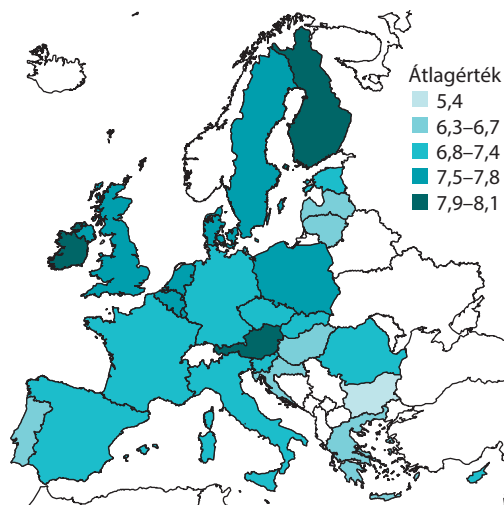
míg előbbieket tényszerű adatokat közölnek, így leginkább a társadalom egészéről nyújtanak átfogó képet, addig utóbbiak az egyének szubjektív megítélésén alapulnak, ezért az általuk megélt élethelyzetet tükrözik.

²⁵⁾ A KSH a háztartási költségvetési és életkörülmény című adatfelvétel keretein belül évről évre vizsgálja a 16 éves és annál idősebb népesség szubjektív jóllétét. A teljes blokk 2013-ban, 2015-ben és 2018-ban lett lekérdezve. 2019-ben az étellel és a háztartás anyagi helyzetével való elégedettségéről, az emberekbe vetett bizalomról, valamint a biztonságérzet alakulásáról gyűjtött adatokat a KSH.

A gyermekes háztartásban élők elégedettebbek az életükkel

A 16 éves és annál idősebb magyar népesség étellel való átlagos elégedettsége²⁶⁾ 2013 és 2017 között érdemben nem változott, 6,10 körül alakult. 2018-ra az uniós tagállamok²⁷⁾ többségéhez hasonlóan azonban nálunk is (6,51) jelentősen emelkedett az elégedettség mértéke, ennek ellenére továbbra is a tagállamok rangsorának végén helyezkedtünk el. A magyarországi átlagérték 2013-ban a második, 2018-ban pedig az ötödik legalacsonyabb volt az Európai Unióban.

5.43. ábra Az étellel való elégedettség átlagértékei az uniós tagállamokban, 2018

Az életelégedettség mértéke hazánkban 2019-ben az előző évhez képest valame-

lyest csökkent (6,33). A férfiak (6,40) továbbra is elégedettebbek voltak az életükkel, mint a nők (6,27), a közöttük lévő különbség az előző évhez képest nőtt. A korábbi évekhez hasonlóan 2018-ban is megállapítható, hogy az életkor előrehaladtával folyamatosan csökken az életelégedettség.

Az étellel való elégedettség a családi állapottal is összefüggésbe hozható. Továbbra is a nőtlen, hajadon családi állapotúak voltak a leginkább elégedettek az életükkel (6,66), a legkevésbé pedig az özvegyek (5,51), illetve azok, akik bár házas családi állapotúak voltak, nem éltek közös háztartásban a házastársukkal (5,50).

Nemcsak a családi állapot, hanem a családi állás, azaz a családban, háztartásban betöltött szerep is hatást gyakorol az étellel való elégedettségre. A 16 éves és annál idősebb gyermekek²⁸⁾ után a férj, a feleség, valamint az élettárs családi állású személyek rendelkeztek a legmagasabb, a gyermeküket egyedül nevelő szülők, valamint az egyedülállók (egyedül élők) pedig a legalacsonyabb átlagértékekkel.

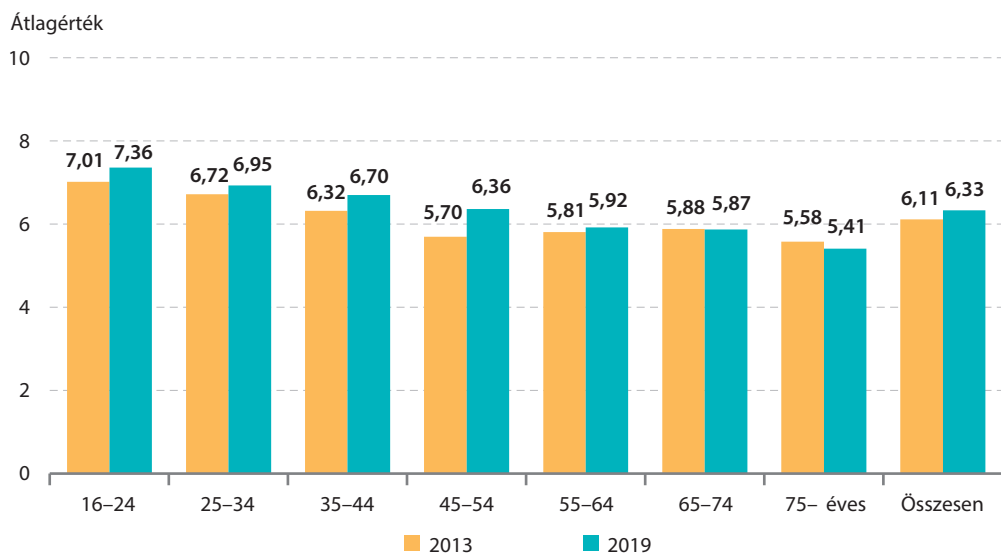
Az életelégedettséget az is befolyásolja, hogy milyen típusú háztartásban élnek a kérdezettek. Azok, akiknek a háztartásában nevelkedett gyermek, elégedettebbek voltak az életükkel, mint az egyedül, vagy a párkapcsolatban élő gyermektelenek.

²⁶⁾ A 16 éves és annál idősebb kérdezettek egy 0-tól 10-ig terjedő skálán fejezhették ki azt, hogy mennyire elégedettek az életükkel. Minél magasabb értéket adtak, annál inkább elégedettek voltak.

²⁷⁾ A nemzetközi összehasonlítás a 2013. és a 2018. évi EU-SILC adatfelvétel szubjektív jóllétre vonatkozó kiegészítő felvételének adatai alapján készült el.

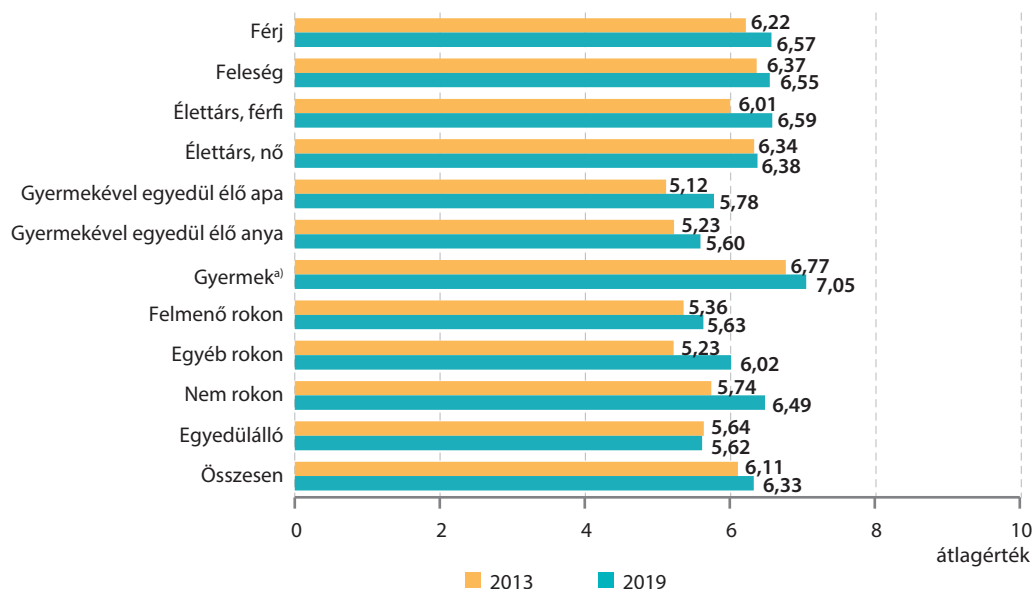
²⁸⁾ Azok a 16 éves és annál idősebb, nőtlen, hajadon családi állású személyek számítanak gyermeknek, akik legalább az egyik szülőjükkel éltek.

5.44. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei korcsoportok szerint*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

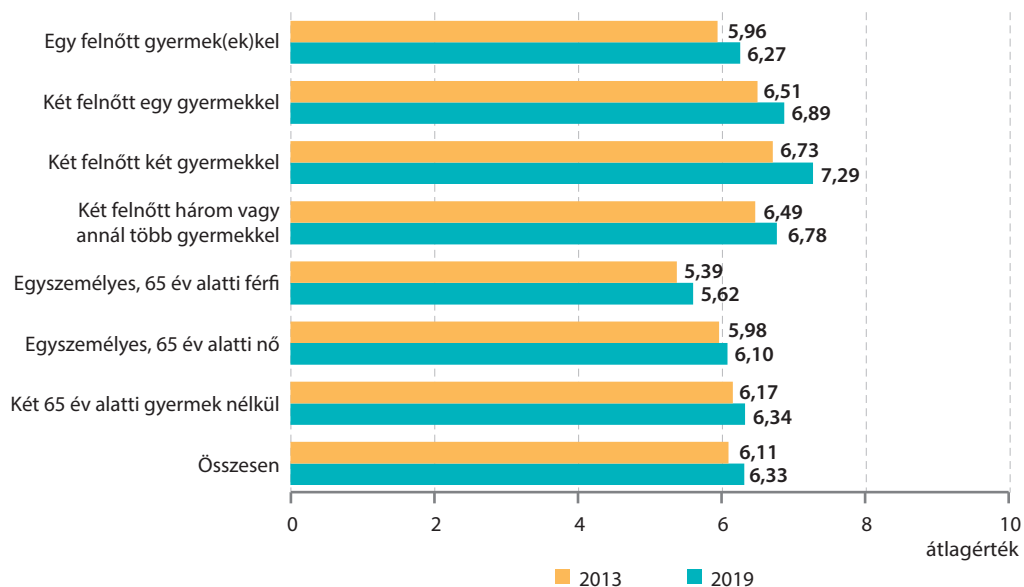
5.45. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei családi állás szerint*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

^{a)} 16 éves és annál idősebb, nőtlen/hajadon családi állapotú személyek, akik legalább egyik szülőjükkel élnek együtt.

5.46. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei egyes háztartástípusok szerint*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

AZ ELSŐ ÉS A MÁSODIK GYERMEK IS NÖVELI AZ ÉLETELÉGEDETTSÉGET²⁹⁾

Bár egy gyermek születése a kieső bér miatt anyagi, a mindennapok átrendeződésével pedig egyéb terhekkel járhat, mégis boldogságot hoz a szülők életébe. A különböző életesemények szubjektív jóllétre gyakorolt hatását olyan, longitudinális adatfelvételeken keresztül vehetjük szemügyre, amelyek a vizsgálatban részt vevő személyekhez időről időre visszatérve, rögzítik az életkörülményeikben bekövetkező változásokat.

Az *Életünk fordulópontjai* című felvétel³⁰⁾ alapján is elmondható, hogy a gyermekváltás pozitív hatást gyakorol a szülők élettel való elégedettségére. A gyermek mind a nők, mind a férfiak számára örömforrást jelent, azonban míg előbbieknek hosszú, addig utóbbiaknak csak rövid távon növeli az elégedettségét. Nemcsak az első, hanem a második gyermek is pozitívan befolyásolja a szülők szubjektív jóllétét.

²⁹⁾ Forrás: Radó K. M.: *Tracking the Effects of Parenthood on Subjective Well-Being: Evidence from Hungary*, *Journal of Happiness Studies*. Research Paper, 2019. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00166-y>

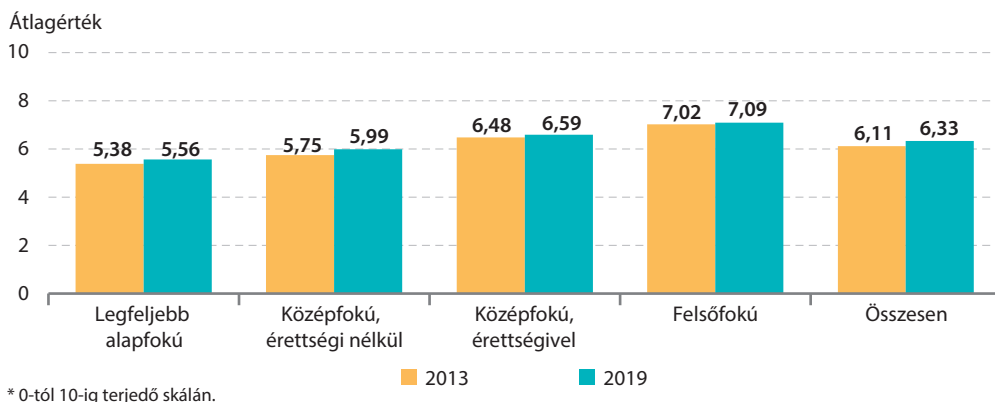
³⁰⁾ A megállapítások az *Életünk fordulópontjai* című adatfelvétel négy adatgyűjtési időszakára (2001/2002, 2004/2005, 2008/2009, 2012/2013) vonatkoznak.

Az iskolai végzettség, valamint a jövedelem szintjével párhuzamosan a korábbi évekhez hasonlóan az élettel való elégedettség is emelkedett.

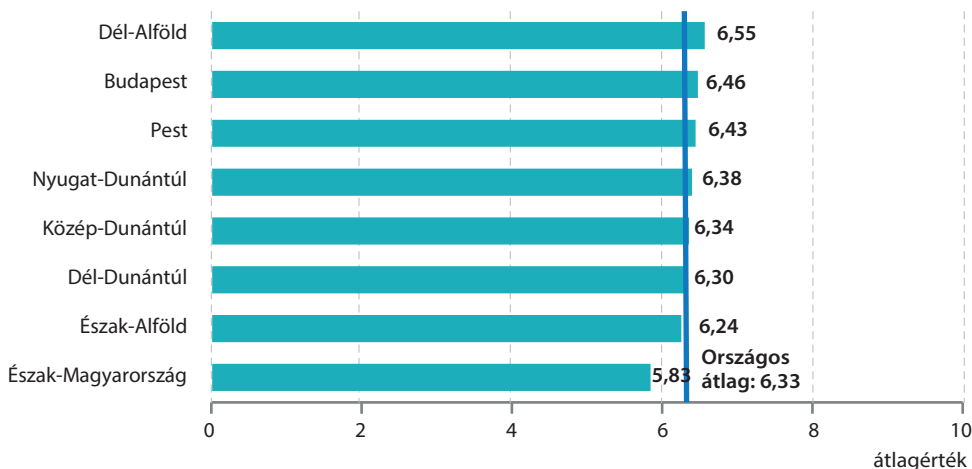
A településtípus is befolyásolja az életelégedettséget: továbbra is a fővárosban élők voltak a leginkább (6,46), a községek lakosai a legkevésbé elégedettek az életük-

kel (6,09). 2013-ban a nyugat-dunántúliak (6,35), két évvel később és 2018-ban is a Közép-Dunántúlon élők (2015-ben 6,49, 2018-ban 6,82), 2019-ben pedig a dél-alföldiek életelégedettsége volt a legmagasabb (6,55). A legalacsonyabb átlagérték mindegyik évben Észak-Magyarország lakosait jellemezte.

5.47. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint*

5.48. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei régiók szerint, 2019*

A Dél-Alföldön és a fővárosban élők voltak a legelégedettebbek a háztartásuk anyagi helyzetével

A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség³¹⁾ 2013 és 2017 között 5,17–5,28 körül alakult, majd a következő évben 5,54-ra emelkedett, 2019-ben pedig valamelyest csökkent (5,45). A korábbi évekhez hasonlóan 2019-ben is elmondható, hogy a férfiak (5,50) elégedettebbek voltak a nőknél (5,41). Az anyagi helyzettel való elégedettség megítélését az életkor és az iskolai végzettség is meghatározza. Míg az életkor előrehaladtával csökken, addig az iskolai végzettség szintjével párhuzamosan emelkedik az elégedettség mértéke. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők 6,49-ra, a legfeljebb általános iskolai végzettségűek 4,49-ra értékelték az elégedettségüket 2019-ben.

A családban betöltött szerep (családi állás) szerint is jelentős különbségeket találhatunk: az étellel való elégedettséghez hasonlóan ebben az esetben is a 16 éves és annál idősebb gyermekek³²⁾ voltak a leginkább (2019-ben 5,89), a gyermeküket egyedül nevelő anyák (4,53) és apák (4,82)

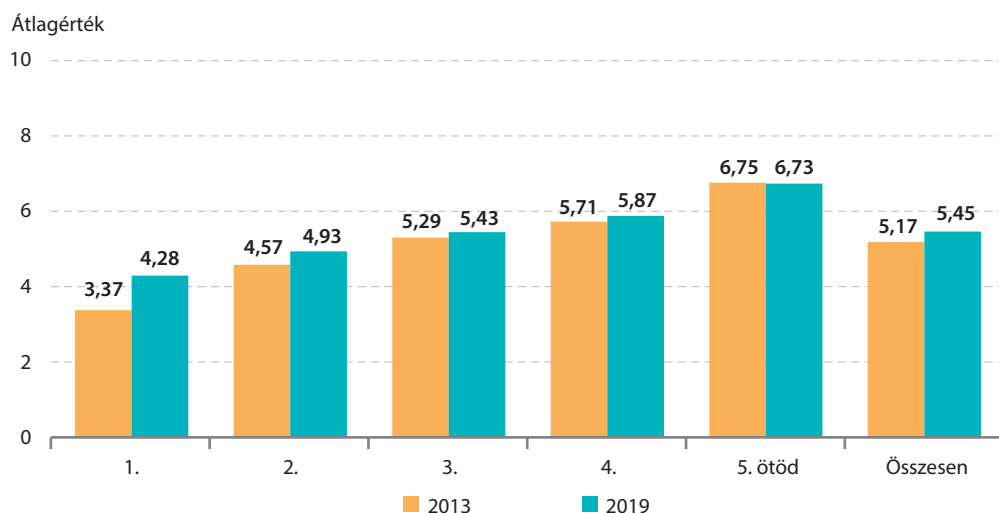
pedig a legkevésbé elégedettek a háztartásuk anyagi helyzetével. Az egyedül élő személyek nemcsak az egyik legalacsonyabb átlagértékkel rendelkeztek (2019-ben 4,96), hanem 2013-hoz képest az elégedettségük mértéke csökkent, a többi családi állású személyé viszont nőtt. A férj, feleség családi állású személyek 2019-ben is elégedettebbek voltak (5,72 és 5,80) a háztartásuk anyagi helyzetével, mint az élettárs szerepet betöltő férfiak (5,23) és nők (5,21). Az elégedettség mértéke a jövedelem szintjével párhuzamosan fokozatosan emelkedik, a legfelső és a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók átlagos elégedettsége közötti különbség viszont évről évre mérséklődik. A legalsó jövedelmi ötödbe tartozók elégedettsége 2013 és 2019 között folyamatosan nőtt, a legfelsőé hullámzóan alakult.

A nagyobb településeken, valamint a Dél-Alföldön élők nemcsak az életükkel, hanem az anyagi helyzetükkel is elégedettebbek voltak.

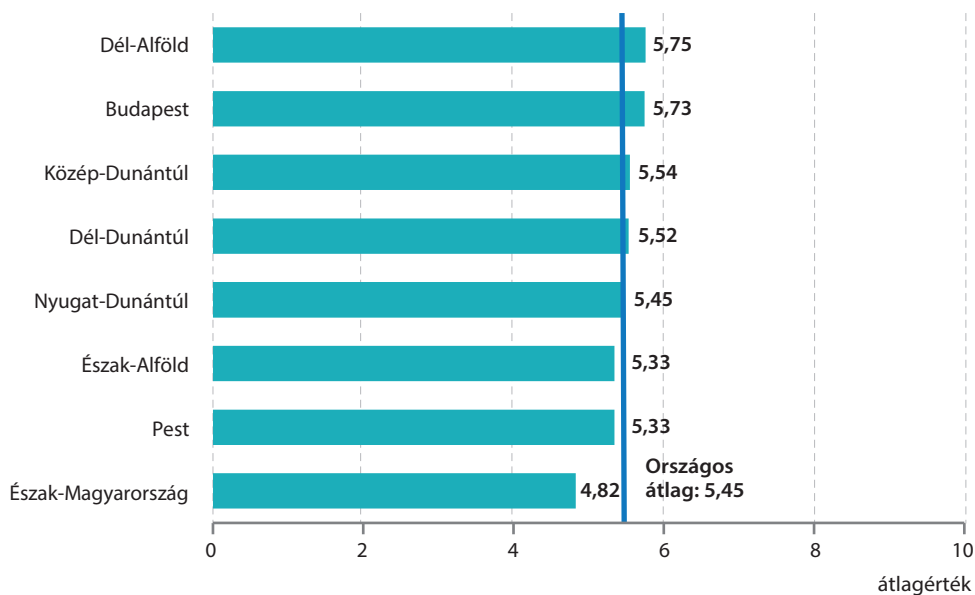
³¹⁾ Az étellel való elégedettséghez hasonlóan a háztartás anyagi helyzetének megítélését is egy 0-tól 10-ig terjedő skálán vizsgáltuk (0 = egyáltalán nem elégedett, 10 = kifejezetten elégedett).

³²⁾ Azok a 16 éves és annál idősebb, nőtlen, hajadon családi állású személyek számítanak gyermeknek, akik legalább az egyik szülőjükkel éltek.

5.49. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség átlagértékei jövedelmi ötödök szerint*

5.50. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség átlagértékei régiók szerint, 2019*

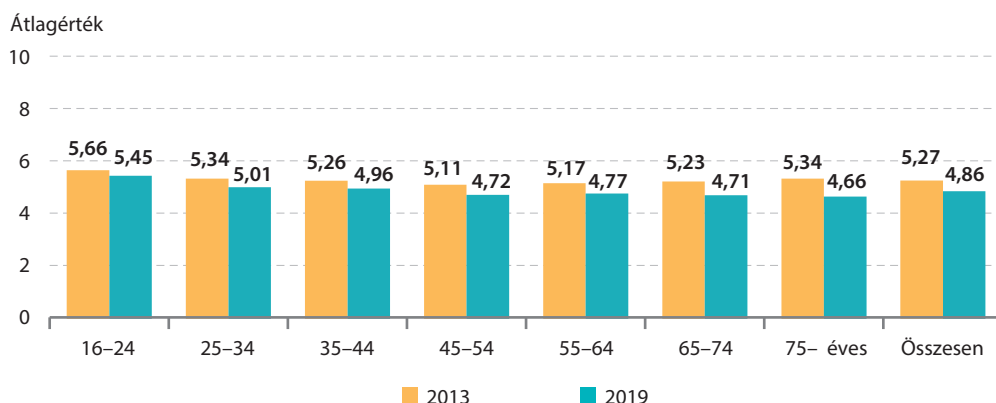

A fiatalok bíznak meg leginkább embertársaikban

Az emberekbe vetett bizalom átlagértéke – egy 0-tól 10-ig terjedő skálán³³⁾ – 2019-ben 4,86 volt, valamelyest csökkent az előző évhez képest. A mutató értéke 2013-ban volt a legmagasabb (5,27), az ezt

követő években 4,95–5,02 körül alakult. A más emberek iránti bizalom mértéke az iskolai végzettséggel nő, az életkor emelkedésével pedig szinte folyamatosan csökken.

5.51. ábra Az emberekbe vetett bizalom átlagértéke korcsoportok szerint*

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A nyugati országrészben élők érzik leginkább biztonságban magukat a közterületeken

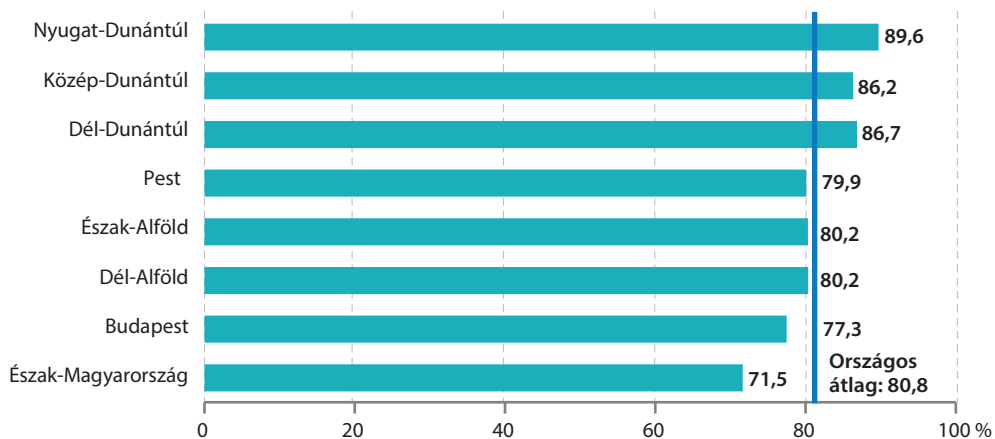
A lakosság biztonságérzete 2013 és 2018 között folyamatosan javult: 65%-ról 83%-ra nőtt azoknak az aránya, akik nagyon vagy eléggé biztonságban érezték magukat sötétedés után a közterületeken. Ez az arány 2019-re valamelyest mérséklődött (81%).

A magukat biztonságban érzők aránya a korábbi évekhez hasonlóan az életkor előrehaladtával szinte folyamatosan csökken. Míg 2019-ben a 16–24 évesek 88, addig a 75 éves és annál idősebb népesség 64%-a

érezte magát mindig vagy többnyire biztonságban, ha sötétedés után lakóhelye környékén egyedül sétált. Minél magasabb végzettséggel rendelkezik valaki, annál inkább biztonságban érezte magát: ez az arány a legfeljebb általános iskolai végzettségűeknél 71, a felsőfokú végzettséggel rendelkezőknél 88%-ot tett ki. Továbbra is a községek lakóinak biztonságérzete volt a legmagasabb (83%), a fővárosban élőkén pedig a legalacsonyabb (77%).

³³⁾ A 0 jelentette azt, hogy egyáltalán nem, 10 pedig azt, hogy valaki teljes mértékig egyetért azzal, hogy a legtöbb emberben meg lehet bízni.

5.52. ábra A közterületen sötétedés után magukat biztonságban érzők aránya régiók szerint, 2019

6

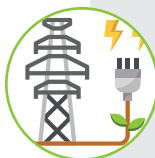
Környezet és energiagazdálkodás

Környezet

- A 2017-ben kibocsátott üvegházhatású gázok mennyisége az előző évekéhez hasonlóan alakult. 2010-hez képest az energiaipar szennyezése csökkent, a mezőgazdaságé és a feldolgozóiparé nőtt.
- Növekedett a biogazdálkodásba bevont területek nagysága, amelyen belül 2018-ban jelentősen, 82%-ra emelkedett a biotermék előállítására jogosult, az átállási periódust már teljesítő területek aránya.
- 2018-ban eggyel nőtt a természetvédelmi területek száma, már 172 található belőlük az országban. Továbbra is kevés helyen telepítettek új erdőt, és folytatódott a meglévők egészségi állapotának romlása. 2010-hez képest a vaddisznó kivételével nőtt a nagyvadak állománya.
- A közüzemi ivóvízellátásba és a szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya folyamatosan emelkedik. Az ivóvízvezeték-rendszerben több mint 42 ezer csőtörést jelentettek 2018-ban.
- Tovább nőtt az elkülönítetten gyűjtött hulladék aránya, 2018-ban az összes mennyiség 30%-át tette ki. A hulladékkezelésben változatlanul a legártalmasabb módszer, a lerakás a leggyakoribb.

Energiagazdálkodás

- Magyarországon – háromévi emelkedés után – 2018-ban 1,2%-kal mérséklődött az energiafelhasználás. Egységnyi GDP termeléséhez az EU28 átlagánál 85%-kal több energiát kellett felhasználni.
- A teljes végső hazai energiafelhasználás 33%-a a lakossághoz, 27 a közlekedéshez, 25%-a az iparhoz kötődik. A háztartások energiaszükséglete 7,6%-kal csökkent, az ipar és a közlekedés energiaigénye nagyobb volt az egy évvel korábbinál.
- Magyarország energiaimport-függősége 2018-ban – az előző évi emelkedés után – csökkent. Uniós összehasonlításban hazánk a közepesen energiaimport-függő országok közé tartozik.
- A megújuló forrásokból származó energia aránya csökkent, 2018-ban a felhasználás 12,5%-át fedeztük ilyen módon, ami az EU28 átlagánál (18,0%) alacsonyabb volt.
- 2018-ban 2,7%-kal mérséklődött a villamosenergia-termelésünk, melynek felét a paksi atomerőmű, közel négytizedét a fosszilis energiaforrások (elsősorban a földgáz elégetése) biztosították.

KÖRNYEZET

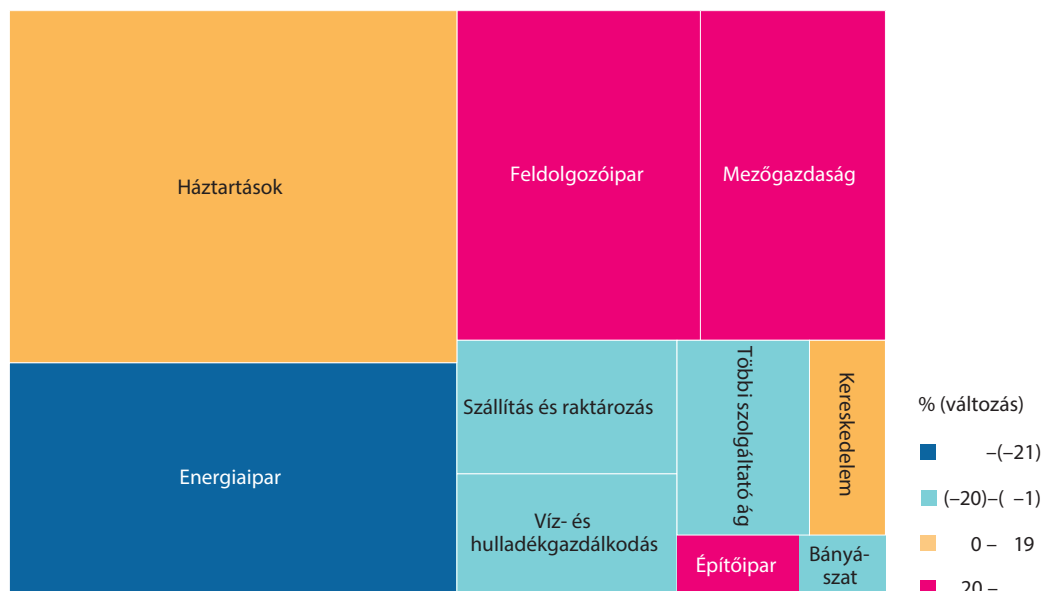
Egyre kevesebb üvegházhatású gázt termel az energiaipar

A környezetvédelem és a klímaváltozás elleni küzdelem egyik legfontosabb területe a légszennyezés visszaszorítása. Jórészt a nehézipar összeomlása miatt Magyarországon az **üvegházhatású gázok teljes kibocsátása** 1985-ről 1992-re jelentősen, 29%-kal visszaesett az uniós módszertanra épülő levegőkibocsátási számlák alapján, az éves emisszió azóta – kisebb ingadozásokkal – nagyságrendileg hasonló szinten mozog. 2017-ben emberi tevékenységből szén-dioxid (CO₂)-egyenértékben kifejezve 79 millió tonna üvegházhatású gáz került a levegőbe.

Ennek héttizede a nemzetgazdasági ágakból származott, melyek együttes kibo-

csátása 2,0%-kal csökkent 2010-hez képest, míg a szennyezés háromtizedéért felelős háztartásoké 0,7%-kal emelkedett. Utóbbiak főleg a hűtéssel, a fűtéssel és a gépkocsihasználattal terhelik a környezetet. A nemzetgazdaságból származó üvegházhatású gázok legfőbb forrása az energiaipar, amelynek szennyezése 22%-kal mérséklődött 2010 óta, elsősorban a fosszilis tüzelőanyagok csökkenő, illetve a megújuló és a nukleáris energia növekvő részesedésével összefüggésben. A feldolgozóipar és a mezőgazdaság kibocsátása ugyanakkor 2013-tól folyamatosan növekszik, 2010-hez viszonyítva 21, illetve 24%-kal emelkedett.

6.1. ábra Nemzetgazdasági ágak és háztartások üvegházhatásúgáz-kibocsátásának megoszlása 2017-ben, és a kibocsátás változása 2010-hez képest

2017-ben a **kibocsátott üvegházhatású gázok egy főre jutó mennyisége** az EU28 országaiban átlagosan 8,8 tonna volt. Magyarország a tagállamok között a hatodik legalacsonyabb, 6,6 tonnás értékkel rendelkezett.

A KLÍMAVÁLTOZÁS MAGYARORSZÁGON IS ÉREZHETŐ

Az Európai Bizottság 2018-ban „Tiszta bolygót mindenkinek” címmel elfogadta a klímasemleges és versenyképes európai gazdaság megvalósítására vonatkozó, 2050-ig szóló stratégiát. A klímasemlegességre törekvés célja, hogy az emberi tevékenység semleges hatással legyen az éghajlatváltozásra, a kibocsátott üvegházhatású gázok mennyisége ne haladja meg azt, amit a bolygó megkötni képes.

A stratégia összhangban áll azon céllal, hogy a Föld átlaghőmérsékletének emelkedése ne érje el a 2°C-ot az ipari forradalom előtti időkhöz képest.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai szerint Magyarországon a 2019-es év számított a legmelegebbnek 1901 óta, az éves átlaghőmérséklet közel 12,2°C volt, 1,3 fokkal magasabb, mint a múlt század elején.

Az üvegházhatású gázok közül a legnagyobb mennyiséget, 82%-ot a szén-dioxid¹⁾ adta, a nemzetgazdaságban az energiaellátás, a feldolgozóipar, valamint a szállítás, raktározás ág volt a legjelentősebb kibocsátó.

A talajt, erdőt, vízkészletet károsító, **savasodást okozó gázok** levegőbe került mennyisége jelentősen csökkent 1990 és 2005 között, utána nagyságrendileg nem változott. 2017-ben a magyar nemzetgazdaság és a háztartások együttes, savasodást okozó gázkibocsátása kén-dioxid (SO₂)-egyenértékben 289 ezer tonna volt. A bizonyos időjárási körülmények esetén kialakuló szmogot a nitrogén-oxidok (NO_x) és a kén-dioxid (SO₂) kibocsátása okozza. Előbbi mennyisége csökkenő tendenciát mutat 1990 óta – főleg a széntüzelés visszaszorulásának köszönhetően –, utóbbié 2005-ig esett vissza számottevően, azóta mérsékelten csökkent. A kén-dioxid-szennyezés mérséklődése döntően abból fakad, hogy az energiaellátás technológiájában, valamint az üzemanyagok összetételében változások történtek. A természetes vizeink fokozott algásodásáért felelős ammónia mennyisége enyhén emelkedett 2010 óta. Ez elsősorban a növekvő szarvasmarha-állomány és a műtrágyahasználat következménye volt.

Az **ózonelőanyagok** hozzájárulnak a talajközeli ózon kialakulásához, és komoly egészségügyi problémákat (pl. légzési nehézségeket) okozhatnak, valamint károsítják az ökoszisztémát és a terményeket. 1990 óta szinte folyamatos csökkenés tapasztalható a hazai kibocsátásukban, a 2017. évi mennyiség 358 ezer tonna volt NMVOC²⁾-egyenértékben, a 2010-es értéknél 13%-kal kevesebb. A talajközeli ózon feldúsulásáért az illékony szerves vegyületek, a metán (CH₄), a szén-monoxid (CO) és a nitrogén-oxidok felelősek. Az illékony szerves vegyületek forrása túlnyomórészt a vegetáció, illetve a feldolgozóipar és a mezőgazdaság, míg a metáné a hulladékkezelés és a szarvasmarha-állomány.

¹⁾ A biomasszából származó szén-dioxiddal együtt értendő.

²⁾ Non-methane volatile organic compound (nem metán illékony szerves vegyületek).

A szén-monoxid elsősorban a háztartási tüzelésből, szállításból kerül a levegőbe.

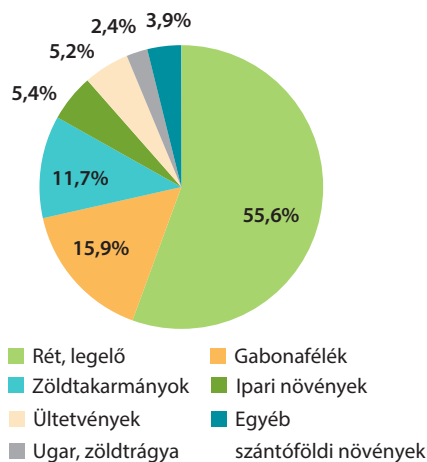
A légszennyező anyagok közül az emberi egészségre az egyik legnagyobb veszélyt a **szálló por** jelenti, amely légzési problémákat, szív- és tüdőbetegségeket okoz. A 10 és 2,5 mikrométernél kisebb átmérőjű szilárdanyagok (PM_{10} és $PM_{2,5}$) éves kibocsátása hullámzóan alakult az ezredfordulótól kezdve, 2017-ben, 69, illetve

48 ezer tonna volt. A legnagyobb kibocsátók túlnyomó részben a fűtés/hűtés által a háztartások, amelyek a nagyobb méretű (PM_{10}) szálló por emissziójának 63, a kisebb méretűekének ($PM_{2,5}$) 87%-át adták. A nemzetgazdasági ágak közül a 10 mikrométernél kisebb szilárdanyag legnagyobb kibocsátója a mezőgazdaság (2017-ben 10 ezer tonna) és az építőipar (8,8 ezer).

Tovább bővült a biogazdálkodási területek nagysága

A hazai biogazdálkodást külön forrásrendszer segíti a Vidékfejlesztési Programban. A támogatási forma bevezetésének köszönhetően 2016-ban a biogazdálkodással foglalkozó termelők száma 73, az érintett mezőgazdasági terület nagysága 44%-kal nőtt egy év alatt. A bővülés a következő két évben enyhébb ütemű, de folyamatos volt, 2018-ban a termelők száma meghaladta a 3900-at, az ökológiai gazdálkodásba bevont föld kiterjedése a 209 ezer hektárt. Előbbi 2,5-szerese, utóbbi 1,6-szerese a 2010. évi értéknek. Magyarországon 2018-ban a mezőgazdasági terület 3,9%-án folytattak biogazdálkodást, ez elmaradt az EU28 átlagától (7,5%). A biogazdálkodásba bevont terület aránya Ausztriában, Észtországban és Svédországban volt a legmagasabb (20% fölötti), míg a legalacsonyabb Romániában, Bulgáriában, Írországban és az Egyesült Királyságban (2,4–2,6%), valamint a legkisebb kiterjedésű tagállamban, Máltán (0,4%).

6.2. ábra Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek megoszlása, 2018

Bioterméket olyan földön állíthatnak elő, amely már átesett a 2–3 éves átállási perióduson. Ez 2018-ban járt le számos olyan területen, melyet 2016-ban vontak

be a biogazdálkodásba, így az átállási terület aránya egy év alatt jelentősen csökkent, 48%-ról 18-ra, a már átállt, ökológiai terület aránya pedig 82%-ra nőtt.

Az **ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott haszonállatok** közül 2018-ban a szarvasmarhafélék és a kecskék állománya nőtt (6,9, illetve 3,6%-kal), a sertéseké, a juhoké és a baromfiké csökkent (12–21%-kal) az előző évihez képest. A 2010-es értéktől mindegyik egyedszáma elmaradt.

6.1. tábla Ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatállomány

(ezer darab)			
Állat	2010	2017	2018
Szarvasmarhafélék	32,4	17,7	19,0
Sertés	5,4	5,3	4,5
Juh	9,5	6,3	5,5
Kecske	1,7	0,6	0,6
Baromfi	111,5	106,3	83,5

Már 172 természetvédelmi terület található az országban

2018-ban Magyarországon 4152 barlangot, 733 növény- és 1178 állatfajt tartottak nyilván **védtett természeti értékként**³⁾, ezek száma nem változott az év során. Hazánk területének 9,1%-a, összesen 849 ezer hektár volt **országos jelentőségű védtett területnek** nyilvánítva, ez egy új természetvédelmi terület és két természeti emlék révén bővült. A megyék közül Hevesben és Borsod-Abaúj-Zemplénben a legmagasabb a védtett területek aránya, Tolnában és Szabolcs-Szatmár-Beregben a legalacsonyabb.

Az országos jelentőségű védtett területek 57%-án, 481 ezer hektáron a legsokol-

dalúbb természetvédelmi területi kategóriába sorolt nemzeti parkok helyezkedtek el (összesen 10 darab), ezek területének 19%-a fokozottan védtett. Az országban további 337 ezer hektáron 39 tájvédelmi körzet és 31 ezer hektáron 172 természetvédelmi terület található. Utóbbiak száma eggyel nőtt 2018-ban: a néhány megmaradt alföldi sztyeppré egyike, a Madarasi Marhajárás részesült oltalomban. Hazánkban az EU madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvei szerint kijelölt **Natura 2000 területek** nagysága 1 millió 995 ezer hektár, 39%-uk már meglévő védtett területet érint.

³⁾ Forrás: Agrárminisztérium.

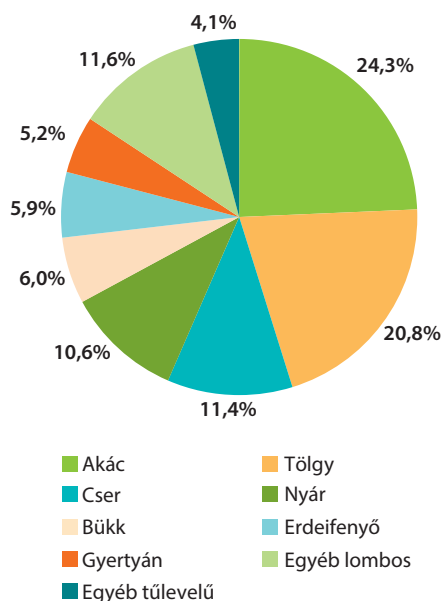
Alföldi megyékben telepítették a legtöbb új erdőt

Magyarországon az erdőtelepítések, fásítások legintenzívebb időszaka 2000–2007 között tartott, évente átlagosan 14 ezer hektáron történt ilyen művelet⁴⁾. 2008-tól csökkent az erdőtelepítéssel, fásítással érintett területek nagysága, a 2013/2014-es tenyésztési évtől az évi 2000 hektárt sem éri el. 2018 végén hazánk területének 22%-át foglalta el **erdőgazdálkodási célú terület**, az erdőterület nagysága 1 millió 939 ezer hektár volt, 17 ezer hektárral több, mint 2010-ben.

A 2017/2018-as tenyésztési évben az erdőtelepítések és fásítások összterülete 1354 hektárt tett ki, ennek több mint fele Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyében található. Emellett 17 ezer hektáron erdőfelújítást végeztek az országban. 2010 és 2018 között összesen 174 ezer hektárnyi erdőterület újult meg.

Az ország erdeinek faállománya a sajátos klimatikus, domborzati, talajtani és vízrajzi adottságok következtében rendkívül változatos. 2018-ban a **faállománnyal borított erdőterület** kilencetizedét lomblevelű, egytizedét tűlevelű fafajok alkották. A lomblevelűek területe jellemzően növekszik, a tűlevelűeké visszaszorul: 2010 és 2018 között előbbieké 1,8%-kal (30 ezer hektárral) több, utóbbiaké 12%-kal (25 ezer hektárral) kevesebb lett. 2018-ban a nem őshonos akác uralta az erdőterület közel negyedét. Az őshonos fajok közül a tölgy, a cser, a bükk és a gyertyán együttesen az összes erdőterület 43%-át tette ki. (Az általuk elfoglalt terület csaknem felét tölgyes borította.) A tűlevelűek közül az erdeifenyő a legelterjedtebb.

6.3. ábra A faállománnyal borított erdőterületek megoszlása fafajcsoportok szerint, 2018

Az **erdők egészségi állapotára** az abiotikus (aszály, fagy, jég, szél) és a biotikus károsítók mellett az emberi beavatkozás következtében kialakult károk (például a mesterségesen magasan tartott vadlétszám) vannak hatással. A levélvesztés alapján tünetmentes erdők aránya 2012 óta csökken, 2018-ban 27%-uk volt ilyen. 26%-uk gyengén, 37%-uk közepesen, 8,8%-uk erősen károsodott volt. Az elhalt fák aránya (2,0%) némileg mérséklődött az előző években.

A hazai **erdők élőfakészlete** 2018-ban 390 millió m³-t tett ki, több mint héttizede keménylombos fafaj (elsősorban tölgy, akác, cser és bükk) volt. A készlet mennyi-

⁴⁾ Forrás: NÉBIH Erdészeti Igazgatóság.

sege tendenciájában növekvő: 2018 értéke 2017-ét 1,0, 2010-ét 8,5%-kal haladta meg.

Magyarországon az erdőgazdálkodási célú területek 58%-a gazdasági rendeltetésű. 2010 óta az évente **kitermelt fa mennyiség** 7,3–8,1 millió m³ között mozgott, ez az érték 2018-ban 7,8 millió m³ volt, az előző évinél 190 ezer m³-rel (2,5%-kal) több. Ennek háromtizede három megyéből, Zala-ból, Bács-Kiskunból és Somogyból származott. A **fakitermelési arány** 2018-ban 60% volt, vagyis az évi folyónövedék jelentősen felülmúlta a kivágott fa mennyiségét. A kitermelt faanyag meghatározó részét az akác adta, majd a nemesnyár és a fenyő következett, egyenként 1 millió m³-t meghaladó mennyiséggel.

2019 tavaszára a dámszarvas állománya 31%-kal bővült 2010-hez képest, a gímszarvasé 24, az őzé 5,3%-kal. Vaddisznóból 10%-kal kevesebb élt az országban, mint 2010-ben⁵⁾.

Az **apróvadak** életfeltételei romlottak, állományuk jelentősen csökkent. Bár a mezei nyulak és a fácánok becsült száma valame-

lyest nőtt egy év alatt, 2019 tavaszán az állományuk 26, illetve 24%-kal elmaradt a 2010. évitől. A hazai vadállomány vadászható fajait a **vadgazdálkodás** mennyiségileg és minőségileg is szabályozza. A 2018/2019-es vadászati évben mezei nyúlból kevesebbet, vaddisznóból, őzből, dám- és gímszarvasból, továbbá fácánból többet lőttek ki, mint a megelőző öt év átlagában.

6.2. tábla **Vadgazdálkodás**

(ezer darab)

Állat	Vadállomány			Kilőtt vadak száma
	2010	2018	2019	
Gímszarvas	93	112	115	65
Dámszarvas	30	36	39	16
Őz	367	382	386	119
Vaddisznó	107	105	96	148
Mezei nyúl	539	382	401	57
Fácán	762	556	581	422

Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár.

Gyakoribbak a csőtörések

Az ország minden településén elérhető a közüzemi ivóvízellátás 2007 óta, az ellátott lakások aránya folyamatosan emelkedik, 2018-ban meghaladta a 95%-ot. A **háztartások vízfogyasztása** az ezredforduló után csökkenésnek indult, a legalacsonyabb értéket (326 millió m³) 2014-ben érte el. Azóta kissé emelkedett, 2018-ban 343 millió m³ volt.

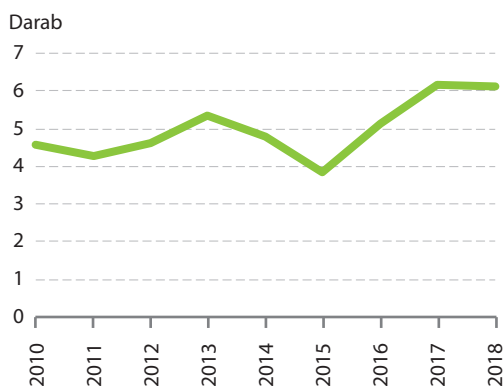
A közüzemileg szolgáltatott és termelt vízmennyiség különbségéből meghatározható,

hogy az ivóvízvezetésekből mekkora arányban szivárog el a termelt víz. Ennek aránya a termelt vízmennyiséghez képest növekszik, 2010-ben 19,1%, 2018-ban 21,1% volt, az előző évvel szinte megegyező (21,4%). 2010 és 2018 között az ivóvízvezeték-hálózatban évente 0,3–1,2% volt az újonnan épített vagy felújított szakaszok aránya. A **csőtörések száma** függ a fagyos időszakok hosszától és erősségétől, továbbá a balesetek (pl. építési-bontási műveletek rongálásai) is

⁵⁾ Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár.

befolyásolják, de főleg az előregedő vezetékek miatt egyre többször fordul elő, 2018-ban több mint 42 ezer esetet jelentettek, az előző évvel közel azonos számút. Tíz kilométer ivóvízvezetékre így több mint 6 csőtörés jutott, miközben az évtized korábbi részében ez az érték jellemzően 4–5 körül mozgott.

6.4. ábra A tíz kilométer ivóvízvezetékre jutó csőtörések számának alakulása

A **közüzeti szennyvízgyűjtő hálózat** egyre több helyen elérhető. 2018 végén a települések kétharmadáról, a lakásállo-

mány több mint négyötödéből lehetett közcsontrán elvezetni a szennyvizet, ami 2010-hez képest 360-nal több települést, illetve több mint félmillió lakást jelent. A közüzeti szennyvízelvezető rendszerrel nem rendelkező települések nagyrészt Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas és Zala megyék kisebb lélekszámú községei.

A **másodlagos közműöllő** (a közműves vízellátásba és csatornahálózatba bekötött lakások arányának különbsége) tovább záródott, 2010-ben 22,6, 2017-ben 13,9, 2018-ban már csak 13,3 százalékpont volt. A közműöllő legkedvezőbb értékei a főváros mellett Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megyét jellemezték.

A közüzeti csatornákon összegyűjtött szennyvíz 1,9%-át vezették el tisztítatlanul a befogadóba 2018-ban, ennek mintegy kilenczede a fővárosból származott. A tisztítótelepeken a **kezelt szennyvíznek** szinte teljes egészét legalább biológiai (II. fokozatú) tisztításban részesítik évek óta, 2018-ban a kezelt mennyiség 91%-a a nitrogén és a foszfor eltávolítását szolgáló III. tisztítási fokozaton is átesett.

Nő az elkülönítetten gyűjtött hulladék aránya

A **települési hulladék** mennyisége 2007 és 2011 között folyamatosan csökkent, azóta nagyjából hasonló szinten mozog. 2018-ban 3 millió 729 ezer tonna hulladékot gyűjtöttek össze, 39 ezer tonnával kevesebbet, mint egy évvel korábban. Az elkülönítetten gyűjtött hulladék összes mennyiségén belüli aránya a 2010. évi 19%-ról 2018-ban 30%-ra emelkedett, miközben mennyisége (1 millió 128 ezer tonna) 373 ezer tonnával nőtt.

Mindez elsősorban a háztól történő elkülönített gyűjtési mód nagymértékű elterjedésének tudható be.

A települési **hulladék kezelése** esetében továbbra is a legkevésbé környezetbarát módszer, a lerakás a leggyakoribb: 2018-ban a mennyiség közel felét tette ki. Az ilyen eljárással ártalmatlanított hulladék aránya csökkenő tendenciát mutat, 2010-ben még 70% volt, az anyagában hasznosított hulla-

dék részesedése pedig 20-ról 37%-ra nőtt ugyanebben az időszakban. Az energetikailag hasznosított hulladék hányada 13% volt 2018-ban.

A keletkezett **települési hulladék egy főre jutó mennyisége** hazánkban 381 kilogramm volt 2018-ban, ez az EU28 átlagának 78%-át jelentette. A lakosságra

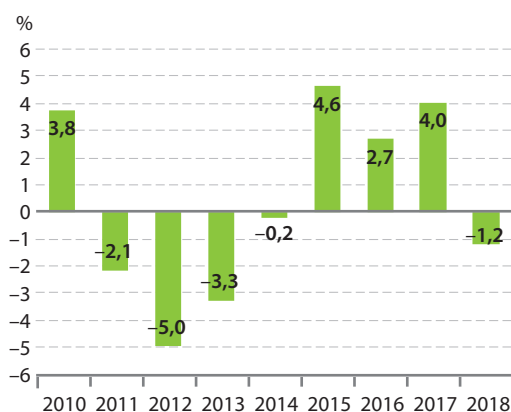
vetített hulladék mennyisége az uniós országok közül Dániában volt a legnagyobb (766 kilogramm/fő), a legkevesebb pedig (400 kilogramm/fő alatt) Romániában, Lengyelországban, Csehországban és Magyarországon. A keletkezett hulladék mennyiségét a fogyasztói szokások nagymértékben meghatározzák.

ENERGIAGAZDÁLKODÁS

Az ország **energiafelhasználása** 2010 után hullámzóan alakult. A 2011 és 2013 közötti visszaesés után 2014-ben stagnált, majd három éven át változó mértékben emelkedett. A hazai gazdaság szereplői 2018-ban az előző évinél 1,2%-kal kevesebb, összesen 1107,5 petajoule (PJ) energiát használtak fel⁶⁾. A gazdasági teljesítmény változását figyelembe véve 2018-ban az ország relatív energiaigénye – az egységnyi GDP előállításához szükséges energia mennyisége – 6,0%-kal csökkent az előző évhez képest. 2018-ban egységnyi GDP termeléséhez az EU28 átlagánál 85%-kal több – bruttó, belföldi fogyasztásra rendelkezésre álló – energiát kellett felhasználni. Hazánkénál mindössze öt országban (Bulgária, Észtország, Málta, Csehország, Lengyelország) volt nagyobb a mutató értéke, ezen kívül az összes többi, 2004-ben vagy az után csatlakozott tagállam szintén közösségi átlag feletti értéket mutatott. A nemzetközi összevetéseknél azonban tekintettel

kell lenni arra, hogy az energaintenzitás csak korlátozottan alkalmas az energiafelhasználás hatékonyságának mérésére, hiszen értékét nagymértékben befolyásolják a földrajzi adottságok, a gazdaság szerkezete, fejlettsége és a felhasznált energiaforrások összetétele is.

6.5. ábra Magyarország teljes energiafelhasználásának változása az előző évhez képest

⁶⁾ Primer belföldi felhasználás (a végső felhasználás energiamennyisége az átalakítási és a hálózati veszteséggel, valamint az energiaszektor saját fogyasztásával együtt).

Az ipar energiaigénye nőtt, a háztartásoké csökkent

A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal adatai szerint Magyarországon a végső (közvetlen) energia legnagyobb felhasználója a lakosság. 2018-ban a teljes hazai energiafelhasználáson belül a **háztartások** 33%-os részesedése azonban alacsonyabb volt az előző évinél. A lakosság évenkénti energiafogyasztása elsősorban a téli időjárás függvényében ingadozik. A háztartások energiafelhasználása 2015-től évente mérséklődő ütemben nőtt. 2018-ban a lakosság 243 petajoule energiát fogyasztott el, a 2017. évinél 7,6%-kal kevesebbet. A háztartások a rendelkezésükre álló energia 72%-át fűtésre, illetve hűtésre, 13%-át használati meleg víz előállítására, 10%-át világításra és elektromos készülékek használatára, a fennmaradó 4,9%-át pedig főzésre fordították.

A motorizáció fejlődése és a szállítási teljesítmény fokozódása következtében a **közlekedés** a második legnagyobb energiafogyasztóvá vált. A szektor energiaigénye 2018-ban (201 PJ) 6,1%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, ezáltal a rendelkezésre álló energia 27%-át használta fel. A közlekedésben igénybe vett energia döntő hányada (95%-a) a közúti áru- és személyszállítás szükségletét fedezte, amelynek

energiafogyasztása 2018-ban az egy évvel korábbinál 6,1%-kal magasabb volt. A jóval kisebb, alig 3,0%-ot képviselő vasút energiafogyasztása lényegében nem változott.

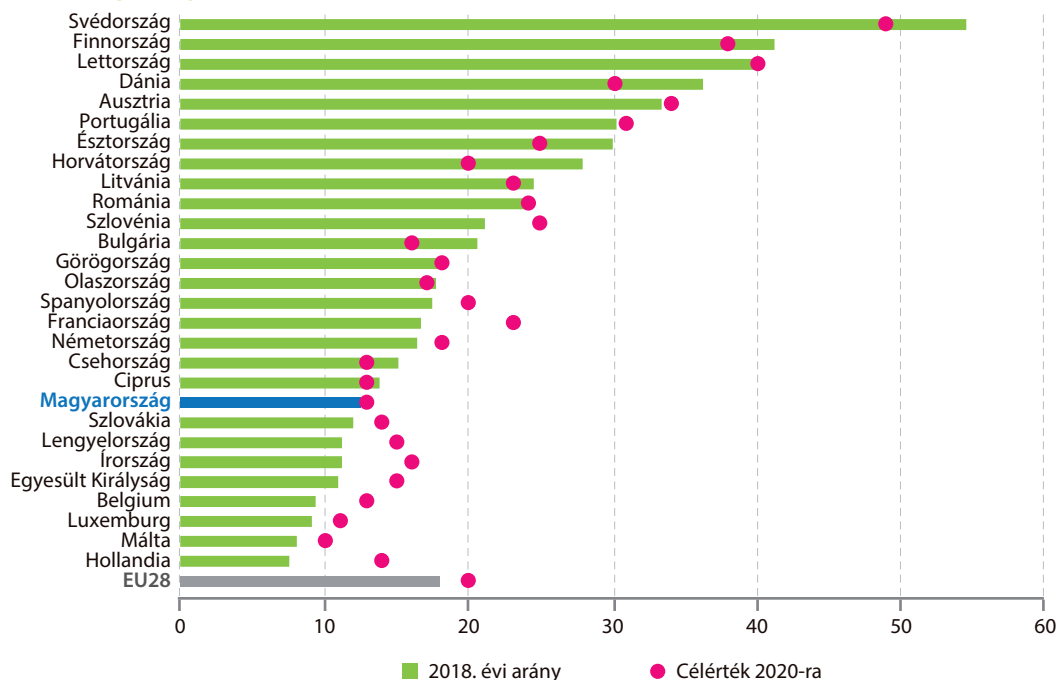
Az energiaiipart nem, viszont az építőipart magában foglaló **ipar** használta fel az energia negyedét (187 PJ). A feldolgozóipari és az építőipari kibocsátás bővülésével összhangban 2018-ban a szektor energiafelhasználása 4,4%-kal haladta meg a 2017. évit. Az ipari ágazatok döntő többségében nőtt az energiafogyasztás. Az ipari energiafogyasztás 26%-a a vegyipar és gyógyszergyártás együttes tevékenységéhez kapcsolódott. Ezen kívül jelentős még az élelmiszer-, és az építőanyag-ipar, valamint a gépgyártás energiaszükséglete is, mely ágazatok 15, 13, illetve 10%-kal részesedtek a szektor fogyasztásából. A járműgyártás, a papír- és nyomdaipar, az építőipar, illetve a fajlagosan nagy energiaigényű vas- és acélgyártás külön-külön az ipari végső felhasználásra rendelkezésre álló energia 5–7%-át vette fel. 2018-ban a **kereskedelem** és a **közszolgáltatások** együtt 12, a **mezőgazdaság** 3,6%-kal részesedett az energiafogyasztásból, előbbi energiafelhasználása 2,6%-kal mérséklődött, utóbbié 5,1%-kal emelkedett 2017-hez viszonyítva.

Csökkent a megújuló energiaforrások felhasználási aránya

Az Európai Unió Európa 2020 stratégiája éghajlatváltozás és fenntartható energiagazdálkodás célkitűzésének keretében a **megújuló energiaforrások** energiafelhasználáson belüli arányát közösségi szinten 2020-ra 20%-ra kell emelni. A környezetbarát energiahordozók növekvő felhasználása révén csökkenne a fosszilis energiahordozóktól való függés, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátása. A tagállamonként 2020-ra vállalt célérték 10 (Málta) és 49% (Svédország) között szóródott. Az uniós stratégiában 2020-ra előírt célértékeket 2018-ban a 28 tagállamból 12 teljesítette. Hazánk először 13, majd a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervben ennél magasabb, 14,65%-os arányt vállalt. Magyarországon a megújuló források-

ból származó energia fogyasztáson belüli aránya 2013-ban 16,2%-ra emelkedett, ezt követően 2018-ban 12,5%-ra csökkent, amiben szerepet játszott a kőolaj és kőolajtermékek iránti igény fokozódása. 2018-ban hazánkban a megújuló energia energiafelhasználáson belüli részesedése az uniós átlagnál 5,5 százalékponttal alacsonyabb volt. A tagállamok közül Svédországban a legmagasabb a megújuló alapú energia részesedése, ahol a teljes felhasználás 55%-a származott ilyen forrásból. Svédországot Finnország és Lettország követte 41, illetve 40%-os aránnyal. A viseigrádi országok közül Csehország a magyarországinál nagyobb, Szlovákia és Lengyelország viszont valamivel kisebb arányban fedezte energiaszükségletét újratermelő forrásokból.

6.6. ábra A megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból az uniós tagországokban

Megújuló energiaforrásaink döntő többsége biológiai, azon belül is alapvetően növényi eredetű, amelyekből elsősorban hő- és villamos energiát, másodsorban bioüzemanyagokat állítunk elő. Hazánkban 2018-ban a fűtés és a hűtés során felhasznált energia közel egyötödét, a villamosenergia-fogyasztás 8,3%-át megújuló energia biztosította. Az előbbi aránya nem tért el lényegesen, viszont a villamosenergia-fogyasztás jelentősen elmaradt az uniós átlagtól (32%).

Mindegyik uniós országban egységes célkitűzés, hogy 2020-ig a közlekedési szektor energiafogyasztásán belül a megújuló energia részaránya elérje a 10%-ot. 2018-ban még mindössze két tagállam (Svédország 30, Finnország 15%) teljesítette ezt a célt, további négy tagállam 9–10% közötti arányokat elérve szintén közel járt a megvalósításhoz. Magyarország 7,7%-os aránya kissé elmarad az EU28 átlagától (8,0%), azonban 2013-tól valamennyi évben emelkedést mutatott.

Energiaimport-függőségünk csökkent

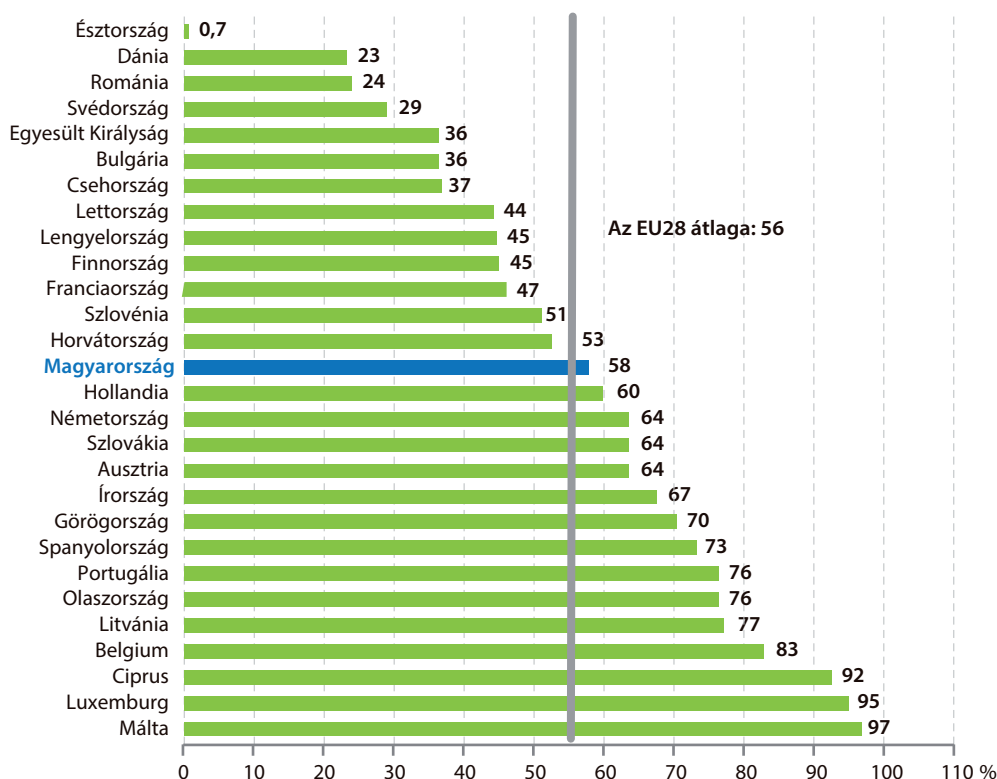
2018-ban az ország energiaimportja (1019,4 PJ) lényegében nem változott, miközben az export (376,5 PJ) egy év alatt ötödével bővült. Az import 88%-át kitevő szénhidrogének közül a földgáz behozatala 4,9%-kal csökkent, a kőolaj és kőolajtermékeké – energiaértékben – 7,7%-kal emelkedett. Az energiaexport felélénkülését elsősorban a földgáz kivitelenek 1,4-szeresére való bővülése eredményezte.

Magyarország energiaimport-függősége⁷⁾ a 2010-es években 50 és 63% között mozgott, a legmagasabb arányt 2017-ben érte el, majd a

mutató értéke 2018-ra 58%-ra csökkent. Hazánk energiafüggősége meghaladta az uniós átlagot (56%). Az energiaimport-függőség évenkénti ingadozása többek között a tárolókapacitások változásával és a készletezés ütemezésével áll összefüggésben. A felhalmozás és a felhasználás időzítését az energiahordozók világpiaci ára, a beszerzési lehetőségek és az időjárási körülmények alakulása is befolyásolja. 2018-ban a visegrádi országok közül Szlovákia energiaimport-függősége a magyarországinál nagyobb, Csehországé és Lengyelországé számottevően kisebb volt.

⁷⁾ Az energiaimport-függőség százaléklában kifejezett mutatója azt ismerteti, hogy egy ország milyen mértékben szorul importált energiaforrásokra a hazai energiaigények teljesítése érdekében. A jelzőszámot a nettó import (összes import és összes export különbsége) és a készletváltozással korrigált bruttó belföldi primer energiafelhasználás hányadosaként határozzuk meg.

6.7. ábra Az uniós tagországok energiaimport-függősége, 2018

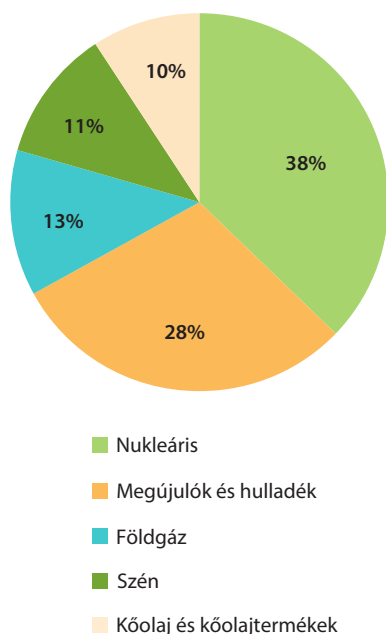
Kevesebb villamos áramot termeltünk

2018-ban a hazai gazdaság szereplői alapenergia-hordozókból 453,0 PJ energiát állítottak elő, a 2017. évinél 2,0%-kal kevesebbet. Az energiatermelés 38%-át nukleáris energia biztosította, az atomerőműben létrehozott villamos és hőenergia mennyisége energiaértékben kifejezve kismértékben csökkent. A termelés egyharmadát adó fosszilis energiahordozók közül a kőolaj és a földgáz kitermelése – hőegyenértékben kifejezve – 5,8, illetve 3,4%-kal nagyobb volt a 2017. évinél, a széné 12%-kal csökkent.

2018-ban a megújuló energiaforrásokból és hulladékokból 2,5%-kal kevesebb energia keletkezett, részesedésük a termelésben (28%) számottevően nem változott az előző évhez viszonyítva.

Magyarország **villamosenergia-termelése** 2011 és 2014 között csökkent, majd háromévi bővülés után 2018-ban ismét mérséklődött. A 2018-ban előállított 32,0 TWh villamos energia 2,7%-kal kevesebb volt az előző évinél, a 2010-es értéktől pedig 14%-kal maradt el. Áram-

6.8. ábra Az alap-energiahordozókból előállított energia megoszlása, 2018

termelésünk közel felét a paksi atomerőmű fedezte, további 23%-át földgázból, 15%-át szénből állították elő. A földgáz szerepe egyre nagyobb, a széné kisebb a villamosenergia-előállításban. A megújuló energiaforrások – kismértékű növekedés után – 12%-ot biztosítottak. A zöldáramtermelés elsődleges forrása a biomassza elégetése, valamint a nap és a szél energiájának hasznosítása volt. A hazai áramtermelés nem tudja kielégíteni a tendenciájában növekvő belföldi szükségletet, ezért a behozatal aránya egyre inkább növekszik a villamosenergia-mérlegen. 2018-ban a nettó import (14,3 TWh) közel 2,8-szerese volt a 2010. évinek, és a teljes villamosenergia-fogyasztás 41%-át – 2010-ben még csak 24%-át – biztosította.

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. Makrogazdasági folyamatok

VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK	16
1.1. ábra A globális GDP volumennövekedése.....	16
1.2. ábra A GDP volumenváltozása.....	17
1.3. ábra A GDP volumenváltozása az EU28-tagállamokban, 2019	19
1.4. ábra A Brent kőolaj éves világpiaci átlagára.....	20
A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE	21
1.5. ábra A GDP volumenváltozása.....	21
1.6. ábra Hozzájárulás a GDP változásához a termelési oldalon	22
1.7. ábra Hozzájárulás a GDP változásához a felhasználási oldalon.....	23
1.8. ábra A GDP volumenváltozása a visegrádi országokban	24
1.9. ábra A GDP és a belső kereslet tényezőinek volumenváltozása	25
1.10. ábra A háztartások tényleges fogyasztása és a nettó reálkereset változása	25
1.11. ábra A bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli aránya	26
1.12. ábra A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozásához való hozzájárulás gazdálkodási forma szerint	26
1.13. ábra A nemzetgazdasági beruházások volumenváltozásához való hozzájárulás a legjelentősebb nemzetgazdasági ágak szerint	28
1.14. ábra A beruházások egy lakosra jutó értéke az országos átlag százalékában, 2010–2018 átlaga	30
1.15. ábra A külkereskedelem teljesítményének alakulása.....	31
KÜLKERESKEDELEM	33
1.16. ábra A külkereskedelmi forgalom értéke	33
1.17. ábra A külkereskedelmi termékforgalom többlete és a forgalom volumenváltozása.....	34
1.18. ábra A termékforgalmi egyenleg alakulása a főbb országcsoportok szerint	38
1.19. ábra A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom többlete és a forgalom értékváltozása	43
KORMÁNYZATI SZEKTOR	46
1.20. ábra A kormányzati szektor egyenlege	46
1.21. ábra A kormányzati szektor adóssága.....	47
HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET	48
1.22. ábra A regisztrált vállalkozások gazdálkodási forma szerinti megoszlása, 2019	48
1.23. ábra A kvk-k vállalkozáskategóriánkénti részesedése az összes vállalkozás fő gazdasági mutatóiból, 2018.....	51

1.24. ábra A kkv-k megyéenkénti részesedése a vállalkozások hozzáadott értékéből, 2018.....	53
1.25. ábra Külföldi irányítású vállalkozások részesedése az összes vállalkozás fő gazdasági mutatóiból.....	53
1.26. ábra Külföldi irányítású vállalkozások részesedése a létszám-kategóriánkénti a hozzáadott értékéből.....	54
1.27. ábra A gyorsan növő vállalkozások száma és aránya főbb gazdasági áganként, 2017.....	55
1.28. ábra A vállalkozások ötéves túlélési rátája	56

TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA	56
1.29. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi források szerint.....	58
1.30. ábra K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék (GDP) százalékában	59
1.31. ábra Innovációs tevékenységet végző vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül létszám-kategóriánként.....	60

DIGITÁLIS GAZDASÁG.....	61
1.32. ábra Az e-kereskedelem részesedése a vállalkozások árbevételéből, 2019.....	62
1.33. ábra Az IKT-szektor részesedése a vállalkozások teljesítményéből	63

ÁRAK	63
1.34. ábra A fogyasztói árak változása	64
1.35. ábra A fogyasztói árak változása főcsoportonként	65
1.36. ábra A harmonizált fogyasztói árak változása az uniós tagállamokban, 2019	67
1.37. ábra A vágósertés termelői árának változása.....	69
1.38. ábra Az építőipari árak ágazatonkénti változása 2010-hez képest	71
1.39. ábra A lakások tiszta árváltozása	72
1.40. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása.....	72
1.41. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása néhány szolgáltatási területen	73
1.42. ábra A lakáscélú hitelállomány alakulása.....	76
1.43. ábra A családi otthonteremtési támogatás összege.....	77

2. Ágazati teljesítmények

MEZŐGAZDASÁG.....	82
2.1. ábra A mezőgazdaság kibocsátásának volumenváltozása	82
2.2. ábra Volumen- és árváltozás az előző évihez képest, a mezőgazdasági számlák rendszere alapján, 2019	83
2.3. ábra Az „A” mutató változása a jelentősebb mezőgazdasági termelő uniós tagállamok és a visegrádi országok körében, 2019	84
2.4. ábra Magyarország földterületének megoszlása művelési ágak szerint, 2019. június 1.	85

IPAR	88
2.5. ábra Az ipari termelés volumenváltozása	89
2.6. ábra Az ipari termelési érték megoszlása ágazatcsoportok szerint, 2019	90
2.7. ábra A termelés volumenváltozása a feldolgozóipar legnagyobb alágaiban.....	91
2.8. ábra A termelés és az értékesítés volumenváltozása az élelmiszeriparban.....	92
2.9. ábra Az alágak hozzájárulása a feldolgozóipari volumennövekedéshez, 2019	92
2.10. ábra Az ipari termelés és értékesítés volumenváltozása.....	94
2.11. ábra Az ipari termelés volumenváltozása, 2019	95
ÉPÍTŐIPAR	96
2.12. ábra Az építőipari termelés és a szerződések volumenének változása	97
2.13. ábra Az épületek építésének és az erre kötött szerződések volumenének változása	97
2.14. ábra Az egyéb építmények építésének és az erre kötött szerződések volumenének változása	98
2.15. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest.....	99
KISKERESKEDELEM	99
2.16. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozásához való hozzájárulás.....	100
2.17. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozása	102
2.18. ábra Kiskereskedelmi üzletek tízezer lakosra jutó száma, 2019. december 31.	104
SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS, BALESET	105
2.19. ábra Az áruszállítási teljesítmény alakulása	106
2.20. ábra A helyközi személyszállítás teljesítményének alakulása.....	107
2.21. ábra A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik számának alakulása.....	109
2.22. ábra A személysérülések közúti közlekedési balesetek számának változása kimenetel szerint.....	110
TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS	111
2.23. ábra A külföldi állampolgárok által Magyarországra tett többnapos utazások kontinensenként, 2019	113
2.24. ábra A magyar állampolgárok által külföldre tett többnapos utazások kontinensenként, 2019	114
2.25. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek alakulása szállástípusonként, július 31.	115
2.26. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak alakulása.....	116
2.27. ábra A legjelentősebb küldő országok a vendégéjszakákban kifejezett vendégforgalom alapján, 2019	117
2.28. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasználtságának alakulása szálláshely- típusonként.....	119

2.29. ábra Egy vendégéjszakára, illetve egy szoba egy működési napjára (REVPAR) jutó bruttó szállásdíj	120
2.30. ábra Az üzleti célú egyéb szálláshelyek vendégéjszakaszámának változása	121

TÁVKÖZLÉS, INTERNET 122

2.31. ábra A mobiltelefon-előfizetések száma az előfizetés típusa szerint.....	123
2.32. ábra A mobiladat-forgalom alakulása	124
2.33. ábra Az internet-előfizetések megoszlása a technológia típusa szerint.....	125
2.34. ábra Az internet-előfizetések számának és nettó árbevételének változása.....	126

3. Demográfiai helyzetkép

3.1. ábra A népesség nem és korcsoport szerint, 2020. január 1.	129
3.2. ábra A természetes népmozgalmi folyamatok ezer lakosra jutó értéke	130
3.3. ábra Az ezer lakosra jutó természetes fogyás megyénként, 2019	130
3.4. ábra Teljes termékenységi arányszám	131
3.5. ábra A szülőképes korú nők számának változása korcsoport szerint az előző évhez képest, 2019	131
3.6. ábra Ezer nőre jutó élveszületés a nők korcsoportja szerint	132
3.7. ábra Élveszületések az anya családi állapota szerint	132
3.8. ábra Ezer férfira és nőre jutó halálozás	133
3.9. ábra A házasságkötések ezer 15 éves és annál idősebb nem házas férfira és nőre jutó száma, 2019	134
3.10. ábra Ezer fennálló házasságra jutó válás.....	136
3.11. ábra 15 éves és annál idősebb népesség megoszlása családi állapot szerint, %	136
3.12. ábra Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási különbözet, 2019	137
3.13. ábra Megyék közötti belföldi vándorlási különbözet, 2019	138
3.14. ábra Ezer lakosra jutó külföldi állampolgárok száma, 2020. január 1.	139
3.15. ábra Az Egyesült Királyságba kivándorló és onnan visszavándorló magyar állampolgárok száma	140

4. Munkaerőpiac, oktatás

MUNKAERŐPIAC 143

4.1. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak és munkanélküliek számának alakulása.....	143
4.2. ábra A foglalkoztatottak számának alakulása.....	144
4.3. ábra A 15–64 éves nők foglalkoztatási aránya a háztartásban élő gyermekek száma szerint.....	146
4.4. ábra A foglalkoztatottak száma és változása nemzetgazdasági szektorok szerint, 2019.....	148
4.5. ábra A nyilvántartott állás keresők és a munkanélküliek számának alakulása	149

4.6. ábra Foglalkoztatási arány az Európai Unióban, 2019. IV. negyedév.....	151
4.7. ábra A potenciális munkaerő-tartalék létszámának alakulása	152
4.8. ábra Foglalkoztatási arány, 2019	155
4.9. ábra Ifjúsági munkanélküliségi ráta az uniós országokban, 2019. IV. negyedév	156

KÖZNEVELÉS, FELŐOKTATÁS 158

4.10. ábra A 25–64 éves népesség megoszlása a legmagasabb iskolai végzettség szerint az uniós tagországokban, 2019.....	158
4.11. ábra Az óvodás gyermekek és az óvodai férőhelyek számának alakulása.....	160
4.12. ábra Az általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	161
4.13. ábra A középfokú, nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása a feladatellátási hely típusa szerint, 2019/2020	162
4.14. ábra A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 éves népesség körében, 2019	163
4.15. ábra A felsőoktatásban tanulók létszáma.....	164
4.16. ábra A hallgatók számának és a külföldi hallgatók arányának alakulása a nappali képzésben.....	164

5. Életkörülmények

JÖVEDELEM..... 172

5.1. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelmének nagysága és a nettó reáljövedelem változása 2010-hez képest	173
5.2. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelmek megoszlása a jövedelmek típusa szerint	173
5.3. ábra A háztartások jövedelmének szerkezete jövedelmi ötödök szerint, 2018	175
5.4. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme egyes háztartástípusok szerint.....	176
5.5. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem megoszlása bevételi forrás szerint régióként, 2018.....	177
5.6. ábra A háztartások egy főre jutó jövedelemelvárásai jövedelemkategória szerint, 2019	178
5.7. ábra A szegénység mutatószámainak alakulása.....	178
5.8. ábra A jövedelmi szegénységi arány alakulása háztartástípusok szerint	179
5.9. ábra A súlyos anyagi deprivációban élők arányának alakulása korcsoportonként.....	180
5.10. ábra A havi nettó átlagkereset alakulása és reálértékének változása 2010-hez képest.....	182
5.11. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum bruttó átlagkeresethez viszonyított aránya	183
5.12. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete nemzetgazdasági áganként, közfoglalkoztatottak nélkül, 2019	185
5.13. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete megyénként, 2019	186
5.14. ábra A gyermekneveléssel kapcsolatos támogatások reálértéke	188
5.15. ábra Az öregségi nyugdíjak egy főre jutó átlagos összege, 2019. január.....	191
5.16. ábra A 65–74 évesek nyugdíja az 50–59 évesek bruttó keresetének százalékában.....	191

A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	192
5.17. ábra A háztartások egy főre jutó havi fogyasztási kiadása és annak változása 2010-hez képest	192
5.18. ábra A háztartások egy főre jutó alapvető és nem alapvető kiadásainak alakulása havi szinten	194
5.19. ábra A háztartások egy főre jutó havi kiadásai a különböző jövedelmi csoportokban, 2018	196
5.20. ábra A fogyasztási kiadások összes háztartás átlagától való eltérése az egyes háztartástípusokban	197
5.21. ábra Az egy főre jutó havi kiadások nagysága egyes háztartástípusokban, 2018	198
5.22. ábra Az egy főre jutó havi átlagos fogyasztás alakulása régióként, 2018	199
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	201
5.23. ábra A szociális védelem társadalmi juttatásai Magyarországon és az Európai Unióban	201
5.24. ábra Napközbeni ellátáshoz a lakóhelyén hozzá nem férő 3 éven aluli gyermekek száma és aránya	202
5.25. ábra Az átmeneti elhelyezésben részesülők száma az elhelyezést kiváltó probléma szerint, fő, 2018	204
5.26. ábra A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő kiskorúak ezer azonos korúra jutó száma, 2018	204
5.27. ábra A házi segítségnyújtást és a szociális étkeztetést igénybe vevők tízezer 60 éven felüli lakosra jutó száma	205
EGÉSZSÉGÜGY	206
5.28. ábra Az egészségügy szubjektív mutatói iskolai végzettség szerint, 2018	207
5.29. ábra Kórházi ágyszám és tartózkodás, 2017	208
5.30. ábra Orvos nélküli, helyettesítésben ellátott háziorvosi és házi gyermekorvosi praxisok százezer lakosra jutó száma, 2018	209
5.31. ábra A 60 év felettiek aránya egyes szakorvosok körében, 2018	210
LAKÁSHELYZET	211
5.32. ábra Használatba vett lakások száma	211
5.33. ábra A 2015 és 2019 között épült lakások tízezer lakosra jutó száma megyénként	211
5.34. ábra A vállalkozások és a természetes személyek lakásépítése	212
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS	213
5.35. ábra A kultúra, szórakozás és a hírközlés kiadásainak aránya az egy főre jutó fogyasztásban	213
5.36. ábra Könyvek száma és példányszáma	214
5.37. ábra Közművelődési intézmények adatai, 2018	216

DIGITÁLIS TÁRSADALOM	216
5.38. ábra Internet-hozzáféréssel rendelkező háztartások aránya az uniós tagállamokban, 2019	217
5.39. ábra Az internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya az összes háztartásból.....	217
5.40. ábra Napi rendszerességgel internetezők aránya korcsoportok szerint.....	218
5.41. ábra Alapszintnél magasabb digitális tudással rendelkezők aránya különböző dimenziók szerint, 2019.....	219
5.42. ábra A teljes körű elektronikus ügyintézés igénybe vevők aránya a 16–74 éves népességből	219
SZUBJEKTÍV JÓLLÉT	220
5.43. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei az uniós tagállamokban, 2018	221
5.44. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei korcsoportok szerint.....	221
5.45. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei családi állás szerint.....	222
5.46. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei egyes háztartástípusok szerint	222
5.47. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint	223
5.48. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei régiók szerint, 2019	224
5.49. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség átlagértékei jövedelmi ötödök szerint	225
5.50. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség átlagértékei régiók szerint, 2019	225
5.51. ábra Az emberekbe vetett bizalom átlagértéke korcsoportok szerint.....	226
5.52. ábra A közterületen sötétedés után magukat biztonságban érzők aránya régiók szerint, 2019	227

6. Környezet és energiagazdálkodás

KÖRNYEZET	231
6.1. ábra Nemzetgazdasági ágak és háztartások üvegházhatásúgáz-kibocsátásának megoszlása 2017-ben, és a kibocsátás változása 2010-hez képest.....	231
6.2. ábra Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek megoszlása, 2018.....	233
6.3. ábra A faállománnyal borított erdőterületek megoszlása fafajcsoportok szerint, 2018	235
6.4. ábra A tíz kilométer ivóvízvezetékre jutó csőtörések számának alakulása	237
ENERGIAGAZDÁLKODÁS	238
6.5. ábra Magyarország teljes energiafelhasználásának változása az előző évhez képest	238
6.6. ábra A megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból az uniós tagországokban	240
6.7. ábra Az uniós tagországok energiaiimport-függősége, 2018.....	242
6.8. ábra Az alap-energiahordozókból előállított energia megoszlása, 2018.....	243

TÁBLÁK JEGYZÉKE

1. Makrogazdasági folyamatok

A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE	21
1.1. tábla A 10 legnagyobb beruházó nemzetgazdasági ág beruházási teljesítménye, 2019.....	29
1.2. tábla A bruttó hozzáadott érték és a GDP alakulása	32
KÜLKERESKEDELEM	33
1.3. tábla A külkereskedelmi termékforgalom összefoglaló adatai, 2019	35
1.4. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása árucsoportok szerint, 2019	36
1.5. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása országcsoportok szerint, 2019	39
1.6. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termék-külkereskedelemben, 2019	41
1.7. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termékek származása szerinti behozatalban, 2019.....	42
1.8. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása szolgáltatáscsoportonként, 2019.....	44
1.9. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása országcsoportok szerint, 2019	45
1.10. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, 2019.....	45
HAZAI VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET	48
1.11. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma és változása, 2019. december 31.....	49
1.12. tábla A működő vállalkozások száma.....	50
1.13. tábla A kkv-k működő vállalkozásokon belüli szerepe a főbb teljesítménymutatók alapján.....	50
1.14. tábla A kkv-k részesedése az összes vállalkozás fő gazdasági mutatóiból	52
TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA	56
1.15. tábla A K+F-ráfordítások forrásai és felhasználása, 2018.....	58
ÁRAK	63
1.16. tábla Magyarország árszínvonala az egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása (COICOP) szerint az Európai Unióban, 2018.....	68
1.17. tábla Az ipari termelői árak változása az előző évhez képest, 2019.....	70
1.18. tábla A külkereskedelmi árszintalakulás fontosabb mutatói.....	74

2. Ágazati teljesítmények

MEZŐGAZDASÁG	82
2.1. tábla A főbb szántóföldi növények terméseredménye, 2019	86
2.2. tábla Állatállomány, december 1.	87
IPAR	88
2.3. tábla A feldolgozóipari termelés és értékesítés szerkezete alágak szerint, 2019	93
KISKERESKEDELEM	99
2.4. tábla A kiskereskedelmi üzletek forgalmának alakulása, 2019	103

4. Munkaerőpiac, oktatás

MUNKAERŐPIAC	143
4.1. tábla A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya, 2019.....	147
4.2. tábla A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája, 2019	150
4.3. tábla A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya a visegrádi országokban főbb demográfiai jellemzők szerint, 2019. IV. negyedév	152
4.4. tábla Az üres álláshelyek és a potenciális munkaerő-tartalék, 2019	153
4.5. tábla A 15–64 éves korcsoport munkanélküliségi rátája a visegrádi országokban főbb demográfiai jellemzők szerint, 2019. IV. negyedév	156
KÖZNEVELÉS, FELSOROKTATÁS	158
4.6. tábla A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók képzési területek szerint.....	165

5. Életkörülmények

JÖVEDELEM	172
5.1. tábla A havi nettó átlagkeresetek alakulása, 2019.....	184
5.2. tábla A családtámogatásokban részesülők száma, és az ellátásokra kifizetett összeg.....	187
5.3. tábla Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, 2019. január	189
5.4. tábla A nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok, valamint a keresetek változása	190

A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	192
5.5. tábla A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadásai, 2018.....	193
5.6. tábla Az egy főre jutó havi átlagos élelmiszer-fogyasztás mennyisége	195
5.7. tábla A tartós fogyasztási cikkek száz háztartásra jutó éves átlagos állománya, 2018	200
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	201
5.8. tábla A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek száma.....	203
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS	213
5.9. tábla A könyvtárak főbb mutatószámai, 2018.....	215

6. Környezet és energiagazdálkodás

KÖRNYEZET	231
6.1. tábla Ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatállomány.....	234
6.2. tábla Vadgazdálkodás	236